

Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ Λ. ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Τ ⊕
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ
ΟΔΟΣ ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2^Α
ΑΘΗΝΑΙ

1948

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λ. ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗ ΚΑΙ Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Τ Ο ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

ΟΔΟΣ ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2^Α

ΑΘΗΝΑΙ

1948

18933

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν εἰς τὰ γυμνάσια, ἰδιαιτέρας δυσκολίας παρουσιάζει τὸ *Συντακτικόν*. Οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους δυσκολεύονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν κατανόησίν του καὶ δυσχεραίνονται οἱ καθηγηταὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν του, εἶναι πολλοὶ καὶ γνωστοὶ ἴσως.

Ἡ πρόσφατος ὁμῶς μαθητικὴ καὶ διδακτικὴ μας πείρα μᾶς ἔδειξεν ὅτι *πρωτίστως εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσωμεν εἰς τὸν μαθητὴν ἓνα εὐληπτον βοηθητικὸν βιβλίον*, τὸ ὁποῖον νὰ τὸν εἰσάγῃ μεθοδικώτερα εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης —τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς κατ' ἀρχάς καὶ ἐκ παραλλήλου ἢ βαθμηδὸν καὶ τῆς ἀρχαίας— μὲ πολλὰ παραδείγματα καὶ ἀπλουστέραν διατύπωσιν, χωρὶς τὸν βαρὺν δογματικὸν τρόπον τῶν συνειθισμένων ἐγχειριδίων καὶ μὲ εὐρυτέραν ἀνάλυσιν τῶν συντακτικῶν φαινομένων, τῶν ὁποίων οἱ κανόνες νὰ συνάγωνται κατὰ τρόπον ἐπαγωγικόν καὶ δι' αὐτενεργείας—κατὰ τὸ δυνατόν ἐκάστοτε—τοῦ διδασκόμενου, οὕτως ὥστε καὶ τὸ μάθημα νὰ ἀπλοποιῇται καὶ τὰ διδασκόμενα ν' ἀποτελοῦν μονιμώτερον ἀπόκτημα τοῦ μαθητοῦ.

Εἰς αὐτὸ ἀπεβλέψαμεν συντάσσοντες *«Τὸ συντακτικὸν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα»*.

Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι προσφέρομεν χρήσιμον βοήθημα διὰ τὰ σχολεῖα μας. Ὁ χωρισμὸς ὅλης τῆς ὕλης εἰς 65 σύντομα μαθήματα ἤμπορεῖ νὰ κατευθύνῃ τὴν πορείαν τοῦ διδασκοντος, τὰ ἄφθονα παραδείγματα, αἱ ἐρωτήσεις καὶ αἱ πολλαὶ ἀσκήσεις, ποὺ συνοδεύουν τὸ κάθε μάθημα, προσφέρουν ἔτοιμον ὕλικόν διὰ τὴν διδασκαλίαν του, ἐνῶ διὰ τὸν μαθητὴν ἤμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ τὸ βιβλίον μας καὶ ὡς *μέθοδος ἀνευ διδασκάλου*, διότι ἐφροντίσαμεν μὲ κάθε τρόπον —καὶ μὲ τὴν τυπογραφικὴν ἀκόμη ἐμφάνισιν— νὰ παρουσιάζεται τὸ κάθε Μάθημα ἀρκετὰ ἀνάγλυφον καὶ μεθοδικὰ ἀπλοῦν.

Ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἔργου μας, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ θὰ ἤμποροῦσαν νὰ συμβάλουν αἱ χρήσιμοι παρατηρήσεις τῶν κ.κ. συναδέλφων ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ βοηθητικοῦ βιβλίου μας, δηλώνομεν ὅτι πολὺ εὐχαρίστως θὰ ἀπεδεχόμεθα τὴν πολῦτιμον ταύτην συμβολὴν των.

Ἀθῆναι. 1 Δεκεμβρίου 1947

Λ. Π. — Ν. Π.

ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗΝ

Διὰ νὰ χρησιμοποιοῦνς ἐπωφελέστερα τὸ βιβλίον μας, ἔχε ὅπ' ὄψει σου τὰ ἑξῆς :

- Τὸ Συντακτικόν, περισσότερον ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλο μάθημα, ἀπαιτεῖ *κατανόησιν* καὶ *ὄχι ἀποστήθισιν*.
- Ὅταν μελετᾷς ἓνα κεφάλαιον, πρόσεξε πρῶτα τὰς φράσεις, αἱ ὁποῖαι προτάσσονται ὡς *παραδείγματα* εἰς ἕκαστον Μάθημα.
- Διάβασε μὲ προσοχὴν ἔπειτα τὰς *παρατηρήσεις*, πού ἀκολουθοῦν διὰ νὰ σοῦ ἐπιστήσουν τὴν προσοχὴν ἐκεῖ πού πρέπει καὶ διὰ νὰ σέ βοηθήσουν νὰ ἀνακαλύψῃς μόνος σου καὶ νὰ κατανοήσῃς τὸ συντακτικὸν φαινόμενον πού παρουσιάζουν.
- Ἀφοῦ κάμῃς μὲ προσοχὴν τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν, εἶναι ἔπειτα εὐκόλον νὰ διατυπώσῃς καὶ μόνος σου τὸν σχετικὸν *κανόνα*, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται σημειωμένος μὲ μεγαλύτερα καὶ ζωηρότερα τυπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ σημαδεύεται μὲ μίαν μαύρην κοκκίδα.
- Μόνον αὐτοὺς τοὺς *κανόνας* χρειάζεται νὰ ἀπομνημονεύῃς καὶ νὰ συγκρατῇς. Ὅλοι αἱ ἄλλαι σελίδες τοῦ Μαθήματος θέλουν ἀπλῶς προσεκτικὸν διάβασμα.
- Φρόντιζε μαζὶ μὲ κάθε κανόνα πού ἀπομνημονεύεις νὰ συγκρατῇς καὶ ἓνα τουλάχιστον σχετικὸν παράδειγμα. Τὸ παράδειγμα σέ βοηθεῖ νὰ διατυπώσῃς τὸν κανόνα καὶ ἂν τὸν ἔχῃς λησμονήσει.
- Πάντως, ποτὲ μὴ νομίσης ὅτι μαθαίνεις τὸ συντακτικόν, ἂν ἀποστηθίζῃς μόνον τοὺς κανόνας.
- Μὴ ἀμελῇς νὰ δίδῃς μόνος σου ἀπαντήσεις εἰς τὰς *ἐρωτήσεις*, πού ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ κάθε Μάθημα καὶ νὰ ἐπεξεργάζεσαι συντακτικῶς τὰς *ἀσκήσεις* καὶ τὰ *θέματα* τοῦ βιβλίου.
- Ἄν δὲν χρησιμοποιοῦς τὸ βιβλίον μας ὡς *μέθοδον ἀνευ διδασκάλου*, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς βοήθημα, *παραλλήλως* μὲ τὸ ἐγκεκριμένον Συντακτικόν τοῦ Τζαρτζάνου, εὐκόλα θὰ εὐρίσκῃς, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ εἰδικοῦ *πίνακος* τῆς σελίδος ἧ', μὲ ποῖα Μαθήματά μας ἀντιστοιχοῦν τὰ κεφάλαια καὶ αἱ παράγραφοι τοῦ σχολικοῦ βιβλίου σου. Ἐφροντίσαμεν μάλιστα νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπ' αὐτὸ οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὁρολογίαν, οὔτε ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τῶν κανόνων, οὔτε ὡς πρὸς τὰ παραδείγματα, διὰ νὰ μὴ ἐπιφέρωμεν σύγχυσιν εἰς ὅσους θὰ χρησιμοποιοῦν παραλλήλως καὶ τὰ δύο βιβλία.
- Ἄν δὲν μελετήσῃς συστηματικὰ καὶ κατὰ σειράν, ἀλλὰ ἀνακατεμένα τὰ 65 Μαθήματα τοῦ βιβλίου μας, θὰ συναντήσῃς ἴσως συχνὰ ἄγνωστα πράγματα, τὰ ὁποῖα βεβαίως ἔχουν ἐξηγηθῇ λεπτομερῶς εἰς κάποιον προηγούμενον Μάθημα. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ γενικοῦ *ἀλφαβητικοῦ εὑρετηρίου*, πού ἐπισυνάπτεται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου (σελ. 131—136), ἡμπορεῖς —καὶ πρέπει— νὰ ἀναζητήσῃς τὴν σχετικὴν σελίδα καὶ νὰ λύσῃς τὴν ἀπορίαν σου, διὰ νὰ προχωρῇς ἀβίαστα.
- Προτοῦ χρησιμοποιοῦς τὸ βιβλίον, καλὸν εἶναι νὰ διορθώσῃς τὰ δύο—τρία τυπογραφικὰ λάθη (βλ. σελ.ζ'), πού θὰ σέ δυσκολεύουν, ὅταν τὰ συναντήσῃς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	σελ. γ'
Σύντομοι οδηγίαι διὰ τὸν μαθητὴν	» δ'
Περιεχόμενα	» ε'—ζ'
Πίναξ δεικνύων τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν κεφαλαίων καὶ παραγράφων τοῦ ἐγκεκριμένου Συντακτικοῦ 'Α. Τζαρτζάνου πρὸς τὰ μαθήματα τοῦ βιβλίου μας	» η'

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΑΘΗΜΑ	Σελίς
1. Εἰσαγωγή—Γενικά περὶ προτάσεων	1
2. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων—Σύνδεσις προτάσεων	4
3. Ἡ ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ καὶ οἱ κύριοι ὅροι τῆς	7
Πῶς διακρίνομεν τοὺς ὅρους μιᾶς προτάσεως	8
4. Τὸ ὑποκείμενον	9
5. Τὸ συνδετικόν	10
6. Τὸ κατηγορούμενον	12
7. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων	13
8. Συμφωνία τοῦ ρήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον	14
9. Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον	15
10. Γενικὴ κατηγορηματικὴ	16
11. Ἡ ΕΛΛΙΠΗΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ	17
12. Γενικὴ ἐπανάληψις	19
13. ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ	20
14. Ὀνομαστικοὶ προσδιορισμοὶ (παράθεσις καὶ ἐπεξηγήσις)	22
15. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ	24
16. Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ	25
17. Αἰ ΠΤΩΣΕΙΣ—Α') Ἡ γενικὴ	26
18. Ἡ γενικὴ μὲ ἐπιρρήματα, ἐπιφωνήματα καὶ προθέσεις	29
19. Β') Ἡ δοτικὴ	31
20. Δοτικὴ προσωπικὴ	32
21. Ἡ δοτικὴ μὲ ἐπιρρήματα καὶ προθέσεις	35
22. Γ') Ἡ αἰτιατικὴ	36
23. Τὰ παραθετικά	38
24. Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ	40
25. Τὸ ποιητικόν αἶτιον	42
26. Τὸ ἀντικείμενον	43
27. ΡΗΜΑΤΑ μονόπρωτα.—Α') μὲ αἰτιατικὴν	45
28. Β') Ρήματα μὲ γενικὴν	47
29. Γ') Ρήματα μὲ δοτικὴν.—Δίπρωτα	48
30. Δίπρωτα μὲ αἰτιατικὴν καὶ γενικὴν	50
31. Τὰ μέσα ρήματα	51
32. Τὰ παθητικά ρήματα	54
33. Τὰ ἀπρόσωπα ρήματα	55

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ

Σελίς

34.	Ἡ σύνδεσις.—Οἱ σύνδεσμοι	57
35.	Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις	59
	Τὰ εἶδη τῶν ἐξηρητημένων προτάσεων	61

Α' Σύνδεσις προτάσεων κατὰ παράταξιν

36.	Α') Συμπλεκτικὴ σύνδεσις	63
37.	Συμπλεκτικὴ σύνδεσις (συνέχεια)	65
38.	Β') Ἀντιθετικὴ σύνδεσις	68
39.	Γ') Διαζευκτικὴ σύνδεσις	72
40.	Δ') Αἰτιολογικὴ σύνδεσις	74
41.	Ε') Συμπερασματικὴ σύνδεσις	76

Β' Σύνδεσις προτάσεων καθ' ὑπόταξιν

42.	Α') Εἰδικαὶ προτάσεις	80
43.	Β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις	83
44.	Γ') Χρονικαὶ προτάσεις	85
45.	Δ') Ἐνδοτικαὶ προτάσεις	87
46.	Ε') Τέλικαὶ προτάσεις	88
47.	Στ') Συμπερασματικαὶ προτάσεις	90
48.	Ζ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις	91
49.	Συμπληρωματικαὶ παρατηρήσεις εἰς τοὺς ὑποθετικοὺς λόγους	95
50.	Η') Παραχωρητικαὶ προτάσεις	95
51.	Θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις	96
52.	Ι') Πλάγιοι ἐρωτήσεις	101
53.	Γενικὴ ἐπανάληψις	103
54.	ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ	105
55.	Τὸ ἀπαρέμφατον ὡς ἀντικείμενον	107
56.	Ἡ Ταυτοπροσωπία καὶ ἑτεροπροσωπία	108
57.	Ἡ ΜΕΤΟΧΗ—Α') Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ	111
58.	Β') Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ	112
59.	Γ') Ἡ ἐπιρρηματικὴ μετοχὴ	115
60.	Ἐπανάληψις τῶν περὶ Μετοχῆς	119
61.	Ἡ γενικὴ καὶ αἰτιατικὴ ἀπόλυτος	120
62.	Οἱ ΧΡΟΝΟΙ καὶ αἱ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ τοῦ ρήματος	122
63.	Τὰ ΡΗΜΑΤΙΚΑ ἐπίθετα εἰς —τος καὶ —τέος	124
64.	Ὁ πλάγιος λόγος	126
65.	Τὰ σχήματα.—Ἡ ἑλξις	129

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ σελ. 3, 6, 9, 12, 14, 16, 18, 23, 30, 37, 43, 45, 46, 56, 62, 65, 67, 71, 73, 75, 79, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 93, 96, 97, 100, 102, 107, 110, 111, 115, 118, 121, 125, 128.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ καὶ ΘΕΜΑΤΑ σελ. 3, 6, 9, 10, 14, 18, 19, 23, 25, 30, 34, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 46, 48, 49, 51, 53, 56, 51, 62, 65, 67, 72, 73, 75, 79, 82, 84, 86, 88, 89, 91, 94, 97, 100, 102, 103, 108, 110, 112, 115, 118, 119, 121, 125, 128, 130.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Σελίς	Στίχος	Ἀντί :	Νὰ διορθωθῇ :
12	44	δύνατι	δύνатаι
40	5	πρόθειν	πρόθεσιν
56	20	Δικαιον	Δίκαιον
56	23	ἴσιον	ἴσον
58	28	τοιγοροῦν	τοιγαροῦν
87	5-6	αἱ αἱ δευτερεύουσαι	αἱ δευτερεύουσαι
94	32	ἡμᾶς	ὁμᾶς
117	9	ΕΝΑΣΤΙΩΜΑΤΙΚΗ	ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΗ
119	1	ΜΑΘΗΜΑ 61	ΜΑΘΗΜΑ 60
120	1	ΜΑΘΗΜΑ 60	ΜΑΘΗΜΑ 61
121	24	τω	τω

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

*Δεικνύων τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν παραγράφων
τοῦ ἐγκριμένου Συντακτικοῦ Ἀχ. Τζαρτζάνου μὲ τὰ μαθήματα
τοῦ βιβλίου μας.*

<i>Παράγραφοι τοῦ Τζαρτζάνου</i>	<i>Μαθήματα τοῦ βιβλίου μας</i>	<i>§§</i>	<i>Μαθήματα</i>
1—2	1	90	22
3—4	7	91	17
5	2	92	19
6—7	3	102—121, 123	62
8	4	122	52
9, 10α	6	124	2, 34, 35
10	5	125—128	36, 37
11	7	129—132	38
12—13	8	133	39
14—15	9	134—135	40
14	10	136—138	41
16—19	11	139—140	42
20	13	141	43
21—23	14	142	46
24—26	15	143—144	48
27	16	145	49
28—30	17	146	50
31—34	23	147—148	44
35	19	149	47
36	22	150	45
37	17	151	52
38	19	152—154	51
39	22	155—156	64
58—64	26	157—160	54
65—66	27	161—162	56
67—68	28	163	55
69—70	29	164	33
71	20	165—166	57
72—73	29	167	58
74—78	30	168	59
79—82	31	169	61
83—87	32	171—172	63
89	24	179—187	65

ΜΑΘΗΜΑ 1^{ΟΝ}

Εισαγωγή.—Γενικά περί προτάσεων

(§§ 1 — 2)

“Όταν όμιλοῦμεν ἢ όταν γράφωμεν, χρησιμοποιοῦμεν τὰς λέξεις μας εἰς ὀρισμένην σειρὰν καὶ κατὰ τρόπον φυσικόν, ὥστε νὰ ἐκφράζουν ἐκεῖνο πού σκεπτόμεθα.

Παράδειγμα : *‘Ο Πλάτων ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Σωκράτους.*

Ἡ φράσις αὐτὴ μὲ τὰς 6 λέξεις εἶναι δυνατόν νὰ διατυπωθῇ καὶ κατ’ ἄλλους τρόπους :

- ‘Ο Πλάτων μαθητῆς ὑπῆρξε τοῦ Σωκράτους.*
- ἢ ‘Ο Πλάτων ὑπῆρξε τοῦ Σωκράτους μαθητῆς.*
- ἢ ‘Ο Πλάτων τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξε μαθητῆς.*
- ἢ Μαθητῆς τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξεν ὁ Πλάτων.*
- ἢ Τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξε μαθητῆς ὁ Πλάτων.*

κτλ. κτλ.

Δὲν εἶναι ὅμως φράσις μὲ νόημα, ἂν παραθέσω τὰς αὐτὰς 6 λέξεις κατὰ τὸν ἐξῆς ἀφύσικον τρόπον :

- ‘Ο μαθητῆς ὑπῆρξε Πλάτων τοῦ Σωκράτους !*
- ἢ ‘Ο ὑπῆρξε τοῦ Πλάτων Σωκράτους μαθητῆς !*
- ἢ Μαθητῆς τοῦ Πλάτων ὑπῆρξε Σωκράτους !*

Ἐπίσης αἱ αὐταὶ 6 λέξεις μᾶς δίδουν τὸ ἀντίθετον νόημα τῆς πρώτης φράσεως, ἂν μεταβάλωμεν ἐλαφρὰ τὸν τύπον δύο μόνον λέξεων τῆς, δηλαδὴ ἂν θέσωμεν τὴν πρώτην λέξιν τῆς εἰς πτώσιν γενικὴν καὶ τὴν τελευταίαν τῆς εἰς πτώσιν ὀνομαστικὴν :

Τοῦ Πλάτωνος ὑπῆρξε μαθητῆς ὁ Σωκράτης !

Τὰ διανοήματά μας λοιπὸν δὲν ἐκφράζονται ἀπλῶς καὶ μόνον μὲ τὰς λέξεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κατάλληλον *π λ ο κ ῆ ν τ ὶ ν λ έ ξ ε ω ν*. “Όταν παραθέτουμεν τὰς λέξεις μας εἰς τὴν φυσικὴν τῶν σειρὰν, διατυπώνομεν ὀρθὰ τὰς φράσεις μας καὶ ὁ λόγος μας (εἴτε εἶναι λόγος γραπτός, εἴτε εἶναι λόγος προφορικός) δίδει καθαρὸν νόημα.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ λέξεις μας *σ υ ν τ ᾱ σ σ ο ν τ α ι*, δηλαδὴ τάσσονται ἢ μία κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην, ὅπως ἀπαιτοῦν οἱ κανόνες τῆς γλώσσης μας.

- Ἡ ὀρθὴ πλοκὴ τῶν λέξεων μας λέγεται *σ ὺ ν τ α ξ ι ς*.

Οἱ κανόνες διὰ τὴν ὀρθὴν πλοκὴν τῶν λέξεων λέγονται *συντακτικοὶ κανόνες*.

- Τὸ βιβλίον πού ἐξετάζει τοὺς συντακτικούς κανόνες μιᾶς γλώσσης, λέγεται *Σ υ ν τ α κ τ ι κ ὅ ν*.

Μετὰ τὴν Γραμματικὴν, εἶναι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τὸ Συντακτικόν, διότι αὐτὸ μᾶς βοηθεῖ νὰ κατανοήσωμεν τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης πού μελετῶμεν.

Οἱ συντακτικοὶ κανόνες τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης συμπίπτουν εἰς πολλὰ σημεῖα μὲ τοὺς συντακτικοὺς κανόνας πού ἀκολουθεῖ καὶ ἡ νέα ἑλληνικὴ. Ἀλλὰ εἰς πολλὰς ἐπίσης περιπτώσεις εἶναι διάφοροί καὶ ἀπαιτοῦν περισσοτέραν προσοχὴν.

* * *

Διὰ νὰ ἀναλύσωμεν τὸν λόγον μας καὶ νὰ συναγάγωμεν τοὺς συντακτικοὺς κανόνας πού ἀκολουθεῖ, εἶναι ἀνάγκη πρῶτα νὰ ξεχωρίσωμεν μικρὰ τμήματα τοῦ λόγου, δηλαδὴ ἀπλᾶς καὶ συντόμους φράσεις, τὰς ὁποίας λέγομεν **π ρ ο τ ᾶ σ ε ι ς**.

● Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως μᾶς βοηθοῦν νὰ τὰς διακρίνωμεν : Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μιᾶς φράσεως μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς τελείαν στιγμὴν, ἔχομεν μίαν **π ε ρ ῖ ο δ ο ν**. Ἐν προσηγῇται ὁμοῦς ἢ ἀκολουθῇ ἄνω τελεία, τότε λέγεται **κ ῶ λ ο ν**. Ἐνα κῶλον ἡμπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας προτάσεις. Ἡ περιόδος ἡμπορεῖ νὰ περιέχῃ ἓνα ἢ περισσότερα κῶλα, μίαν ἢ περισσοτέρας προτάσεις ἢ κῶλα καὶ προτάσεις. Αἱ προτάσεις, ὅταν δὲν συμπίπτουν μὲ περιόδους ἢ κῶλα, χωρίζονται μὲ κόμματα ἢ συνδέονται μὲ τὸν σύνδεσμον **καί**.

Τοιοῦτοτρόπως ἓνα κείμενον χωρίζεται εἰς περιόδους, αἱ περίοδοι εἰς κῶλα, τὰ κῶλα εἰς προτάσεις. Μικρότερον ὁμοῦς τμήμα τοῦ λόγου ἀπὸ τὴν πρότασιν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, διότι δὲν θὰ περιέχῃ πλέον νόημα.

● **Πρότασις** εἶναι λόγος συντομώτατος μὲ ἄπλοον περιεχόμενον.

Παραδείγματα : Α—1 *Εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ σχολικοῦ ἔτους.*—

2) *Οἱ μαθηταὶ συγκεντρώνονται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου* —3. α) *Οἱ παλαιοὶ γνώριμοι συναντῶνται καὶ πάλιν,* (β) *οἱ νέοι μαθηταὶ γνωρίζονται μὲ τοὺς παλαιούς* (γ) *καὶ νέοι δεσμοὶ φιλίας ἀναπτύσσονται.*

Β) *Διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ [=ῥέει] ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων [=ἀνακτόρων].* ῥεῖ δὲ καὶ διὰ [=διὰ μέσου] τῆς Κελαινῶν πόλεως. *Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει [=χύνεται] εἰς τὸν Μαίανδρον.*

Παρατηρήσεις : Α) Τὸ κείμενον αὐτὸ χωρίζεται εἰς 3 περιόδους. Ἡ πρώτη ἀποτελεῖ μίαν μόνον πρότασιν. Ἡ δευτέρα μίαν ἐπίσης. Διότι δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀποσπασθῇ μικρότερον τμήμα των, χωρὶς νὰ καταστραφῇ τὸ νόημα. Ἡ τρίτη περίοδος ὅμως δὲν περιλαμβάνει μίαν μόνον πρότασιν, ἀλλὰ τρεῖς : α) *οἱ παλαιοὶ γνώριμοι συναντῶνται καὶ πάλιν*, β) *οἱ νέοι μαθηταὶ γνωρίζονται μετὰ τοὺς παλαιούς καὶ γ) νέοι δεσμοὶ φιλίας ἀναπτύσσονται*. Εἰς τὴν περίοδον δηλαδὴ αὐτὴν ἡ πρώτη πρότασις χωρίζεται ἀπὸ τὴν δευτέραν μετὰ κόμμα, ἐνῶ ἡ τρίτη συνδέεται μετὰ τὴν δευτέραν μετὰ τὸν σύνδεσμον *καί*. Β) Τὸ δεύτερον κείμενον (Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Α Ι, 7-8) περιλαμβάνει δύο περιόδους μετὰ 5 ἐν συνόλῳ κῶλα. Εἰς τὰ τέσσαρα πρῶτα συμπίπτει καὶ ἀπὸ μίᾶ πρότασις. Εἰς τὸ τελευταῖον ὑπάρχουν δύο προτάσεις συνδεόμεναι μετὰ τὸν σύνδεσμον *καί*.

Ὡστε τὸ μικρότερον τμήμα, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ διαιρεθῇ ὁ λόγος, εἶναι ἡ **πρότασις**, δηλαδὴ σύντομος φράσις μετὰ ἀκέραιον νόημα. Καὶ κάθε σημεῖον στίξεως εἶναι τέλος ἢ ἀρχὴ μιᾶς προτάσεως.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τί λέγεται σύνταξις ; Τί εἶναι τὸ Συντακτικόν ; Τί εἶναι πρότασις ; Πῶς διακρίνεται ἡ περίοδος ; Πῶς διακρίνονται τὰ κῶλα ; Πότε χωρίζονται αἱ προτάσεις μετὰ κόμμα ; Εἰς τί μᾶς βοηθοῦντὰ σημεῖα στίξεως ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κατωτέρω κείμενα νὰ καθορισθοῦν αἱ περίοδοι καὶ νὰ χωρισθοῦν κῶλα καὶ προτάσεις :

Α. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος γεωργοὶ ἔσμεν. Τοὺς ἀγροὺς θεραπεύομεν καὶ ἐκ τοῦ σίτου ἄρτον παρασκευάζομεν· ἐν δὲ τῷ οἴκῳ τρέφομεν ἵππους καὶ ὄνους καὶ ἄλλα ζῷα· τὰ δὲ θηρία ἐν τοῖς δρυμοῖς θηρεύομεν.

Β. Ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας [= μυλόπετρες] παρὰ τὸν ποταμὸν δρύιττοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἤγον καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον ἔξων.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ : Προτοῦ προχωρήσωμεν ἀπὸ τὸ 1ον μάθημα εἰς τὸ 2ον, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐπαναλάβωμεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν μας τὸ κεφάλαιον περὶ **Συνδέσμων**. Βλ. ἐγκεκριμένην Γραμματικὴν Α. Τζαρτζάνου § 260.

ΜΑΘΗΜΑ 2^{ΟΝ}

Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων—Σύνδεσις προτάσεων

(§§ 5 καὶ 124)

Ὑπάρχουν πρότασις πὺ ἐκφράζουν ἓνα ἀκέραιον καὶ αὐτοτελές νόημα καὶ ὑπάρχουν καὶ προτάσεις πὺ δὲν ἡμποροῦν νὰ σταθοῦν μόναι των.

Παραδείγματα : Α.—1) Ὁ Πέτρος γράφει.

2) Ὁ Πέτρος μελετᾷ καὶ ὁ Παῦλος γράφει.

3) Ἦ ἀνεχώρησεν ὁ Πέτρος ἢ εἶναι ἄρρωστος.

4) Ὁ Πέτρος δὲν ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ εὗρίσκεται ἐδῶ.

5) Ἦγετο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

6) Ἦ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἢ σιγὴν ἔχε.

Β—7) Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει, διὰ νὰ γράφῃ ὁ Παῦλος.

8) Ὁ Πέτρος δὲν ἀνεχώρησε, διότι ἦτο ἄρρωστος.

9) Γράψε μου, ἂν θὰ ἔλθῃς.

10) Μείνε ἐδῶ, ἕως ὅτου ἐπιστρέψω.

11) Ἀβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ.

12) Χαίρω, ὅτι εὐδοκιμεῖς.

13) Αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται.

Παρατηρήσεις : Α.—Ἡ 1η περίοδος συμπίπτει μὲ μίαν πρότασιν.

—Ἡ 2α περίοδος περιέχει δύο προτάσεις, πὺ συνδέονται μὲ τὸν σύνδεσμον καὶ. Δύο αὐτοτελῆ νοήματα : α) Ὁ Πέτρος μελετᾷ. β) Ὁ Παῦλος γράφει. Αἱ δύο προτάσεις εἶναι ἰσοδύναμοι, δηλαδὴ ἢ μία δὲν ἐξαριᾶται ἀπὸ τὴν ἄλλην. Καὶ μόνη της ἢ κάθε μία δίδει τέλειον νόημα, εἶναι δηλαδὴ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν ἄλλην.

—Τὸ 7ον παράδειγμα εἶναι ἐπίσης μία περίοδος μὲ δύο προτάσεις, πὺ χωρίζονται μὲ ἓνα κόμμα : α) Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει, β) διὰ νὰ γράφῃ ὁ Παῦλος. Ἀλλὰ ἡ μὲν πρώτη δίδει αὐτοτελές νόημα καὶ ἡμποροῦσε νὰ εἶναι καὶ μόνη της, διότι εἶναι ἀνεξάρτητος. (Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει). Ἐνῶ ἡ δευτέρα (διὰ νὰ γράφῃ ὁ Παῦλος) δὲν μᾶς δίδει αὐτοτελές νόημα, διότι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν προηγουμένην καὶ δὲν ἡμπορεῖ μόνη της νὰ σταθῇ εἰς τὸν λόγον μας. Εἶναι ἐξηρημένη ἀπὸ τὴν ἄλλην πρότασιν, πὺ εἶναι ἀνεξάρτητος.

Διακρίνομεν λοιπὸν προτάσεις ἀνεξαρτήτους καὶ προτάσεις ἐξηρημένους. Αἱ ἀνεξάρτητοι προτάσεις λέγονται ἐπίσης καὶ κύριαι, διότι ἀποτελοῦν τὸ κύριον μέρος μιᾶς φράσεως, ἐνῶ αἱ ἐξηρημέναι λέγονται καὶ δευτερεύουσαι.

—Τὰ παραδείγματα 7—13 περιέχουν ὅλα ἀπὸ μίαν *κυρίαν* καὶ μίαν *δευτερεύουσαν* πρότασιν. Εὐκόλῃ διακρίνεται ἡ κυρία ἢ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν δευτερεύουσαν ἢ ἐξηρητημένην. Τὸ νόημα τῆς δευτερευούσης προτάσεως *ὑποτάσσεται* εἰς τὸ νόημα τῆς κυρίας προτάσεως, διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ἐξηρητημένη :

—8) *‘Ο Πέτρος δὲν ἀνεχώρησε, διότι ἦτο ἄρρωστος.*

Ἡ δευτέρα πρότασις (*διότι ἦτο ἄρρωστος*) εἶναι ἐξηρητημένη καὶ *ὑποτάσσεται* εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν: (*‘Ο Πέτρος δὲν ἀνεχώρησε*). Εἶναι βοηθητική, συμπλήρωμα τῆς κυρίας.

—Ἀντιθέτως εἰς τὰ παραδείγματα 2—6 αἱ δύο προτάσεις ποῦ ἀποτελοῦν τὴν κάθε περίοδον δὲν ἐξαρτῶνται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην οὔτε ὑποτάσσεται ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην :

—2) *‘Ο Πέτρος μελετᾷ καὶ ὁ Παῦλος γράφει.*

Αἱ δύο προτάσεις, ἰσοδύναμοι καὶ ἀνεξάρτητοι μεταξὺ τῶν, *παράτάσσονται* ἢ μία κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην, χωρὶς καμμία νὰ *ὑποτάσσεται* εἰς τὴν διπλανήν ἑτης.

Ὅταν εἰς μίαν περίοδον ὑπάρχουν προτάσεις περισσότεραι ἀπὸ μίαν, τότε αἱ προτάσεις αὗται ἢ *παράτάσσονται* ἢ *ὑποτάσσονται*.

● Αἱ *κύριαι* ἢ *ἀνεξάρτητοι* προτάσεις *παράτάσσονται* ἢ μία κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην ὡς ἰσοδύναμοι.

● Αἱ *δευτερεύουσαι* ἢ *ἐξηρητημέναι* προτάσεις *ὑποτάσσονται* εἰς τὴν *κυρίαν* πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται.

Εἰς κάθε περίοδον εἶναι ἀπαραίτητος μία *κυρία* πρότασις. Μόναί αἱ ἐξηρητημέναι προτάσεις δὲν ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν.

Ὅταν αἱ προτάσεις *παράτάσσωνται*, λέγομεν ὅτι-ἢ *σύνδεσις* τῶν γίνεται *κατὰ παράταξιν*.

Ὅταν αἱ προτάσεις *ὑποτάσσονται*, ὀνομάζομεν τὴν *σύνδεσιν* τῶν *καθ’ ὑπόταξιν*.

—Ἀλλὰ πῶς γίνεται ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων; Ἄς προσέξωμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα. Εἰς τὸ 2ον συνδέονται μὲ τὸ *καί*, εἰς τὸ 3ον μὲ τὸ *ἢ*, εἰς τὸ 4ον μὲ τὸ *ἀλλὰ*, εἰς τὸ 5ον μὲ τὸ *μὲν—δὲ*, εἰς τὸ 7ον μὲ τὸ *διὰ τὰ*, εἰς τὸ 11ον μὲ τὸ *ἵνα*, εἰς τὸ 8ον μὲ τὸ *διότι*, εἰς τὸ 9ον μὲ τὸ *ἀν* κτλ. Τὰ λεξίδια αὐτά, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν, εἶναι *σύνδεσμοι*. Καὶ λέγονται ἀκριβῶς *σύνδεσμοι*, διότι μᾶς χρησιμεύουν νὰ συνδέωμεν τὰς προτάσεις μας.

—Ἀλλὰ μὲ ἄλλους συνδέσμους γίνεται ἡ *κατὰ παράταξιν σύνδεσις* τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων καὶ μὲ ἄλλους συνδέσμους ἢ *καθ’ ὑπόταξιν σύνδεσις* τῶν ἐξηρητημένων.

—Εἰς τὰ παραδείγματα 2—6, τὰ ὅποια περιέχουν κυρίας προτάσεις, ἡ κατὰ παράταξιν σύνδεσις τῶν γίνεται μὲ συνδέσμους *συμπλεκτικούς* (καί), μὲ *διαζευκτικούς* (ἢ, ἢ—ἢ) καὶ μὲ *ἀντιθετικούς* (μὲν—δέ, ἀλλά).

—Εἰς τὰ παραδείγματα 7—13, τὰ ὅποια περιέχουν μίαν κυρίαν καὶ μίαν δευτερεύουσαν πρότασιν, ἡ καθ' ὑπόταξιν σύνδεσις τῶν γίνεται μὲ ἄλλους συνδέσμους : μὲ *τελικούς* (ἵνα—διὰ τὸ), *αἰτιολογικούς* (διότι), *ὑποθετικούς* (ἂν), *χρονικούς* (ἕως ἂν, ἕως ὅτου) κτλ.

Μὲ ἄλλους συνδέσμους γίνεται ἡ κατὰ παράταξιν σύνδεσις τῶν προτάσεων (συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς κτλ.) καὶ μὲ ἄλλους συνδέσμους γίνεται ἡ καθ' ὑπόταξιν σύνδεσις (εἰδικούς, αἰτιολογικούς, τελικούς, ὑποθετικούς, χρονικούς κτλ.)

● **Κυρία ἢ ἀνεξάρτητος** εἶναι ἡ πρότασις ποὺ ἐκφράζει μόνη τῆς ἑνα αὐτοτελὲς νόημα.

● **Δευτερεύουσα ἢ ἐξηρημένη** εἶναι ἡ πρότασις ποὺ δὲν ἔμπορεῖ νὰ σταθῇ μόνη τῆς, ἀλλὰ χρησιμεύει ὡς συμπλήρωμα εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὅποیان ἐξαρτᾶται.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς διακρίνομεν τὴν ἐξηρημένην ; Πῶς γίνεται ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων ; Τί λέγεται σύνδεσις κατὰ παράταξιν ; Τί καθ' ὑπόταξιν ; Αἱ κύριαι προτάσεις πῶς συνδέονται μεταξὺ τῶν ; Αἱ δευτερεύουσαι πῶς συνδέονται μὲ τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὅποیان ἐξαρτῶνται ; Ἐμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ περίοδος χωρὶς κυρίαν πρότασιν ; Ναὶ ἢ ὄχι ; καὶ διατί ; Ποιοὶ σύνδεσμοι χρησιμεύουν διὰ τὴν σύνδεσιν κατὰ παράταξιν καὶ ποιοὶ διὰ τὴν καθ' ὑπόταξιν ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ χωρισθοῦν αἱ προτάσεις καὶ νὰ χαρακτηρισθοῦν (ποῖαι εἶναι κύριαι καὶ ποῖαι ἐξηρημέναι) :

«Ὅταν ἀπομακρυνθῇς τῆς οἰκογενείας σου, ἔχε κατὰ νοῦν πάντοτε τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός σου, ἵνα μὴ μετανοήσῃς ἀργότερον. Οἱ πρεσβύτεροὶ δίδουν χρησίμους συμβουλὰς εἰς τοὺς νεωτέρους, διότι ἔχουν πάντοτε περισσότεραν πείραν. Νὰ εἶσαι φιλόπονος καὶ προσεκτικὸς καὶ εἰς τὰ πλέον μικρά, διὰ νὰ ἐπιτύχῃς εἰς τὰ μεγάλα. Ἀφοῦ ἀπεφάσισες νὰ μάθῃς γράμματα, θὰ γνωρίξῃς βεβαίως τὸ ἀρχαῖον ρητόν : «τῆς παιδείας αἱ μὲν ρίζαι πικραὶ εἰσιν, οἱ δὲ καρποὶ γλυκεῖς εἰσιν».

Χειρίσοφος, ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολεμίους, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις.—Εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι.

ΜΑΘΗΜΑ 3^{ΟΝ}

Ἡ ἀπλή πρότασις καὶ οἱ κύριοι ὅροι τῆς

(§ § 6—7)

Παραδείγματα : 1) *Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνατολῆς του ὁ ἥλιος λάμπει χρυσὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφογραμμὰς τῶν ὄρεων.*

2) *Οἱ μαθηταὶ μελετοῦν τὸ αὐριανὸν μάθημά των.*

Παρατηρήσεις : Τὰ δύο παραδείγματα εἶναι δύο περίοδοι πού συμπίπτουν μὲ δύο προτάσεις. Ἄς μὴ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ νόημα ἰῶν δύο αὐτῶν φράσεων καὶ ἄς προσέξωμεν ποῖαι ἀπὸ τὰς λέξεις, πού τὰς ἀποτελοῦν, ἤμποροῦσαν νὰ λείπουν ἢ νὰ ἀφαιρεθοῦν, χωρὶς ἡ φράσις νὰ παύσῃ ν' ἀποτελῇ πρότασιν. Ἡ 1η πρότασις (ὡς πρότασις, ὅχι ὡς νόημα) δὲν καταστρέφεται, ἂν ἀφαιρέσω τὸ *κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνατολῆς του* ἢ τὸ *χρυσὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφογραμμὰς τῶν ὄρεων*. Ἄν ἀφαιρέσωμεν ὅμως μίαν ἀπὸ τὰς λέξεις *ὁ ἥλιος λάμπει*, παύει νὰ ὑπάρχῃ πρότασις. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ 2ον παράδειγμα ἤμποροῦσαν νὰ λείπουν αἱ τέσσαρες τελευταῖαι λέξεις, ἀλλ' οὐδεμία τῶν τριῶν πρώτων δύναται νὰ λείψῃ.

Αἱ λέξεις αὐταί, πού κρίνονται ἀπαραίτητοι διὰ τὸν σχηματισμὸν μιᾶς προτάσεως, ἀποτελοῦν τὰ ἀπαραίτητα συστατικὰ ἢ τοὺς ἀ ν α γ κ α ῖ ο υ ς ὅ ρ ο υ ς τ ῆ ς π ρ ο τ ά σ ε ω ς.

Διακρίνονται δὲ εἰς δύο εὐδιάκριτα μέρη: 1) *ὁ ἥλιος—λάμπει*, 2) *οἱ μαθηταὶ—μελετοῦν*. Τὸ πρῶτον μέρος (*ὁ ἥλιος, οἱ μαθηταὶ*) εἶναι τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν. Τὸ δεύτερον μέρος (*λάμπει, μελετοῦν*) φανερώνει μίαν ἐνέργειαν ἢ ιδιότητα πού ἀποδίδεται εἰς τὸ πρῶτον. Ὁ πρῶτος ὅρος (*ὁ ἥλιος, οἱ μαθηταὶ*) λέγεται ὑ π ο κ ε ῖ μ ε ν ο ν τῆς προτάσεως, ὁ δεύτερος ὅρος (*λάμπει, μελετοῦν*) λέγεται κ α τ η γ ὅ ρ η μ α.

● **Κύριοι ὅροι** μιᾶς προτάσεως εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορήμα.

● **Ὑποκείμενον** μιᾶς προτάσεως εἶναι, ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν.

● **Κατηγορήμα** μιᾶς προτάσεως εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον.

·Αλλά ἀντὶ νὰ εἶπω: 1) ὁ ἥλιος λάμπει,

ἢ μπορῶ νὰ εἶπω: 2) ὁ ἥλιός ἐστι λαμπρός.

Δηλαδή νὰ ἀναλύσω τὸ κατηγόρημα εἰς δύο λέξεις, ποὺ φανερώνουν τὸ ἴδιο πρᾶγμα (λάμπει = ἐστὶ λαμπρός). Τὸ κατηγόρημα λοιπὸν ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι μονολεκτικὸν (μὲ μίαν λέξιν νὰ ἐκφράζεται), ἢ μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι καὶ περιφραστικὸν (ν' ἀποτελεῖται δηλαδή ἀπὸ ἕνα ῥῆμα καὶ ἕνα ὄνομα). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως γίνονται τρεῖς καὶ ὀνομάζονται α) ὑποκείμενον (ὁ ἥλιος), β) ῥῆμα συνδεδεικμένον (ἐστὶ) καὶ γ) κατηγορούμενον (λαμπρός).

Τὸ μονολεκτικὸν κατηγόρημα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα μόνον ρηματικὸν τύπον.

Τὸ περιφραστικὸν κατηγόρημα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα ῥῆμα συνδεδεικμένον καὶ ἕνα ὄνομα (συνήθως ἐπίθετον), ποὺ λέγεται κατηγορούμενον.

Ἄν τὸ κατηγόρημα εἶναι μονολεκτικόν, οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως εἶναι δύο: ὑποκείμενον καὶ κατηγόρημα (ὁ ἥλιος λάμπει).

Ἄν τὸ κατηγόρημα εἶναι περιφραστικόν, οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως εἶναι τρεῖς: ὑποκείμενον, ῥῆμα συνδεδεικμένον καὶ κατηγορούμενον (ὁ ἥλιός ἐστι λαμπρός).

● Κατηγορούμενον λέγεται τὸ ὄνομα (συνήθως ἐπίθετον), τὸ ὁποῖον φανερώνει τί ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως.

● Συνδεδεικμένον λέγεται τὸ ῥῆμα ποὺ συνδέει τὸ ὑποκείμενον μὲ τὸ κατηγορούμενον.

Πῶς διακρίνομεν τοὺς ὅρους μιάς προτάσεως

* 1) Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

2) Οἱ μαθηταὶ εἰσιν ἐπιμελεῖς.

Διὰ νὰ εὕρωμεν τοὺς ὅρους μιᾶς προτάσεως, παίρνομεν ὡς βάσιν τὸ συνδεδεικμένον ῥῆμα: ἐστὶ. Καὶ ἐρωτῶμεν: ποῖος ἐστὶ; Ἡ φράσις μᾶς δίδει τὴν ἀπάντησιν: Σωκράτης ἐστὶ. Αὐτὸ τὸ Σωκράτης εἶναι ὑποκείμενον. Ἐπειτα ἐρωτῶμεν: τί ἐστὶ Σωκράτης; Ἀπάντησις: σοφός. Αὐτὸ τὸ σοφός εἶναι κατηγορούμενον, μᾶς δίδει δηλαδή μίαν ἰδιότητα, ἢ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον.

Εἰς τὸ 2ον παράδειγμα ὁμοίως: εἰσιν. Ποῖοι εἰσιν; — Οἱ μαθηταὶ (ὑποκείμεν.) Τί εἰσιν; — Ἐπιμελεῖς (κατηγορ.)

● Ἀπλῇ πρότασις λέγεται ἡ πρότασις ποὺ ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ τοὺς κυρίους ὅρους τῆς.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τί λέγονται κύριοι ὅροι μιᾶς προτάσεως ; Ποῖοι οἱ κύριοι ὅροι μιᾶς προτάσεως ; Τί λέγεται ὑποκείμενον ; Πῶς ἐρωτῶμεν διὰ τὸ ἀνακαλύψωμεν ; Τί λέγεται κατηγορήμα μιᾶς προτάσεως ; Ἀπὸ τί ἀποτελεῖται, ἂν εἶναι μονολεκτικόν ; Ἄν εἶναι περιφραστικόν, ἀπὸ τί ἀποτελεῖται ; Τί εἶναι τὸ συνδετικόν ; Διατί λέγεται συνδετικόν ; Τί λέγεται κατηγορούμενον ; Πῶς ἐρωτῶμεν διὰ τὰ τοῦ ὅρου ; Τί καλεῖται ἀπλή πρότασις ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἀπὸ τὰ κάτωθι παραδείγματα ἀφαιρέσατε τοὺς δευτερεύοντας ὅρους καὶ ἀφοῦ μένουν ἀπλᾶ αἱ προτάσεις, κατονομάσατε τοὺς κυρίους ὅρους τῶν :

Σήμερον ὁ ἥλιος λάμπει. Χθὲς ὁμοῦς ὁ ἥλιος ἦτο λαμπρότερος. Ὁ Δαρεῖος ὑπῆρξε βασιλεὺς. Ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν. Ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε. Σὺ Ἕλλην εἶ, ἐγὼ δὲ Πέρσης εἰμί. Οἱ ἐργαζόμενοι ἀνταμείβονται. Ὁ οὐρανὸς αἴθριος ἦν. Ἀπαντες Ἕλληγες ἐσμεν καὶ ἡ παιδεία ἡμῶν ἐστὶν ἑλληνική.

ΜΑΘΗΜΑ 4^{ΟΝ}

Τὸ ὑποκείμενον

(§ 8)

- Παραδείγματα: 1. Οἱ Παιδες γράφουσιν. — Σωκράτης ἐστὶ σοφός.
 2. Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς. — Ἐκεῖνος ᾔδει. Ὑμεῖς ἐστε Ἕλληνες.
 3. Γελᾷ ὁ μωρός. — Οἱ ἐπιμελεῖς ἀνταμείβονται.
 4. Ὁ ζητῶν εὕρισκει. — Οἱ φθονοῦντες μισοῦνται.
 5. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν. Τὸ μνηθάνειν ἐστὶν ὠφέλιμον.
 6. Τὸ μὲν ἐστὶ σύνδεσμος. — Τὸ ὠμέγα ἐστὶ φωνήεν.
 7. Ὁλβίος ἐστὶν, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν.
 8. Σφαλερόν ἐστὶ τό, ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα ἢ λέγειν ἢ πράττειν.

● Τὸ ὑποκείμενον μιᾶς προτάσεως εἶναι :

1) κυρίως ὄνομα οὐσιαστικόν (παράδ. 1)

ἢ ἀντωνυμία (παράδ. 2)

2) πᾶν μέρος τοῦ λόγου, ὡς οὐσιαστικόν λαμβανόμενον, ἦτοι :

α) ἐπίθετον (παράδ. 3)

β) μετοχή (παράδ. 4)

γ) ἀπαρέμφατον (παράδ. 5)

δ) ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου (παράδ. 6)

καὶ γενικῶς πᾶσα λέξις ἢ φράσις μὲ τὸ ἄρθρον τὸ πρὸ αὐτῆς.

3) προτάσις ὁλόκληρος (παράδ. 7—8).

Τὸ ὑποκείμενον κανονικῶς τίθεται εἰς πτώσιν ονομαστικὴν.

Ἐξαιρέσεις. Συχνά, ὅταν τὸ ὑποκείμενον δηλώνει ἓνα πῶς κατὰ προσέγγισιν, τότε ἐκφέρεται μὲ μίαν ἀπὸ τὰς προθέσεις εἰς, ἀμφί, περί, κατά, ὑπέρ καὶ εἰς πτώσιν αἰτιατικήν. Π. χ. Περὶ τοὺς τριακοσίους ἀπέθανον. [=περίπου τριακόσιοι].—Ἦν ἀμφὶ πλήθουσσαν ἀγορὰν [=ἦτο περίπου πλήθουσα ἀγορά=περίπου μεσημέρι].

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ὑπογραμμίσατε τὸ ὑποκείμενον τῶν κάτωθι προτάσεων :

Ἡρακλῆς υἱὸς Διὸς καὶ Ἀλκμήνης ἦν. Οὗτος ἦρως ἀνεδείχθη
καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς ἡμίθεον ἐλάτρευον αὐτόν. Οἱ ἄνδρες τιμῶνται
καὶ οἱ γεγχαῖα πράττοντες σῶζουσι τὴν πατρίδα.—

Τὸ μὲν σῶζειν τὴν πατρίδα μεγίστη τῶν ἀρετῶν νομίζεται. Τὸ δὲ μὴ βοηθεῖν πατρίδα κινδυνεύουσαν αἰσχύνῃ βαρεῖα λογίζεται. Τὸ «οὐ καταισχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερά...» ὄρκος ἦν φοβερός τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων.

ΜΑΘΗΜΑ 5^{ΟΝ}

Τὸ συνδετικόν

(§ 10)

Συνδετικὰ ῥήματα λέγονται ἐκεῖνα, ποὺ συνδέουν τὸ ὑποκείμενόν μιᾶς προτάσεως μὲ τὸ κατηγορούμενον.

Παραδείγματα : 1—α) Ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ θνητός.—β) Ὁ Σόλων ἦν Ἀθηναῖος.—γ) Σὺ Ἕλλην εἶ.

2) — α) Σὺ μόνος ὑπάρχεις ἀθάνατος.

β) Ὁ Γεώργιος τυγχάνει ἀπορος.

γ) Ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς [ἐννοεῖται ὑποκείμεν. σύ].

δ) Ἀπλοῦς [=κατηγ.] ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.—ε) Πέφυκεν ἐσθλὸς [ἐνν. ὑποκ. οὗτος].

3. — α) Θεμιστοκλῆς ἐγένετο ἀνὴρ ἀγαθός. β) Οἱ ὁκνηροὶ ἀποβαίνουνσι κακοί. γ) Ἡ πόλις [=ὑποκ.] φρούριον κατέστη.

δ) Σοφοῖς δμῶν καὶ τὸς ἐκβήσει σοφός [=μὲ σοφοὺς ὅταν συγχάξῃ καὶ σὺ θὰ γίνῃς σοφός].

4. — α) Ὁ πατήρ μου ἐξελέγη βουλευτής.—Ὁ Διονύσιος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος.—Περικλῆς ἠρέθη [=ἐξελέγη] στρατηγός.

δ) Δημοσθένης οὐκ ἔλαχε τειχοποιός.

5. — α) Τὸ παρὸν βιβλίον [=ὑποκ.] λέγεται Συντακτικὸν

— β) *Αὐτοὶ* [ὑποκ.] *τομοθέται* [=κατηγ.] *κληθήσονται*. — γ) *Ὁ Μιλτιάδου υἱὸς ὠνομάζετο Κίμων*. δ) *Οἱ τῆς Θεταλίας ἄρχοντες* [=ὑποκ.] *ταγοὶ* [=κατηγ.] *προσηγορεύοντο*.

6. — α) *Ζεὺς* [ὑποκ.] *Θεὸς* [=κατηγ.] *ἐνομίζετο*. — β) *Ἡ ἀπόφασις ἐκρίθη ἄδικος*. — γ) *δήλη* [=κατηγ.] *ἐδόκει ἡ ἐπιβουλὴ* [=ὑποκ.].

● Συνδετικὰ ρήματα εἶναι:

1) κυρίως τὸ ρῆμα εἶμι (παράδ. 1).

2) τὰ παραπλήσια μὲ αὐτὸ κατὰ σημασίαν, ἥτοι:

α) ὑπάρχω

β) τυγχάνω

γ) διατελῶ

δ) ἔφυν, πέφυκα [=εἶμαι ἐκ φύσεως] κ.τ.δ. (παράδ. 2)

3) τὸ ρῆμα γίγνομαι καὶ τὰ συνώνυμά του:

α) γίγνομαι

β) καθίσταμαι

γ) ἀποβαίνω

δ) ἐκβαίνω κ.τ.δ. (παράδ. 3)

4) τὰ ἐκλογῆς σημαντικὰ ρήματα, ὅπως:

α) ἐκλέγομαι

β) χειροτονοῦμαι

γ) αἵροῦμαι [=ἐκλέγομαι]

δ) λαγχάνω [=ἐκλέγομαι διὰ κλήρου] κ.τ.δ. (παράδ. 4)

5) τὰ κλητικὰ ρήματα (ποὺ σημαίνουν κλησιν=ὀνομασίαν), ὅπως:

α) λέγομαι

β) καλοῦμαι

γ) ὀνομάζομαι

δ) προσαγορεύομαι κ.τ.δ. (παράδ. 5)

6) τὰ δοξαστικὰ ρήματα (ποὺ σημαίνουν δόξαν=γνώμην), ὅπως:

α) νομίζομαι

β) φαίνομαι

γ) κρίνομαι

δ) δοκεῖ [=φαίνεται] κ.τ.δ. (παράδ. 6)

ΜΑΘΗΜΑ 6^{ΟΝ}

Τὸ κατηγορούμενον

§ 9—10)

Παραδείγματα : 1. Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

— Οἱ ἄνθρωποι θνητοὶ ἐσμεν.

2. Κῦρος ἦν βασιλεύς. — Ὁ Περσικὸς ἐστὶ λιμὴν.

3. Ἐγὼ εἰμι ἐκεῖνος, ὅς... — Τοῦτό ἐστιν ἡ ρητορική.

4. Οὗτός ἐστι τυράννων ἐοικώς. — Οὗτος ἦν ὁ λεγόμενος...

5. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφείν.

6. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῶν ζώων ἐστίν.

— Οἱ μαθηταὶ ἦσαν δώδεκα.

7. Φίλιππος ἐστὶν ὅ,τι ἂν εἴπῃ τις.

● Τὸ κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως εἶναι :

1) κυρίως ὄνομα ἐπίθετον (παράδ. 1)

ἢ οὐσιαστικὸν (παράδ. 2)

2) πᾶν μέρος τοῦ λόγου, ὅταν ἐπέχη θέσιν ἐπιθέτου, ἥτοι :

α) οὐσιαστικὸν (παράδ. 2)

β) ἄντωνυμία (παράδ. 3)

γ) μετοχή (παράδ. 4)

δ) ἀπαρέμφατον (παράδ. 5)

ε) ἀριθμητικὸν (παράδ. 6) κτλ.

3) πρότασις ὁλόκληρος (παράδ. 7).

Τὸ κυρίως κατηγορούμενον τίθεται ὅπου ὑπάρχουν συνδεδετὰ ῥήματα.

Καὶ ἄλλα ῥήματα δέχονται κατηγορούμενον, τὸ ὁποῖον διακρίνεται εἰς δύο εἶδη :

Α) Τὸ ἐπιρρηματικὸν κατηγορούμενον, ποῦ σημαίνει τόπον, χρόνον, τρόπον, τάξιν κτλ., ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐπίρρημα καὶ τίθεται μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ῥήματα καὶ συνθήστερα μὲ τὰ κινήσεως σημαντικά.

Π. χ. Ἐγὼ σε ἄσμενος [=ἀσμένως] ἐώρακα. — Ἐθέλοντής [=ἐθέλοντικῶς] ὑπομένει τοὺς πόνοους. — Ἐπύαξα προτέρα [=πρότερον] Κύρου ἀφίκετο.

Β) Τὸ προληπτικὸν κατηγορούμενον ἢ τοῦ ἀποτελέσματος. ἐκφράζει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ποῦ δηλώνει τὸ ῥήμα καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ συμπερασματικὴν πρότασιν. Τίθεται συνθήτως μὲ μερικά ῥήματα ποῦ σημαίνουν ἐξέλιξιν τοῦ ὑποκειμένου (ὅπως αὐξάνομαι, αἴρομαι, τρέφομαι κ.τ.τ.).

Π. χ. Ὁ Πέτρος σπουδάζει γιατρός [=ὥστε νὰ γίνῃ ἱατρός]. — Ὁ ποταμὸς ἠὺξήθη μέγας [=ἠὺξήθη, ὥστε ἔγινε μέγας].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί δύναται νὰ τεθῇ ὡς ὑποκείμενον ; Τί δύναται νὰ τεθῇ ὡς κατηγορούμενον ; Εἰς ποίαν πᾶσιν ἐκφέρεται κανονικῶς τὸ ὑποκείμενον ; Ποῖα ῥήματα εἶναι συνδεδετὰ ; Μὲ ποῖα ῥήματα τίθεται κατηγορούμενον ;

ΜΑΘΗΜΑ 7ΟΝ

Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων

- Ἀπλῇ πρότασις λέγεται ἡ πρότασις πού ἔχει μόνον ὑποκείμενον καὶ κατηγορημα (ἢ ὑποκείμενον, συνδεδεικνὸν καὶ κατηγορούμενον).

Π.χ. 1) Ὁ Πέτρος παίζει. — Ὁ οὐρανὸς ἦν αἰθεριός.

- Σύνθετος πρότασις λέγεται ἡ πρότασις πού ἔχει περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα.

Π.χ. 2) Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Γεώργιος παίζουν.

3) Οἱ μαθηταὶ εἰσι χρηστοὶ καὶ ἐπιμελεῖς.

- Ἑλλιπὴς πρότασις λέγεται ἡ πρότασις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἓνας ἢ περισσότεροι κύριοι ὅροι τῆς παραλείπονται.

Π.χ. 4) Παίζομεν (ἐνν. ὑποκ. ἡμεῖς)

5) Σοφὸν τὸ σαφές (ἐνν. συνδ. ἐστὶ)

- Ἐπηυξημένη πρότασις λέγεται μία πρότασις, ὅταν οἱ κύριοι ὅροι τῆς ἔχουν καὶ συμπληρώματα τῆς ἐννοίας των, ἥτοι προσδιορισμούς.

Π.χ. 6) Ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν.

7) Κύρος ἦν ἀδελφὸς Ἀρταξέρξου, τοῦ Μεγάλου Βασιλέως τῆς Περσίας.

- Μία πρότασις ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς λαμβάνει καὶ ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν. Ἔτσι διακρίνονται :

Προτάσεις κρίσεως ἢ ἀποφαντικαί : ἐκφράζουν μίαν γνώμην τοῦ λέγοντος ἢ τοῦ γράφοντος, ὁ ὁποῖος ἀποφαίνεται (=λέγει τὴν γνώμην του), δηλαδὴ διαπιστώνει καὶ λέγει ἀπλῶς κάτι, χωρὶς νὰ ἐρωτᾷ ἢ νὰ εὐχεται κτλ. π.χ. Σωκράτης ἐστὶ σοφός. — Ὁ στρατιώτης γυμνάζεται.

Προτάσεις ἐπιθυμίας : Π.χ. Ἀπόδος μοι τὸ ἀργύριον. — Πρόσεχε !

Προτάσεις ἐρωτηματικαί : π.χ. Ἔστι Σωκράτης σοφός ; — Τί πέπονθας ;

Προτάσεις ἐπιφωνηματικαί : π.χ. Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος ! — Τί ὠραῖον ἄνθος !

Προτάσεις ἀρνητικαὶ ἢ ἀποφατικαί, ὅσαι περιέχουν ἄρνησιν π.χ. Σωκράτης οὐκ ἐστὶ σοφός. — Μὴ γράφετε.

Προτάσεις καταφατικαί, ὅσαι δὲν ἔχουν ἄρνησιν.

- Πολλαὶ προτάσεις καὶ συνήθως αἱ δευτερεύουσai, λαμβάνουν τὸ ὄνομά των ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος τὰς εἰσάγει ἢ τὰς συνδέει καὶ λέγονται : αἰτιολογικαί, εἰδικαί, τελικαί, συμπερασματικαί, ὑποθετικαί, παραχωρητικαί (εἰ καί, ἂν καί,) χρονικαί ἀναφορικαί κ.ο.κ.

ΜΑΘΗΜΑ 8^{ΟΝ}

Συμφωνία τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον

(§§ 12—13)

Α) Τὸ ῥῆμα συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν.

Π. χ. Ἐγὼ [α' ἐν.] γράφω [α' ἐν.]. — Ἐκεῖνοι [γ' πληθ.] γράφουσιν [γ' πληθ.].

Β) Ὅταν τὸ ὑποκείμενον εἶναι οὐδετέρου γένους καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ ῥῆμα τίθεται εἰς ἐνικὸν καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς λέγεται **ἀττική σύνταξις**.

Π. χ. Τὰ παιδιά παίζει [ὄχι παίζουνσι]. — Εὐλα ἦν πολλά. — Ταῦτα δικάδι ἐστι.

Γ) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα, τὸ ῥῆμα τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμόν ἢ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ πλησιέστερου.

Π. χ. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Γεώργιος γράφουσιν. —
Ἐπεμψέ με ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες [ἢ Ἐπεμψάν με...]

Δ) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα, διαφόρου ὅμως προσώπου, τὸ ῥῆμα τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον πρόσωπον. Εἶναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ α' πρόσωπον τοῦ β' καὶ τὸ β' τοῦ γ'.

Π. χ. Ἐγὼ [α' ἐν.] καὶ ἐκεῖνος [γ' ἐν.] γράφομεν [α' πληθ.].
Σὺ καὶ ἐκείνη γράφετε. — Σὺ καὶ οἱ συμμαθηταὶ σου παίζετε [ὄχι παίζουνσι].

Ε) Μερικὰ περιληπτικὰ ὀνόματα, ποὺ σημαίνουν πολλὰ πρόσωπα, ἂν καὶ εἶναι ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ὡς ὑποκείμενα μιᾶς προτάσεως παίρνουν συχνὰ τὸ ῥῆμα εἰς πληθυντικὸν (**Σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον**).

Π. χ. Ὁ κόσμος χτίζουν ἐκκλησιὰς [ἐνν. οἱ ἄνθρωποι].
Τὸ πλῆθος οἶονται. — Ὁ στρατὸς ἀνεχώρουν [ἐνν. οἱ στρατιῶται].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Τί λέγεται ἀττική σύνταξις ; Τί εἶναι σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον ;
Σχηματίσατε 5 παραδείγματα ἀττικῆς συντάξεως καὶ 5 παραδείγματα με σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον.

ΜΑΘΗΜΑ 90^Ο

Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου

πρὸς τὸ ὑποκείμενον

(§§ 14—15)

Α) Ὃταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

π. χ. Ὁ ἀνὴρ [ἄρσ. γένους, ἐν. ἀριθ., ὄνομ. πτώσ.] ἐστὶν ἀνδρεὺς [ἄρσ., ἐν., ὄνομ.].—Οἱ ἄνδρες εἰσὶν ἀνδρεῖοι.—Αἱ γυναῖκες εἰσι καλαί.—Τὰ παιδιά ἐστὶ καλά.

Β) Ὃταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀναγκαστικὰ μόνον κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

π. χ. Οἱ Δελφοὶ εἰσι πόλις [συμφωνία μόνον κατὰ πτώσιν]. Ἡ πόλις φρούριον κατέστη.—Ἡ Δήλος ἐστὶ νῆσος [συμπωματική συμφωνία κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν].

Γ) Ὃταν τὸ ὑποκείμενον δηλώνει κάτι γενικόν, δέχεται κατηγορούμενον πάντοτε γένους οὐδετέρου καὶ ἀριθμοῦ ἐνικοῦ.

π. χ. Δεινόν ἐστὶν ὁ πόλεμος [=οἱ πόλεμοι γενικῶς εἶναι φοβερὸν πράγμα].—Ἡ σοφία πάντων κάλλιστόν ἐστιν, ἡ δὲ ἀμαθία πάντων αἰσχιστόν ἐστι.—Αἱ καταστροφαὶ λυπηρόν [ἐνν. ἐστί].

Δ) Ὃταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα καὶ δηλώνουν ἔμφυχα ὄντα τοῦ αὐτοῦ γένους, τότε τὸ ἐπιθετικὸν κατηγορούμενον τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ γένος τῶν ὑποκειμένων.

π. χ. Μιλτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς ἀνεδείχθησαν νικηταὶ [δύο ὑποκ. ἄρσεν.—κατηγ. πληθυντ. ἀριθμοῦ, ἄρσεν. γένους].—Μήτηρ καὶ θυγάτηρ καλαὶ ἦσαν.

Ε) Ὃταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα καὶ δηλώνουν ἔμφυχα ὄντα διαφόρου γένους, τότε τὸ ἐπιθετικὸν κατηγορούμενον τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον γένος τῶν ὑποκειμένων. Εἶναι δὲ τὸ ἀρσενικὸν ἐπικρατέστερον τοῦ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου καὶ τὸ θηλυκὸν ἐπικρατέστερον τοῦ οὐδετέρου.

π. χ. Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ τὰ τέκνα ἦσαν ἀγαθοί. [Τὸ κατηγ. εἰς πληθ. καὶ γένος ἄρσεν.]—Συνελλυθέντες ἦσαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη.

Σ) Ὃταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα οἰοῦδῃποτε γένους καὶ δηλώνουν πράγματα ἄψυχα, τότε τὸ κατηγορούμενον τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ γένος οὐδέτερον πάντοτε.

π. χ. Αἰδῶς καὶ φόβος εἰσὶν ἔμφυτα.—Λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως ἐριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν.

ΜΑΘΗΜΑ 10^{ΟΝ}

Γενική Κατηγορηματική

(§ 14)

Τὸ κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικόν, ἐκφέρεται συχνότατα κατὰ πτώσιν γενικήν.

π. χ. Ὁ Πέτρος εἶναι δεκατεσσάρων ἐτῶν [=δεκατετραετής]
ἢ Ὁ κῆπος ἦν τοῦ Κίμωνος [=Κιμώνειος] κ. τ. ὄ.

● Τὸ οὐσιαστικὸν κατηγορούμενον, ποὺ ἐκφέρεται κατὰ γενικήν, λέγεται **γενικὴ κατηγορηματικὴ**.

Παραδείγματα :

1. Οὗτος ὁ οἶκος ἦν Περικλέους [=κτῆμα τοῦ Π.] — Τὸ βιβλίον ἐστὶ τοῦ μαθητοῦ.
2. Ἰπποκράτης ὁδε ἐστὶ τῶν ἐπιχωρίων [=ένας ἀπὸ τοὺς ἐπιχωρίους, τοὺς ἐντοπίους].
3. Ἡ κρηπίς ἐστὶ λίθων μεγάλων [=κατεσκευασμένη ἀπὸ λίθους μεγάλους].
4. Οἶνος ὑπῆρχε ἐτῶν τριῶν [=ἡλικίας 3 ἐτῶν].
Ἀπαντῆς τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐσμέν [=τῆς αὐτῆς ιδιότητος].
Οἱ στρατηγοὶ διαφόρου γνώμης ἐτύγχανον.
5. Αὕτη ἡ οἰκία ἐστὶ τριάκοντα μνῶν [=ἄξιας 30 μνῶν].
Ὁ ποταμὸς τεσσάρων πλέθρων ἦν [=πλάτους 4 πλέθρων].

Κατὰ τὴν σημασίαν τῆς ἡ γενικὴ κατηγορηματικὴ διακρίνεται εἰς πέντε εἶδη :

1. Γενικὴ κτήτικὴ, ποὺ σημαίνει τὸν κτήτορα ἐνὸς πράγματος. (Παράδ. 1).
2. Γενικὴ διαιρετικὴ, ποὺ σημαίνει τὸ ἓνα μέρος ἐνὸς συνόλου (Παράδ. 2).
3. Γενικὴ τῆς ὕλης, ποὺ σημαίνει τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι τὸ ὑποκείμενον (Παράδ. 3).
4. Γενικὴ τῆς ιδιότητος, ποὺ σημαίνει μίαν ιδιότητα, ἡλικίαν κτλ. τοῦ ὑποκειμένου (Παράδ. 4).
5. Γενικὴ τῆς ἄξιας, ποὺ σημαίνει τὴν ἄξιαν ἢ τὸ μέγεθος τοῦ ὑποκ. (Παράδ. 5).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τὶ λέγεται κατηγορούμενον ; Ποῖα μέρη τοῦ λόγου τίθενται ὡς κατηγορούμενα ; Πόσων εἰδῶν κατηγορούμενα διακρίνομεν ; Ποῖα ῥήματα λαμβάνουν κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου ; Τὶ εἶναι ἡ γενικὴ κατηγορηματικὴ ; Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τῆς ; Τὶ δηλώνει ἕκαστον ;

ΜΑΘΗΜΑ 11^{ΟΝ}

Ἡ ἑλλιπὴς πρότασις

(§§ 16—19)

● Ἐλλιπὴς λέγεται μία πρότασις, ὅταν ἓνας ἢ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κυρίους ὅρους της παραλείπονται.

● Γενικῶς παραλείπεται τὸ ῥῆμα, τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως, ὅταν συμβαίνει νὰ ἐννοῖται εὐκόλᾳ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα.

Π.χ. 1.—Ἐγὼ μελετῶ συντακτικόν· σύ γραμματικὴν [ἐνν. μελετᾷς].
—Ὁ μὲν Κεράμων δούλους τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους.

2.—Τὸ συντακτικὸν εἶναι δύσκολον· ἀπαιτεῖ μεγάλην προσοχήν [ἐνν. ὑποκείμενον τὸ συντακτικόν].

—Ὅσον χρόνον προύστη [=προέστη, προΐστατο] Περικλῆς τῆς πόλεως, ἀσφαλῶς διεφύλαξεν [ἐνν. ὁ Περικλῆς] αὐτήν καὶ ἐγένετο [ἐνν. ἡ πόλις] ἀπ' ἐκείνου μεγίστη.

3.—Ἡ βδέλλα εἶναι καταστροφὴ γιὰ τὰ πρόβατα, ὅπως ἡ ἀκρίδα εἶναι [ἐνν. κατηγορ. καταστροφὴ] γιὰ τὰ σπαρτά.

—Κάτοπτρον εἶδους [=τῆς ὕψεως] χαλκός ἐστιν, οἶνος δὲ νοῦ [ἐνν. κάτοπτρόν ἐστιν].

● Τὸ ῥῆμα **καρταλείπεται** ἐπίσης, ὅχι μόνον ὅταν ὑπονοῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις:

A) Εἰς τὰ γνωμικά, τὰς παροιμίας καὶ τὰς ἐπιφωνηματικὰς προτάσεις:

Π.χ. Σοφὸν τὸ σαφές [ἐνν. ἐστί].—Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα [ἐνν. γινώσκει τις].—Κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀδραστον.—Χρόνια πολλά! [ἐνν. νὰ ζήσης].—Στὸ καλὸ [ἐνν. νὰ πᾶς!] Κ' ἡ Παναγιά [ἐνν. νὰ εἶναι] μαζί σου!

B) Εἰς τὰ οὐσιαστικά: Εἰς τὰ ἐπίθετα: Εἰς τὰς μετοχάς:

ἀκμή	ἄξιον	δέον
ἀνάγκη	δῆλον	εἰκός
καιρὸς	φανερὸν	πρέπον κλπ.
χρεὼν	δυνατόν	Καὶ εἰς τὰ
ῥα	οἶον τε	ῥηματικά
θέμις	ῥάδιον	ἐπίθετα
ἐλπὶς κλπ.	χαλεπὸν κλπ.	εἰς—τέον

συνηθέστατα ὑπονοεῖται παραλειπόμενον τὸ ῥῆμα ἐστί.

Π.χ. Ἀνάγκη [ἐστί] φυλάττεσθαι.—Οὐκέτ' ὀκνεῖν καιρὸς [ἐστί], ἀλλ' ἔργων ἀκμή [ἐστί].—Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥάδιόν [ἐστί].—Ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστέον [ἐστί].

«Τὸ Συντακτικὸν εἰς ὁπλὰ μαθήματα»

● **Τὸ ὑποκείμενον παρκαλείπεται** ἐπίσης, ὅχι μόνον ὅταν ὑπονοῇται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις :

Α) Εἰς τὸ α' καὶ β' πρόσωπον τῶν ρημάτων συνηθέστατα, ἐπειδὴ ἡ κατάληξις εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ ὑποκείμενον (ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς), παραλείπεται.

Π. χ. *Πολλάκις ἐθαύμασα* [ἐνν. ἐγώ].—*Τί πεπόνθατε*; [ἐνν. ὑμεῖς].

Ὅταν ὅμως γίνεται ἀντιδιαστολή ἢ ἔμφασις, τότε δὲν παραλείπεται :

Π. χ. *Ἐγὼ μὲν ἐργάζομαι, σύ δὲ παίζεις.*

Β) Εἰς τὸ γ' πρόσωπον τῶν ρημάτων τὸ ὑποκείμενον παραλείπεται μόνον εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις,

1) ὅταν ἓνα μόνον ὑποκείμενον ἡμπορῇ νὰ ὑπονοῇται: Π.χ. *Ἐσάλπιγξε* [ἐνν. ὁ σάλπιγκτής].—*Ἐσήμανε διάλειμμα* [ἐνν. ὁ κώδων ἢ ὁ ἐπιστάτης].

2) ὅταν τὸ ρῆμα φανερώνῃ φυσικὸν φαινόμενον, ὅπως *βροντᾷ*, *ῥεῖ* [=βρέχει], *ρίφει* [=χιονίζει], *ἔσεισεν*, *ἀστράπτει*, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπονοεῖται ὑποκείμενον ὁ Θεὸς ἢ ὁ Ζεὺς.

3) ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι γενικὸν καὶ ἀόριστον, ὅπως *λέγουσι*, *φασίν*, εἰς τὰ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ ὑπονοῇται ὡς ὑποκείμενον ἡ λέξις *οἱ ἄνθρωποι*.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τί λέγεται ἑλλιπὴς προτάσις; Πότε γενικῶς παραλείπεται ἓνας ἢ περισσότεροι ὄροι. Πότε παραλείπεται εἰδικώτερον τὸ ρῆμα; Πότε τὸ ὑποκείμενον; Πότε παραλείπεται τὸ κατηγορούμενον;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Συμπληρώσατε τοὺς παραλειπομένους ὄρους εἰς τὰς ἐξῆς προτάσεις:

1. Πόνος [=κόπος], ὡς λέγουσιν, *εὐκλείας πατὴρ*.—2. Τὰ Ὀμήρου *Εὐθύδημόν φασιν* *ἔπη πάντα κεκτήσθαι*.—3. *Καὶ δις καὶ τρίς φασιν καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι*.—4. *Ἐσήμηνε τοῖς Ἑλλήσι τῇ σάλπιγγι*.—5. *Ἐπειδὴ συνεσκότασεν* [=ἄφου ἔσκοτείνιασε, ἐνύκτωσε], *διέπεμψε πολλοὺς αὐτῶν*.—6. *Ὁ μὲν δίκαιος εὐδαίμων, ὁ δ' ἄδικος ἄθλιος*.—7. *Τὸ κελεῦσαι εὐρύδιον*.—8. *Φίλιππος τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν* [ἐνν. λέγει].—9. *Πᾶν μέτρον ἄριστον*.—10. *Δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν*.—11. *Κακὸς ἐκὼν οὐδεὶς*.—12. *Χαλεπὰ τὰ καλὰ*.

ΜΑΘΗΜΑ 12^{ΟΝ}

Γενική επανάληψις

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰς κατωτέρω φράσεις καθορίσατε :

- 1ον) Ποῖαι προτάσεις εἶναι κύριαι καὶ ποῖαι ἐξηρημέναι ;
- 2ον) Ποῖαι προτάσεις εἶναι ἀπλαῖ, ποῖαι σύνθετοι, ποῖαι ἐλλιπεῖς, ποῖαι ἐπηυξημέναι ;
- 3ον) Ποῖοι εἶναι οἱ κύριοι ὅροι ἐκάστης προτάσεως ;
- 4ον) Ποῖαι ἐξ αὐτῶν ἔχουν συνδετικά ῥήματα καὶ ποῖαι μὴ συνδετικά ;
- 5ον) Πῶς συμφωνεῖ τὸ ῥῆμα πρὸς τὸ ἢ τὰ ὑποκείμενα εἰς ἐκάστην πρότασιν ;
- 6ον) Πῶς συμφωνεῖ τὸ κατηγορούμενον ἢ τὰ κατηγορούμενα εἰς ἐκάστην πρότασιν πρὸς τὸ ἢ τὰ ὑποκείμενά της ;
- 7ον) Νὰ καθορισθοῦν αἱ γενικαὶ κατηγορηματικά, ὅπου ὑπάρχουν.
- 8ον) Εἰς τὰς ἐλλιπεῖς προτάσεις ποῖος ὅρος των παραλείπεται καὶ διατί ;

1. Μιλιτιάδης τῶν ἐνδοξοτάτων ἐγένετο στρατηγῶν, ἐπεὶ τοὺς Πέρσας ἐνίκησεν ἐν Μαραθῶνι.—2. Πόλεμος πατὴρ πάντων.—3. Ἀπέθανον περὶ τριακοσίους, οἱ δὲ τρωθέντες ἦσαν περὶ διακοσίους.—4. Οἱ ποταμοὶ ἐν μὲν ταῖς πηγαῖς μικροὶ εἰσιν, ἐν δὲ τοῖς πεδίοις μεγάλοι.—5. Ὅτε οἱ ποταμοὶ τὴν χώραν κατακλύζουσι, τότε αὕτη ὁμοία θαλάττη ἐστίν.
6. Οἱ Ἀθηναῖοι διδάσκαλοι σοφοὶ καὶ χρηστοὶ πολῖται ἦσαν.—7. Οἱ δὲ νέοι ἀγαθοὶ μὲν καὶ φιλόστοργοι ἦσαν, φιλόκαλοι δὲ καὶ φιλότιμοι πολῖται ἐγίνοντο.—8. Οἱ ἀχάριστοι ἄδικοι ἐνομίζοντο.—9. Ἀλκιβιάδης τε καὶ Φαῖδρος καὶ Κρίτων φίλοι ἐτύγχανον καὶ μαθηταὶ Σωκράτους προσηγορεύοντο.—10. Σωκράτης δὲ διδάσκαλος ἦν καὶ τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων ἐγένετο.—11. Τὸ γνῶθι σαυτὸν πολλῆς ἀξίας ἐνομίζετο καὶ τῶν ἀρίστων γνωμικῶν τυγχάνει.—12. Τὸ γνῶθι σαυτὸν, τὸ πᾶν μέτρον ἄριστον, τὸ μὴδὲν ἄγαν ἄριστα παραγγέλματα ἐνομίζοντο.—13. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον Σωκράτους ἐλέγετο, τὸ δ' ἕτερον Ἀριστοτέλους.—14. Ἡ μὲν σοφία κάλλιστον, ἡ δὲ ἀμαθία αἰσχιστόν ἐστι.
15. Τὸ Ὀμήρου ὄνομα μέγιστον ἠϋξητο.—16. Τὰ γὰρ Ὀμήρου ἔπη οἱ ἀρχαῖοι ἄσμενοι ἤκουον.—17. Ἰλιάς μὲν καὶ Ὀδύσσεια Ὀμήρου ἦν, Θεογονία δὲ Ἡσιόδου.

ΜΑΘΗΜΑ 13^{ΟΝ}

Ἐπηυξημένη πρότασις

(§ 20)

ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Παραδείγματα : 1. *Θουκυδίδης ἦν Ἀθηναῖος.*

2. *Θουκυδίδης ἦν συγγραφεύς.*

3. *Θουκυδίδης ἦν στρατηγός.*

4. *Θουκυδίδης ἦν Ἀθηναῖος, στρατηγός καὶ συγγραφεύς.*

5. *Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης καὶ Ξενοφῶν ἦσαν συγγραφεῖς.*

Παρατηρήσεις : Τὰ παραδείγματα 1—3 περιέχουν τρεῖς ἀπλᾶς προτάσεις. Ἡ κάθε μία περιέχει ἓνα ὑποκείμενον (*Θουκυδίδης*), ἓνα συνδετικὸν ῥῆμα (*ἦν*) καὶ ἓνα κατηγορούμενον (1. *Ἀθηναῖος*, 2. *συγγραφεύς*, 3. *στρατηγός*).

Τὸ 4ον καὶ 5ον παράδειγμα εἶναι σύνθετοι προτάσεις, διότι ἡ μὲν 4η ἔχει τρία κατηγορούμενα, ἡ δὲ 5η τρία ὑποκείμενα.

Ὁ λόγος μας δὲν ἐξυπηρετεῖται μὲ τοὺς κυρίους ὅρους τῆς προτάσεως μόνον. Διὰ τοῦτο δὲν περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὰς ἀπλᾶς ἢ τὰς συνθέτους προτάσεις. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ῥῆμα, τὸ ὑποκείμενον (ἢ τὰ ὑποκείμενα) καὶ τὸ κατηγορούμενον (ἢ τὰ κατηγορούμενα), χρησιμοποιοῦμεν καὶ πολλὰ ἄλλα συμπληρώματα τῶν κυρίων ὁρων καὶ σχηματίζομεν συχνότατα ἐπηυξημένην πρότασιν. Αὐτὰ λέγονται γενικῶς προσδιορισμοί.

Παραδείγματα : 6. *Θουκυδίδης ὁ Ἀθηναῖος ἦν συγγραφεύς.*

7. *Θουκυδίδης ὁ συγγραφεύς ἦν ἱστορικός.*

8. *Θουκυδίδης ἦν συγγραφεὺς ἱστορικός.*

9. Ὁ ἱστορικός συγγραφεὺς *Θουκυδίδης ἐγεννήθη* ἐν Ἀθήναις.

10. *Ἦν* ἔτι παῖς, ὅτε ὁ *Ἡρόδοτος* ἐνταῦθα *παρῆν* [=παρευρίσκετο].

11. *Θουκυδίδης ὁ* Ὀλόρου *ἦν ἱστορικός* τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Παρατηρήσεις :

—Ἡ 6η καὶ 7η πρότασις ἔχει συμπλήρωμα τοῦ ὑποκειμένου. : [*Ἦν*=τὸ συνδετ. ῥῆμα. Ποιὸς *ἦν*;—*Θουκυδίδης*=ὑποκείμ. Τί *ἦν*;—*συγγραφεὺς*=κατηγορούμ. Τὸ ὁ *Ἀθηναῖος* ἀποτελεῖ προσδιορισμὸν τοῦ ὑποκειμένου].

—Ἡ 8η πρότασις ἔχει εἰς τὸ κατηγορούμενον (*συγγραφεὺς*)

τὸ συμπλήρωμα (*ιστορικός*), τὸ ὁποῖον προσδιορίζει ἀκριβέστερα τὸ κατηγορούμενον.

— Ἡ 9η πρότασις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρῆμα (*ἐγεννήθη*) καὶ τὸ ὑποκείμενον (*Θουκυδίδης*), ἔχει δύο προσδιορισμοὺς εἰς τὸ ὑποκείμενον καὶ ἄλλους μετὰ τὸ ρῆμα.

— Τὸ 10ον παράδειγμα ἔχει δύο προτάσεις. Καὶ τὰ δύο ῥήματα ἔχουν προσδιορισμοὺς (*ἔτι, ἐνταῦθα*). Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτῶν τῶν προτάσεων εἶναι ἐπιρρήματα. Ἐνῶ τῶν ἄλλων ἦσαν ὀνόματα.

— Τὸ 11ον ἔχει προσδιορισμὸν τοῦ ὑποκειμένου καὶ προσδιορισμοὺς τοῦ κατηγορουμένου.

— Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βου παραδείγματος εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν μετὰ τὸ ὑποκείμενον (*Θουκυδίδης δ' Ἀθηναῖος*), ἐνῶ εἰς τὸ 11ον ἡ πτῶσις τοῦ προσδιορισμοῦ ἀλλάζει (*Θουκυδίδης Ὀλόρου*).

Οἱ προσδιορισμοὶ εἶναι δύο εἰδῶν :

● **Α' Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί :** εἶναι συνήθως ἐπιρρήματα ἢ ἐπέχουν θέσιν ἐπιρρήματος (βλ. παραδ. 10).

● **Β' Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοί :** εἶναι ὀνόματα (οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα) ἢ ἐπέχουν θέσιν ὀνόματος (βλ. παραδ. 6—9 καὶ 11).

Οἱ ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ εἶναι δύο εἰδῶν :

α) Ὅμοιόπτωτοι, ὅταν εἶναι εἰς τὴν ἰδίαν πτῶσιν μετὰ τὸ πού προσδιορίζουν (παραδ. 6—9).

β) Ἐτερόπτωτοι, ὅταν δὲν συμφωνοῦν κατὰ πτῶσιν μετὰ τὸ προσδιοριζόμενον (παραδ. 11).

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ (§ 89)

Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ προσδιορίζουν κυρίως τὸ ρῆμα μιᾶς προτάσεως καὶ δηλώνουν ὅ,τι καὶ τὰ ἐπιρρήματα, δηλαδή : *τόπον, χρόνον, τρόπον* κ.τ.λ.

Ἄλλοτε εἶναι ἐπιρρήματα, ἄλλοτε εἶναι ὄνομα πλαγίας πτώσεως μετὰ πρόθεσιν καὶ ἄλλοτε χωρὶς πρόθεσιν.

Οἱ πρῶτοι εἶναι *καθαρῶς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί*, ὅπως : *ἐνταῦθα, ἐκεῖ, χθές, σήμερον, οὕτως, ἄλλως* κτλ.

Οἱ δεῦτεροι λέγονται *ἐμπρόθετοι ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί*, ὅπως : *ἐν Ἀθήναις, ἐξ Ἀθηνῶν, εἰς Δελφούς, πρὸς τὰ ὄρη, παρὰ τὸν ποταμόν, ἐν τρισὶν ἡμέραις* κτλ.

Ἀπλῶς *ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί*, εἶναι καὶ ὀνόματα πλαγίας πτώσεως χωρὶς πρόθεσιν, ὅπως : *Ἀθήνησι, τῇ ὑστεραίᾳ, τῇς ἐπιούσης ἡμέρας, δημοσίᾳ, δωρεάν*, κτλ.

ΜΑΘΗΜΑ 14^{ΟΝ}

Όνοματικοί προσδιορισμοί

Παράθεσις καὶ Ἐπεξήγησις

(§ 21—23)

Α΄ ΠΑΡΑΘΕΣΙΣ

Παραδείγματα: 1) *Δαρείος ὁ βασιλεύς.*

- 2) *Καταβάλλει τὴν ἔλαφον, καλὸν τι χρῆμα καὶ μέγα,*
 3) *Καδούσιοι, ἔθνος ἄλκιμον.*
 4) *Ἀθῆναι πόλις μεγάλη.*

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις *ὁ βασιλεύς, καλὸν τι χρῆμα καὶ μέγα, ἔθνος ἄλκιμον, πόλις μεγάλη* τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων τίθενται πλησίον τῶν οὐσιαστικῶν *Δαρείος, Καδούσιοι, ἔλαφον, Ἀθῆναι* καὶ προσθέτουν εἰς αὐτὰ ἓνα γνώρισμα ἢ ἀπλῶς τὰ χαρακτηρίζουν. Οἱ προσδιορισμοὶ αὗτοί εἶναι ὅλοι ὀνόματα οὐσιαστικά.

● Τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει ἄλλο οὐσιαστικόν καὶ χρησιμεύει διὰ νὰ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ ἓνα γνώρισμα ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτό, ὀνομάζεται παράθεσις.

● Ἡ παράθεσις ἀναλύεται εἰς ἀναφορικὴν πρότασιν.

Εἰς τὸ 1ον παράδειγμα *Δαρείος ὁ βασιλεύς*, τὸ οὐσιαστικόν *βασιλεύς* εἶναι παράθεσις εἰς τὸ οὐσιαστικόν *Δαρείος* καὶ δύναται νὰ ἀποδοθῇ μὲ ἀναφορικὴν πρότασιν: *Δαρείος, ὃς βασιλεύς ἦν.* Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀναλύομεν καὶ τὴν παράθεσιν τῶν ἄλλων παραδειγμάτων:

2. *Καταβάλλει τὴν ἔλαφον, ἣτις ἦν καλὸν τι χρῆμα καὶ μέγα.*
 3. *Καδούσιοι, οἳ εἰσιν ἔθνος ἄλκιμον.*
 4. *Ἀθῆναι, αἱ πόλις μεγάλη εἰσίν.*

Όταν τὰ προσδιοριζόμενα οὐσιαστικά εἶναι πολλὰ, ἡ παράθεσις τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμόν,

π.χ.: *Ἄγρις καὶ Κλεομένης καὶ Πύρρος καὶ Πτολεμαῖος, οἱ βασιλεῖς,*

Όταν δὲ εἶναι δύο, τίθεται εἰς δυϊκὸν ἀριθμόν:

Θάερρος καὶ φόβον, ἄφρονε ξυμβούλω.

Β' ΕΠΕΞΗΓΗΣΙΣ

Παραδείγματα : 1) *Παῖς με, ὁ Σάτυρος, ἀπέδρα.*

2) *Τοῦ ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαίνου, οὔποτε σπανίζετε.*

3) *Ὁ κοινὸς ἱατρὸς θεραπεύσει σε, χρόνος.*

4) *Κῦρος ἔδωκεν ἐκείνῳ ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην.*

Παρατηρήσεις : Αἱ λέξεις *Σάτυρος, ἐπαίνου, χρόνος, ἵππον χρυσοχάλινον* μέχρι τοῦ *ἀκινάκην* ἐπεξηγοῦν ἀκριβέστερα τὴν προηγουμένην λέξιν πού ἔχει γενικὴν καὶ ἀόριστον ἔννοιαν. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ὀνομάζεται *ἐπεξήγησις*.

● Ἐπεξήγησις λέγεται τὸ οὐσιαστικὸν πού θέτομεν διὰ νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερα τὴν ἔννοιαν τοῦ προηγουμένου οὐσιαστικοῦ ἢ λέξεως, πού σημαίνει κάτι γενικὸν καὶ ἀόριστον.

Συνήθως ἡ ἐπεξήγησις ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας μὲ τὸ δηλαδή :

1. *Παῖς με, ὁ Σάτυρος,* [=δηλ. ὁ Σάτυρος] *ἀπέδρα.*

2. *Τοῦ ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαίνου,* [=δηλ. τοῦ ἐπαίνου] *οὔποτε σπανίζετε.*

3. *Ὁ κοινὸς ἱατρὸς θεραπεύει σε, χρόνος* [=δηλ. ὁ χρόνος].

4. *Κῦρος ἔδωκεν ἐκείνῳ, ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην* [δηλ. ἵππον μὲ χρυσᾶ χαλινάρια.....]

Ἡ παράθεσις καὶ κυρίως ἡ ἐπεξήγησις χωρίζονται μὲ κόμμα ἀπὸ τὸ προσδιοριζόμενον.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται παράθεσις. 2) Εἰς τί ἀναλύεται ἡ παράθεσις. 3) Πῶς τίθεται ἡ παράθεσις, ὅταν τὰ προσδιοριζόμενα εἶναι πολλὰ καὶ πῶς ὅταν εἶναι δύο. 4) Τί λέγεται ἐπεξήγησις καὶ πῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ παράθεσις καὶ ἡ ἐπεξήγησις εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα.

1) Κῦρος ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, Ἀρταξέρην, ἐπορεύετο. 2) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἀνδρείος ἦν. 3) Τὸ μὲν εὔρημα Θεῶν, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, ἄγραι καὶ κύνες. 4) Μεγίστου κακοῦ ἀπηλλάγησαν οἱ παῖδες, πονηρίας. 5) Ἡμεῖς οἱ πολῖται χρεῖαν ἔχομεν νόμων. 6) Ξενοφῶν καὶ Χειρίσοφος, οἱ στρατηγοί. 7) Εἰς οἶωνός ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. 8) Οἱ Ἕλληνες ἀποπέμπουσι τὸν ἡγεμόνα δῶρα δόντες, ἵππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν.

ΜΑΘΗΜΑ 15^{ον}

Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί

(§ 24—26)

Παραδείγματα : 1) *Μεγάλη πόλις* 4) *Τοιαῦτα ἔργα*
 2) *Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης* 5) *Χίλιοι ἱππεῖς*
 3) *Ὁ χληρὸν ὁ χρόνος ὁ πολὺς* 6) *οἱ ἐργαζόμενοι ἄνθρωποι*

Παρατηρήσεις : Τὰ ἐπίθετα *μεγάλη, ὁ δίκαιος, ὁ πολὺς* προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά *πόλις, Ἀριστείδης, καὶ χρόνος* κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μὲ αὐτὰ μίαν ἔννοιαν. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ὀνομάζονται ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί.

● Ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν τόσον στενὰ, ὥστε νὰ ἀποτελῇ μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτό.

Ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τίθενται ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐπίθετα, ἀντωνυμιαί (παραδ. 4), ἀριθμητικὰ ἐπίθετα (παραδ. 5) καὶ μετοχαί (παραδ. 6).

Συχνὰ λαμβάνονται ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ προσηγορικά ὀνόματα ποῦ σημαίνουν τάξιν, ἡλικίαν, ἐπιτήδευμα, ἐθνικότητα, ὅταν συνάπτονται μὲ τὰ οὐσιαστικά *ἀνὴρ, ἄνθρωπος, γυνή* :

1) *ἀνὴρ μάντις*, 2) *ἄνθρωποι ὑπογραμματεῖς*, 3) *γραιῦς γυνή*, 4) *ἄνδρες δικασταί*.

Ἐπίσης δέχονται ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν τὰ γεωγραφικά ὀνόματα ὅρος, λίμνη, ποταμὸς κ. τ. λ.

1) Τὸ Πήλιον ὄρος, 2) ἡ Ἀχερουσία λίμνη, 3) ὁ Ἀλφειὸς ποταμός.

Ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς τίθεται συχνὰ γενικὴ πτῶσις οὐσιαστικοῦ, ἐπίρρημα ἢ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς, ὅταν πρὸ αὐτῶν εὐρίσκεται ἄρθρον :

1. *ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος* [=ὁ βασιλεὺς θρόνος].

2. *Οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί* [=οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί].

3. *Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης* [=τὰς ἐνδόξους ἡδονάς].

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ φράσις *ὁ τοῦ βασιλέως* εἶναι ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς εἰς τὸ *θρόνος*, διότι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίθετον *ὁ βασιλεὺς θρόνος*, ἡ φράσις *οἱ Ἀθηναῖοι* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίθετον *οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί*, ἐπίσης *τὰς μετὰ δόξης* εἶναι ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς εἰς *τὰς ἡδονάς* καὶ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν *τὰς ἐνδόξους ἡδονάς*.

● Συχνὰ τὸ προσδιοριζόμενον οὐσιαστικὸν παραλείπεται, ὅταν ὑπονοῖται εὐκόλα, καὶ τὴν θέσιν του λαμβάνει ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς :

π. χ. ὁ μὲν **δειλὸς** [ἐνν. ἀνὴρ] τῆς πατρίδος, ὁ δὲ **φιλόδοξος** [ἐνν. ἀνὴρ] τῆς πατρῴας οὐσίας ἐστὶ προδότης.

● Ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς συμφωνεῖ μὲ τὸ προσδιορίζον οὐσιαστικὸν κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

● Ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς δὲν πρέπει νὰ συγγέεται μὲ τὸ κατηγορούμενον, διότι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς φανερῶναι μίαν ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ μόνιμον καὶ σταθεράν, ἐνῶ τὸ κατηγορούμενον προσδίδει μίαν ἰδιότητα πάντοτε μὲ τὴν ὑπαρξιν συνδετικοῦ ρήματος (π. χ. ὁ **σοφὸς Σωκράτης**—ὁ **Σωκράτης** ἐστὶ **σοφός**).

ΜΑΘΗΜΑ 16^{ΟΝ}

Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ

(§ 27)

Παραδείγματα: 1. Ἀγασίλαος **φιδρῶ** τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε.
2. Τάξιν **ἐσχάτην** ἔχει Αἴας.
3. Αὐτὸς **Μένων** ἐβούλετο ἰέναι.

Αἱ λέξεις **φαιδρῶ**, **ἐσχάτην**, αὐτὸς τῶν παραδειγμάτων τούτων προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικὰ **προσώπῳ**, **τάξιν**, **Μένων** κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἀποτελοῦν μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτά, ἀλλ' ἀπλῶς ἀποδίδουν εἰς τὰ οὐσιαστικὰ μίαν παροδικὴν ἰδιότητα. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ὀνομάζεται κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς.

● Ὁ κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς ὁμοιάζει μὲ τὸν ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν, ἀλλὰ καὶ διαφέρει ἀπὸ αὐτόν, διότι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἐκφράζει γνωστὴν καὶ ἀναπόσπαστον ἰδιότητα, ἐνῶ ὁ κατηγορηματικὸς ἀποδίδει εἰς τὸ οὐσιαστικὸν μίαν ἰδιότητα μεταβλητήν.

Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ συνήθως εἶναι τὰ ἐπίθετα: **ἄκρος**, **μέσος**, **ἐσχάτος**, **πᾶς**, **ἅπας**, **ὅλος** (=ὁλόκληρος) καὶ αἱ ἀντωνυμῖαι αὐτὸς καὶ **ἐκαστος**.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν οἱ ἐπιθετικοὶ καὶ κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοί:

1) Ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή. 2) Τὸ τοῦ βασιλέως στράτευμα νυκτὸς ἀφικνεῖται εἰς κώμας. 3) Πᾶσαν ἡμέραν οἱ παῖδες διάγουσι παίζοντες. 4) Οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος στρατευόμενοι ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριάκοντα ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κώμας. 5) Ὁ Ἀρχίδαμος ὀδεῖ τῷ πελέκει τέμνει τὸ δένδρον. 6) Τῇ ὑστεραίᾳ ἀφικόντο οἱ Ἕλληνες. 7) Τὰς νήσους ὅλας οἱ Ἀθηναῖοι εἴλον. 8) Γέρων ἐραστὴς ἐσχάτη κακὴ τύχη. 9) Αὐτὸς Μένων ἐβούλετο ἰέναι. 10) Ἡ καταδίκη ἦν κατὰ τὸν ὀπλίτην ἐκαστον δύο μναί.

ΜΑΘΗΜΑ 17^{ΟΝ}

ΑΙ ΠΤΩΣΕΙΣ

(§§ 28—30, 35—39, 90—92)

Α) Ἡ Γενική

● Γενική διαιρετική.

- 1) Ἀνὴρ τοῦ δήμου.
- 2) ἐπέζησαν ὀλίγοι τῶν στρατιωτῶν.
- 3) ἄνδρες τῶν φυλάκων ἀποκτείνουσι.

Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα ἡ γενική τοῦ δήμου, τῶν στρατιωτῶν, τῶν φυλάκων σημαίνει διαίρεσιν, δηλ. ὅτι λαμβάνομεν ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ σύνολον.

Ἡ γενική αὐτὴ ὀνομάζεται γενική διαιρετική ἢ τοῦ ὅλου.

● Γενική τῆς ὕλης.

- 1) Κώπη ἐλέφαντος
- 2) ἄμαξα σίτου
- 3) ἀγέλη βοῶν
- 4) νόμισμα ἀργύρου καὶ χρυσοῦ.

Αἱ γενικαὶ ἐλέφαντος, σίτου, βοῶν, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ φανερώνουν τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι κατεσκευασμένον ἓνα πρᾶγμα, ἢ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Ἡ γενική αὐτὴ ὀνομάζεται γενική τῆς ὕλης ἢ τοῦ περιεχομένου.

● Γενική κτητική.

- 1) Ἀχιλλέως παῖς
- 2) δεσπότης χρημάτων
- 3) Περικλέους οἶκος
- 4) οἰκεῖος τοῦ Πλάτωνος.

Αἱ γενικαὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων φανερώνουν τὸν κτήτορα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει κάτι τι. Ἡ γενική αὐτὴ ὀνομάζεται γενική κτητική.

Μὲ γενικὴν κτητικὴν συντάσσονται συνήθως τὰ ἐπίθετα : οἰκεῖος, ἴδιος, κοινός, συγγενής, ἐταῖρος, φίλος, ἐχθρός, ξένος.

● Γενική τοῦ δημιουργοῦ.

- 1) Νόμος Σόλωνος.
- 2) Ἰλιάς Ὀμήρου.

Αἱ γενικαὶ Σόλωνος, Ὀμήρου φανερώνουν τὸν δημιουργὸν ἐνὸς ἔργου.

Ἡ γενική αὐτὴ ὀνομάζεται γενική τοῦ δημιουργοῦ.

● Γενική τῆς ιδιότητος.

- 1) Δύο ἡμερῶν πλοῦς
- 2) Τεῖχος ὀκτὼ σταδίων
- 3) Παῖς τριῶν ἐτῶν
- 4) Ὁ Εὐφράτης ποταμὸς τὸ εὐρὸς ἐστὶ τεττάρων σταδίων.

Ἡ γενικὴ τῶν παραδειγμάτων τούτων ἡμερῶν, σταδίων, τριῶν ἐτῶν, τεττάρων σταδίων φανερώνει κυρίως ποσὸν (παραδ. 1), ἔκτασιν (παραδ. 2), ἡλικίαν (παραδ. 3).

Ἡ γενικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται τῆς ιδιότητος.

● Γενικὴ τῆς ἀξίας.

- 1) Δέκα μνῶν χωρίον
- 2) Μείζονος αὐτὰ τιμῶνται
- 3) Τὴν εὐδαιμονίαν ὀλίγου τιμῶσιν.

Ἡ γενικὴ μνῶν, μείζονος, ὀλίγου φανερώνει πόσον ἀξίζει ἓνα πρᾶγμα.

● Γενικὴ τῆς αἰτίας.

- 1) Ἀσεβείας γραφή [=ἐνεκα ἀσεβείας]
- 2) Δίκη κλοπῆς [=διὰ κλοπὴν]
- 3) Ἐνοχὸς φόνου [=διὰ φόνον].

Ἡ γενικὴ ἀσεβείας, κλοπῆς, φόνου, σημαίνει τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται κάτι τι.

Ἡ γενικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται γενικὴ τῆς αἰτίας.

● Γενικὴ ὑποκειμενικ

- 1) Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων
- 2) Θουκυδίδης συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων
- 3) Ἡ φυγὴ τῶν ἐνόχων.

Ἡ γενικὴ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, τῶν ἐνόχων φανερώνει τὸ ὑποκείμενον μᾶς ἐνεργείας,

Ἡ γενικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται γενικὴ ὑποκειμενικῇ.

Τὴν γενικὴν ὑποκειμενικὴν ἐννοοῦμεν καλύτερα ὡς ἐξῆς: Ἐάν τρέψωμεν τὸ ὄνομα εἰς ἓνα ρῆμα συνώνυμον, τότε ἡ γενικὴ θὰ γίνῃ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος π. χ. εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ γενικὴ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ ὄνομα ἡ νίκη. Ἐάν τὸ οὐσιαστικὸν νίκη γίνῃ ρῆμα (νικῶ), τότε ἡ γενικὴ θὰ γίνῃ ὑποκείμενον εἰς ὀνομαστικὴν. Ἔτσι ἡ φράσις ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων θὰ γίνῃ: ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Τὸ δεύτερον παράδειγμα θὰ γίνῃ: ἐπολέμησαν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ τρίτον θὰ γίνῃ: ἔφυγον οἱ ἐνόχοι.

● Γενική ἀντικειμενική.

- 1) Φύλαξ τῆς οἰκίας
- 2) πωλητῆς σίτου
- 3) ἐπιμελητῆς τῶν μαθητῶν
- 4) νομεὺς ἀγέλης
- 5) ἡ τῶν ἐφήβων ἐπιμέλεια
- 6) φυλακῆς ἐνεκα τῆς πόλεως.

Ἡ γενική τῶν παραδειγμάτων τούτων σημαίνει τὸ ἀντικείμενον μιᾶς ἐνεργείας καὶ ὀνομάζεται γενική ἀντικειμενική.

Καὶ τὴν γενικὴν ἀντικειμενικὴν ἐννοοῦμεν καλύτερα, ἂν τρέψωμεν τὸ ὄνομα εἰς ρῆμα, ὁπότε ἡ γενική θὰ γίνῃ ἀντικείμενον αὐτοῦ. Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα θὰ γίνῃ: *φυλάττει τὴν οἰκίαν*, εἰς τὸ δεῦτερον παράδειγμα: *πωλεῖ σίτον*, εἰς τὸ τρίτον: *ἐπιμελεῖται τῶν μαθητῶν*, εἰς τὸ τέταρτον: *νέμει ἀγέλην*, εἰς τὸ πέμπτον: *ἐπιμελεῖται τῶν ἐφήβων*, εἰς τὸ ἕκτον: *ἵνα φυλάττωσι τὴν πόλιν*.

● Γενική συγκριτική.

- 1) Ἀριστείδης ἐστὶ δικαιότερος τοῦ Θεμιστοκλέους.
- 2) Σωκράτης ἦν σοφώτατος ἀπάντων Ἀθηναίων.

Ἡ γενική Θεμιστοκλέους ὅπως καὶ ἡ γενική Ἀθηναίων λέγεται γενική συγκριτική (ἢ δεῦτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως) καὶ σημαίνει σύγκρισιν.

● Γενική χρονική.

- 1) Βαθέος ὄρθρου τὴν θύραν ἔκρουε
- 2) δείλης ἀφίκοντο εἰς κόμας
- 3) ἐξήλθομεν τοῦ δεσποτηρίου ἐσπέρας
- 4) οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤξει τὸ πλοῖον.

Αἱ γενικαὶ τῶν παραδειγμάτων φανερώνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται κάτι τι. Ἡ γενική αὕτη ὀνομάζεται γενική χρονική καὶ σημαίνει φυσικὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου συμβαίνει κάτι τι.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα φαίνεται, ὅτι μὲ γενικὴν συντάσσονται οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα. Ἀνάλογα μὲ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ γενική, μὲ τὴν ὁποίαν συντάσσονται αὐτά, ὀνομάσαμεν: 1) διαιρετική, 2) τῆς ὕλης, 3) κτητική, 4) τοῦ δημιουργοῦ, 5) τῆς ιδιότητος, 6) τῆς ἀξίας, 7) τῆς αἰτίας, 8) ὑποκειμενική, 9) ἀντικειμενική, 10) συγκριτική, 11) γενική χρονική.

ΜΑΘΗΜΑ 18^{ον}

Ἡ γενικὴ μὲ ἐπιρρήματα, ἐπιφωνήματα καὶ προθέσεις

Α' ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα: 1) Ὁψὲ τῆς ἡμέρας 2) πρῶτὴ τῆς ἡμέρας
3) **τηνικαῦτα** τοῦ θέρους 4) **Πολλαχού** τῆς γῆς 5) **ποῦ ἀγρῶν**
6) **τρὶς** τῆς ἡμέρας 7) **Βασιλεὺς** πῶς ἔχει παιδείας: [=ὡς πρὸς
τὴν παιδείαν] 8) Ἡ **Κέρκυρα** **καλῶς** **παράπλου** **κείται** [=ὡς
πρὸς τὸν παράπλου].

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ παραδείγματα βλέπομεν ὅτι μὲ γενικὴν συντάσσονται ἐπιρρήματα τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά. Ἐκτὸς τῶν ἐπιρρημάτων τούτων μὲ γενικὴν συντάσσονται καὶ τὰ λεγόμενα προθετικά ἐπιρρήματα *ἐντός, εἴσω, ἐγγύς, πλησίον, πόρρω, ἔμπροσθεν, ὀπίσθεν, ἐκατέρωθεν κ.λ.π.*

Παραδείγματα: 1) Ἄξιός **λόγου** [πρβ. ἄξιος λόγου] 2) οὐκ **ἀπείρως** αὐτοῦ **ἔχω** [πρβ. ἄπειρός τινος].

Τὰ ἐπιρρήματα *ἀξίως* καὶ *ἀπείρως* παρατηροῦμεν ὅτι συντάσσονται μὲ γενικὴν, διότι εἶναι παράγωγα ἀπὸ ἐπίθετα, τὰ ὅποια συντάσσονται μὲ γενικὴν [ἄξιος, ἄπειρος]. Ἐπομένως: μὲ γενικὴν συντάσσονται ἀκόμα καὶ ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα.

Β' ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα: 1) **Οἶμοι** τῶν **κακῶν** [=ἄλλοίμονον διὰ τὰς συμφοράς] 2) **φεῦ** τῆς **ἀνοίας** 3) **Αἰαὶ** **κακῶν**. 4) Ὁ **ῶ** τῆς **μωρίας**!

Τὰ παραδείγματα ταῦτα μᾶς διδάσκουν ὅτι μὲ γενικὴν συντάσσονται καὶ τὰ ἐπιφωνήματα *οἶμοι, φεῦ, αἰαὶ*. Ἡ γενικὴ αὐτὴ φανερώνει τὴν αἰτίαν τοῦ ψυχικοῦ παθήματος, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν ἀναφώνησιν.

Γ' ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα: Ἀντὶ πολλῶν **χρημάτων**.—Ὡρμᾶτο ἀπὸ **Σάρδεων**. **Εὐθύς** ἀπὸ **γενεᾶς**.—Ἀπὸ τούτου τοῦ **τολήματος** **ἐπηνέθη** [διὰ τοῦτο].—Ἐπεὶ **ἐκ** **παίδων** **εἰς** **ἡβην** **ὠρμᾶτο** [=ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας].—ἐλεύθερος **ἐκ** **δούλου** καὶ **πλούσιος** **ἐκ** **πτωχοῦ** **γεγονώς**.—ἦλθον **ἐξ** **Ἀθηνῶν**.—πρὸ τῆς **Ἑλλάδος** **ἀποθνήσκει**.—τότε **ἤρῳ** **πρὸ** τῆς **φυγῆς** **θάνατον**.—διὰ **παντός** τοῦ **βίου**.—**πάντα** **διὰ** **λόγου** **ἐμάθομεν**.—ταῦτα **κατὰ** **πάντων** **Περσῶν** **ἔχομεν** **λέγειν** [=περὶ πάντων].—οἱ **Λακεδαιμόνιοι** **κατὰ** **Τισσαφέρους** **ἔλεγον**.—Ὑπὲρ τῆς **κώμης** **γῆλοφος** **ἦν**.—**καλῶς** **ὑπὲρ** τῆς **πόλεως** **ἀποθνήσκειν**.—**Ξενοφῶν** **ὑπὲρ** τῶν **στρατιωτῶν** **εἶπε** [=ἔξ ὀνόματος τῶν στρατιωτῶν].—**ἄμφι** τὸν **Πακτωλὸν** **ποταμὸν**.—**ἄμφι** **ὧν** **εἶχον** **διαφερόμενοι**.—ἡ **μάχη** **ἐπὶ** τῶν **τειχῶν** **ἐγένετο**.—**ἐπὶ** **Κέρροπος** καὶ τῶν **πρώτων** **βασιλέων**.—**Κροῖσος**.

ἐπὶ Σάρδεων ἔφρουγε—μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιοῦμενοι—
ἐπιθυμῶ ἐπισκέψασθαι κοινῇ μετὰ σοῦ—ἀφικόμενῃ μετὰ τοῦ
ἀδελφοῦ—ἦλθε παρὰ Κναξάρου ἄγγελος—ἦκον πρέσβεις παρὰ
βασιλέως—περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγε—Χαλκίς πρὸς Βοιωτίας
κεῖται [=ἀπέναντι, πλησίον τῆς Βοιωτίας]—πρὸς παίδων
καὶ γυναικῶν καὶ θεῶν ἱκετεύω ὑμᾶς [=δι' ὄνομα]—ὁμολο-
γεῖται πρὸ πάντων [=ὑπὸ πάντων]—ἄτοπα λέγεις καὶ οὐδα-
μῶς πρὸς σοῦ [=ἄρμόζοντα εἰς σέ]—ἀπώλετο ὑπὸ λοιμοῦ—
οὐ δυνάμενοι καθεῦδεν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ μαθαίνομεν, ὅτι μὲ γενικὴν συν-
τάσσονται ὅλαι αἱ προθέσεις, ἐκτὸς τῶν προθέσεων ἐν, σύν, εἰς.

Μὲ γενικὴν συντάσσονται ἀκόμα καὶ αἱ καταχρηστικαὶ προθέ-
σεις: ἄνευ, ἄχρι, μέχρι, ἔνεκα ἢ ἐνεκεν, πλὴν καὶ χωρὶς:

Π.χ. ἄνευ χρημάτων—ἄχρι τοῦ ἄστεως—μέχρι πρωΐας—ἔνεκα
τοῦ λιμοῦ—πλὴν ἐμοῦ—χωρὶς φήμης.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ὀνομάσατε τὰ διάφορα εἶδη τῆς γενικῆς. 2) Τί σημαίνει
ἕκαστον τούτων; 3) Πῶς ἐννοοῦμεν καλύτερα τὴν γενικὴν ὑπο-
κειμενικὴν καὶ πῶς τὴν γενικὴν ἀντικειμενικὴν; 4) Ποῖα ἐπίθετα
συντάσσονται συνήθως μὲ γενικὴν; 5) Ποῖα προθέσεις;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ εὑρεθοῦν καὶ νὰ καθορισθοῦν τὰ διάφορα εἶδη τῆς γε-
νικῆς τῶν κατωτέρω παραδειγμάτων:

1) Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάν-
των τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον.
2) Δίκαιον τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς τῶν νέων. 3) Περὶ τὴν Πέλοπος
μὲν ἀπάσης Πελοποννήσου κατάληψιν. 5) Βασιλεὺς οὐ μαχεῖται
δέκα ἡμερῶν. 6) Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας καὶ ἀφί-
κοντο εἰς τὰς Παρυσάτιδος κόμας, τῆς Κύρου μητρός. 7) Ἡ Ρό-
δος τῆς βασιλέως ἀρχῆς ἐπιτείχισμά ἐστι. 8) Παρέλαβον οἱ
Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν διὰ τὸ Πausανίου μῖσος τῶν συμμά-
χων. 9) Ὁ οἶκος τοῦ Κίμωνος ἦν δέκα μνῶν. 10) Οἰκία λίθου. 11)
Οἱ πόλεμοι τῶν Μεσσηνίων ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν χώρας.
12) Διὰ τὸ Δῆλια ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι. 13) Οἱ Κυθήριοι Λα-
κεδαιμόνιοι εἰσι, τῶν περιοίκων. 14) Λύπης ἱατρός ἐστὶν ἀνθρώ-
ποις λόγος. 15) Ἀκαρνάνων τινὲς φίλις Δημοσθένους ἐπεκούρη-
σαν. 16) Ἀθηναίων ἀπάντων σοφώτατος ἦν Σωκράτης. 17) Ἐ-
φεσος ἀπέχει Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. 18) Ζεὺς ὁ Ξένιος
προστάτης τῶν ξένων ἦν. 19) Οἱ πόλεμοι τῶν Μεσσηνίων ὑπὲρ
τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐγένοντο. 20) Ἐπιστήμη ἐπιστήμης διάφορος.
21) Κριτίας οὐδενὸς ἰδιώτης ἦν.

ΜΑΘΗΜΑ 19^{ον}

Β) Ἡ Δοτική

- Ἡ δοτική με τὰ ὀνόματα. (Ἀντιμετακλιτική)

Παραδείγματα: Οὐδεμία εὖνοια ἔμοι παρ' αὐτῶν—τύραννος ἅπας ἐχθρὸς ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις ἐναντίος—γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι—ἵππος εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ—ὑπήκοος Κυαξάρῃ—ἀνάγεμστον τὸ αἰσχρὸν παντὶ τῷ θεῷ—λόγους ἔσους τῷ μεγέθει τῶν ἔργων—ὥπλισμένοι τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις Κύρῳ—οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοι—διάδοχος Κλεάνδρῳ.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ βλέπομεν ὅτι ἡ δοτικὴ χρησιμεύει ὡς συμπλήρωμα οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων. Ἡ δοτικὴ αὐτὴ συντάσσεται με ὀνόματα οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ρήματα, ποὺ συντάσσονται με δοτικὴν.

Τὰ ἐπίθετα ποὺ συντάσσονται με δοτικὴν ἡμποροῦμε νὰ τὰ κατατάξωμε ὡς ἑξῆς: ὅσα σημαίνουν ὠφέλειαν ἢ βλάβην, φιλίαν ἢ ἐχθραν, εὐπείθειαν ἢ ὑποταγὴν, τὸ ἀρμόζον ἢ τὸ πρέπον, ταυτότητα ἢ ὁμοιότητα, ἰσότητα ἢ συμφωνίαν, ἀκολουθίαν ἢ διαδοχὴν, προσέγγισιν ἢ μείξιν.

- Δοτικὴ τοπικὴ. (Ἐνερητικτική)

Παραδείγματα: Ζεῦ, αἰθέρι ναίων [=Ζεῦ, ὅστις κατοικεῖ εἰς τὸν αἰθέρα]—τὰ τρόπαια τάτε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι [=τὰ ἐν Μαραθῶνι κ.λ.π.]—τόξα ὥμοισιν ἔχων [=ἐπὶ τῶν ὤμων].

Ἡ δοτικὴ αἰθέρι φανερώνει ποῦ κατοικεῖ ὁ θεός, ἐπίσης αἱ δοτικαὶ Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ ὥμοισιν φανερώνουν τὸν τόπον. Αὐτὴ ἡ δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τοπικὴ.

Τὴν τοπικὴν δοτικὴν μεταχειρίζονται συχνὰ οἱ ποιηταί. Οἱ πεζογράφοι τὴν μεταχειρίζονται μόνον εἰς μερικά κύρια τοπικὰ ὀνόματα (Μαραθῶνι, Σαλαμῖνι, Νεμέᾳ. Ἑλενσίῃ, Πλαταιαῖς, Δελφοῖς κ.λ.π.).

- Δοτικὴ χρονικὴ.

Παραδείγματα: 1) Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν 2) τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐδήρουν τὴν γῆν, τῇ δ' ὕστεραίᾳ εἰσέβαλλον 3) περιῶντι τῷ ἐνιαυτῷ φαίνουσι πάλιν οἱ ἔφοροι φρουρὰν ἐπὶ τὴν Καδμείαν.

Αἱ δοτικαὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων φανερώνουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον συμβαίνει κάτι τι. Ὁ χρόνος αὐτὸς εἶναι ὠρισμένος. Ἡ δοτικὴ αὐτὴ ὀνομάζεται δοτικὴ χρονικὴ ἢ δοτικὴ τοῦ χρόνου.

- Δοτικὴ τοῦ ὄργανου.

Παραδείγματα: 1) Βάλλοντες τοῖς λίθοις 2) αἱ μάχαι κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς τῶν σωμάτων ρώμας 3) ἔκρουε τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ.

Αἱ δοτικαὶ τοῖς *λίθοις, ταῖς ψυχαῖς* — *ρώμαις* καὶ *τῇ βακτηρίᾳ* φανερώουν τὸ ὄργανον ἢ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται τι. Αὕτῃ ἡ δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τοῦ ὄργανου ἢ τοῦ μέσου.

● Δοτικὴ τῆς συνοδείας.

Πέντε ναῦς ἔλαβον καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσιν—Ἀθηναῖοι ἤλθον νηυσὶ τριάκοντα—ὀλίγῳ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι.

Αἱ δοτικαὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων φανερώουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον συνοδεύει τὸ ὑποκείμενον. Ἡ δοτικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται δοτικὴ τῆς συνοδείας. Ἡ δοτικὴ τῆς συνοδείας τίθεται μερῶματα κινητικά.

● Δοτικὴ τροπικῇ.

Βίᾳ εἰς οἰκίαν—οἱ βάρβαροι κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν—δρόμῳ ἵεντο εἰς τοὺς βαρβάρους. [=δρομαίως ἐπετίθεντο].

Ἡ δοτικὴ τῶν παραδειγμάτων τούτων σημαίνει τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται κάτι τι καὶ ὀνομάζεται δοτικὴ τοῦ τρόπου ἢ δοτικὴ τροπικῇ.

● Δοτικὴ τῆς αἰτίας.

Πάντα ἀνάγκη διαπονοῦνται—λιμῷ ἀπέθανε—τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυρόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι.

Αἱ δοτικαὶ ἀνάγκη, λιμῷ, πεπραγμένοις—πραττομένοις φανερῶνουν τὴν αἰτίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας γίνεται κάτι. Ἡ δοτικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται δοτικὴ τῆς αἰτίας.

71 τοῦ νο 65
ΜΑΘΗΜΑ 20^{ον}

Δοτικὴ προσωπικῇ

Ἡ δοτικὴ ὅταν σημαίνει τὸ πρόσωπον λέγεται προσωπικῇ. Ἀπὸ τὰ παρακάτω παραδείγματα θὰ καθορίσωμε τὰ διάφορα εἶδη τῆς δοτικῆς προσωπικῆς.

● Δοτικὴ κτητικῇ.

Ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν.—Ἐστὶ μοι χρήματα.—Τούτων τῶν μερῶν ἓν ἐστὶ παισίν.

Ἡ δοτικὴ ἐδῶ φανερῶνει τὸν κτήτορα, τὸν κύριον δηλαδὴ ἐνὸς πράγματος ἢ ἐκείνου διὰ τὸν ὅποιον ὑπάρχει κάτι τι. Ἡ δοτικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται δοτικὴ κτητικῇ.

Ἡ δοτική κτητική τίθεται συνηθέστερα μετὰ τὰ ρήματα εἰμὶ, *ὑάδρχω* καὶ γίγνομαι.

● Δοτική χαριστική.

1) Ἄλλο δὲ στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ.

2) Καὶ μοι τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι.

3) Πάντες κατὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ.

Αἱ δοτικαὶ αὐτῷ καὶ μοι τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου παραδείγματος σημαίνουν τὸ πρόσωπον, χάριν τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι τι, ἡ δὲ δοτικὴ τυράννῳ τὸ πρόσωπον πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι τι. Ἡ μία δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ χαριστικὴ καὶ ἡ ἄλλη ἀντιχαριστικὴ.

● Δοτικὴ ἠθικὴ.

1) Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος.

2) Καὶ μοι μὴ θορυβήσητε [= παρακαλῶ μὴ θορυβήσητε].

3) Ἡ στρατιὰ σῖτον οὐκ εἶχεν αὐτῷ.

Ἡ δοτικὴ μοι, αὐτῷ σημαίνει τὸ πρόσωπον πρὸς χαρὰν ἢ λύπην τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι τι.

Ἡ δοτικὴ αὐτῇ ὀνομάζεται δοτικὴ ἠθικὴ.

Κανονικῶς ἡ δοτικὴ ἠθικὴ εἶναι προσωπικὴ ἀντωνυμία α' καὶ β' προσώπου.

● Δοτικὴ τῆς ἀναφορᾶς.

1) Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει, παῖς παιδί [= ὁ γέρος ἔχει γλῶσσαν πολὺ γλυκεῖαν ἐν σχέσει πρὸς γέροντα καὶ τὸ παιδίον ἐν σχέσει πρὸς τὸ παιδίον].

2) Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον [= ἐν δεξιᾷ ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἰσπλέει].

3) Τῷ καλῶς πράσσουντι πᾶσα γῆ πατρὶς [ὅσον ἀφορᾷ τὸν εὐτυχοῦντα].

Αἱ δοτικαὶ γέροντι, παιδί, εἰσπλέοντι καὶ πράσσουντι σημαίνουν τὸ πρόσωπον ἀναφορικῶς μετὰ τὸ ὁποῖον συμβαίνει κάτι τι.

Ἡ δοτικὴ αὐτῇ ὀνομάζεται δοτικὴ τῆς ἀναφορᾶς ἢ τοῦ κρίνοντος προσώπου.

Μετὰ τὴν δοτικὴν αὐτὴν δύναται νὰ συναφθῇ μετοχὴ ποῦ φανερώνει ὑπὸ ποίαν περίπτωσιν ἰσχύει κάτι τι τοπικῶς ἢ χρονικῶς (παραδ. 2).

● Δοτικὴ τοῦ ἐνεργούντος προσώπου ἢ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου.

1) Ταῦτα Θεμιστογένηι τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται [= ὑπὸ Θεμιστογένους ἔχουν γραφῇ, ἔχει γράψει ὁ Θεμιστογένης].

2) Ἀληθεὲς ἀνθρώποις οὐχ εὐρίσκεται [ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων].

3) Ὁ ποταμός ἐστὶν ἡμῖν διαβατέος [=πρέπει νὰ διαβαθῇ ἀπὸ ἡμᾶς, πρέπει ἡμεῖς νὰ τὸν διαβῶμεν].

Αἱ δοτικαὶ Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ, ἀνθρώποις, ἡμῖν φανερώνουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ. Αὕτῃ ἡ δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου.

Ἡ δοτικὴ αὕτῃ τίθεται κανονικὰ μὲ τὰ εἰς—τέος ρηματικὰ ἐπίθετα ἢ μὲ παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ τετελεσμένον μέλλοντα παθητικῆς φωνῆς. Τότε λέγεται ποιητικὸν αἷτιον.

[Διὰ τὸ ποιητικὸν αἷτιον θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω. Βλέπε Μάθημα 25 ον].

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ παρακάτω παραδείγματα νὰ εὑρεθοῦν καὶ νὰ καθορισθοῦν ὅλαι αἱ δοτικαί.

1) Λύσανδρος κακονούστατος ἦν τῇ πόλει. 2) Ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνῳ φίλος. 3) Ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε ἑαυτὸν χαίρειν. 4) Τῇ Ἑλλάδι πενία αἰεὶ σύντροφος. 5) Πausανίας ἐχθρὸς τῇ πατρίδι ἐγένετο. 6) Τὸ μὲν σῶμα πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμεινε. 7) Χαίρεκράτης ὅμοιος ἦν τῷ πατρί. 8) Τὰ κρέα τῶν ἀλίσκομένων ὄνων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλώτερα δέ. 9) Τυράννῳ ἐοικὼς ἦν. 10) Φοβεροὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ σεβαστοὶ τοῖς φίλοις ἐσμέν. 11) Ἀκόλουθος ὁ νῦν λόγος ἐστὶ μοι τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ. 12) Τὰ μὲν σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε. 13) Ὁ εὐπειθὴς τοῖς νόμοις χρηστὸς πολίτης ἐστὶ.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

(Δοτικὴ προσωπικὴ)

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν εἰς τὰ παρακάτω παραδείγματα τὰ διάφορα εἶδη τῆς δοτικῆς προσωπικῆς:

1) Ἦσαν τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες [=εἶχεν ὁ Κροῖσος δύο παῖδας]. 2) Σοῦ κρατοῦντος δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς. 3) Ἀγασίλαος ἐπὶ Δασκυλείῳ ἐπορεύετο, ἐνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζῳ. 4) Μεγάλων πραγμάτων καιροὶ προεῖνται τῇ πόλει [=ἔχουν χαθῇ διὰ τὴν πόλιν]. 5) Πᾶς ἀνὴρ αὐτῷ . πονεῖ [=κοπιᾷ διὰ τὸν ἑαυτὸν του]. 6) Πausανίας δίκην δέδωκεν τῶν αὐτῷ πεπραγμένων. 7) Τὰ ὄρη διαβατὰ ἦν τοῖς στρατιώταις.

ΜΑΘΗΜΑ 21^{ΟΝ}

Ἡ δοτικὴ μὲ ἐπιρρήματα καὶ προθέσεις.

Α'. Η ΔΟΤΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα :

- 1) *Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ* [συγχρόνως μὲ τὰ ἐξημερώματα].
- 2) *Χαρίδemos ὁμοῦ τοῖς Πέρσαις ἀφίκετο.*
- 3) *Οἱ Σωκράτους μαθηταὶ ὁμοίως ἐκείνῳ ἐφιλοσόφουν.*

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ παραδείγματα βλέπομεν ὅτι μὲ δοτικὴν συντάσσονται καὶ ἐπιρρήματα. Συνηθέστερα εἶναι τὰ : *ἄμα, ὁμοῦ, αἱ μερικὰ ἄλλα* ποῦ παράγονται ἀπὸ ῥήματα ἢ ἐπίθετα ποῦ συντάσσονται μὲ δοτικὴν [*ὁμοίως τῷ διδασκάλῳ*—ἐπομένως *τῷ νόμῳ*].

Β' ΔΟΤΙΚΗ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα :

- 1) *Ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἦσαν.*
- 2) *Ἐν ταῖς σπονδαῖς.*
- 3) *Βασιλεὺς σὺν πολλῷ στρατεύματι προσέρχεται.*
- 4) *Σὺν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον τίθεσθαι.*
- 5) *Ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ.*
- 6) *Παρὰ τῷ βασιλεῖ.*
- 7) *Πρὸς τῇ πόλει.*
- 8) *ὑπὸ τῷ βασιλεῖ.*
- 9) *Περὶ τῷ ἀγρῷ.*

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ μαθαίνομεν ὅτι μὲ δοτικὴν συντάσσονται αἱ προθέσεις *ἐν, σὺν, ἐπὶ, παρὰ, πρὸς, ὑπὸ, περὶ*. Μὲ δοτικὴν συντάσσονται καὶ αἱ προθέσεις *ἀμφί, μετά, καὶ ἀνά*, ἅλλα κυρίως εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ σπανίως εἰς τοὺς πεζοὺς.

Ἡ πρόθεσις *ἐν* μὲ δοτικὴν σημαίνει τὴν ἐν τόπῳ στάσιν, χρόνον καὶ τρόπον, ἢ *ἐπὶ*=ἐπάνω ἢ πλησίον, χρόνον, αἰτίαν, σκοπὸν καὶ συμφωνίαν, ἢ *παρὰ* μὲ δοτικὴν σημαίνει στάσιν πλησίον προώπου καὶ κρίσιν Ἡ πρόθεσις *πρὸς* μὲ δοτικὴν σημαίνει πλησίον καὶ τροσθήκην, ἢ *ὑπὸ* τὸ ὑποκάτω, ἢ *περὶ*=πέριξ, ἢ *ἀμφί* ἐπίσης πέριξ, πλησίον, ἢ *μετά*=μεταξὺ καὶ ἢ *ἀνά*=ἐπάνω.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ σύνταξις τῶν προθέσεων.

1) Κύρος ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. 2) Ἦλθε Χαιρεκράτης σὺν τῷ ἀδελφῷ. 3) Ἦξει ἀνά νηυσί. 4) Εὐθὺς μετὰ ἐπὶ τῷ τρίτῳ σημείῳ. 5) Ἐπὶ τούτοις Ξενοφῶν εἶπε. 6) Πρωταγόρας καταλύει παρὰ Καλλίᾳ. 7) Δοτεῖς παρ' ἡμῖν οὐ βεβουλεύσθαι κακῶς [=κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν]. 8) Πρὸς Βαβυλῶνι ἦν Κύρος. 9) Πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ἦν [=εἶχε νὰ κάμῃ μέ]. 10) Πρὸς τούτοις, πρὸς τοῖς ἄλλοις [=κοντὰ πᾶσιν]. 11) Ἔστι δὲ καὶ βασιλεία ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει. 12) Οἱ ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες [=οἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως].

ΜΑΘΗΜΑ 22^{ΟΝ}

Γ) Ἡ Αἰτιατικὴ ἡ

1. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΜΕ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΑ

● Αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς.

Παραδείγματα: 1) Ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμόν, τὸ εὖ-
ρος τεττάρων πλέθρων.

2) Πόλις αὐτόθι ὤκειτο, Θάνακος ὄνομα.

3) Τυφλὸς τὸν ὀφθαλμόν [= ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ὀφθαλμόν].

4) Χωλὸς τὸν πόδα [= κατὰ τὸν πόδα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν πόδα].

Τὰ ὀνόματα εὖρος, ὄνομα, ὀφθαλμόν, πόδα εἰς αἰ-
τιατικὴν πτῶσιν φανερώνουν τὴν ἀναφορὰν ἢ τὸ κατὰ τι.
Διὰ τοῦτο καὶ ἡ αἰτιατικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται αἰτιατικὴ τοῦ
κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς.

Εἰς τὴν γλῶσσαν μας ἡ αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι ἐξηγεῖται
μὲ τὸ ὅσον ἀφορᾷ... ἢ κατὰ...

Κυριώτερα οὐσιαστικά ποὺ συντάσσονται μὲ αἰτιακὴν εἶναι
τά: τὸ εὖρος, τὸ ὕψος, τὸν ἀριθμόν, τὸ πλῆθος καὶ τὸ ὄνομα.

2. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα: 1) Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ. 2) Ὅρος τὸ πεδίον
περιέχει ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. 3) Φεύγουσιν ἀνὰ κράτος.
4) Δι' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τύχην Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν.
5) Ἐπλεον κατὰ τὸν ποταμόν. 6) Τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰ-
κοῦσι. 7) Ἀμφὶ τὸν Πανκτωλὸν ποταμόν. 8) Ἀναβάς ἐπὶ τὸν
ἵππον. 9) Ἀφίκοντο μετὰ τὴν μάχην. 10) Χειρίσσοφος πέμπει
παρὰ Σενοφῶντα τοὺς πελταστὰς. 11) Ἐστρατοπεδεύσαντο
περὶ τὸ τεῖχος. 12) Ἐφευγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος. 13) Αἶγνυ-
πτος ὑπὸ βασιλεῖα ἐγένετο.

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα μᾶς δεικνύουν ποῖα προ-
θέσεις συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν.

Μὲ αἰτιατικὴν συντάσσονται αἱ προθέσεις: εἰς, ἀνά, διὰ,
κατὰ, ὑπὲρ, ἀμφί, ἐπὶ, μετὰ, παρὰ, περὶ, πρὸς, ἐκ (ἐξ) καὶ ὑπὸ.

Μὲ αἰτιατικὴν συντάσσεται καὶ ἡ καταχρηστικὴ πρόθεσις
ὡς καὶ σημαίνει πρὸς π.χ. ἤλθεν ὡς ἐμὲ [= ἤλθε πρὸς ἐμὲ].

Ἐλθεν ἔχων ὀπλίτας ὡς πεντακοσίους [= περὶ πέντε πεντακοσίους].

Ἡ πρόθεσις εἰς μὲ αἰτιατικὴν σημαίνει κίνησιν καὶ ἀναφορὰν,
ἢ ἀπὸ διεύθυνσιν καὶ τρόπον, ἢ διὰ τὸ ἀναγκαστικὸν ἢ τελικὸν αἰτι-
ον, ἢ κατὰ κίνησιν κάτω, τὸ ἐναντίον, ἢ ὑπὲρ τὸ ὑπεράνω καὶ πέ-
ραν ὁρίου τινός, ἢ ἀμφὶ τὸ ἀμφοτέρωθεν, περὶ, ἢ ἐπὶ ἐπάνω, ἢ
μετὰ τὸ κατόπιν τοπικῶς καὶ χρονικῶς, ἢ παρὰ σημαίνει κίνησιν
πλησίον προσώπου τινός, ἢ περὶ τὸ περίξ, ἢ πρὸς διεύθυνσιν ἀπλὴν
ἢ ἐχθρικὴν καὶ ἢ ὑπὸ τὸ ὑποκάτω.

3. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΩΣ

● Αίτιατική του χρόνου.

Παραδείγματα : 1) *Αἱ σπουδαὶ ἐνικυτὸν ἔσονται.*

2) *Τὴν μητέρα πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τοῦτι*
[=πρὸ τριῶν ἐτῶν].

3) *Ἀπηγγέλθη Φίλιππος τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τοῦτι.*
Ἡραῖον τεῖχος πολιορκῶν [=ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ἐδῶ καὶ
3—4 χρόνια].

Αἱ αίτιατικά τῶν παραδειγμάτων τούτων προσδιορίζουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται κάτι τι.

Ἡ αίτιατική αὐτὴ ὀνομάζεται αίτιατική τοῦ χρόνου.

Ἡ αίτιατική τῶν ὀνομάτων ποὺ φανερώνουν φυσικὴν τοῦ χρόνου διάρκειαν τίθεται μὲ τακτικὸν ἀριθμητικόν, ἀλλὰ συχνὰ καὶ μὲ δεικτικὴν ἀντωνυμίαν διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν χρόνον ποὺ ἔχει περάσει (παραδ. 2).

● Αίτιατική τοῦ τόπου.

Παραδείγματα : 1) *Ἀπέχει ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.*

2) *Μέγαρα ἀπέχοντα Συρακουσῶν οὔτε πλοῦν πολὺν οὔτε ὀδόν.*

Ἡ αίτιατική *σταδίους ἑβδομήκοντα, πλοῦν πολὺν...ὀδόν* τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν σημαίνει τοπικὴν ἔκτασιν.

Ἡ Αίτιατική αὐτὴ λέγεται αίτιατική τοῦ τόπου.

● Αίτιατική τῆς αἰτίας ἢ τοῦ σκοποῦ.

Παραδείγματα : 1) *Τί οὖν ταῦτα λέγεις ;*

2) *Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων ;* [=διατί, διὰ ποῖον σκοπόν].

3) *Ἐρωτῶντι ὅ,τι ἤκοιεν* [διὰ ποῖον σκοπόν].

4) *Ἄλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ* [=δι' αὐτὰ ταῦτα].

Αἱ αίτιατικά *τί, ὅ,τι, αὐτὰ ταῦτα* φανερώνουν τὴν αἰτίαν ἢ τὸν σκοπόν.

Αὐτὴ ἡ Αίτιατική λέγεται αίτιατική τῆς αἰτίας ἢ τοῦ σκοποῦ.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποῖαι προθέσεις συντάσσονται μὲ δοτικὴν ; 2) Ποῖα οὐσιαστικά συντάσσονται μὲ αίτιατικὴν τοῦ κατὰ τι ; 3) Ποῖαι προθέσεις συντάσσονται μὲ αίτιατικὴν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ αίτιατικά :

1) Πομπὰς πολυτελεστάτας καὶ σεμνοτάτας τοῖς θεοῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐδωροῦντο ἀνὰ ἕκαστον ἔτος. 2) Πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα. 3) Κατ' ἐγιαυτὸν πεντακοσίας χιμαίρας

ἀποθύουσι. 4) Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. 5) Σωκράτης ἀπέθανεν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη γεγονώς. 6) Μένων ἐστρατοπεδεύσατο παρὰ τὸν ποταμόν. 7) Καταλαμβάνουσιν τοὺς φύλακας ἄμφι πῦρ καθημένους. 8) Δαρεΐος μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσα. 9) Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, αὖθις ὁ βάρβαρος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἦλθεν. 10) Ἡ Κίλισσα εἶχε φυλακὴν περὶ αὐτήν. 11) Οἱ ληφθέντες ἤχθησαν προσδεδεμένοι τὰς χεῖρας. 12) Ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ τὸν δάκτυλον. 13) Ἡ ὁδὸς ἦν τὸ μήκος εἴκοσι σταδίων. 14) Κινάδων ἦν καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος καὶ τὴν ψυχὴν εὖρωστος. 15) Ταῦτα συνθέμενοι οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο τὸ πλῆθος ὡς δισχιλιοί. 16) Ἀγροίλαος ἦν βραχύς τὸ ἀνάστημα.

Μ Α Θ Η Μ Α 23^{ον}

Τὰ παραδειτικά

(§ 31—34)

Ὁ συγκριτικὸς καὶ ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς τῶν ἐπιθέτων λέγονται **παραθετικά**.

● Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα ποὺ συγκρίνεται μὲ ἄλλο ὁμοίον του, ὀνομάζεται **πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως**. ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ σύγκρισις αὐτοῦ, ὀνομάζεται **δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως**.

Παραδείγματα: 1) Ὁ Ὀλύμπος *ὕψηλότερος* τῆς Ὀσσης *ἐστίν*.

2) Κύρος *ἦν νεώτερος* Ἀρταξέρξου.

3) Ὁ πατήρ *ἐστὶ φρονιμώτερος* ἢ ὁ υἱός.

4) Κύρῳ *μᾶλλον φίλοι* ἦσαν ἢ βασιλεῖ.

5) Ἐκείνων *πολὺ μᾶλλον* ἢ ἐμοῦ *κατηγορεῖς*.

Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἶναι αἱ λέξεις: Ὀλύμπος, πατήρ, Κύρῳ καὶ ἐκείνων. Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἶναι αἱ λέξεις: Ἀρταξέρξου, ἢ ὁ υἱός, ἢ βασιλεῖ, ἢ ἐμοῦ.

● Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, σύμφωνα μὲ τὴν θέσιν ποὺ ἔχει εἰς τὴν πρότασιν, διότι αὐτὸς δύναται νὰ ἀνήκῃ ὅχι μόνον εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλον ὅρον αὐτῆς κύριον ἢ δευτερεύοντα (παραδ. 1, 4).

● Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφράζεται:
α) μὲ ἀπλὴν γενικὴν (παραδ. 1 καὶ 2).

β) με τὸ ἦ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν με τὸν πρῶτον ὄρον (παραδ. 3, 4, 5).

● Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως παραλείπεται, ὅταν ἐννοῖται εὐκόλα ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα (παραδ. 1), ὅταν ἡ σύγκρισις εἶναι πρὸς τὸ δέον (παραδ. 2) ἢ πρὸς ἄλλον χρόνον (παραδ. 4) καὶ ὅταν εἶναι ἀντίθετον τοῦ α' ὄρου (παραδ. 5).

Π.χ. 1) *Ἦρξατο λόγον Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος.*
[ἐνν. Ἀγησιλάου].

2) *Τὸ οἶκμα μείζον* [ἐνν. τοῦ δέοντος] *ἄχθος λαβὼν κατερράγη.*

3) *Καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμότεραν φαῖναι* [ἐνν. ἢ νῦν φαίνομαι].

4) *Ἐν εἰρήνῃ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι*
[ἐνν. ἢ ἐν πολέμῳ].

5) *Ἡ τῆς πόλεως δυνάμεις ἦτιων τῶν ἐναντίων ἐστὶν* [ἐνν. ἦτιων τῆς δυνάμεως τῶν ἐναντίων].

Ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς διαφέρει ἀπὸ τὸν συγκριτικόν, ἐπειδὴ ὁ συγκριτικὸς φανερῶνει σύγκρισιν με ἓνα πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἢ καὶ με πολλὰ μαζὶ πού ἐκλαμβάνονται ὡς ἓνα, ὁ ὑπερθετικὸς φανερῶνει σύγκρισιν με ὅλα τὰ ὅμοια, ἀλλὰ ἐννοεῖται τὸ κάθε ἓνα χωριστά.

Π.χ. 1) *Ἀρταξέρξης ἦν πρεσβύτερος Κύρου.*

2) *Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς.*

3) *Θουκυδίδης συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων* ἐλπίσας *ἀξιολογώτατον* αὐτὸν *ἔσεσθαι τῶν προγεγενημένων* [= *ἀξιολογώτατον καὶ ἀξιολογώτερον* ἐν συγκρίσει πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν προγεγενημένων].

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἰς τὰ ἑξῆς παραδείγματα.

1) Παρύσατις ἐφίλει Κύρον μᾶλλον ἢ τὸν Ἀρταξέρξην. 2) Προσῆκει μοι μᾶλλον ἐτέρων ἄρχειν. 3) Οὐδὲν ἀνθρώπου θηρίον ἀγριώτερον. 4) Οἱ Ἕλληνες μᾶλλον τοὺς πολίτας ἢ τοὺς πολεμίους δεδίασι. 5) Αἱ δευτέραι φροντίδες σοφώτεραι. 6) Κύρος πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο. 7) Οὐδὲν ἐστὶν ἀγαθὸν κρεῖττον ἀνθρώποις ὑγίειας. 8) Ὡς εἶδον οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐγγυὺς ὄντας ἐπῆσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ πρόσθεν. 9) Περί μειζόνων καὶ καλλιόνων ἢ ἐκεῖνοι τοὺς λόγους ἐποιοῦμην.

ΜΑΘΗΜΑ 24^{ΟΝ}

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ

Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί, δηλ. οἱ προσδιορισμοὶ ποὺ ἐκφέρονται μὲ ἐπιρρήματα ἢ μὲ ἐμπρόθετον πλαγίαν πτώσιν ἢ καὶ χωρὶς πρόθειν, φανερώνουν τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὸν τρόπον, τὸ ὄργανον ἢ μέσον, τὸ ποσόν, τὸ κατὰ τι καὶ τὸ αἷτιον.

[Βλέπε καὶ Μάθημα 13ον σελ. 21].

Α') Τ Ο Π Ο Σ

● Ἡ ἐν τόπῳ στάσις.

Ἄλλαχοῦ, πανταχοῦ, αὐτόθι, ἀλλαχόθι, οἴκοι, ἰσθμοῖ, Μεγαροῖ, Ἀθήνησι, Ὀλυμπίᾳσι, ἐκεῖ, ἐνταῦθα, ἐνθάδε, ἐν Ἀθήναις.

Τὰ ἐπιρρήματα αὐτὰ ἐκφράζουν τὴν ἐν τόπῳ στάσιν.

Ἡ ἐν τόπῳ στάσις ἐκφέρεται μὲ ἐπιρρήματα ποὺ τελειώ-
νουν εἰς—οῦ, εἰς—θι, εἰς—οι, εἰς—ησι καὶ—ασι, ἐπίσης καὶ μὲ
δοτικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν πρόθεσιν ἐν.

Εἰς μερικὰ κύρια ὀνόματα τίθεται δοτικὴ χωρὶς πρόθεσιν:
Μαραθῶνι, Σαλαμῖνι, Νεμέᾳ, Ἐλευσίνι, Πλαταῖς, Δελφοῖς, π. χ.

1) *αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τὰ Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλα-
ταιαῖς.* 2) *ἐνίκησεν Ἴσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ.*

● Ἡ ἐκ τόπου κίνησις.

1) *Ἀθήνηθεν, οἴκοθεν, ἐκεῖθεν.*

2) *Ἐξ ἀγορᾶς ἢ πόθεν Μενέξενος; ἐξ ἀγορᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ
βουλευτηρίου.*

Ἡ ἐκ τόπου κίνησις ἐκφέρεται μὲ ἐπιρρήματα ποὺ τελειώ-
νουν εἰς—θεν (παραδ. 1) καὶ μὲ γενικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν
πρόθεσιν ἐκ ἢ ἀπὸ [παραδ. 2].

● Ἡ εἰς τόπον κίνησις.

1) *Κροῖσος ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε.* 2) *Ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου*
[=κατ' εὐθείαν εἰς τὴν πατρίδα των]. 3) *Ἀφικόμενος εἰς Δελφούς.*
4) *Ἐφειγον πρὸς τὸ ὄρος.* 5) *ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον.* 6) *Πέμ-
πει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστάς.* 7) *Πρέσβεις πέπομφεν ὡς
βασιλέα.* 8) *Πορεύομαι ἐκεῖθε, οἴκαδε* [=εἰς τὴν πατρίδα], *Ἀθήνα-
ζε* [=εἰς τὰς Ἀθήνας], *Ἐλευσίναδε* [=εἰς τὴν Ἐλευσίνα].

Ἡ εἰς τόπον κίνησις ἐκφέρεται μὲ γενικὴν συνοδευομένην
μὲ τὴν πρόθεσιν ἐπὶ (παραδ. 1—2), μὲ αἰτιατικὴν συνοδευομένην
μὲ τὰς προθέσεις εἰς, πρὸς, ἐπὶ, παρὰ καὶ ὡς. Ἐπίσης μὲ ἐπιρ-
ρήματα εἰς—σε, —δε ἢ —ζε.

Β') Χ Ρ Ο Ν Ο Σ

Παραδείγματα : 1) *Ἄξω ὑμᾶς σήμερον εἰς χωρίον ὅθεν ὄψεσθε θά-
λατταν.* 2) *Οἱ λαγὼ τῆς νυκτὸς νέμονται* [=κατὰ τὴν νύκτα].

3) Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι τὸ πλοῖον ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας. 4) Ὡς τοῦτα τῇ ἡμέρᾳ οὐ μαχεῖσθαι βασιλέα. 5) Τῇ ὑστεραίᾳ Κύρος ἐπορεύετο ἡμελημένος.

Ὁ χρόνος ἐκφέρεται μὲ ἐπίρρημα, μὲ γενικὴν ὀνομάτων ποῦ φανερώνουν φυσικὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου καὶ μὲ δοτικὴν, ὅταν ὁ χρόνος εἶναι ὠρισμένος.

Γ') Τ Ρ Ο Π Ο Σ

Παραδείγματα : 1) Σαφῶς κατέμαθον. 2) Ἐκ παντὸς τρόπου.

3) Οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ προσῆσαν. 4) Τίνα τρόπον κόψω τὴν θύραν; 5) Ἐπραξε ταῦτα ἄκων. 6) Ζῶσι ληζόμενοι.

Ὁ τρόπος ἐκφράζεται μὲ τροπικὰ ἐπιρρήματα (παράδ. 1), μὲ ἐμπρόθετον προσδιορισμόν (παράδ. 2), μὲ δοτικὴν ἀπρόθετον (παράδ. 3), μὲ αἰτιατικὴν ἀπρόθετον (παράδ. 4) καὶ μὲ ἐπίθετον (παράδ. 5) ἢ μετοχὴν (παράδ. 6).

Δ') Ο Ρ Γ Α Ν Ο Ν

Παραδείγματα : 1) Ὁρῶμεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. 2) Ἐλεγε δι' ἐρμηνέως. 3) Βάλλοντες λίθοις. 4) Δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγεννημένοις τεκμαίρεσθαι. 5) Ἐλθόντων Περσῶν παμπληθεὶ στόλῳ. 6) Εἶπεν ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνοις.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ὀργάνου ἐκφέρεται μὲ γενικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν πρόθεσιν διὰ καὶ μὲ δοτικὴν ὀργανικὴν.

Ε') Π Ο Σ Ο Ν

Παραδείγματα : 1) Πόσον διδάσκει; πέντε μινῶν. 2) Ἐνικαυτῷ πρεσβύτερος. 3) Δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας. 4) Ἐπύαξα προτέρᾳ Κύρου πέντε ἡμέρας εἰς Ταρσοῦς ἀφίκε. 5) Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Λυδίας σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι δύο.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ ἐκφέρεται μὲ ποσοτικὰ ἐπιρρήματα, μὲ γενικὴν ρημάτων ποῦ σημαίνουν ἀγοράν, πώλησιν, ἀξίαν μὲ δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν οἱ προσδιορισμοὶ εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα:

1) Ἐνταῦθα ἦν πόλις οἰκουμένη. 2) Ἀθήνηθεν ἀφικόμεθα. 3) Κελεύουσι φυλάττεσθαι μὴ ἡμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι. 4) Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα κελεύει πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ πλεῖσαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. 5) Ἄρτι ἥκεις ἢ πάλαι; 6) Ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας ἐφ' Ἑλλησπόντου ἐπορεύετο. 7) Τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐδήουν τὴν γῆν, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ εἰσέβαλλον. 8) Ἄλλο στρατεύμα συνελέγετο αὐτῷ ἐν Χερρονήσῳ τόνδε τὸν τρόπον. 9) Ἡ πόλις ἐμπόριον [=ἐμπορικὸς λιμὴν] ἐν μέσῳ τῆς

Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεσκευάσατο. 10) Ἀκοντίζει Κῦρον ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως. 11) Λακεδαιμόνιοι ὦντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσιν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν. 12) Οἱ Κερκυραῖοι ἐπλευσαν εὐθὺς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ καὶ ὕστερον ἐτέρῳ στόλῳ. 13) Οὐ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως οἱ βάρβαροι παρήσαν. 14) Ἐμισθωσάμεθα ὄνον Μέγαράδε. 15) Οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἐπλευον ἡμέραν καὶ νύκτα. 16) Δωριεῖς ὀδοηκοστώ ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλῳσιν Πελοπόννησον ἔσχον. 17) Ἡνίκα δεῖλη ἐγένετο, ἐφάνη κοινορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῶ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ. 18) Ἐπειδὴ πολλῶ μείζων ἐγένετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίνοντο, ἐδόκει μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι.

ΜΑΘΗΜΑ 25^{ON}

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον

(§ 84)

- Παραδείγματα: 1) *Καλλίξενος μισούμενος ὑπὸ πάντων λιμῶ ἀπέθανεν.*
 2) *Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κρᾶνος λέγεται ὑπὸ Πέρσου τινὸς ἀποκοπήναι.*
 3) *Ἐπράχθη οὐδὲν ἀπὸ τῶν τυράννων ἔργον ἀξιόλογον.*
 4) *Ἐκ Φοίβου δαμείς [=ὑπὸ τοῦ Φοίβου].*
 5) *Τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαίνόμενα.*
 6) *Κῦρος ὁμολογεῖται πρὸς πάντων [=ὑπὸ πάντων].*
 7) *Θεμιστογένηι τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται [=ὑπὸ Θεμιστογένους].*
 8) *Ὡς καὶ τοῖς παλαιαῖς ποιηταῖς δεδήλωται [=ὑπὸ τῶν παλαιῶν].*

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις ὑπὸ πάντων, ὑπὸ Πέρσου τινός, ἀπὸ τῶν τυράννων, ἐκ Φοίβου, παρὰ τῶν θεῶν, πρὸς πάντων, Θεμιστογένηι τῷ Συρακοσίῳ καὶ τοῖς παλαιαῖς ποιηταῖς τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν φανερώνουν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν παθαίνει κάτι τι τὸ ὑποκείμενον.

Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λεγεται **ποιητικὸν αἷτιον**.

● Τὸ ποιητικὸν αἷτιον ἐκφράζεται:

- α') Συνήθως μὲ τὴν προθέσιν ὑπὸ καὶ γενικὴν (παραδ. 1, 2).
 β') Σπανίως μὲ τὰς προθέσεις ἀπὸ, ἐκ, παρὰ, πρὸς καὶ γενικὴν (παραδ. 3, 4, 5, 6).
 γ') Μὲ ἀπλὴν δοτικὴν ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι χρόνου Παρακειμένου, Ὑπερσυντελικου καὶ Τετ. Μέλλοντος (παραδ. 7 καὶ 8).

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον δέχονται τὰ παθητικὰ ρήματα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Τί λέγονται ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί; 2) Τί φανερώνουν; 3) Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἐν τόπῳ στάσις, ἡ ἐκ τόπου κίνησις καὶ ἡ εἰς τόπον κίνησις; 4) Πῶς ἐκφέρεται ὁ προσδιορισμός τοῦ χρόνου, τοῦ τρόπου, τοῦ ὄργανου καὶ τοῦ ποσοῦ; 5) Τί λέγεται ποιητικὸν αἷτιον καὶ πῶς ἐκφράζεται;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ εὑρεθῇ τὸ ποιητικὸν αἷτιον εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα.

- 1) Γηράσκων πολλὰ διδάσκεισθαι θέλω ὑπὸ χρηστῶν μόνον. 2) Ἀνεμνήσθησαν πάντα τὰ ἡσεβημένα αὐτῷ. 3) Ταῦτα ὠμολόγητο ἡμῖν ἰε καὶ σοί. 4) Τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα ὑπὸ θεῶν κυβερνᾶται. 5) Τοῦτό μοι ἐκ θεοῦ δέδοται. 6) Ὁ βοῦς σφάττεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως. 7) Αἱ βανανυ καὶ τέχνη εἰκότως ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων. 8) Μάτην ἐμοὶ κεκλαύσεται. 9) Λέγουσιν ὡς Ἐρατοσθένει ἐλάχιστα τῶν τριάκοντα κακὰ εἴργασται. 10) Διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος τὰ ἀπὸ τῶν οἰκῶν ξύλα.

ΜΑΘΗΜΑ 26^{ON}

Τὸ ἀντικείμενον

(§ 60)

Παραδείγματα: 1) *Δύκος διώκει ἀμνόν.*

2) *Πάντες τιμῶσι τοὺς σοφοὺς.*

3) *Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.*

4) *Μέμνησο τῶν Ἀθηναίων.*

5) *Βούλομαι λέγειν.*

6) *Μίσει τοὺς κολακεύοντας.*

7) *Κῦρος ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσταιτο πρὸς βασιλέα.*

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις *ἀμνόν*, *τοὺς σοφοὺς*, *ὁμοίῳ*, *τῶν Ἀθηναίων*, *λέγειν*, *τοὺς κολακεύοντας* καὶ ἡ πρότασις *ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσταιτο πρὸς βασιλέα* τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν εἶναι ὅροι τῆς προτάσεως, οἱ ὅποιοι δέχονται τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου. Ὁ ὅρος αὐτὸς τῆς προτάσεως λέγεται ἀντικείμενον.

● Ἀντικείμενον λέγεται τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

● Ὡς ἀντικείμενον τίθεται κυρίως ὄνομα οὐσιαστικόν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικόν τίθεται ὡς ἀντικείμενον ἐπίθετον (παραδ. 2), μετοχὴ (παραδ. 6), ἀπαρέμφατον (παραδ. 5) καὶ ὁλόκληρος πρότασις (παραδ. 7).

- Τὸ ἀντικείμενον εὐρίσκεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλαγί-
ας πτώσεις (γενικήν, δοτικήν, αἰτιατικήν).

Συχνὰ τὸ ἀντικείμενον παραλείπεται ὅταν ἐννοῖται εὐκολὰ ἀπὸ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου καὶ ὅταν περιλαμβά-
νῃ γενικῶς κάθε πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται
νὰ φθάνῃ ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος.

- Π.χ. 1) *Οἰόμεθα ἄμεινον πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ ἄλλω
παραδόντες* [ἐνν. αὐτά].
2) *Ὅτω δοκεῖ ταῦτα ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα· καὶ ἀνέτει-
ναν ἅπαντες* [ἐνν. τὴν χεῖρα].
3) *Πέμψας* [ἐνν. **τινὰ**] *ἤρετο αὐτόν.*
Πρὸς τὸν ἔχοντα [ἐνν. ἀγαθὰ] *ὁ φθόνος ἔρπει.*

- Πολλὰ ρήματα συντάσσονται μὲ δύο ἀντικείμενα. Ἀπὸ τὰ
ἀντικείμενα αὐτὰ τὸ πρῶτον λέγεται ἄμεσον ἀντι-
κείμενον καὶ τὸ δεύτερον ἔμμεσον ἀντίκει-
μενον.

- Π.χ. 1) *Ὁ πάππος τὸν Κύρον καλὴν στολὴν ἐνέδυσσε.*
2) *Ὁ κυβερνήτης ἐπλήρωσε τὴν ναῦν σίτου.*
3) *Ὁ Πρωταγόρας ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν σοφιστικὴν.*

Ἀπὸ τὰ ρήματα ἄλλα δέχονται τὸ ἀντικείμενον εἰς γενικήν
πτῶσιν, ἄλλα εἰς δοτικήν καὶ ἄλλα εἰς αἰτιατικήν. Τὰ ρήματα
ποὺ δέχονται ἓνα ἀντικείμενον εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πτώσεις αὐτάς,
ὀνομάζομεν μονόπρωτα ρήματα, ὅσα δέχονται δύο ἀντικεί-
μενα τὰ ὀνομάζομεν δίπρωτα.

Ἀπὸ τὰ ρήματα, ὅσα φανερόνουν μίαν ἐνέργειαν τοῦ ὑπο-
κειμένου, λέγονται ἐνεργητικά. Ἀπὸ τὰ ἐνεργητικά ρήματα, ὅσα
φανερόνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς ἓνα
ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **μεταβατικά** π.χ. *τύ-
πτω* (ἐνν. **τινὰ**), *κόπτω* [=ἐνν. **τι**] καὶ ὅσα φανερόνουν ὅτι ἡ
ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει πουνθενά, λέγονται
ἀμετάβατα π.χ. *βαδίζω, τρέχω, παίζω, γελῶ κλπ.*

Μερικὰ μεταβατικά ρήματα λαμβάνονται καὶ ὡς ἀμετά-
βατα π.χ.

ἄγω τι (μεταβατικόν), *ἄγω ἐπὶ τοὺς πολεμίους* (ἀμετάβατον)
ἐλαύνω τι (μεταβατικόν), *ἐλαύνω μετὰ στρατοῦ* (ἀμετάβατον)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγεται ἀντικείμενον ; 2) Ποῖον μέρος τοῦ λόγου τίθεται ὡς ἀντικείμενον ; 3) Εἰς ποίαν πτῶσιν τίθεται τὸ ἀντικείμενον ; 4) Πότε παραλείπεται τὸ ἀντικείμενον ; 5) Τί λέγεται ἄμεσον καὶ ἔμμεσον ἀντικείμενον ; 6) Τί γνωρίζετε περὶ μεταβατικῶν καὶ ἀμεταβάτων ρημάτων ; 7) Ποῖα ρήματα λέγονται μονόπτωτα καὶ ποῖα δίπτωτα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ εὐρεθῇ τὸ ἀντικείμενον τῶν κατωτέρω προτάσεων.

1) Ὁ γεωργὸς κόπτει τὸ δένδρον. 2) Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπέιθοντο τοῖς νόμοις. 3) Τῆς Σάμου Πολυκράτης ἐτυράννει. 4) Ο Λακεδαιμόνιοι ἔμελλον ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν στρατεύεσθαι. 5) Καίρως ἀγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. 6) Οἱ σοφισταὶ οὐ διελέγοντο τοῖς μὴ ἔχουσι χρήματα. 7) Τὸ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίγνεται. 8) Ποιήσω ὅ,τι ἂν καὶ ὑμῖν δοκῇ. 9) Ἐνέβαλε τὸ μέν. 10) Πολλάκις οἱ λόγοι ταῖς πράξεσιν οὐ συμφωνοῦσι. 11) Πάντων οἱ θεοὶ κρατοῦσι. 12) Πλησίον ἦν σταθμὸς ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν. 13) Ἡ ἄρκτος τὸν ἄμνον βλέπει καὶ ἀρπάζει αὐτόν. 14) Τισσαφέρνης διαβάλλει Κύρον πρὸς τὸν ἀδελφόν. 15) Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζῆτει δὲ τὰ βέλτιστα. 16) Οὓς ἡδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης. 17) Δίδωμι χρήματα τοῖς δικαίοις. 18) Διδάσκω τὸν παῖδα γράμματα. 19) Οὓς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες, μιμοῦνται δ' οὐ πάνυ. 20) Οἱ πολέμιοι ἀπείχον ἐλάχιστον τῶν πυλῶν. 21) Μακάριος ὅστις μακαρίοις ὑπηρετεῖ. 22) Ἡ ἀρετὴ περιγίνεται τοῦ πλήθους.

ΜΑΘΗΜΑ 27^{ΟΝ}

Μονόπτωτα ρήματα

ΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗΝ

(§ 65—66)

Παραδείγματα: 1) Ὁ βασιλεὺς ἐπεμψε κήρυκας. 2) Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας. 3) Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν νίκην λαμπράν. 4) Σωκράτης θυσίᾳ ἔθυσε μικράς. 5) Νοσεῖ νόσον ἀγρίαν. 6) Καλὸν ἔπαινον ἐπαινεῖται Σωκράτης. 7) Δέομαι ὑμῶν δέησιν δικαίαν. 8) Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν.

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις κήρυκας (παραδ. 1), τοὺς Πέρσας (παραδ. 2) καὶ γῆν (παραδ. 8) εἶναι ἀντικείμενα τῶν προτάσεων αὐτῶν. Τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μετὰ τὸ ρῆμα κατὰ τὸν σχηματισμόν, διότι ἀπὸ ἄλλο θέμα σχηματίζεται τὸ ρῆμα καὶ ἀπὸ ἄλλο τὸ ἀντικείμενον. Τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ λέγεται ἑξωτερικὸν ἀντικείμενον.

- Ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον λέγεται τὸ ἀντικείμενον ποῦ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν κατὰ τὸν σχηματισμὸν μὲ τὸ ρῆμα.

Αἱ λέξεις *νίκη*ν (παραδ. 3), *θυσίας* (παραδ. 4) καὶ *νόσον* (παραδ. 5) εἶνε ἀντικείμενα τῶν προτάσεων αὐτῶν. Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι αἱ λέξεις αὗται ἔχουν ἐσωτερικὴν σχέσιν μὲ τὸ ρῆμα, δηλαδὴ παράγονται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ρήματος (*ἐνίκησαν—νίκη*ν), (*θύσας—ἐθύε*), (*νοσεῖ—νόσον*). Τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ λέγεται ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον.

- Ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον λέγεται τὸ ἀντικείμενον ποῦ παράγεται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ρήματος.

Μὲ σύστοιχον ἀντικείμενον συντάσσονται σχεδὸν ὅλα τὰ ρήματα. Τὸ σύστοιχον ἀντικείμενον συνοδεύεται συχνὰ ἀπὸ ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν π. χ.

1) *Σωκράτης θυσίας ἔθνε μικράς.*

2) *Καλὸν ἔπαινον ἐπαινέται Σωκράτης.*

Συχνὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον, ἐπειδὴ ἐκφράζει τὴν ἰδίαν ἔννοιαν μὲ τὸ ρῆμα, παραλείπεται καὶ παραμένει μόνον ὁ ἐπιθετικὸς τοῦ προσδιορισμὸς, ὁ ὁποῖος ἐκφέρεται τότε εἰς αὐδότερον γένος καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, π. χ.

1) *Μεγα δύναται* [=μεγάλην δύναμιν δύναται].

2) *Μεγάλα καὶ σφοδρά νοσοῦσι* [=μεγάλας καὶ σφοδράς νόσους νοσοῦσι].

3) *Ταῦτά λυπεῖσθαι καὶ ταῦτά χαίρειν.* [=τὰς αὐτὰς λύπας καὶ τὰς αὐτὰς χαράς].

- Μὲ αἰτιατικὴν συντάσσονται τὰ ρήματα ποῦ σημαίνουν ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἐργασίαν ἢ κάποιαν μεταβολὴν εἰς τὴν προηγουμένην κατάστασιν ἢ θέσιν τοῦ ὑποκειμένου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγεται ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον καὶ τί ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον; 2) Πῶς ἐκφέρεται ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ὅταν παραλείπεται τὸ ἀντικείμενον; 3) Ποῖα ρήματα συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ ἀντικείμενα τῶν κατωτέρω παραδειγμάτων.

- 1) Ὁ τοξότης τείνει τὸ τόξον.
- 2) Τὴν κακίστην δουλείαν οἱ ἀκράτεις δουλεύουσιν.
- 3) Ζήσεις βίον κράτιστον.
- 4) Οὐ στρατηγῶς ταύτην τὴν στρατηγίαν.
- 5) Ἐμὲ μὲν μεγάλα ἐξημῶσε.
- 6) Ἐκαστον εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.
- 7) Τίμα τοὺς

γονεῖς καὶ φίλει τοὺς φίλους. 8) Οἱ τύραννοι ἱκανώτατοί εἰσι κακῶσαι μὲν ἐχθρούς, δὴνῆσαι δὲ τοὺς φίλους. 9) Κακὸν βίον οἱ τῶν πλουσίων παῖδες τὰ πολλὰ ζῶσι. 10) Σωκράτης τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει. 11) Ὁ Φωκικὸς πόλεμος δεκαετὴς γενόμενος ἀείμνηστον παιδεῖαν τοὺς Θηβαίους ἐπαίδευσε. 12) Οἱ Θρᾶκες ἐπεὶ εὐτύχησαν τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνεβῶν ἀλλήλοις. 13) Πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦνται. 14) Μεγίστους ἀγῶνας ἡγωνισμένοι. 15) Ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν. 16) Οὐκ ἂν ἔπεσεν ἡ πόλις τοιοῦτον πτόμα [= τοιαύτην πτώσιν]. 17) Οἱ στρατιῶται ὥρυξαν τάφρον. 18) Ἡ πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται. 19) Πολλὰ μηχανώμεθα, δι' ὧν τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα [= πολλὰς μηχανάς]. 20) Βάδιζε τὴν εὐθειαν.

ΜΑΘΗΜΑ 28^{ON}

ΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΓΕΝΙΚΗΝ

(§ 67—68)

Παραδείγματα: 1) **Δέδοικα** μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οὔκαδε ὁδοῦ.—**Μέμνησο** τῶν Ἀθηναίων.

2) **Χρόνου** φρίδου.—Ἐαυτοῦ κήδεταί ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ.

3) **Πάντες** τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσι.—Οἱ θεοὶ ἀπολαύουσιν εὐδαιμονίας.

4) **Ἄκουε** πάντων.—Ὀλίγοι σίτου ἐγεύσαντο.² Ὁσφραίνεμαι κρομμύων.

5) **Ταύτης** τῆς ἀρετῆς ἐπίεσαι.—Πολλῶν κακῶν πεπειράμεθα.

6) **Πολέμου** οὐκ ἄρξομεν.—Πάυσασθε μάχης.

7) **Ἐσατράπευε** τῆς χώρας.—Ζήσεις βίον κράτιστον, ἣν θυμοῦ κρατῆς.

8) **Πλάταια** ἀπέχει Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.—Ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων.

9) **Δαρείου** καὶ **Παρυστίδος** γίνονται παῖδες δύο.—Ἀπὸ βασιλέως πεφυκώς.

10) **Ἡθελον** ἡμῶν πλεονεκτεῖν.—Κῦρος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευεν.

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ μᾶς βοηθοῦν νὰ κατατάξωμε κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον τὰ ρήματα ποὺ συντάσσονται με γενικὴν:

Ὅσα σημαίνουν:

1) **Μνήμην** ἢ **λήθην** (παραδ. 1).

2) **Φροντίδα**, **ἐπιμέλειαν**, **φειδῶ** ἢ τὰ ἀντίθετα τούτων (παραδ. 2).

3) **Ἐπιθυμίαν**, **ἀπόλαυσιν**, **μετοχήν**, **πλησμονὴν** καὶ **στέρησιν** (παραδ. 3).

- 4) Αἴσθησιν (ἀφὴν, ἀκοήν, ὄσφρησιν καὶ γεῦσιν πλὴν τοῦ ὁρῶ, τὸ ὁποῖον συντάσσεται μὲ αἰτιατικὴν) (παραδ. 4).
- 5) Ἀπόπειραν, ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν (παραδ. 5).
- 6) Ἐναρξιν ἢ λήξιν (παραδ. 6).
- 7) Ἀρχήν, ἐξουσίαν (παραδ. 7).
- 8) Χωρισμόν, ἀπομάκρυνσιν, ἀποχήν, ἀπαλλαγὴν (παραδ. 8).
- 9) Καταγωγὴν (παραδ. 9).
- 10) Σύγκρισιν, διαφοράν, ὑπεροχὴν (παραδ. 10).

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Κύρος ἰδὼν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν ἐπιλαθόμενος πάντων ὧν ἤκουσεν, ἐδίωκεν. 2) Δισχρῶν κερδῶν μὴ ἐφίεσο. 3) Ἀνὴρ φιλότιμος ἐθέλει αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι. 4) Οἱ ἡγεμόνες τῶν ἡττημένων οὐκ ἐφείδοντο. 5) Σωφροσύνη πασῶν τῶν ἐπιστημῶν διαφέρει. 6) Κῶμαι γέμουσαι πολλῶν ἀγαθῶν. 7) Πάντων κυριεύω. 8) Κληρονομῶ τῆς πατρικῆς φιλίας. 9) Σωκράτης τοῦ σώματος οὐκ ἡμέλει. 10) Ἦδε ἡ ἡμέρα μεγάλων κακῶν ἄρξει. 11) Ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. 12) Ἄλλος ἄλλου δεσπόζειν ἀξιοῖ. 13) Δεῖ χρημάτων. 14) Ἄνθρωπος ὧν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης. 15) Αἰδῶς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει.

ΜΑΘΗΜΑ 29^{ον}

ΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΔΟΤΙΚΗΝ

(§ 69—70)

Παραδείγματα: 1) Προσῆκει μάλιστα ἐλευθέρῳ ἢ ἱππικῇ.

2) Ὅμοιος ἐμείψαι πελάζει. — Χρῶ τοῖς βελτίστοις.

3) Ἀρήγῃ (=βοηθῶ) τοῖς φίλοις. — Τοῖς νόμοις πείθου — Δαΐδαλος Μίνῳ ἐδούλευε.

4) Φιλοσόφῳ ἔοικας. — Συμφωνοῦμεν ἀλλήλοις. — Ἀντέλεγον πολλοὶ μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ μαθαίνομε, ὅτι μὲ δοτικὴν συντάσσονται τὰ ρήματα, ὅσα σημαίνουν:

- 1) Τὸ πρέπον καὶ ἁρμόζον.
- 2) Συνάντησιν φιλικὴν ἢ ἐχθρικήν, ἐπικοινωνίαν ἢ ἔνωσιν.
- 3) Φιλικὴν ἢ ἐχθρικήν ἐνέργειαν, ἄμιλλαν, ἔριν ἢ συμφιλίωσιν.
- 4) Ἰσότητα, ὁμοιότητα καὶ συμφωνίαν.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ γίνη ἡ σύνταξις.

1) Πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθεῖτω 2) Κύρος κατασκευάσασθαι καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἡγεῖτο πρέπειν 3) Οὗτοί οἱ λόγοι εἰσὶν ἀνδρῶν ἡλιθίων κάμοι φθονούντων. 4) Οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαι-

νον καὶ ὠργίζοντο τῷ Κλεάρχῳ. 5) Πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. 6) Οἱ σοφισταὶ οὐ διελέγοντο τοῖς μὴ ἔχουσι χρήματα. 7) Τῇ ἀχαριστίᾳ ἔπεται ἡ ἀναίσχυντία. 8) Κύρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπαρχόντων αἰτιασάμενος ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ.

Δίπτωτα ρήματα

ΜΕ ΔΥΟ ΑΙΤΙΑΤΙΚΑΣ

(§ 72—73)

Εἰς τὰ προηγούμενα μαθήματα εἶδαμεν ὅτι πολλὰ ρήματα δέχονται δύο ἀντικείμενα. Τὰ ρήματα αὐτὰ ὠνομάσαμεν δίπτωτα. Ἀπὸ τὰ δίπτωτα ρήματα πολλὰ συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικές. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς διαφόρους κατηγορίας.

Παραδείγματα: 1) *Οὐ τοῦτο ἔρωτῶ σε.—Ἡμᾶς βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ.*

2) *Διδάσκει σε τὴν στρατηγίαν.—Ἀναμνήσω ὑμᾶς τοὺς τῶν ἡμετέρων προγόνων κινδύνους.*

3) *Ὁ πάππος τὸν Κύρον στολὴν καλὴν ἐνέδυσσε.*

Μὲ δύο αἰτιατικὰς συντάσσονται τὰ ρήματα, ποὺ σημαίνουν:

1) ἔρωτῶ, εἰσπράττω, ἀποστερῶ, ἀποκρύπτω.

2) τὰ παιδευτικὰ (ἐδῶ ἀνήκει καὶ τὸ ὑπομιμνήσκω καὶ ἀναμιμνήσκω.

3) ἐνδύω

Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἀντικείμενα τὸ ἓνα εἶναι τὸ ἄμεσον καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἔμμεσον. Ἀκόμα συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικὰς τὰ μεταβατικὰ ρήματα, τὰ ὅποια, συντάσσονται μὲ αἰτιατικήν, ὅταν ἔχουν ἐκτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀντικειμένου καὶ σύστοιχον ἀντικείμενον, π. χ.

1) *Ἐκαστον ὑμῶν εὐηργέτουν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.*

2) *Πόλλ' ἀγαθὰ τὴν πόλιν ἐποίησε.*

3) *Ἄ ἀπατῶ τὸν πολέμιον* (= ὅς ἀπάτας ἀπατῶ τὸν πολέμιον).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικὰς καὶ τὰ ἐξῆς ρήματα:

1) ὀνομάζω, π.χ. (ὀνομάζω τὸν Πλάτωνα σοφόν).

2) νομίζω, π.χ. (οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον τὴν νίκην θεάν).

3) ἐκλέγω, (π.χ. Ἀμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἵλοντο Ξενοφῶντα στρατηγόν).

4) ποιῶ, (π.χ. πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν).

Τὰ τελευταῖα ρήματα διὰ νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα καλύ-

τερα τὰ ὀνομάζομεν κλητικὰ (καλῶ, ὀνομάζω), δοξαστικά (δοξάζω, νομίζω), ἐκλογῆς σημαντικά (ἀποδεῖκνυμι, ἐκλέγω, χειροτονῶ). [Κοίταξε καὶ σελ. 11, Μάθημα 5ον].

● Εἰς τὰ ρήματα αὐτὰ ἡ μία αἰτιατικὴ εἶναι κατηγορούμενον τῆς ἄλλης. Διὰ νὰ καταλάβωμεν καλύτερα τοῦτο, τρέπομεν τὰ ρήματα εἰς παθητικά, καὶ τότε τὸ ὑποκείμενον θὰ γίνῃ ποιητικὸν αἷτιον, τὸ πρῶτον ἀντικείμενον θὰ γίνῃ ὑποκείμενον καὶ τὸ δεύτερον κατηγορούμενον. Π.χ. ἡ πρότασις **Ἀντισθένην Ἀθηναῖοι εἶλοντο στρατηγόν**, θὰ γίνῃ: **Ἀντισθένης ἡρέθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός**. Ἡ πρότασις **Δαρεῖος Κῦρον στρατηγὸν ἐποίησεν**, θὰ γίνῃ: **Κῦρος ἐποιήθη ὑπὸ Δαρείου Στρατηγός**.

Μ Α Θ Η Μ Α 30^{ON}

ΜΕ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΝ

(§ 74—75)

Πολλὰ ρήματα δέχονται ἓνα ἀντικείμενον εἰς αἰτιατικὴν πτῶσιν καὶ ἓνα εἰς γενικήν. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς ὀρισμένας κατηγορίας.

Παραδείγματα: 1) *Αυσίας τῶν λόγων ἡμᾶς εἰστία.*—*Ἀνδρῶν τήνδε τὴν πόλιν ἐκένωσε.*

2) *Ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.*

3) *Οἱ Ἥλειοι ἐκώλυνον τοὺς Λακεδαιμονίους τοῦ ἀγῶνος.*—*Ἐλαβον τῆς ζώνης Ὀρόνταν.*

4) *Τῶν πόνων παλοῦσιν ἡμῖν τὰγαθὰ οἱ θεοί.*—*Οἱ βάρβαροι τὸν Θεμιστοκλέα μεγίστων δωρεῶν ἡξίωσαν.*

5) *Ζηλῶ σε τοῦ πλούτου.*—6) *Μέλητος Σωκράτη ἀσεβείας ἐγράψατο.*

Μὲ αἰτιατικὴν καὶ γενικήν, λοιπόν, συντάσσονται τὰ ρήματα, πὺν σημαίνουν:

1) ἐστιῶ, πληρῶ, κενῶ κ.λ.π.

2) ἀκούω ἢ πληροφοροῦμαι.

3) ὀδηγῶ, ἔλκω, ἀπομακρύνω, ἀπαλλάσσω, ἀποστερῶ.

4) ἀνταλλάσσω, ἀγοράζω, πωλῶ, ἀξιῶ, τιμῶ.

5) ψυχικὸν πάθημα (θαυμάζω, εὐδαιμονίζω, μακαρίζω, οἰκτίρω, ὀργίζομαι).

6) δικαστικά καὶ ἀνταποδοτικά.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ γίνη ἡ σύνταξις.

- 1) Οἱ Θεσσαλοὶ ἐκώλουν τὸν Ἀγησίλαον, τῆς παρόδου.
 2) Οὔτε αὐτὸς τοῦτο Σωκράτους ἤκουσα οὔτε ἄλλου φάσκον-
 τος. 3) Κῦρος Κλέαρχον στρατηγὸν ἀπέδειξεν. 4) Οἱ Σπαρτιᾶ-
 ται θάνατον Πausανίου κατέγνωσαν. 5) Ἀθηναῖοι εἶλοντο Λυ-
 κοῦργον ἄρχοντα. 6) Πολλοὶ τὸν Κροῖσον τοῦ πλούτου ἐμακά-
 ριζον. 7) Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἀγαθοὺς μετοίκους πολίτας ἐποιοῦν.
 8) Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀλέξανδρον μεγίστων τιμῶν ἤξιωσαν. 9) Εὐ-
 θύφρων τὸν πατέρα φόνου ἐγράψατο. 11) Ἀγησίλαος Φαρνάβα-
 ζον τὴν οὐσίαν ἀπεστέρησεν. 12) Μακαρίζω ὑμᾶς ἔγωγε τοῦ
 κτήματος.

ΜΑΘΗΜΑ 31^{ον}

Τὰ μέσα ρήματα

(§ 79—82)

- Μέσα ρήματα λέγονται, ὅσα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑπο-
 κείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ κατ'
 ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τρόπον.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιαιτέραν των σημασίαν τὰ μέσα ρήματα
 λέγονται :

- α) Ἀντανεκλαστικά.
- β) Μέσα ἀλληλοπαθῆ.
- γ) Μέσα δυναμικά.

- Μέσα ἀντανεκλαστικά λέγονται, ὅσα φανερώνουν
 ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς
 τὸ ἴδιον τὸ ὑποκείμενον ἀμέσως καὶ κατ' εὐθείαν ἢ
 ἔμμέσως καὶ πλαγίως.

Τὰ ἀντανεκλαστικά ὑποδιαιροῦνται εἰς :

- 1) Μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ.
- 2) Μέσα πλάγια.

- Μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ λέγονται, ὅσα φανερώνουν
 ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει ἀμέσως καὶ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ
 ὑποκείμενον.

Παραδείγματα : 1) **Λούομαι** [=λούω ἑμαυτόν].

2) **Γυμνάζονται** [=γυμνάζουσιν ἑαυτούς].

3) **Οὕτω Κερκυραῖοι ἐτάξαντο** [=ἔταξαν ἑαυτούς].

4) **Ἐπὶ ραθυμίαν ἐτράπετο** [=ἔτρεψεν ἑαυτόν].

5) **Ἀντιταξάμενοι τούτοις πολλαπλασίους ἐνικᾶτε** [ἀντιτάξαντες ὑμᾶς αὐτούς].

Παρατηρήσεις : Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτά, τὰ μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ ρήματα δύνανται νὰ ἀναλύωνται εἰς τὸ ἐνεργητικὸν των καὶ νὰ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον εἰς αἰτιατικὴν πτῶσιν τὴν ἀντίστοιχον αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν.

● Μέσα πλάγια λέγονται, ὅσα σημαίνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ ἐμμέσως καὶ πλαγίως.

Αὐτὰ πάλιν ὑποδιαίρουνται εἰς :

1) Μέσα διάμεσα.

2) Μέσα περιποιητικὰ ἢ μέσα ὠφελείας.

● Μέσα διάμεσα λέγονται ὅσα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ κάτι τι εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον ἢ εἰς κάτι ποῦ τοῦ ἀνήκει διὰ μέσου ἄλλου.

Παραδείγματα :

1) **Κείρομαι** [=βάζω τὸν κουρέα καὶ με κουρεύει].

2) **Ὁ πατὴρ τοὺς παῖδας παιδεύεται** [=ἐκπαιδεύει τοὺς παῖδας διὰ τῶν διδασκάλων].

● Μέσα περιποιητικὰ ἢ μέσα ὠφελείας λέγονται, ὅσα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ πρὸς χρῆσιν τοῦ ἢ πρὸς ὠφέλειάν του.

Παραδείγματα :

1) **Οἰκοδομοῦμαι οἰκίαν** [=οἰκοδομῶ οἰκίαν μου διὰ τῶν οἰκοδόμων].

2) **Εὐαγόρας τριήρεις ἐναυπηγήσατο** [=διὰ ναυπηγοῦ ἐναυπήγησεν ἑαυτῷ].

3) **Πανσανίας τράπεξαν περσικὴν παρετίθετο** [=διέτασσε καὶ τοῦ παρέθετον οἱ ὑπηρεταί].

Κυριώτερα ρήματα περιποιητικὰ εἶναι τὰ ἑξῆς :

α') **ἀπογράφομαι** [=ἀπογράφω διὰ τοῦ γραμματέως τὸ ὄνομά μου].

β') **δανείζομαι** [=διὰ τοῦ δανειστοῦ παρέχω χρήματα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου].

γ') **καλοῦμαι** [=διὰ τοῦ κήρυκος ἢ δι' ἄλλου καλῶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, προσκαλῶ].

δ') **μισθοῦμαι** [=λαμβάνω κάτι ἐπὶ μισθῷ].

ε') **τίθεμαι νόμον** [=διὰ τοῦ νομοθέτου θέτω νόμους].
(περὶ τοῦ νομοθέτου λέγεται **τίθηναι** ἢ **γράφω νόμους**)

● Μέσα ἀλληλοπαθῆ λέγονται, ὅσα σημαίνουν μίαν κοινὴν ἐνέργειαν δύο ἢ καὶ περισσοτέρων ὑποκειμένων ποῦ μεταβαίνει ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο.

Παραδείγματα :

1) **Συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἔωθοῦντο** [=ἔωθον ἀλλήλους].

2) **Διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων** [=διένειμαν ἀλλήλοις, διεμοίρασαν ἀναμεταξύ των τὴν ἐξουσίαν].

● Μέσα δυναμικὰ λέγονται, ὅσα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ μὲ ὅλας τοῦ τὰς προσπαθείας καὶ δυνάμεις.

Παραδείγματα :

1) **Λύομαι αἰχμάλωτον** [=ἐνεργῶ πλησίον τῶν αἰχμαλωτισάντων καὶ καταβάλλω λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ].

2) **Πόλεμον καταλύομαι** [καταλύω διὰ τῆς προσπαθείας μου].

3) **Παρέχομαι τοῖς συμμάχοις ναῦς** [=φροντίζω καὶ δαπανῶ διὰ τὴν ναυπήγησιν].

Εἰς μερικὰ ῥήματα ὁ μέσος τύπος διαφέρει ἀπὸ τὸν ἐνεργητικὸν κατὰ τὴν σημασίαν.

πολιτεύω [=εἶμαι πολίτης], **πολιτεύομαι** [=μετέχω τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας].

πρεσβεύω [=εἶμαι πρεσβευτής], **πρεσβεύομαι** [=ἐνεργῶ ὡς πρεσβευτής].

βουλεύω [=εἶμαι βουλευτής], **βουλεύομαι** [=σκέπτομαι],

ἄρχω τοῦ λόγου [=ὁμιλῶ πρῶτος], **ἄρχομαι** τοῦ λόγου [=ἀρχίζω τὸν λόγον μου].

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ σημασία τῶν μέσων ῥημάτων εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

1) Οἱ Ἕλληνες τὸ πάλαι ἐτράποντο πρὸς ληστείαν.

2) Παρεσκευάζοντο ὡς μαχοῦμενοι.

3) Σὺν τῷ νόμῳ δεῖ τὸν δικαστὴν τὴν ψήφον τίθεσθαι.

- 4) Τοὺς ἀγράφους νόμους οὐχ οἱ ἄνθρωποι ἔθεντο, ἀλλὰ οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἔθεσαν.
- 5) Σόλων τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἐτίθει.
- 6) Ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις πρώτη καὶ νόμους ἔθεσε καὶ πολιτείαν κατεστήσατο.
- 7) Πέλοψ πολλὰς θυγατέρας ἀπέδοτο τοῖς ἀρίστοις.
- 8) Οὐ ῥάδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι.
- 9) Θεμιστοκλῆς τὸν υἱὸν ἱππέα ἐδιδάξατο καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτὸν ἐπαιδεύσατο.
- 10) Οἱ Ἀμφικτύονες ἐψηφίσαντο, Σόλωνος εἰπόντος, ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τοὺς ἐναγεῖς Κιρραίους.
- 11) Οἱ Πλαταιεῖς τὰς προσβολὰς τῶν Θηβαίων ἢ προπίπτειν, ἀπεωθοῦντο.

ΜΑΘΗΜΑ 32^{ΟΝ}

Τὰ παθητικὰ ῥήματα

(§ 83—87)

● Παθητικὰ ῥήματα λέγονται, ὅσα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον πάσχει κάτι τι ἀπὸ κάποιον ἄλλον.

Παθητικὰ ῥήματα σχηματίζονται ἀπὸ τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικά :

- Π. χ. 1) Ἡ πόλις τιμᾷ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας = οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες τιμῶνται ὑπὸ τῆς πόλεως.
- 2) Κατηγορῶ τινος = κατηγορεῖται τις.
- 3) Φθονῶ τινι = φθονεῖται τις ὑπ' ἐμοῦ.
- 4) Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας = οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν [ἢ ἡττήθησαν] ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.
- 5) Βασιλεῖς ἄρχουσι τῶν Περσῶν = οἱ Πέρσαι ἄρχονται ὑπὸ βασιλέων.

● Κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν γίνονται αἱ ἑξῆς μεταβολαί: Τὸ ῥῆμα ἀπὸ ἐνεργητικὸν γίνεται παθητικὸν εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, τὸ δὲ ὑποκείμενον αὐτοῦ γίνεται αἷτιον.

Ὅταν τὰ ῥήματα εἶναι δίπτωτα καὶ ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις γίνεται παθητικὴ, ἐὰν τὸ δίπτωτον ῥῆμα εἶναι ἀπὸ τὰ συντασσόμενα μὲ δύο αἰτιατικά καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἡ μία εἶναι κατηγορούμενον τῆς ἄλλης, τότε αἱ δύο αὐταὶ αἰτιατικαὶ γίνονται ὀνομαστικά, ἢ μία ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ ῥήματος καὶ ἡ ἄλλη κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου. (Πρβλ. σελ. 50, Μάθ. 29ον)

Π. χ. Ἰσχύμαχον πάντες καλόν τε καγαθόν ἐπωνόμαζον
[=Ἰσχύμαχος πρὸς πάντων καλός τε καγαθός ἐπωνομάζετο].

Ὅταν τὸ ρῆμα συντάσσεται μὲ δύο αἰτιατικὰς καὶ δὲν εἶναι ἡ μία κατηγορούμενον τῆς ἄλλης, τότε ἡ μία γίνεται ὑποκείμενον καὶ ἡ ἄλλη παραμένει ὡς ἀντικείμενον αὐτοῦ Π. χ.

1) Λάμπρος ἐπαίδευσεν αὐτὸν μουσικὴν [=ἐπαιδεύθη μουσικὴν αὐτὸς ὑπὸ Λάμπρου].

2) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν νεανίαν τὴν στρατηγίαν
[=ὁ νεανίας διδάσκεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τὴν στρατηγίαν.]

Τὰ παθητικὰ ρήματα δέχονται ποιητικὸν αἷτιον.

(Βλέπε μάθημα 25ον σελ. 42)

ΜΑ Θ Η Μ Α 33ον

Τὰ ἀπρόσωπα ρήματα

(§ 164)

Ἀπρόσωπα ρήματα λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὸ γ' ἐνικὸν πρόσωπον καὶ δὲν δέχονται ὡς ὑποκείμενον πρόσωπον,

Παραδείγματα :

1) Ἔδοξεν αὐτοῖς προϊέναι.

2) Θαρσεῖν χρὴ τὸν ἀγαθόν.

3) Δεῖ τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι τὸν ἄρχοντα.

4) Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

Παρατηρήσεις : Διὰ τὰ εὐρωμεν τὸ ὑποκείμενον τῶν φράσεων αὐτῶν ἐρωτῶμεν μὲ τὸ τί ; ἔδοξεν (τὸ ρῆμα), προϊέναι (τὸ ὑποκείμενον) [παραδ. 1].—χρὴ (τὸ ρῆμα), θαρσεῖν (ὑποκ.) [παραδ. 2].

Συχνὰ τὰ ἀπρόσωπα ρήματα ἀκολουθεῖ δοτικὴ προσωπικὴ [παραδ. 1].

Ἀπρόσωπον εἶναι καὶ τὸ γ' ἐνικὸν ἔστί, ὅταν ἔχη ὑποκείμενον ἀπαρέμφατον.

Κυριώτερα ἀπρόσωπα ρήματα εἶναι :

χ ρ ἡ [=πρέπει], δ ε ῖ [=πρέπει], μ ε λ ε ι, μ ε τ α μ ε λ ε ι, μ ε τ ε σ τ ι, δ ο κ ε ῖ [=φαίνεται καλόν], ἔ σ τ ι, ἔ ν ε σ τ ι, π ά ρ ε σ τ ι, ο ἶ ο ν τ' ἔ σ τ ι [=εἶναι δυνατόν], ἔ ξ ε σ τ ι [=ἐπιτρέπεται], ἐ ν δ έ χ ε τ α ι, σ υ μ β α ῖ ν ε ι, λ έ γ ε τ α ι, ἄ δ ε τ α ι, ἄ γ γ έ λ λ ε τ α ι, ν ο μ ί ζ ε τ α ι κ.λ.π.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ἀπρόσωπα ρήματα. ὑπάρχουν καὶ αἱ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις, δηλαδὴ φράσεις μὲ ἓνα ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ οὐδέτερον ἐπιθέτου μὲ τὸ ρῆμα ἔστί (δίκαιον, ἄξιον, καλόν, κ.λ.π.)

Κυριώτεροι ἄπρόσωποι φράσεις εἶναι :

Καλῶς ἔχει, ἀναγκαίως ἔχει, ἀνάγκη ἐστί, ὥρα ἐστί, χρεία ἐστί, καιρός ἐστι, ἄξιόν ἐστι, κίνδυνός ἐστι, καλὸν ἐστι, αἰσχροὺς ἐστι, δυνατόν ἐστι, ῥαδιόν ἐστι, χαλεπὸν ἐστι, εἰκός ἐστι, [=εἶναι πρέπον, εἶναι φυσικόν].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τι λέγονται μέσα ῥήματα καὶ εἰς τι ὑποδιαιροῦνται σύμφωνα μετὰ τὴν σημασίαν των ; 2) Πῶς ἀναλύονται τὰ εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ ῥήματα ; 3) Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα περιποιητικὰ ῥήματα ; 4) Τι λέγονται παθητικὰ ῥήματα ; 5) Ποῖαι μεταβολαὶ γίνονται κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν ; 6) Τι λέγονται ἄπρόσωπα ῥήματα ; 7) Τι εἶναι αἱ ἄπρόσωποι ἐκφράσεις ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις.

- 1) Προσῆκει μὲν πᾶσιν ἡμῖν τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν οἳ ἀπέθανον εὖνοι ὄντες τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, προσῆκει δὲ καὶ οὐχ ἥκιστα.
- 2) Δ καιὸν τοῖς ἄλλοις παρέχειν, ἃ ἂν αὐτὸς ἀξιῷ παρ' αὐτῶν λαβεῖν.
- 3) Ὡρα σὲ θυμοῦ κρείσσονα γνώμην ἔχειν.
- 4) Ἐν Δημοκρατίᾳ μέτεστι πᾶσιν τὸ ἴσιον.
- 5) Οὐδὲν προσῆκει Ἀνδροκίδῃ τῶν συνηκῶν.
- 6) λέγονται οἱ Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγενῆσθαι.
- 7) Λέγεται Ἀλκμέωνι τῷ Ἀμφιαράου τὸν Ἀπόλλωνα χρῆσαι Ἐχινάδας οἰκεῖν.
- 8) Ὁμολογοῦνται τρεῖς πολιτεῖαι εἶναι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις.
- 9) Ὁμολογεῖται τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ 34^{ΟΝ}

Ἡ σύνδεσις

(§ 124)

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Συντακτικοῦ περιορίσαμεν τὴν ἐξέτασίν μας εἰς τὴν πρότασιν, τοὺς κυρίους ὅρους της καὶ τὰ ἄλλα συστατικά της. Ἦδη προχωροῦμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸν σύνθετον λόγον καὶ τὰς σχέσεις τῶν προτάσεων μεταξὺ τῶν.

Ὅταν ὁ λόγος μας χρησιμοποιῇ πολλὰς προτάσεις, τὰς τοποθετεῖ ὄχι μόνον εἰς λογικὴν σειρὰν καὶ ἀλληλουχίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς συντακτικὴν σειρὰν, δηλαδὴ τὰς συντάσσει, σύμφωνα μὲ τοὺς συντακτικοὺς κανόνας τῆς γλώσσης.

Ἡ σύνταξις αὐτὴ τῶν προτάσεων διαμορφώνει προτάσεις κυρίας ἢ ἀνεξαρτήτους καὶ δευτερευούσας ἢ ἐξηγητημένας.

Ἡ κανονικὴ συντακτικὴ ἀλληλουχία τῶν προτάσεων ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν σύνδεσιν τῶν. Καὶ ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων μας γίνεται μὲ τοὺς συνδέσμους, ἐκτὸς ἂν συμβαίη νὰ χρησιμοποιοῦμεν κάπου τὸ λεγόμενον ἄσύνδετον σχῆμα. Ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων μὲ συνδέσμους γίνεται κατὰ δύο τρόπους α) κατὰ παράταξιν καὶ β) καθ' ὑπόταξιν.

Παράδειγμα :

Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνά, παρηγοριὰ δὲν ἔχουν.
Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ ψῆλωμα, δὲν κλαῖνε γιὰ τὰ χιόνια
ἢ κλεφτουργιὰ τ' ἄρνήθηκε κ' οἱ Τοῦρκοι τὰ πατοῦνε.

Ἄν ὁ λαϊκὸς ποιητὴς ἐχρησιμοποιοῦσε συνδέσμους καὶ ἔγραφε πεζὸν λόγον, θὰ ἔλεγε :

Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνά καὶ παρηγοριὰ δὲν ἔχουν. Καὶ

δὲν κλαῖνε οὔτε γὰρ τὸ ψῆλωμα οὔτε γὰρ τὰ χιόνια, ἀλλὰ κλαῖνε, ἐπειδὴ τ' ἀρνήθηκε ἡ κλεφτουργία καὶ ἐπειδὴ τὰ πατοῦνε οἱ Τοῦρκοι.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ σχῆμα δὲν θὰ ἦτο ἀσύνδετον, ἀλλὰ θὰ εἴχαμεν εἰς τοὺς δύο πρῶτους στίχους σύνδεσιν κατὰ παράταξιν καὶ εἰς τὸν τελευταῖον καθ' ὑπόταξιν.

Οἱ σύνδεσμοι

Οἱ σύνδεσμοι διακρίνονται εἰς ἑννέα εἴδη, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν μας, καὶ λαμβάνουν τὴν ὀνομασίαν των ἀπὸ τὴν ἑννοιάν των καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον συνδέουν τὰς προτάσεις. Ὅσοι μᾶς χρησιμεύουν διὰ τὰ συμπλέκωμεν ἀπλῶς τὰς προτάσεις ὀνομάσθησαν **συμπλεκτικοί**, ὅσοι συνδέουν τὰς προτάσεις ἀντιπαραθέτοντες τὴν μίαν πρὸς τὴν ἄλλην : **ἀντιθετικοί**, ὅσοι ἐκφράζουν συμπέρασμα : **συμπερασματικοί**, ὅσοι αἰτιολογοῦν, φανερώνουν δηλαδὴ μίαν αἰτίαν : **αἰτιολογικοί**, ὅσοι δηλώνουν σκοπὸν (ἀρχαῖα = τέλος) λέγονται **τελικοί** κ.ο.κ.

● Οἱ σύνδεσμοι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἶναι :

1. **Συμπλεκτικοί** : τέ, καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.
2. **Διαξευκτικοί** : ἤ, ἤτοι—ἤ, εἴτε—εἴτε, ἐάντε—ἐάντε, ἄντε—ἄντε, ἥντε—ἥντε.
3. **Ἀντιθετικοί** ἢ **Ἐναντιωματικοί** : μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά, μήν, ἀλλά, μήν, εἰ καί, καίτοι, καίπερ, καὶ μήν.
4. **Αἰτιολογικοί** : γάρ, ὅτι, ὥς [=διότι], διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ.
5. **Τελικοί** : ἵνα, ὅπως [=ἵνα], ὥς [=διὰ τὰ].
6. **Συμπερασματικοί** : ἄρα, δὴ, οὖν, τοίνυν, ὥς, οὕκουν [=λοιπὸν δέν], οὕκοῦν [=λοιπόν], τοιγάρτοι [=διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀκριβῶς], τοιγοροῦν, ὥστε.
7. **Χρονικοί** : ὡς [=ὅταν], ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ [=ἀφοῦ], ἐπειδὴ [=ἀφοῦ], ἕως, ἔστε [=ἕως ὅτου], ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα [=ὁπότε], πρίν.
8. **Εἰδικοί** : Ὅτι, ὥς [=ὅτι].
9. **Ὑποθετικοί** : εἰ, ἐάν, ἄν, ἥν.

Σημ. Οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι εὐρίσκονται συχνὰ μὲ τὸ ἄν σύνθετοι : ὅταν, ὁπότε, ἐπὶ, ἐπειδὴ κτλ.

Χρονικοὶ σύνδεσμοι δευτερευουσῶν προτάσεων εἶναι ἀκόμη καὶ οἱ ἐξῆς : ἀφ' οὗ [=ἀφοῦ], ἐξ οὗ [=ἀφ' ὅτου], μέχρι οὗ [=μέχρις ὅτου], ἀφ' ὅτου, ἐξ ὅτου [=ἀφ' ὅτου], ἐν ᾧ [=ἐνῶ, καθ' ὃν χρόνον] κ. ἄ.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Νὰ γίνη ἐπανάληψις τῶν μαθημάτων 1 (σελ. 1—3) καὶ 2 (σελ. 4—6).

2) Νὰ μελετηθοῦν καλὰ καὶ νὰ ἀπομνημονευθοῦν οἱ σύνδεσμοι.

3) Ἀναγνωρίσατε καὶ ὀνομάσατε ἕκαστον σύνδεσμον τοῦ συναντᾶτε εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον.

Φιλάργυρος, ἐπεὶ ἐν ξένη γῇ πολλὰ ἔτη εἴργαστο, οὐσίαν πολλὴν ἐκέκτητο, ἡσυχίαν δ' οὐκ εἶχεν· ὁ γὰρ κίνδυνος τῆς οὐσίας οὐκ εἶα αὐτὸν [=δὲν τὸν ἄφηνε] καθεύδειν. Ποιεῖται οὖν τὴν οὐσίαν χρυσοῦν βῶλον καὶ ὠνεῖται ἀγρόν, ἐν ᾧ τὸ χρυσίον κατῶρυξέ. "Οτε οὖν μίαν τῶν ἡμερῶν ἀφείλετό [=ἀφῆρεσε] εἰς τὸ χρυσίον, ὁ φυλάργυρος ὠδύρετο, ὅτι [=διότι] ἐξελέηλεκτο [=ἀπεδείχθη] ἀνόητος ὢν. "Ἐλεξε δέ τις αὐτῷ: Μὴ ἀθύμει· τὸ γὰρ κατορωρυγμένον χρυσίον οὐδενός ἐστιν. Εἴτε βῶλον χρυσοῦ εἶχες εἴτε λίθον, ταυτὸν ἐστι. Ταῦτα τοίνυν διαλογίζου, εἴπερ εὐθυμεῖν ἐθέλεις.

Μ Α Θ Η Μ Α 35^{ΟΝ}

Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις

Παραδείγματα: Α—1. Εἶπε ταῦτα καὶ ἀπῆλθε.

2. "Ἡ λέγε τι σιγῆς κρεῖτον ἢ σιγὴν ἔχε.

3. Ἐγείτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

Β— 4. Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν λελύσθαι τὰς σπονδάς, διότι εἰς χεῖρας ἦλθον.

5. Κύνas τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν.

6. Βλάψετε ὑμᾶς αὐτοὺς, ἔαν ἐμὲ ἀποκτείνητε.

7. Ἐπεὶ [=ἀφοῦ] ἐτελεύτησε Δαρεῖος, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κύρον.

8. Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ ὅπλα καὶ ἀνθρώπους κατακειμένους.

9. Λέγει ὁ κατήγορος, ὡς [=ὅτι] ὑβριστής εἰμι.

10. Ἔστι δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.

11. Τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, ὡς [=καθώς] ἐκέλευσαν οἱ μάντις.

Γ— 12. Φήσουσί με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ [=ἂν καὶ] μὴ εἰμι.

13. Ἀθηναῖοι φοβοῦνται, μὴ [=μήπως] Βοιωτοὶ δηλώσωσι τὴν Ἀττικὴν.

Δ— 14. Ἐπεὶ [=ἀφοῦ] ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ [=ἐνν. ἐπεὶ] κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κύρον.

15. *Τούτους ἐβούλοντο ἐκποδὼν ποιήσασθαι, ἵνα ραδίως διαπραττοιντο, ἃ βούλονται* [=ἤθελαν νὰ τοὺς ἐκδιώξουν αὐτοὺς, διὰ νὰ διαπραττοὺν εὐκόλα ἐκεῖνα ποὺ ἤθελαν].

Παρατηρήσεις : Α—Τὰ παραδείγματα 1—3 ἔχουν κυρίας προτάσεις, ποὺ συνδέονται κατὰ παράταξιν. Οἱ σύνδεσμοὶ τῶν εἶναι *συμπλεκτικοί, διαζευκτικοί καὶ ἀντιθετικοί*.

Β—Τὰ παραδείγματα 4—13 περιέχουν τὸ καθένα ἀπὸ δύο προτάσεις, μίαν κυρίαν καὶ μίαν ἐξηρητημένην. *Ἡ σύνδεσις τῆς ἐξηρητημένης πρὸς τὴν κυρίαν γίνεται πάντοτε καθ' ὑπόταξιν*. Εὐκόλα διακρίνεται ἡ ἐξηρητημένη. Ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος τὴν εἰσάγει, λαμβάνει καὶ τὸ ὄνομά της ὁλόκληρος ἡ πρότασις. Ἔτσι ἡ δευτερεύουσα πρότασις τοῦ 4ου παραδείγματος λέγεται *αἰτιολογική*, τοῦ 5ου *τελική*, τοῦ 6ου *ὑποθετική*, τοῦ 7ου *χρονική*, τοῦ 8ου *συμπερασματική*, τοῦ 9ου *εἰδική*, τοῦ 10ου καὶ 11ου *ἀναφορική*.

Γ—Ἡ δευτερεύουσα πρότασις τοῦ 12ου παραδείγματος (μὲ ἀντιθετικὸν σύνδεσμον ποὺ σημαίνει *ἀν καὶ*) λέγεται *παραχωρητική ἢ ἐνδοτική*. Τοῦ 13ου λέγεται *φόβου σημαντική ἢ ἐνδοιαστική ἢ διστακτική*. Αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα εἶδη τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων.

Δ—Τὸ 14ον παράδειγμα ἔχει τρεῖς προτάσεις: δύο ἐξηρητημένας (α) *ἐπεὶ ἐτελεύτησε...* β) *καὶ ἐπεὶ κατέστη..*] καὶ μίαν κυρίαν [*Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον*]. Αἱ δύο ἐξηρητημέναι χρονικαὶ προτάσεις συνδέονται μεταξύ τῶν παρατακτικῶς.

—Τὸ 15ον παράδειγμα ἔχει ἐπίσης τρεῖς προτάσεις. Αἱ δύο ἐξηρητημέναι εἶναι: ἡ μία τελικὴ (*ἵνα ραδίως διαπραττοιντο*) καὶ ἡ ἄλλη ἀναφορική (*ἃ βούλονται*). Μεταξύ τῶν αἱ δύο δευτερεύουσαι συνδέονται καθ' ὑπόταξιν. Ἡ τελευταία (*ἃ βούλονται*) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προηγουμένην τῆς δευτερεύουσας ἐπίσης τελικὴν πρότασιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν κυρίαν. Ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν (*τούτους ἐβούλοντο ἐκποδὼν ποιήσασθαι*) ἐξαρτᾶται ἡ δευτερεύουσα τελικὴ πρότασις (*ἵνα ραδίως διαπραττοιντο*) καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἐξαρτᾶται ἄλλη δευτερεύουσα, ἡ ἀναφορική πρότασις (*ἃ βούλονται*).

● **Κατὰ παράταξιν** σύνδεσις γίνεται μὲ συνδέσμους *συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς* (πλὴν τοῦ *εἰ καὶ* καὶ τοῦ *ἀν καὶ*), *συμπερασματικούς* (ἐξαίρεται εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὁ *ὥστε*) καὶ μὲ τὸν *αἰτιολογικὸν* σύνδεσμον γάρ.

● **Καθ' ὑπόταξιν** σύνδεσις γίνεται μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους συνδέσμους, *αἰτιολογικούς, τελικούς, χρονικούς, εἰδικούς, ὑποθετικούς* κλπ., καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ *ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας* καὶ *ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα*.

● **Αἱ κύριαι προτάσεις** συνδέονται μεταξύ των με *παρατακτικούς συνδέσμους* (παραδείγματα 1—3).

● **Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις** συνδέονται πρὸς τὴν κυρίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται, *μόνον καθ' ὑπόταξιν*, ἐνῶ μεταξύ των ἡμποροῦν νὰ συνδέωνται *καὶ κατὰ παράταξιν* (παράδ. 14) *καθ' ὑπόταξιν* (παράδ. 15).

Τὰ εἶδη τῶν ἐξηρητημένων προτάσεων

● Ἡ ἐξηρητημένη πρότασις λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὃ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν της καὶ τὴν εἰσάγει, δηλαδή τὴν συνδέει με τὴν κυρίαν πρότασιν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διακρίνονται αἱ ἐξῆς δευτερεύουσαι προτάσεις :

1. **Αἰτιολογικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους, πλὴν τοῦ *γὰρ* (παράδ. 4).
— Ὁ *γὰρ* συνδέει κυρίας προτάσεις.
2. **Τελικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς τελικοὺς συνδέσμους (παράδ. 5).
3. **Ὑποθετικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς ὑποθετικοὺς (παράδ. 6).
4. **Χρονικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς χρονικοὺς συνδέσμους (παράδ. 7).
5. **Συμπερασματικαὶ ἢ ἀποτελεσματικαί** : εἰσάγονται με τοὺς συμπερασματικοὺς συνδέσμους *ὥστε* καὶ *ὥς* (παράδ. 8).
— Οἱ ἄλλοι συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν *κ υ ρ ί ας* προτάσεις. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ με τοὺς *ὥστε* καὶ *ὥς*, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἀρχὴν περιόδου, δηλαδή μετὰ ἀπὸ τελείαν σιγμὴν καὶ ὄχι μετὰ ἀπὸ κόμμα.
6. **Εἰδικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς εἰδικούς (παράδ. 9).
7. **Ἀναφορικαί** : εἰσάγονται με *ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας* (ὅς, ἥ, ὅςτις, οἷος, ὅσος, ὁποῖος, ὁπόσος, ἡλίκος, ὀπηλίκος, ὁπότερος κτλ) καὶ με *ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα* (ὥς [=καθώς], ὥσπερ, ὅπως [=καθώς], οὕ, ὅπου, ἤ, ὅπη, οἷ, ὅποι, ὅθεν, ὁπόθεν κτλ.). (παράδ. 10—11)
8. **Παραχωρητικαὶ ἢ ἐνδοτικαί** : εἰσάγονται με *εἰ καί, ἂν καί, καὶ ἂν* (παράδ. 12).
9. **Ἐνδοικαστικαὶ ἢ φόβου σημεντικαὶ ἢ διστακτικαί** : εἰσάγονται με τὸ *μή* [=μήπως] ἢ με τὸ *μή οὐ* [=μήπως δέν], τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ἐ ν δ ο ι α σ μ ὶ ν = φόβον (παράδ. 13).

Σημείωσις. Διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν ἓνα σύνδεσμον καὶ νὰ ὀνομασώμεν ἐξ αὐτοῦ καὶ ὀλόκληρον τὴν πρότασιν πού εἰσάγει, πρέπει νὰ προσέξωμεν καλὰ πῶς ἐρμηνεύεται, διότι πολλοὶ ἔχουν δύο καὶ τρεῖς καὶ περισσοτέρας σημασίας. Ὁ σύνδεσμος

π.χ. ἐπεὶ εἶναι χρονικός, ὅταν ἐξηγηται ἀφοῦ, καὶ αἰτιολογικός, ὅταν ἐξηγηται ἐπειδὴ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἔχομεν: ὅτι αἰτιολογικὸν [=διότι], εἰδικὸν [=ὅτι] καὶ ὅ,τι ἀναφορικὸν [=ὅτι δήποτε].—Ὡς αἰτιολογικὸν [=ἐπειδὴ], τελικὸν [=ἵνα], συμπερασματικὸν [=ὥστε], χρονικὸν [=ἅμα, ὅταν], εἰδικὸν [=ὅτι] καὶ ἀναφορικὸν [=καθώς].—Ὅπως τελικὸν [=ἵνα] καὶ ἀναφορικὸν [=καθώς] κτλ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πόσων εἰδῶν εἶναι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις καὶ πῶς ὀνομάζονται ; 2) Μὲ ποίους συνδέσμους εἰσάγεται ἑκάστη. 3) Μὲ ποίους συνδέσμους γίνεται ἡ κατὰ παράταξιν σύνδεσις ; 4) Πῶς συνδέονται μεταξύ των αἱ κύριαι προτάσεις ; 5) Πῶς συνδέονται μεταξύ των αἱ δευτερεύουσαι ; 6) Πῶς συνδέεται ἡ ἐξηρημένη μὲ τὴν κυρίαν ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις καὶ νὰ ὀνομασθοῦν :

1) Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστούμενοι μεριμνήσητε, ἵνα μοι ἀποδοθῶσιν τὰ ἡμερομίσθια.—2) Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.—3) Εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.—4) Ὅτε εὐτυχεῖς, μὴ μέγα φρόνει.—5) Ὅρᾳτε δὴ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὅστις ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς. — 6) Ἀκούσατε δὴ μοι τὰ ἔμοι συμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ἐγὼ ἀθῶός εἰμι.—7) Νικίας μὲν, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἴθιστο συκοφαντεῖν, τότε ἂν ἐπαύσατο, Εὐθύνοους δὲ καὶ εἰ μηδέποτε διενόηθη ἀδικεῖν, τότε ἂν ἐπὴρθη.—8) Κῦρος ἐπεμελεῖτο ὥς ἂν βέλτιστοι εἴεν πολῖται.—9) Δέδοικα [=φοβοῦμαι] μὴ λόγοις τισὶ ψευδέσιν ἐντετυχήμεν.—10) Χαλεπὸν οὕτω ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν.—11) Εἰ δεινὰ ἔδρασας, δεινὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ.—12) Ἦνίκα [=ὅταν] δελίη ἐγένετο, ἐφάνη κοινότοτος.—13) Ἄ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραινόμεν, ταῦτα πάντα δρῶ κατακεκομμένα.—14) Ὁ σοφιστὴς οὗτος, ὅτε περὶ τῶν προγεγενημένων μεγάλων ἀνδρῶν ἦν ὁ λόγος, ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς, ὡς οὐδὲν ἐστὶν ἀδικώτερον φήμης.—15) Οἱ Ἀκαρναῆες ἔδρισαν[=ἐφοβήθησαν], μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες Ἀμπρακίαν χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ᾧσιν.—16) Γελᾷ ὁ μωρὸς καὶ τὴν μὴ γελοῖον ᾗ.

ΜΑΘΗΜΑ 36^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Α) Συμπλεκτική σύνδεσις

(§§ 125—128)

Ἡ **συμπλεκτική σύνδεσις** τῶν προτάσεων γίνεται με τοὺς συμπλεκτικούς συνδέσμους (*καί, τέ, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ*).

Ἀπὸ τοὺς συμπλεκτικούς συνδέσμους οἱ δύο πρῶτοι εἶναι **καταφατικοί** (*καί, τέ*), ἐνῶ οἱ ἄλλοι τέσσαρες εἶναι **ἀρνητικοί** ἢ **ἀποφατικοί** (*οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ*). Ἔτσι καὶ ἡ συμπλεκτικὴ σύνδεσις ἢ **συμπλοκή** διακρίνεται εἰς καταφατικὴν καὶ ἀποφατικὴν.

Α' ΣΥΜΠΛΟΚΗ ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΗ

Καταφατικὴ συμπλοκὴ προτάσεων ἢ ὅρων τῆς προτάσεως γίνεται με τοὺς συνδέσμους *καί, τέ*.

Ὁ **τέ** [=καί] εἶναι λέξις ἐγκλιτικὴ καὶ δὲν προτάσσεται τῆς λέξεως ποὺ συνδέει, ἀλλὰ ἐπιτάσσεται, δηλαδὴ ἀκολουθεῖ. (Βλ. παραδ. 1, 2, 5, 6).

Ἡ χρῆσις τοῦ εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ *καί*.

Ὁ **καί** χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν νέοελληνικὴν.

Παραδείγματα : 1) *Τὸν δ' ὁ γέρων ἠγάσσατο φώνησέν τε* [=Τοῦτον ὁ γέρων τὸν ἐθαύμασε καὶ τὸν προσεφώνησε].

2) *Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε* [=Πατέρας καὶ ἀνθρώπων καὶ θεῶν].

3) *Οἱ πολέμιοι ἐρηγόρεσαν καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλά.*

4) *Ἠσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους.*

5) *Ὁ Κῦρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικοὺς* [=καὶ τὸν ἐθαύμασε καὶ τοῦ ἔδωσε...]

6) *Ἡ γῆ πάντα φύει τε καὶ τρέφει* [=καὶ φύει καὶ τρέφει].

Ὁ **καί** συνδέει προτάσεις ἢ ὅρους προτάσεων χωρὶς ἔμφασιν. Δύο **καὶ** (**καί—καί**) κάμνουν τὴν σύνδεσιν μετὰ ἔμφασιν (παραδ. 4). Μετὰ ἔμφασιν γίνεται ἐπίσης ἡ σύνδεσις μετὰ τὸ **τε—καί** [=καί—καί] (παραδ. 5—6).

Ὁ **τέ** συναντᾶται μᾶλλον εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ σπάνια εἰς τοὺς πεζογράφους. Μετὰ τὸν **τέ** γίνεται σύνδεσις ἀπλῇ (παραδ. 1) καὶ μετὰ ἔμφασιν (παραδ. 2, **τέ—τέ**).

Παραδείγματα : 7) *Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς* [=υπάρχουν δὲ προσέτι].

8) *Ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται* [=ἀκόμη καὶ οἱ θεοὶ πείθονται].

9) *Ἀθηναῖοι καὶ οὐ μεταλαβόντες τοῦ χρυσίου πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον* [=οἱ Ἀθηναῖοι μολονότι δὲν ἔλαβαν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα].

10) *Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλῖους.*

Σημασίαι τοῦ καὶ

α) Ὁ καὶ εἶναι συνήθως **συνδετικὸς** (παραδείγματα 3—6), ἀλλ' ἔχει καὶ ἄλλας σημασίας :

β) **Προσθετικὸς** εἶναι ὁ καὶ εἰς τὸ 7ον παράδειγμα· Ἡ σημασία αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχικὴ του, διότι ἦτο κάποτε ἐπίρρημα σημαῖνον *προσέτι, ἐπίσης*.

γ) **Ἐπιδοτικὸς** εἶναι ἐπίσης ὁ καὶ (παραδ. 8), ὅταν ἐξηγῇται μὲ τὸ *ἀκόμη καί*.

δ) **Ἐναντιωματικὸς** εἶναι ὁ καί, ὅταν ἔχη τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἀν καί, μολονότι* (παραδ. 9). Εἰς τὴν σημασίαν αὐτὴν εὐρίσκεται συνήθως μαζί μὲ μετοχὴν.

ε) **Μεταβατικὸς** εἶναι ὁ καί, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν μιᾶς περιόδου, διὰ τὴν διευκολύνῃ τὴν μετάβασιν τοῦ λόγου ἀπὸ τὰ προηγούμενα εἰς τὰ ἐπόμενα (παραδ. 10).

Σημείωσις : Εἰς τὴν -νεοελληνικὴν ὁ καὶ ἔχει περισσοτέρας σημασίας καὶ ἀντικαθιστᾷ πολλοὺς συνδέσμους. Π. χ. Μὴ φωνάζῃς καὶ δὲ μπορῶ νὰ σ' ἀκούσω. = Μὴ φωνάζῃς, διότι δὲ μπορῶ νὰ σ' ἀκούσω. Καὶ πολλὰ ἄλλα...

Β' ΣΥΜΠΛΟΚΗ ΑΠΟΦΑΤΙΚΗ

Ἡ ἀρνητικὴ συμπλεκτικὴ σύνδεσις (ἢ ἀποφατικὴ συμπλοκή) γίνεται μὲ τά : οὔτε—οὔτε, μήτε—μήτε, καὶ οὐ, καὶ μὴ, οὐ—οὐδέ, μὴ—μὴδέ, οὔτε—τε, μήτε—τε, κλπ.

Παραδείγματα : 1. *Ἄνευ ὁμονοίας οὔτ' ἂν πόλις εὖ πολιτευθεῖη οὔτ' οἶκος καλῶς οἰκηθεῖη.*

2. *Μήτε γέλωτα προπετὴ στέργε μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου.*

3. *Ἐμὲ ἐχειροτόνησαν καὶ οὐχ ὑμᾶς* [=καὶ ὄχι σᾶς].

4. *Αὐτρίον ἀφίκου οἴκαδε καὶ μὴ ἄλλως ποιήσης* [=καὶ μὴ κάμης ἄλλως].

5. *Ὡμοσαν μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι* [=ὥρκίσθησαν καὶ νὰ μὴ προδώσουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ εἶναι σύμμαχοι].

Α') Ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ συμπλέκονται (εἴτε δύο προτάσεις εἶναι εἴτε δύο ὅροι προτάσεως) εἶναι δυνατόν νὰ περιέχουν ἄρνησιν (δηλαδή νὰ ἀποφάσκωνται) καὶ τὰ δύο, ὅπως εἰς τὰ παραδείγματα 1 καὶ 2. Ἡ ἀποφατικὴ συμπλοκὴ τότε γίνεται, ὅπως καὶ εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν μὲ τὸ οὔτε—οὔτε ἢ τὸ μήτε—μήτε.

Β') Ὅταν ἡ ἄρνησις ὑπάρχῃ μόνον εἰς τὸ δεύτερον μέρος (παραδείγματα 3 καὶ 4), τότε γίνεται χρῆσις τοῦ καὶ οὐ ἢ καὶ μὴ (νεοελληνικά : καὶ ὅχι, καὶ μὴ).

Γ') Ὅταν ἡ ἄρνησις ὑπάρχῃ μόνον εἰς τὸ πρῶτον μέρος, γίνεται χρῆσις τοῦ οὔτε—τε ἢ μήτε—τε (παράδ. 5). Εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν αὐτὸς ὁ τρόπος δὲν συνηθίζεται.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ἡ συμπλεκτικὴ σύνδεσις εἶναι κατὰ παράταξιν ἢ καθ' ὑπόταξιν σύνδεσις ; 2) Κατὰ παράταξιν συνδέονται προτάσεις κύριαι ἢ δευτερεύουσαι ; 3) Ποῖοι εἶναι οἱ συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι ; 4) Τί σημαίνει συμπλοκὴ καταφατικὴ καὶ τί συμπλοκὴ ἀποφατικὴ ; 5) Ἐπὶ ἐμφάσεως πῶς χρησιμοποιεῖται ὁ καί ; 6) Ἐπὶ ἐμφάσεως πῶς χρησιμοποιεῖται ὁ καὶ μὲ τὸν τέ ; Ποῖος προηγεῖται ; 7) Ποῖαι αἱ διάφοροι σημασίαι τοῦ καί ; 8) Ποῖοι συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν καταφατικὴν συμπλοκὴν καὶ ποῖοι εἰς τὴν ἀποφατικὴν συμπλοκὴν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ἀνακαλύψατε εἰς νεοελληνικά κείμενα ἢ σχηματίσατε μόνοι σας φράσεις μὲ ὅλους τοὺς τρόπους τῆς χρήσεως τοῦ καί.

2) Νὰ γίνῃ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰ δύο πρῶτα εἶδη τῆς ἀποφατικῆς συμπλοκῆς.

Μ Α Θ Η Μ Α 37^{ον}

Συμπλεκτικὴ σύνδεσις

(συνέχεια)

Γ' ΣΥΜΠΛΟΚΗ ΕΠΙΔΟΤΙΚΗ

● Ἐπιδοτικὴ εἶναι ἡ σύνδεσις δύο προτάσεων (ἢ δύο ὁρων προτάσεως), ὅταν γίνεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ δεύτερον μέρος παριστάνεται ὡς σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Π. χ. Ὅχι μόνον ἔβρεξε, ἀλλὰ καὶ ἐχιόνισε.

Δηλαδή : Ὅχι μόνον ἔβρεξε, ἀλλὰ (τὸ σπουδαιότερον) καὶ ἐχιόνισε.

Σ η μ ε ί ω σ ι ς : Τὸ *ὄχι μόνον ἔβρεξε* εἶναι κατάφασις καὶ ὄχι ἄρνησις. Δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔβρεξεν, ἀλλ' ὅτι ἔβρεξε καὶ ἐπὶ πλέον ἐχλόνισε. Ἐπομένως καὶ τὸ πρῶτον μέρος καὶ τὸ δεύτερον *καταφάσκονται*, δὲν ἀποφάσκονται. Ἀποφάσκειται (δηλαδὴ περιέχει ἄρνησιν) τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως, ἂν εἶπω : *"Ὅχι μόνον δὲν ἔβρεξε, ἀλλὰ καὶ ὁ ἥλιος ἦτο θερμότατος*. Τὸ δεύτερον μέρος παραμένει καταφατικόν.

"Ἄν ὁμως εἶπω : *"Ὅχι μόνον δὲν ἔβρεξεν, ἀλλ' οὔτε καὶν συννέφιασε*, τότε καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον μέρος ἀποφάσκονται, διότι περιέχουν ἄρνησιν (οὔτε ἔβρεξε, οὔτε συννέφιασε).

- Α) Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ὅταν καὶ τὰ δύο συμπλεκόμενα μέρη *καταφάσκονται*, ἡ ἐπιδοτική συμπλοκὴ γίνεται μετὰ :

οὐ μόνον—ἀλλὰ καὶ [=ὄχι μόνον—ἀλλὰ καὶ]
μὴ μόνον—ἀλλὰ καὶ
οὐχ' ὅτι—ἀλλὰ καὶ
μὴ ὅτι —ἀλλὰ καὶ

Παραδείγματα : 1. Οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν (ἐνν. λέγω).

2. Οὐχ' ὅτι μόνος δ *Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν*, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι [= "Ὅχι μόνον ὁ Κρ...ἀλλὰ καὶ...]

3. Μὴ ὅτι θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ καγαθοὶ οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας [= "Ὅχι μόνον ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀγαποῦν τοὺς ἀπίστους].

Σ η μ ε ί ω σ ι ς . Τὸ οὐ μόνον—ἀλλὰ καὶ τὸ κατανοοῦμεν εὐκόλα, διότι καὶ σήμερα χρησιμοποιοῦμεν τὸ ἀντίστοιχον : *ὄχι μόνον—ἀλλὰ καὶ*. Τὰ οὐχ ὅτι καὶ μὴ ὅτι, πού μᾶς φαίνονται ἀκατανόητα, θὰ τὰ κατανοήσωμεν, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι προήλθαν ἀπὸ πληρεστέρας φράσεως, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ρῆμα *λέγω*, *Οὐ λέγω ὅτι...ἢ οὐκ ἔρῳ ὅτι...* [=δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι...], ἢ *μὴ εἶπης ὅτι...* Δηλαδὴ φράσεις ὅπως ἡ τοῦ παραδείγματος 3 ἡμποροῦσαν κάποτε νὰ εἶναι πλήρεις ὡς ἑξῆς :

Μὴ εἶπης ὅτι θεός μόνος οὐ φιλεῖ τοὺς ἀπιστοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ καγαθοὶ οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας.

Ἄλλ' ἀπεσπᾶσθησαν ἀπὸ παρομοίας φράσεις τὰ *μὴ ὅτι*, οὐχ ὅτι καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τὴν σημασίαν τοῦ *ὄχι μόνον* :

Μὴ ὅτι θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι...οὐ φιλοῦσι.

- Β) Ὅταν καὶ τὰ δύο συμπλεκόμενα μέρη ἀποφάσκονται, ἡ ἐπιδοτικὴ συμπλοκὴ γίνεται μετὰ :

οὐχ ὅπως — ἀλλ' οὐδὲ [= ὅχι μόνον δὲν — ἀλλ' οὐτε]

μὴ ὅπως — ἀλλ' οὐδὲ

μὴ ὅτι — ἀλλ' οὐδὲ

(σπανίως) οὐχ ὅτι — ἀλλ' οὐδὲ

Παραδείγματα : 1. *Οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἡξιώθημεν.* [= Ὅχι μόνον δὲν μετέχομεν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' οὐτε ἀξιωθήκαμε (νὰ ἔχωμεν) μετριοπαθῇ δουλείαν].

2. *Ἐγὼ μὴ ὅτι* [= ὅχι μόνον] *ὑπὲρ ἄλλου, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ πώποτε δίκην ἰδίαν εἴρηκα* [= Ἐγὼ ὅχι μόνον ὑπὲρ ἄλλου τινός, ἀλλ' οὐτε καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ μου δὲν ἔχω συνηγορήσει...].

● Γ) Ὅταν ἀπὸ τὰ δύο συμπλεκόμενα μέρη τὸ πρῶτον ἀποφάσκειται καὶ τὸ δεύτερον καταφάσκειται, ἡ ἐπιδοτική συμπλοκή γίνεται μετὰ τό :

οὐχ ὅπως — ἀλλὰ καὶ [= ὅχι μόνον δὲν — ἀλλὰ καί].

Παραδείγματα : 1. *Τῶν Ἀθηναίων οἱ βοιωτιάζοντες ἐδίδασκον τὸν δῆμον, ὡς [= ὅτι τάχα] οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως [= ὅχι μόνον δὲν] τιμωρῆσαιτο, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσειαν τὸν Σφοδρίαν* [= Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Ἀθηναίων ποὺ ἀγαποῦσαν τοὺς Βοιωτοὺς ἐδίδασκαν τὸν λαόν, ὅτι τάχα οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅχι μόνον δὲν θὰ ἐτιμωροῦσαν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐπαινοῦσαν τὸν Σφοδρίαν].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται ἐπιδοτική συμπλοκή ; 2) Πότε λέγομεν ὅτι δύο συμπλεκόμενα μέρη καταφάσκονται ; 3) Πότε ἀποφάσκονται ; 4) Πῶς γίνεται ἡ ἐπιδοτική συμπλοκή, ὅταν τὰ δύο μέρη καταφάσκονται ; 5) Πῶς γίνεται, ὅταν ἀποφάσκονται ; 6) Πῶς γίνεται, ὅταν ἀποφάσκειται τὸ πρῶτον μέρος καὶ καταφάσκειται τὸ δεύτερον ; 7) Πῶς ἐξηγεῖται τὸ *οὐχ ὅτι — ἀλλὰ καί* ; 8) Πῶς τὸ *οὐχ ὅπως — ἀλλ' οὐδὲ* ; 9) Πῶς τὸ *οὐχ ὅπως — ἀλλὰ καί* ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Α'

Νὰ εὑρεθοῦν εἰς νεοελληνικά κείμενα ἡ νὰ σχηματισθοῦν παραδείγματα καὶ τῶν τριῶν περιπτώσεων τῆς ἐπιδοτικῆς συμπλοκῆς.

Β'

Εἰς κάθε μίαν ἐκ τῶν κατωτέρω φράσεων καθορίσατε :

1) Τί σημασίαν ἔχει ὁ *καί* ;

2) Τί εἶδους συμπλοκή ὑπάρχει, καταφατική, ἀποφατική, ἐπιδοτική ;

3) Ἐάν ἡ συμπλοκή εἶναι ἀποφατική, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἀποφάσκειται καὶ ποῖον καταφάσκειται ;

4) Ἐάν εἶναι ἐπιδοτική, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἀποφάσκειται ;

5) Ὑπογραμμίσате τοὺς συνδέσμους, μὲ τοὺς ὁποίους γίνεται εἰς κάθε φράσιν ἡ συμπλοκή. Μὲ διπλὴν γραμμὴν ὑπογραμμίσате ὅσους συμπλέκουν ὅρους προτάσεως καὶ ὄχι προτάσεις.

1. Τῷ Πάχτι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἤλθεν ἀγγελία.—2. Τὸν μέλλοντα εὖ γεωργήσῃν δεῖ τοὺς ἐργαστῆρας καὶ προθύμους παρασκευάζειν καὶ πείθεσθαι θέλοντας. Τὸν δ' ἐπὶ πολεμίους ἄγοντα ταῦτά δεῖ μηχανᾶσθαι δωροῦμενόν τε τοῖς ἀγαθοῖς καὶ κολάζοντα τοὺς ἀτακτοῦντας.—3. Ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται.—4. Ἐθέλω τεθνημέναι εἰ ἐκλεψα τῶν σῶν καὶ τριχὸς ἄξιον.—5. Οὐδενὶ πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν.—6. Σωκράτης τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἡμέλει τοὺς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῆναι.—7. Καλόν γε καὶ γέροντα μανθάνειν σοφά.—8. Τὸ καλῶς ἔχον κρείττον ἐστὶ καὶ νόμον.—9. Οὐ μόνον ὁ γέρων δις ἂν παῖς γίγνοιτο, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθεὶς.—10. Οὐχ ὅπως τῶν ἑαυτοῦ τι ἐπέδωκε, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων πολλὰ ὑφῆρται.—11. Χρὴ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζειν.—12. Τῶν ἄλλων, ὅσων ἐδημοσιεύσατε [=ἐδημεύσατε] τὰ χρήματα [=τὴν περιουσίαν], οὐχ ὅπως σκευὴ ἀπέδοσθε [=ὄχι μόνον σκευὴ δὲν ἐπωλήσατε], ἀλλὰ καὶ αἱ θύραι ἀπὸ τῶν οἰκημάτων ἀφηρεπάσθησαν.

ΜΑΘΗΜΑ 38^{ON}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

B) Ἀντιθετικὴ σύνδεσις

(§§ 129—132)

● Ἡ Ἀντιθετικὴ σύνδεσις χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ συνδεθοῦν δυο μέρη (δύο προτάσεις ἢ δύο ὅροι προτάσεως) μὲ ἀντίθετον ἢ διάφορον περιεχόμενον.

Π. χ. Ἦγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

Ἡ ἀντιθετικὴ παρατακτικὴ σύνδεσις γίνεται μὲ τοὺς ἑξῆς συνδέσμους:

μὲν	οὐ μὴν ἀλλὰ [=ἀλλ' ὅμως]
δὲ	ὅμως
ἀλλὰ	ὅμως δὲ
ἀτάρ [=ἰλλὰ]	δ' ὅμως
μέντοι [=ὅμως]	ἀλλ' ὅμως
μὴν [=ὅμως]	ὅμως μέντοι
ἀλλὰ μὴν	καίτοι [=καὶ ὅμως, ἐντούτοις]
καὶ μὴν	

Σημ. Δὲν πρέπει νά συγχέωμεν τὴν ἀντιθετικὴν σύνδεσιν, ἡ ὁποία εἶναι σύνδεσις κατὰ παράταξιν, μὲ τὰς ἐναντιωματικὰς (ἢ παραχωρητικὰς ἢ ἐνδοτικὰς) προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται καθ' ὑπόταξιν μὲ τὸν ἀντιθετικὸν σύνδεσμον *εἰ καί, ἂν καὶ* κτλ.

Παραδείγματα: 1. Καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὸ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει.

2. Ἠγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

3. Τοῖς στρατιώταις ὑποψία μὲν ἦν ὅτι Κῦρος ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἔπεσθαι.

4. Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα.

5. Οὕτω πιθανῶς ἔλεγον· καίτοι ἀληθές γε οὐδὲν εἰρήκασι.
[=Καὶ ὅμως...ἢ Μολαταῦτα, τίποτε δὲν εἶπαν ἀληθές].

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω συνάγονται αἱ ἐξῆς γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων:

● Οἱ σύνδεσμοι μὲν, δέ, μέντοι, μὴν δὲν τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, ἀλλὰ πάντοτε ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἢ περισσοτέρας λέξεις τῆς (βλέπε παραδείγμ. 1—3). Οἱ ὑπόλοιποι τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως τὴν ὁποίαν συνδέουν (βλ. παραδ. 3—5).

● Ὁ σύνδεσμος καίτοι δὲν συνδέει προτάσεις ἢ ὅρους προτάσεως, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀντιθετικοί, ἀλλὰ μόνον κῶλα περιόδου ἢ περιόδους (βλ. παραδ. 5).

● Ἀπὸ τοὺς ἀντιθετικοὺς συνδέσμους μόνον ὁ μὲν τίθεται εἰς τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ ἀντιτιθέμενα μέρη καὶ παρέχει τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐπόμενα, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι τίθενται εἰς τὸ δεύτερον μέρος καὶ παρέχουν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα (βλ. παραδ. 1—5).

● μὲν—δὲ

Ἡ ἀπλουστέρα καὶ συνηθεστέρα ἀντιθετικὴ σύνδεσις γίνεται μὲ τὸ μὲν—δέ.

Π. χ. Ἦν ἡδὺ μὲν, κεφαλαγὲς δέ.—Ἠγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

- μὲν—δ' αὖ
 - ἢ μὲν—μέντοι
 - ἢ μὲν—ἀλλὰ
 - ἢ μὲν—ὅμως δὲ
- κ. τ. λ.

“Όταν πρόκειται νά ἐκφρασθῇ ἰσχυροτέρα ἀντίθεσις τοῦ δευτέρου μέρους πρὸς τὸ πρῶτον, τότε μετὰ τὸ *μὲν* δὲν ἀκολουθεῖ τὸ ἀπλοῦν *δέ*, ἀλλὰ τὸ *δ’* αὖ, τὸ *μέντοι*, τὸ *ἀλλά*, τὸ *ὅμως* *δέ*, τὸ *ἀλλ’* ὅμως, τὸ οὐ *μήν*, τὸ οὐ *μήν* *ἀλλά*.

Π. χ. *Καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορευέτο τὸ στρατεύμα ἔχων ἐν τάξει.—Τοῖς στρατιώταις ὑποψία μὲν ἦν ὅτι Κῦρος ἄγχι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἐπεσθαι.*

● μὲν —

“Ο σύνδεσμος *μὲν* εἶναι δυνατὸν νά μένη χωρὶς ἀντ’ αὐτοῦ ὁ σιν, δηλαδὴ χωρὶς ν’ ἀκολουθῇ *δέ*. Ἡ ἀντίθεσις παραλείπεται, ἀλλὰ ὑπονοεῖται. Ἡ βραχυλογία αὕτη λέγεται *ἀνανταπόδοτον σχῆμα*.

Π.χ. *Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανὸς [=εἰς ἐμένα τοῦ ἁλίστου...ἢ γὰρ μένα τοῦ ἁλίστου ὅχι πιθανός.—Ἡμπορεῖ νά ὑπονοῖται εἰς τὸ ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός ἢ ἀντίθεσις ἄλλοις δὲ ἴσως πιθανός].*

● — δὲ

“Ο σύνδεσμος *δὲ* χρησιμοποιεῖται συχνότατα χωρὶς νά προηγῇ τὰ *μὲν* καὶ εἶναι τότε ἡ *ἀντιθετικὸς* (ἐξηγουόμενος ὁ μ ω ς).

Π.χ. *ταῦτα πάντες αἰετὶ γλίσχονται λέγειν, ἀξίως δ’ εἰπεῖν οὐδεὶς δεδύνηται*

ἢ *μεταβατικὸς*, συνδέει δηλαδὴ μίαν περίοδον ἢ ἓνα κῶλον μετὰ προηγούμενα, ὅπως καὶ ὁ μεταβατικὸς καὶ (πρὸβλ. σελ. 64ε).

Π.χ. “Επεὶ δὲ καλῶς εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἡγοῦντο δ’ οἱ νεανίσκοι ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέτταρες στάδιοι πορευομένων δ’ αὐτῶν ἀντιπαρήσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων.

● ἀλλὰ

“Ο σύνδεσμος *ἀλλὰ* χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ἰσχυρᾶς ἀντιθέσεως. Τίθεται πάντοτε εἰς τὸ δεύτερον ἀπὸ τὰ δύο ἀντιτιθέμενα μέρη καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως.

Παραδείγματα : 1. *Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ’* ἐξ ἀρετῆς *χρήματα*.

2. *Αὖξιν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαντοῦ ἀρχήν.*

3. *Δεῦρο νόμος [ἐστὶ] εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους ἀλλ’ οὐ μὰθῆσεως.*

4. *Τὰ μὲν καθ’ ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ [=μὲν ὁ ν ο ν τὰ πλάγια...].*

5. *Ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνίς, ἀλλὰ Θρᾷκες Βιθυνοὶ [=ἀλλὰ μόνον... ἢ παρὰ μόνον...]*

6. *Ἄνδρες οὐδαμοῦ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροὶ ἦσαν, ἀλλ’ ἢ [=παρὰ μόνον] κατ’ αὐτὴν τὴν ὁδόν.*

Ἀντιθετικὸς καθαρῶς εἶναι ὁ *ἀλλὰ* εἰς τὰ παραδείγματα 1—3. Καί, ὅπως παρατηροῦμεν, χρησιμοποιεῖται εἴτε διὰ νὰ ἀντιτίθεται κάτι καταφατικὸν πρὸς κάτι προηγούμενον ἀποφατικὸν (παραδ. 1—2), εἴτε διὰ νὰ ἀντιτίθεται κάτι ἀποφατικὸν πρὸς κάτι προηγούμενον καταφατικὸν (παραδ. 3).

Ὁ πρῶτος τρόπος εἶναι συνηθέστερος καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸ πρῶτον μέρος ὑπάρχει ἄρνησις, διὰ τῆς ὁποίας αἶρεται μία ἔννοια καὶ εἰς τὸ δεύτερον τίθεται, δηλαδή ὑπάρχει κατάφασις (οὐκ...—ἀλλὰ...), διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ **Σχῆμα κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν**. (παραδ. 1—2).

Περιοριστικὸς εἶναι ὁ *ἀλλά*, ὅταν ἡ ἀντίθεσις ποῦ ἐκφράζει δὲν εἶναι ἰσχυρὰ καὶ γενικὴ, ἀλλὰ περιορισμένη. Ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσαν μας τότε μὲ τὸ *μόνον* ἢ μὲ τὸ *παρὰ μόνον* (παραδ. 4—5).

Συνηθέστατα εἰς αὐτὴν τὴν χρῆσιν τίθεται τὸ *ἀλλ'* ἢ (παραδ. 6).

Σημ. Τὸ *ἀλλ'* ἢ προῆθε ἀπὸ τὴν σύμφυρσιν δύο συντάξεων. Ἀηλαδή ἀπὸ δύο φράσεις ὅπως:

1. Οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε, **ἀλλὰ** τοῦτο [=παρὰ μόνον..]

2. Οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε ἢ τοῦτο [= » »]

Προήλθεν ἡ τρίτη μὲ τὸ *ἀλλὰ* καὶ τὸ ἢ μαζί:

3. Οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε **ἀλλ'** ἢ τοῦτο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι; 2. Συνδέουν καθ' ὑπόταξιν ἢ κατὰ παρατάξιν; 3. Ποῖοι ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι τίθενται εἰς τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ δύο ἀντιτιθέμενα μέρη; 4. Ποῖοι εἰς τὸ δεύτερον μέρος; 5. Ποῖοι ἠμποροῦν νὰ τεθοῦν εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως καὶ ποῖοι τίθενται μετὰ ἀπὸ μίαν ἢ περισσότερας λέξεις; 6. Κατὰ τί διαφέρει ὁ *καίτοι* ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀντιθετικούς συνδέσμους; 7. Ὅταν πρόκειται νὰ ἐκφρασθῇ ἰσχυροτέρα ἀντίθεσις τί χρησιμοποιοῦμεν ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ δέ; 8. Ὁ σύνδεσμος *μὲν* ἔχει πάντοτε ἀνταπόδοσιν; 9. Τί λέγεται σχῆμα ἀνανταπόδοτον; 10. Πῶς ἐξηγεῖται τότε ὁ *μὲν*; 11. Χρησιμοποιεῖται ὁ *δέ*, χωρὶς νὰ προηγῇται ὁ *μὲν*; 12. Ποίας σημασίας ἔχει ὁ *δέ* τότε; 13. Ὁ *ἀλλὰ* εἰς ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἀντιτιθέμενα μέρη τίθεται; 14. Τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἢ μετὰ ἀπὸ μίαν ἢ περισσότερας λέξεις; 15. Ποῖοι σύνδεσμοι δὲν τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως; 16. Πόσας σημασίας ἔχει ὁ *ἀλλά*; 17. Τί λέγεται σχῆμα κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν; 18. Πῶς ἐξηγεῖται ὁ περιοριστικὸς *ἀλλά*; 19. Ποίους μεταβατικούς συνδέσμους ἔχομεν γνωρίσει; 20. Ἐγνωρίσαμεν εἰς τὰ προηγούμενα τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ *ἀλλὰ* καὶ εἰς τὴν συμπλεκτικὴν σύνδεσιν. Κατὰ τί διαφέρουν τὰ παραδείγματα 1, 2, 3 τῆς σελ. 70 μὲ τὰ παραδείγματα 1—3 τῆς σελ. 66 καὶ 67.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Πῶς ἐκφράζεται ἡ ἀντίθεσις εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα ; Τί παρατηρεῖτε εἰς ἕνα ἕκαστον ;

1. Ἀργεῖοι μὲν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἔφευγον.—2. Οὐκ ἀνδρὸς ὄρκοι πίστις, ἀλλ' ὄρκων ἀνὴρ.—3. Ὅρθον βίον ἰδὼν ἀνθρώπων διὰ κακίαν μὲν ἀπολλύμενον. δι' ἀρετὴν δὲ σωζόμενον.—4. Βραδύτερον μὲν, εἴλκε δέ με ὅμως ἡ περιτὸ πράττειν τὰ κοινὰ ἐπιθυμία.—5. Ἀεὶ μὲν ἔγωγέ που τὴν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ.—6. Οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μὴδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίως ὑπερέχουσι.—7. Οἱ ποιηταὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐρμηνεῖς εἰσι τῶν θεῶν.—8. Καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα.—9. Ἡ φιλοσοφία πιστεύει οὐδενὶ ἄλλῳ, ἀλλ' ἢ αὐτῇ ἑαυτῇ.—10. Τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀληθῆ μὲν ἐστὶ τὰ πολλά, οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἡδέα ἀκούειν.

Μ Α Θ Η Μ Α 39^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Γ) Διαζευκτικὴ σύνδεσις

(§ 133)

Ἡ διαζευκτικὴ σύνδεσις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γίνεται ὅπως καὶ εἰς τὴν νέαν.

Διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι τῆς ἀρχαίας εἶναι ὁ ἢ, ὁ εἴτε, ὁ ἥτοι καὶ ὁ ἐάντε, ἄντε, ἦντε.

Παραδείγματα : 1. *Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίῳ τούτων.*

2. *Ἡ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἢ σιγῇ ἔχε.*

3. *Ἴππῳ ἀγαθῷ ἢ κυνὶ ἢ ὄρνιθι ἡδεται.*

4. *Ἡτοι κείνόν γε δεῖ ἀπόλλυσθαι ἢ σέ.*

5. *Ἡ ξένος ἢ καὶ τις πολίτης.*

6. *Εἴτε Ἀνσάνδρος εἴτε ἄλλος τις.*

7. *Ἐάν τε νῦν ἐάντε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτω εὐρήσετε.*

8. *Ὅποι ἂν τις ἀρξῇται πορεύεσθαι ἦν τε πρὸς ἑώ, ἦν τε πρὸς ἐσπέραν, ἦν τε πρὸς ἄρκτον, ἦν τε πρὸς μεσημβρίαν.*

Ὁ σύνδεσμος ἢ συνδέει διαζευκτικῶς προτάσεις ἢ ὅρους προτάσεως καὶ τίθεται μεταξὺ αὐτῶν (παραδ. 1).

Τὰ διαζευγνύμενα μέρη ἡμποροῦν νὰ εἶναι δύο (παραδ. 1—2, 4—7) ἢ καὶ περισσότερα (παραδ. 3 καὶ 8).

“Όταν ἡ διάζευξις γίνεται με̐ ε̐ μ φ α σ ι ν, τότε ὁ ἦ τίθε-
ται καὶ εἰς τὰ δύο διαζευγνόμενα μέρη ἦ—ἦ (παραδ. 2).

Ἐπὶ ἐμφάσεως ἀντὶ τοῦ ἦ ἦ, χρησιμοποιοῦνται καὶ τὰ
ἦτοι—ἦ (παραδ. 4), ἦ—ἦ καὶ (παραδ. 5).

Ἡ διάζευξις με̐ τὸ εἴτε—εἴτε καὶ τὰ ἐάντε—ἐάντε
(ἄντε—ἄντε, ἦντε—ἦντε) συνηθίζεται εἰς τὴν ἀρχαίαν, ὅταν ὁ
λέγων ἀδιαφορῇ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διαζευγνυομένων
(παραδ. 6—8).

ΣΗΜΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ἦ

α) **Διαζευκτικός** εἶναι ὁ σύνδεσμος ἦ, ἀλλὰ συναντᾶται καὶ
με̐ ἄλλας σημασίας:

β) **Διασαφητικός** εἶναι, ὅταν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν. ἐρωτή-
σεως, ἢ ὅποια ἔρχεται νὰ ἐπεξηγήσῃ ἄλλην προηγουμένην ἐρώτη-
σιν. Π.χ. *Τί τῆνικαδε ἀφίξει ὁ Κρίτων; ἦ οὐ πρὸς ἔτι ἐστίν;* [=Τί
ἤλθες τέτοιαν ὥρα, Κρίτων; ἦ δὲν εἶναι καὶ τόσο πρωΐ;].

γ) **Ἐπανορθωτικός** λέγεται ὁ ἦ, ὅταν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν
προτάσεως, διὰ νὰ ἐπανορθώσῃ κάτι ποῦ προηγουμένως ἐλέχθη.
—Π.χ. *Ἐροῦ δὲ τὴν κυναγὸν Ἀρτεμιν... ἦ ἐγὼ φράσω* [=ἦ καλύ-
τερα θὰ τὸ δηλώσω ἐγώ].

δ) **Συγκριτικός** εἶναι ὁ ἦ, ὅταν χρησιμοποιῆται εἰς συγκρί-
σεις. Βλέπε Μάθημα 23ον σελ. 39.

ε) Με̐ τὴν σημασίαν τοῦ εἰδεμῆ. —Π.χ. *Γιὰ δῶσε μας τὴν
κόρη σου ἢ θενὰ πᾶμε σένα* [=εἰδεμῆ, εἰδ' ἄλλως θὰ πᾶμε ἐσένα].
—*Οὐκ ἔξεστιν αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν εἰσιέναι, ἦ ἀποθανεῖναι* [=εἰδεμῆ,
ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, θὰ φονευθῇ].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πῶς συνδέουν οἱ διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι, καθ' ὑπόταξιν ἢ
κατὰ παράταξιν; 2. Οἱ συμπλεκτικοί, ἀντιθετικοὶ καὶ διαζευκτικοὶ
σύνδεσμοι τί εἶδους προτάσεις συνδέουν, κυρίας ἢ ἐξηρημένας;
3. Ποιοὶ εἶναι οἱ διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι; 4. Κατὰ ποίους τρόπους γίνε-
ται ἡ διάζευξις, ὅταν δηλώνεται ἐμφασίς; 5. Τὰ διαζευγνόμενα μέρη
πόσα ἡμποροῦν νὰ εἶναι, δύο ἢ καὶ περισσότερα; 6. Γίνεται διάζευ-
ξις ὁρῶν τῆς προτάσεως; 7. Τί διαφέρει ἡ διάζευξις ἦ—ἦ ἀπὸ τὴν
εἴτε—εἴτε; —8. Ποῖαι αἱ σημασίαι τοῦ ἦ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἐφαρμόσατε τὰ ἀνωτέρω εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα:

1. Στρατηγὸς ἀγαθὸς ἢ κυβερνήτης.—Δύο ποιοῦ καιροῦς τοῦ
λέγειν, ἢ περι ὧν οἶσθα σαφῶς ἢ περι ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν.—
3. Ἦτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον.—4. Εἴτε πάντας αἰτίᾳ εἴτε ἓνα τινὰ

ἢ δύο ἢ καὶ πλείους.—5. Ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε, ἐάν τε φῆτε.—6. Στρατηλάται ἂν μυρίοι γενοίμεθα, σοφὸς δ' ἂν εἷς τις ἢ δύο ἐν μακρῷ χρόνῳ.—7. Αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα.—8. Ὁ ἀγαθὸς φίλος ἂν τε τινὰ εὖ ποιῆσαι δέῃ, συνεπισχύει, ἄντε τις φόβος ταράττη, συμβοηθεῖ, τὰ μὲν συνανάλισκων, τὰ δὲ συμπράττων.—9. Λέγομεν ὑμῖν τὰ διάφορα δίκῃ λύεσθαι ἢ θεοὺς μάρτυρας ποιούμενοι πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρχοντας.—10. Πόθεν οὖν ἀρξόμεθα καὶ τί πρῶτον ὑποθρόμεθα ; ἢ βούλεσθαι ἀπ' ἐμοῦ ἄρξωμαι;—11. Τίς σοι διηγείτο ; ἢ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ;—12. Οὐδὲν ἥδιον ἢ μητρός ὄνομα.

Μ Α Θ Η Μ Α 40^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Δ) Αἰτιολογικὴ σύνδεσις

(§§ 134—135)

Οἱ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν καὶ κατὰ παρὰταξιν καὶ καθ' ὑπόταξιν.

Κατὰ παρὰταξιν συνδέει πάντοτε μὲν μόνον ὁ γάρ, σπάνια δὲ ὁ ὥς [=διότι] (παρὰδ. 2) καὶ ὁ ἐπεὶ [=καθόσον] (παρὰδ. 3).

Οἱ ἄλλοι αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι, καθὼς καὶ ὁ ὥς καὶ ὁ ἐπεὶ εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις, εἰσάγουν ἐξηρητημένας αἰτιολογικὰς προτάσεις.

Παραδείγματα : 1. *Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς· κοινὴ γάρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον.*

2. *Ἦν νικῶμεν, φυλάσασθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἀρπαγὴν τραπέσθαι· ὥς ὁ τοῦτο ποιῶν οὐκέτ' ἀνὴρ ἐστίν, ἀλλ' ἀχθοφόρος.*

3. *Μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι· ἐπεὶ [=καθόσον] καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρέφων.*

4. *Σωκράτης δ' ὥσπερ ἐγίνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον γάρ ἔφη σημαίνειν [=ἔλεγε δ ἡ λ α δ ἡ ὅτι κτλ...]*

5. *—Τὸ φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον ταῦτόν;*

—Ταῦτόν γάρ [=τὸ ἴδιο βέβαια].

6. *Ξενοφῶν λαβὼν βοῦν ὑφ' ἀμάξης, οὐ γάρ ἦν ἄλλα ἱερεῖν, σφαγιασάμενος ἐβοήθει.*

Οἱ παρὰτακτικοὶ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν πάντοτε περιόδους ἢ κῶλα.

Ὁ γάρ τίθεται πάντοτε μετὰ ἀπὸ μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας κάποτε λέξεις.

Αἰτιολογεῖ συνήθως τὰ προηγούμενα καὶ σπάνια ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.

Συνδέει πάντοτε κατὰ παράταξιν, ἔστω καὶ ἂν συμβαίνει κάποτε νὰ παρεμβάλλεται ὡς παρένθετος πρότασις εἰς μίαν περίοδον καὶ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ αἰτιολογικὴν καθ' ὑπόταξιν πρότασιν (βλέπε παραδ. 6).

α) **Αἰτιολογικός** εἶναι συνήθως ὁ γάρ, (παραδ. 1, 6), ἀλλ' ἔχει καὶ ἄλλας σημασίας:

β) **Διασαφητικός** εἶναι, ὅταν ἔχῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ δηλαδὴ (παραδ. 4).

γ) **Βεβαιωτικός**, ὅταν σημαίνει βέβαια (παραδ. 5). Αὕτῃ ἡ βεβαιωτικὴ σημασία ἦτο μάλιστα ἡ ἀρχικὴ του.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποιοὶ εἶναι οἱ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι; 2. Ποιοὶ ἐξ αὐτῶν εἰσάγουν δευτερευούσας αἰτιολογικὰς προτάσεις; 3. Ποῖος συνδέει μόνον παρατακτικῶς; 4. Ποιοὶ συνδέουν καὶ κατὰ παράταξιν καὶ καθ' ὑπόταξιν; 5. Τί συνδέουν οἱ παρατακτικοὶ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι; 6. Τί οἱ ὑποτακτικοὶ; 7. Ὅροι προτάσεως συνδέονται αἰτιολογικῶς; 8. Ποῖος αἰτιολογικός σύνδεσμος δὲν τίθεται ποτὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἢ περιόδου, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν; 9. Ποῖαι αἱ σημασίαι τοῦ γάρ; 10. Πῶς ἐξηγεῖται ὁ διασαφητικός γάρ καὶ πῶς ὁ βεβαιωτικός;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἐφαρμόσατε τ' ἀνωτέρω εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα.

1. Οὕτως οἱ πολέμοιοι πλεῖστον ἐνευσημένοι ἔσονται τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψονται ἀνθ' ἐνὸς Κλεάρχους.—2. Σοὶ δὲ προσήκει ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἄξιος ἔσει τοῦ πατρὸς' ὥς ἅπασιν μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν.—3. Ὁ δέ, κρίνουσι γὰρ βοῇ καὶ οὐ ψήφῳ, οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοήν.—4. Ἐμοὶ θαυμάσιόν τι γέγονεν· ἡ γὰρ [=δηλαδή] εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ πάννυ πνυκὴ ἦν.—5. Ὑμεῖς δὲ πρὸς ἐγὼ τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάσεται, ἵστε γὰρ αὐτὰ [=τὰ γνωρίζετε βέβαια αὐτὰ] ὥσπερ καὶ ἐγὼ, συμβουλευέτε τὰ ἀριεῖστα.—6. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαινεῖν ἤδη ὥρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέμοιοι αὐτίκα παρῶσονται.—7. Παραπλήσιοι πράγμ' ἐστὶ γῆρας καὶ γάμος· τυχεῖν γὰρ αὐτῶν ἀμφοτέρων σπουδάζομεν, ὅταν δὲ τύχωμεν, ὕστερον λυπούμεθα.—8. Ἄρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν περὶ Κέκροπα ἔκριναν;—Λέγω γάρ.

ΜΑΘΗΜΑ 41^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Ε) Συμπερασματική σύνδεσις

(§ 136—138)

Ἡ συμπερασματική σύνδεσις γίνεται με τοὺς συμπερασματικούς συνδέσµους :

ἄρα	οὕκουν
δὴ	οὐκοῦν
οὖν	τοιγάρτοι
γοῦν	τοιγαροῦν
τοίνυν	ὥστε

● Συνδέουν συμπερασματικῶς κῶλα περιόδων ἢ περιόδους.

Σημ. Μόνον ὁ ὥστε εἰσάγει συχνὰ προτάσεις, ἀλλὰ ἐξηρηµένας. (Προτάσεις συμπερασµατικαὶ ἢ τοῦ ἀποτελέσµατος. Βλέπε κατωτέρω).

● Ἀπὸ τοὺς συμπερασµατικούς συνδέσµους ποτὲ δὲν τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν, οἱ σύνδεσμοι : ἄ ρ α, δ ῆ, ο ὔ ν, γ ο ῦ ν καὶ τ ο ῖ ν υ ν.

Παραδείγματα : 1) *Εἰ εἰσι βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί· ἀλλὰ μὴν εἰσὶ βωμοί· εἰσὶν ἄρα καὶ θεοί.*

2) *Οἱ Θαυρακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐ πάποθ' οὗτος ὁ ποταµὸς διαβατὸς γένοιτο, εἰμὴ τότε· ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι.*

3) *Οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγασαν....*

4) *Τὸ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε· κρέα οὖν ἐσθίοντες διεγίνοντο.*

5) *Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα ἦσαν..*

6) *Κατὰ φύσιν γοῦν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ἔμελλον φράσειν οἱ οἰκέται.*

7) *Λέγε δὴ, τί φῆς εἶναι· τὸ ὄσιον καὶ τὸ ἀνόσιον ;*

—*Λέγω τοίνυν ὅτι τὸ μὲν ὄσιόν ἐστιν, ὅπερ ἐγὼ νῦν ποιῶ.*

8) *Οὐκοῦν διδάσκωμεν αὐτόν, ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν [=Λοιπὸν ἄς τὸν διδάσκωμεν καὶ ἄς μὴν τὸν περιγελοῦμεν].*

9) *Οὐκοῦν οἱ διδάξαντες πονηροί, ἀλλ'οἱ μὴ χρώμενοι ὀρθῶς [=Λοιπὸν δὲν εἶναι οἱ διδάξαντες..., ἀλλὰ...]*

10) *Πρόξενος ᾤετο ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. Τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δὲ ἄδικοι ἐπεβούλευον. [=Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀκριβῶς...ἢ Γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα οἱ μὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὸν ἀγαποῦσαν, οἱ δὲ ἄδικοι τὸν ἐπεβουλεύοντο].*

ἄρα

Ὁ σύνδεσμος ἄρα χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ συνδέσῃ μὲ τὸν προηγούμενον συλλογισμόν τὸ λογικὸν συμπέρασμα ποὺ προκύπτει (βλ. παράδ. 1).

Σημείωσις. Εἰς παρομοίας περιπτώσεις ἡ νεοελληνικὴ χρησιμοποιεῖ τὸ ἄρα λοιπὸν, τὸ ὁποῖον μάλιστα θέτομεν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχαίαν τὸ ἄρα τίθεται πάντοτε ἔπειτα ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέωμεν τὸν συμπερασματικὸν σύνδεσμον ἄρα μὲ τὸ ἐρωτηματικὸν μόριον ἥρα ἢ ἥρά γε.

δὴ

Ὁ σύνδεσμος δὴ [=λοιπὸν] συνδέει μὲ τὰ προηγούμενα τὸ συμπέρασμά των, δηλαδὴ τὸ ἐπακολούθημα ἑνὸς γεγονότος (βλ. παράδ. 2). Χρησιμοποιεῖται ὁμως καὶ πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν τῶν προηγουμένων (βλ. παραδ. 3 καὶ 7).

οὖν

Ἐπίσης ὁ σύνδεσμος οὖν [=λοιπὸν] συνδέει μὲ τὰ προηγούμενα τὸ συμπέρασμά των, δηλαδὴ τὸ ἐπακολούθημα ἑνὸς γεγονότος (βλ. παράδ. 4). Χρησιμοποιεῖται ὁμως καὶ αὐτὸς πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν τῶν προηγουμένων (βλ. παράδ. 5).

γοῦν

Ὁ σύνδεσμος γοῦν ἔχει προέλθει ἀπὸ τὴν ἑνωσιν τοῦ βεβαιωτικοῦ μορίου γὲ μὲ τὸν σύνδεσμον οὖν καὶ ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς συμπερασματικὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος ὁμως ἔχει μᾶλλον βεβαιωτικὴν σημασίαν καὶ ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσαν μας μὲ τὸ βεβαίως ἢ τοῦλάχιστον καὶ σπανιότερα μὲ τὸ λοιπὸν (βλ. παράδ. 6).

τοίνυν

Ὁ σύνδεσμος τοίνυν [=λοιπὸν] εἰσάγει συμπέρασμα, ὅπως ὁ δὴ καὶ ὁ οὖν, ἀλλὰ μὲ τόνον κάπως ἀσθενέστερον (βλ. παράδ. 7).

Οὐκοῦν—Οὕκουν

- Ὁ σύνδεσμος οὐκοῦν [=λοιπὸν] εἶναι κατὰ φαικός.
- Ὁ σύνδεσμος ὁμοῦς οὕκουν [=λοιπὸν δὲν...] εἶναι ἀποφατικός.

Προήλθαν καὶ οἱ δύο ἐκ συνεκφορᾶς τοῦ οὐκ μετὰ τὸ οὖν καὶ ὅπως δείχνει καὶ ὁ τονισμός, εἰς τὸ πρῶτον ἐπικρατεῖ τὸ οὖν (οὐκοῦν), ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον ἐπικρατεῖ ἡ ἄρνησις (οὕκουν). Τὸ συμπέρασμα ποὺ εἰσάγουν εἶναι κατὰ φαικὸν τοῦ οὐκοῦν (βλ. παρὰδ. 8) καὶ ἀποφατικὸν τοῦ οὕκουν (βλ. παρὰδ. 9).

Τοιγάρτοι—Τοιγαροῦν

Οἱ σύνδεσμοι τοιγάρτοι καὶ τοιγαροῦν φανερώνουν συμπέρασμα ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἐκφράζεται μετὰ τὸ τοίνυν, συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον παριστάνεται ὡς ἰσχυρὰ πεποίθησις τοῦ λέγοντος. Διὰ τοῦτο ἀποδίδονται εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν ὅχι μετὰ τὸ λοιπὸν ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς λοιπόν... ἢ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα... (βλ. παρὰδ. 10).

Ὡστε

Ὁ σύνδεσμος ὥστε, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν περιοδου ἢ κώλου, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τελείαν στιγμὴν ἢ ἄνω στιγμὴν, συνδέει κατὰ παράταξιν. Ὅταν ὁμοῦς εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ κόμμα, συνδέει κατὰ ὑπόταξιν, δηλαδὴ εἰσάγει ἐξηγητημὲνην συμπερασματικὴν πρότασιν.

Π.χ. 1. *Τὰ πράγματα οὕτως ἔχει. Ὡστε μὴ φοβώμεθα μηδέ τις λόγος ἡμᾶς θορυβεῖτω* (=σύνδεσις κατὰ παράταξιν. Δύο προτάσεις κύριαι).

2. *Χρὴ πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως μετασχεῖν.* (=δευτερεύουσα συμπερασματικὴ ἢ τοῦ ἀποτελέσματος πρότασις).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποιοι εἶναι οἱ συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι ; 2. Τί συνδέουν ; 3. Ποιοι συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι δὲν τίθενται ποτὲ εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν ; 4. Εἰς ποίους ἄλλους συνδέσμους παρετηρήσαμεν τὸ ἴδιο ; 5. Πῶς ἀποδίδονται εἰς τὴν γλῶσσαν μας οἱ σύνδεσμοι *ἄρα, δὴ, οὖν, γοῦν, τοίνυν* ; 6. Ποία διαφορά μετὰξὺ *οὕκουν* καὶ *οὕκοῦν* ; 7. Πῶς ἐξηγεῖται τὸ *τοιγάρτοι—τοιγαροῦν* ; 8. Πότε ὁ ὥστε συνδέει κατὰ παράταξιν καὶ πότε καθ' ὑπόταξιν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἐφαρμόσατε τ' ἀνωτέρω εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

1. Πάντες ἄρα, ὥς ἔοικεν. Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθους ποιοῦσι τοὺς νέους πλὴν ἐμοῦ.—2. Πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε βοηθῶν ἐμοί· καὶ οὖν ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἄρχομαι.—3. Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων.—4. Πρῶτον μὲν τοίνυν δοκεῖ μοι τὰς ἀμάξας κατακαῦσαι.—5. Ὁ ἄγγελος εἶπεν ὅτι πολλὴ χώρα ἐστὶ καὶ κῶμαι ἔννευσι καὶ πόλεις πολλαί. Τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψειαν.—6. Εὐήθειες νέοι ὄντες οἱ ἐπικεικὲς φαίνονται. Τοιγάρτοι, ἦν δ' ἐγώ, οὐ νέον, ἀλλὰ γέροντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν εἶναι.—7. Ἐπίστευον μὲν Κύρῳ αἱ πόλεις, ἐπίστευον δὲ οἱ ἄνδρες. Τοιγαροῦν, ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι Κύρον εἴλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους.—8. Οἱ μὲν βιασθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πεισθέντες φιλοῦσιν. Οὕκουν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι.—9. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί'—ἔφη—οὐδὲ γέγραπται μοί πω. Οὕκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλευεῖν τὴν γε πρῶτην ἐπισχίσομεν.—10. Κύρος δ', εἶπεν, οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις.—11. Ἐλεγόν τινες ὅτι στρατεύμα κατίδοιεν... Ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς παρατάξασθαι.—12. Εἰ ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν [= θὰ προτιμῶσα] μᾶλλον ἀδικεῖσθαι.—Σὺ ἄρα ἱυράννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο.—13. Ἐπεὶ δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, (διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ ἡ κατὰβασις), τότε δὴ συλλεγέντες ἱνὲς τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο...—14. Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἦκε Τισσαφέρνης· ὥσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον.

ΜΑΘΗΜΑ 42^{ON}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Α) Είδικαί προτάσεις

(§§ 139—140)

- Καθ' υπόταξιν συνδέονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις μετὰ τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται.
- Ἡ δευτερεύουσα πρότασις λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος τὴν εἰσάγει.
- Ἡ δευτερεύουσα χωρίζεται ἀπὸ τὴν κυρίαν μετὰ κόμμα.

Βλέπε Μάθημα 35ον, σελ. 59—62.

* * *

Εἰδικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μετὰ τοὺς εἰδικοὺς συνδέσμους **ὅτι** καὶ **ὥς** [=ὅτι].

Παραδείγματα : 1. *Λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστὴς εἰμι.*

2. *Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ δδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα.*

3. *Ἀγγέλλουσι δ' αἰφνης οἱ ἄγγελοι ὅτι Ζέρεξς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἔρχεται.*

4. *Ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη.*

5. *Ὁρῶ ἤδη ὅτι τὸ πᾶν ἀπόλλυται.*

6. *Λέγω δ' ἔτι καὶ τοῦτο, ὥς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοὺς* [=Ἰσχυρίζομαι δὲ προσέτι καὶ τοῦτο (ἢ καὶ τὸ ἐξῆς), ὅτι δηλαδὴ δὲν πιστεύεις καθόλου εἰς θεοὺς].

7. *Τῷ φθόνῳ τοῦτο μόνον τὸ ἀγαθὸν πρόσσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν.*

8. *Ἐγγέλθη τῷ Περικλεῖ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκεν.* [=Ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Περικλέα ὅτι τὰ Μέγαρα ἀπεστάτησαν]

9. *Δῆλον* [ἐνν. ἐστὶ] *ὅτι ὑβριστὴς ἐστὶ καὶ διαφθορεὺς.* [=Εἶναι φανερὸν ὅτι...]

10. *Ἀρκεῖ ὅτι τῶν ἄλλων καταγελαῖς...* [=Εἶναι ἀρκετὸν ὅτι...]

Α) Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρήματα :

— **Λεκτικὰ** (λέγω, ἀγγέλλω κτλ.—Βλ. παραδ. 1—3).

— **Γνωστικὰ** (γινώσκω, οἶδα κτλ.—Παραδ. 4).

— **Αἰσθητικὰ** (αἰσθάνομαι, ὁρῶ, ἀκούω κτλ.—Παρ. 5)

- Χρησιμεύουν δὲ ὡς **ἀντικείμενον** τῶν ρημάτων τούτων.

Β) Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ δεικτικὰς ἀντωνυμίας (παραδ. 6—7).

- Χρησιμεύουν δὲ ὡς ἐπεξηγήσεις αὐτῶν, διότι ἐπεξηγοῦν καὶ ἀναλύουν τὴν ἀντωνυμίαν.

(Πρβλ. καὶ Μάθημα 14ον, σελ. 23)

Γ) Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐξαρτῶνται ἐπίσης καὶ ἀπὸ ἀπρόσωπα ρήματα ἢ ἀπροσώπους ἐκφράσεις, ὅπως

ἀγγέλλεται.... ὅτι....

ἀρκεῖ.... ὅτι....

δῆλον [ἐστίν] ὅτι...κτλ. (βλ. παραδ. 8—10).

- Χρησιμεύουν δὲ ὡς ὑποκείμενον αὐτῶν.

(Πρβλ. καὶ Μάθημα 33ον, σελ. 55)

Παρατηρήσεις: Εἰς τὸ 1ον παράδειγμα, ἂν κάμωμεν τὴν σύνταξιν, ἔχομεν δύο προτάσεις: α) λέγει ὁ κατήγορος (=κυρία πρότασις) καὶ β) ὡς ὑβριστὴς εἰμι (=δευτερεύουσα εἰδική). Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως: λέγει. Καὶ ἐρωτῶμεν: ποῖος λέγει;—Ἡ ἀπάντησις μᾶς δίδει τὸ ὑποκείμενον: ὁ κατήγορος. Διὰ τὴν συντάξωμεν τὴν ἄλλην πρότασιν συνδέοντές τὴν μὲ τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, ἐρωτῶμεν: τί λέγει ὁ κατήγορος;—Ἡ ἀπάντησις μᾶς δίδει τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος, τὸ ὅποιον ἐδῶ εἶναι ὁλόκληρος ἡ πρότασις: ὡς ὑβριστὴς εἰμι. Ἡ δευτερεύουσα αὕτῃ πρότασις ἔχει ἐπίσης ρῆμα (εἰμί), ὑποκείμενον (ἐγώ, ἐννοεῖται) καὶ κατηγορούμενον (ὑβριστὴς).

—Εἰς τὸ 9ον παράδειγμα ἡ εἰδικὴ πρότασις εἶναι ὑποκείμενον τοῦ δῆλον (ἐστι), διότι, ὅπως γνωρίζομεν, τὰ ἀπρόσωπα ρήματα καὶ αἱ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις δὲν δέχονται ὡς ὑποκείμενον πρόσωπον, ἀλλὰ πρότασιν ἢ ἀπαρέμφατον. Καὶ ἐρωτῶμεν τί δῆλον (ἐστί);—Ἡ ἀπάντησις μᾶς δίδει τὸ ὑποκείμενον: ὅτι ὑβριστὴς ἐστὶ καὶ διαφθορεύς.

—Εἰς τὸ 1ον παράδειγμα τὸ ρῆμα τῆς δευτερευούσης εἰδικῆς προτάσεως εἶναι εἰς ἔγκλισιν Ὀριστικήν, ἐνῶ εἰς τὸ 2ον εἶναι εἰς ἔγκλισιν Εὐκτικήν. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι εἰς μὲν τὸ 1ον παράδ. τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνος Ἐνεστώτος, δηλαδὴ χρόνου ἀρκτικοῦ (λέγει... ὡς...εἰμί), ἐνῶ εἰς τὸ 2ον παράδ. τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνος ἱστορικοῦ (ἔλεγεν... ὅτι... ἔσοιτο). Καὶ ὅταν τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι ἱστορικοῦ χρόνου (παρατατικοῦ, ἀορίστου, ὑπερσυντελικού), τὸ ρῆμα τῆς ἐξηρητημένης τίθεται εἰς Εὐκτικήν. Λέγεται δὲ

Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου. Συγκρίνατε τὰ παραδείγματα 1,3,5,6,7, τῶν ὁποίων τὸ κύριον ῥῆμα εἶναι ἀρκτικοῦ χρόνου μὲ τὰ παραδείγματα 2 καὶ 4 ποὺ ἔχουν κύριον ῥῆμα ἱστορικοῦ χρόνου. Εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὸ ῥῆμα τῆς ἐξηρητημένης εἶναι εἰς Ὀριστικήν. Εἰς τὰ δεύτερα ἔχομεν εὐκτικὴν τοῦ πλαγίου λόγου.

● "Όταν τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ (παρατατικοῦ, ἀορίστου, ὑπερσυντελικού), τὸ ῥῆμα τῆς ἐξηρητημένης τίθεται συνήθως (ὄχι πάντοτε) εἰς ἔγκλισιν Εὐκτικήν, ἡ ὁποία λέγεται *Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου*.

● Ἡ εἰδικὴ πρότασις ἐπειδὴ συνδέεται πολὺ στενὰ μὲ τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ χωρίζεται μὲ κόμμα.

● Οἱ δύο εἰδικοὶ σύνδεσμοι *ὅτι* καὶ *ὥς* διαφέρουν κάπως, διότι ὁ *ὥς* εἰσάγει συνήθως κατὰ τὸ ὅποιον εἶναι ἀπλή γνώμη ἢ ἰσχυρισμὸς τοῦ λέγοντος. Διὰ τοῦτο καὶ μεταφράζεται ὁ *ὥς* ὀχι ἀπλῶς *ὅτι*, ἀλλὰ *ὅτι δῆθεν* ἢ *ὅτι τάχα*. Βλ. παράδ. 1ον: Λέγει ὁ κατήγορος ὥς ὑβριστὴς εἰμι=Λέγει *ὅτι τάχα* εἰμαι...

● Ἡ ἄρνησις εἰς τὰς εἰδικὰς προτάσεις ἐκφέρεται μὲ οὐ (βλ. παράδ. 6).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι προτάσεις συνδέονται καθ' ὑπόταξιν; 2. Ἀπὸ ποῦ λαμβάνει τὸ ὄνομά της μία ἐξηρητημένη πρότασις; 3. Ποῖαι λέγονται εἰδικαὶ προτάσεις; 4. Ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ *ὅτι* καὶ τοῦ *ὥς*; 5. Ἀπὸ ποῖα ῥήματα ἐξαρτῶνται εἰδικαὶ προτάσεις; 6. Τί ἐπεξηγοῦν αἱ εἰδικαὶ προτάσεις συνήθως; 7. Ποῖαν σχέσιν ἔχουν αἱ εἰδικαὶ προτάσεις μὲ τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται; 8. Τί εἶναι ἡ *εὐκτικὴ τοῦ πλαγίου λόγου* καὶ πότε τίθεται; 9. Ποῖοι χρόνοι τοῦ ῥήματος λέγονται *ἀρκτικοὶ* καὶ ποῖοι *ἱστορικοὶ*;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα προσέξατε.

1ον) Πῶς ἐκφέρεται τὸ ῥῆμα τῆς εἰδικῆς προτάσεως καὶ διατί;

2ον) Τί θέσιν ἔχει ἡ εἰδικὴ πρότασις; Εἶναι ἀντικείμενον, ὑποκείμενον ἢ ἐπεξήγησις;

3ον) Ἀπὸ τί ῥήμα ἐξαρτᾶται ἡ εἰδικὴ πρότασις;

1. Ξέρξης ἐν Θετταλία ὡν ἤκουεν, ὡς οἱ Ἕλληνες ἐν Θερμοπύλαις εἶεν καὶ ὅτι ἡγεμόνες εἶησαν Λακεδαιμόνιοι. Ὡς δ' ἐπυνθάνετο, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔξω τοῦ τείχους εἶησαν, μετεπέμπετο Δημάρατον καὶ ἡρώτα αὐτὸν περὶ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δ' ἔλεγεν: «Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, ἔλεγον σοὶ καὶ πρότερον, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι κωλύσκειν ἡμᾶς διαβαίνειν τὴν στενωπὸν. Καὶ νῦν λέγω, ὅτι ἐπὶ πᾶν ἤξουσιν [=θὰ κάμουν τὸ πᾶν] περὶ τῆς νίκης».

2. Ἐπιστάμεθα Μυσοῦς ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ χώρα πολλὰς καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσι.—3. Κῦρος τοῖς ἐρωτῶσι στρατιώταις ἀπεκρίνετο ὅτι ἀκούσι Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι.—4. Αἰῶλοι ἦσαν οἱ πολέμιοι ὅτι ἐπικεῖσονται ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ.—5. Ὅτι οἱ νῦν ὑπὸ σοὶ Θερᾶκες πολὺν ἂν προθυμότερον ἴοιεν ἐπὶ σὲ ἢ σὺν σοὶ οὐκ ἄδηλον [ἐστὶ].—6. Οὕτω σοὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι.—7. Ἰσως εἴποιεν ἂν πολλοὶ ὅτι οὐκ ἂν ποτὲ ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο.—8. Ἐλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκε, Ἀρταίος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη.—9. Αἰῶλον [ἐστίν] ὅτι οὐκ ἂν προύλεγεν εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν.—10. Ὅτι Κῦρος ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα.—11. Οὐποτε ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ προδοὺς Ἕλληνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν ἐλοίμην.—12. Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ.

ΜΑΘΗΜΑ 43^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις

(§ 141)

● Αἰτιολογικαὶ προτάσεις εἶναι αἱ δευτερεύουσιν προτάσεις ποὺ αἰτιολογοῦν τὴν κυρίαν καὶ εἰσάγονται μὲ ὁ-
λους τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους, πλὴν τοῦ γάρ· ἥτοι
εἰσάγονται μὲ

τὸ ὅτι [=διότι],

τὸ διότι

τὸ ὡς [=διότι],

τὸ ἐπεὶ [=ἐπειδὴ]

καὶ τὸ ἐπειδὴ.

—Ὁ γὰρ συνδέει πάντοτε παρατακτικῶς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ὡς καὶ ὁ ἐπεὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις. Βλέπε Μάθημα 40ον, σελ. 74.

—Οἱ σύνδεσμοι ἐπεὶ καὶ ἐπειδὴ εἶναι κυρίως χρονικοί. Ἐλαβαν ὁμως ἔνωρις τὴν ἔννοιαν τῶν αἰτιολογικῶν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν

νεοελληνιστὴν ὁ χρονικὸς σύνδεσμος ἀφοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκφέρεται καὶ ὡς αἰτιολογικός. Π. χ. 1. Ἀφοῦ ἔλθῃς, θὰ φύγωμε.—2. Ἀφοῦ δὲν ἦλθες, ἐφύγαμε [=ἐφ' ὅσον δὲν ἦλθες, ἐπειδὴ δὲν ἦλθες, ἐφύγαμε].

Παραδείγματα : 1. Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν λελύσθαι τὰς σπονδάς, διότι εἰς χεῖρας ἦλθον.

2. Κῦρος τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ τὸ μέσον τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη [διότι ἐκεῖ ἦτο ὁ βασιλεὺς].

3. Δέομαί σου παραμεῖναι, ὦ; ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδίου ἀκούσαιμι ἢ σοῦ [=διότι ἐγὼ κανέναν δὲν θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἀκούσω πῶς εὐχάριστα ἀπὸ ἐσένα].

4. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι [=διότι] Κῦρος οὐ φαίνοιτο.

● Χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὰς αἰτιολογικὰς προτάσεις ἡ εὐκτική τοῦ πлагίου λόγου (βλ. παραδ. 2 καὶ 4).

● Ἡ ἄρνησις ἐκφέρεται μὲ τὸ οὐ (βλ. παραδ. 3).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι προτάσεις λέγονται αἰτιολογικαί ; 2. Ποῖοι αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν παρατακτικῶς καὶ ποῖοι εἰσάγουν ἐξηγημένας προτάσεις ; 3. Τί λέγεται εὐκτική τοῦ πлагίου λόγου ; 4. Ποίας ἄλλας σημασίας γνωρίζετε τοῦ *ὅτι*, τοῦ *ὥς*, τοῦ *ἐπεὶ*, τοῦ *ἐπειδὴ* ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1. Χαίρω, ὅτι εὐδοκιμεῖς.—2. Τοὺς στρατηγοὺς ἐξημῶσαν, ὡς δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν.—3. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμπει οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο.—4. Δεῖ μὴ μόνον κεκτηθῆναι τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι αὐτοῖς, ὡς οὐδὲν ἄλλο τῆς κτήσεως γίνεται.—5. Οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα ἡτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος.—6. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Περικλέα ἐκάκιζον, ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπέξαγοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους.—7. Ἐπεὶ δὲ ἦσθεναι Δαρεῖος, ἡ Παρύσατις Κῦρον μεταπέμπεται.—8. Ἐπειδὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, προσήκει προθύμως ἐθέλιν ἀκούειν τῶν βουλομένων συμβουλεύειν.—9. Ἀληθῶς θαυμάζω τὸν διδάσκαλον, ὅτι τοιαῦτα μαθήματα ἐδιδάξατό σε.—10. Τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν, ὅτι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλάπτει δὲ πολὺ μᾶλλον.—11. Ἀστυάγης ἐβούλετο ἰδεῖν Κῦρον, διότι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν κάγαθόν ὄντα.—12. Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάβαζος κελεύουσιν ὑμᾶς φυλακὴν πέμπειν, ὡς Τισσαφέρνης ἐπιβουλεύει αὐτοῖς.

ΜΑΘΗΜΑ 44^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Γ') Χρονικαὶ προτάσεις

(§§ 147—148)

σεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις πού εἰσάγονται μὲ τοὺς χρονικοὺς συνδέσμους :

ὅτε	ἐν ᾧ	μέχρι οὗ
ὁπότε	ἐπεὶ [= ἄφοῦ]	ἐξ οὗ
ὥς [= ἄμα]	ἐπειδὴ »	ἐξ οὗτο
ἄμα	ἕως	ἄφ' οὗ
ἡνίκα [= ὅτε]	ἔστε	ἄφ' οὗτο
ὁπηνίκα »	μέχρι	πρὶν κτλ.

—Μὲ τὸ ἄν συντίθενται μερικοί, ὅπως : *ὅταν, ὁπότε, ἐπὶ ἂν καὶ ἐπὶ ἂν, ἐπειδὴ, ἐν ᾧ* οἱ ἄλλοι ἐκφέρονται χωρισμένοι : *ἕως ἂν, πρὶν ἂν*.
Παραδείγματα : 1. *Ὅτε αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ἂν.*

2. *Αὐτοῦ διατρίβωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται.*

3. *Μαινόμεθα πάντες, ὁπότεν ὀργιζώμεθα* [=κάθε φορά πού ὀργιζόμεθα].

4. *Ὅποτε θυοὶ Κρίτων, ἐκάλει Ἀρχέδημον* [=ὡςάκις προσέφερε θυσίας ὁ Κρίτων, προσκαλοῦσε τὸν Ἀρχέδημον].

● Αἱ χρονικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται :

α) μὲ ὀριστικὴν, ὅταν φανερώνουν ὠρισμένον καὶ πραγματικὸν γεγονὸς (βλ. παρὰδ. 1).

β) μὲ ὑποτακτικὴν, ὅταν φανερώνουν κάτι προσδοκώμενον (βλ. παρὰδ. 2) ἢ ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενον τώρα ἢ εἰς τὸ μέλλον (βλ. παρὰδ. 3).
Οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι συνεκφέρονται μαζὶ μὲ τὸ ἂν.

γ) μὲ ἐκτικὴν, ὅταν φανερώνουν κάτι πού ἐπαυλαμβάνετο εἰς τὸ παρελθόν (βλ. παρὰδ. 4).

Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ πρὶν

Α) Ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἄρνητικὴ (ἀποφατικὴ ἢ), ἔχομεν :

πρὶν + ὀριστ. ἢ ὑποτακτ.

(βλ. σελ. 86, παρὰδ. 1—2)

Β) Ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι καταφατικὴ, ἔχομεν :

πρὶν + ἀπαρέμφ.

(βλ. παρὰδ. 3)

Παραδείγματα: 1. Οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο ἐν ὁρῇ ἔχοντες αὐτόν, πρὶν ἐξημῶσαν χρήμασιν [= Δὲν ἔπαυσαν...παρὰ ἀφοῦ τὸν ἐξημῶσαν...].

2. Μὴ ἀπέλθῃτε, πρὶν ἂν ἀκούσῃτε [=προτοῦ νά...]

3. Καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρὶν τινὰ αἰσθῆσθαι τῶν πολέμων [=προτοῦ νὰ τὸν ἀντιληφθῶν...].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι; 2. Ποῖαι λέγονται χρονικαὶ προτάσεις. 3. Μὲ ποῖαν ἔγκλισιν συντάσσονται γενικῶς οἱ σύνδεσμοι ποὺ συνεκφέρονται μὲ τὸ ἄν; 4. Πότε συντάσσονται αἱ χρονικαὶ προτάσεις μὲ ὀριστικήν; 5. Πότε μὲ ὑποτακτικήν; 6. Πότε μὲ εὐκτικήν; 7. Πῶς συντάσσεται ὁ πρίν, ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀποφατική; 8. Πῶς, ὅταν εἶναι καταφατική;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Πῶς συντάσσονται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι καὶ διατί;

1. Ἐπεὶ ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει ἰὼν Κύρον. — 2. Ἐπειδὴν διαπράξωμαι, ἃ δέομαι, ἦξω.—3. Περιμένετε ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω, ἐπειδὴν δ' ἀκούσῃτε, κρίνατε.—4. Οἱ βάρβαροι, ὅποτε στρατοπεδεύωνται, τάφρον περιβάλλονται.—5. Περιεμένομεν ἕως ἀνοιχθεῖν τὸ δεσμωτήριον ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθεῖν, ἤμεν παρὰ τὸν Σωκράτην.—6. Κύρος ἐθήρευεν, ὅποτε βούλοιο γυμνάσαι ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους.—7. Ὅποτε προσβλέψει τις, εἶπεν ἄν.—8. Οὔτε Κύρῳ εἰς χεῖρας ἰέναι ἤθελε, πρὶν [=παρὰ ἀφοῦ] ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισεν.—9. Οὐ πρότερον κακῶν παύσσονται αἱ πόλεις, πρὶν ἂν ἐν αὐταῖς οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσι.—10. Οὐ πρότερον οἶός τέ (ἔστιν) ὁ ποιητὴς ποιεῖν, πρὶν ἂν ἔνθεος γένηται καὶ ἔκφρων.—11. Πρὶν καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, ἐφάνη βασιλεύς.—12. Ἦνίκα δέλιη ἐγένετο, ἐφάνη κοινορτός.—13. Ταῦτα ἐποιοῦν, μέχρι σκότος ἐγένετο.—14. Ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐψηφίσθη, ἔρχονται ἐπὶ τὸν Ἀγόρατον εἰς τὸν Πειραιᾶ.—15. Ἐχώρουν δὲ διὰ Σικελῶν, ἕως ἀφίκοντο εἰς Κατάνην.—16. Ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, καὶ ὁ Θεὸς συνάπτεται.—17. Δεῖ τοὺς βροτούς, μέχρις ἂν ζῶσι, πονεῖν.—18. Ἐπεὶ [=ὁσάκις] οἱ στρατιῶται τὰ ἄρματα προΐδοιεν, δίσταντο.—19. Οἱ πολέμιοι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρασκευάσασθαι.—20. Μὴ δίκην δικάσης, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης.—Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.—22. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο φυλάττειν αὐτά, ἔστ' ἂν αὐτὸς ἐλθὼν σὺν ἑκείνῳ λάβῃ τὰ δῶρα.

ΜΑΘΗΜΑ 45^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Δ') Ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις

(§§ 150)

- Ἐνδοιαστικαὶ ἢ διστακτικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ αἰ δευτερεύουσai προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν κάποιον ἐνδοιασμόν ἢ φόβον.

Εἰσάγονται δὲ μὲ τὸ ἐ ν δ ο ι α σ τ ι κ ὸ ν μὴ [=μήπως]
ἢ μὲ τὸ μὴ οὐ [=μήπως δέν].

Π. χ.—1. Ἀθηναῖοι φοβοῦνται, μὴ [μήπως] Βοιωτοῖς δηλώσωσι τὴν Ἀττικὴν.—2. Ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι, μὴ οὐ [μήπως δέν] δυνηθῶ δηλῶσαι περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῖν.

- Ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ ρήματα ἢ λέξεις ἢ φράσεις φ ό β ο υ σ η μ α ν τ ι κ ᾶς, ὅπως :

φοβοῦμαι	ὑποπτεύω	κίνδυνός ἐστι
δέδοικα	φυλάττομαι	φόβος ἔχει με
ἢ δέδισα	ὀρῶ [=κοιτάζω, προσέχω]	κτλ.

Παραδείγματα: 3. Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ.

4. Οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες ἐφοβήθησαν, μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁ στρατὸς χωρήσῃ.

5. Νῦν δὲ φοβοῦμεθα, μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν.

6. Ἐδεδοίκειν μὴ ἐν τῷ κρατῇ φάρμακα μεμιγμένα εἶη.

- Αἱ ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται :

α) μὲ ὑποτακτικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (βλ. παρὰδ. 1, 3, 4.)

β) μὲ ὀριστικὴν σπανίως (βλ. παρὰδ. 5).

γ) μὲ ἐνκτικὴν τοῦ πлагίου λόγου, ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρήμα ἱστορικοῦ χρόνου, ἀλλ' ὅχι πάντοτε (βλ. παρὰδ. 6).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖαι λέγονται ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις ; 2. Πῶς ἀλλιῶς ὀνομάζονται ; 3. Μὲ τί εἰσάγονται ; 4. Μετὰ ἀπὸ ποῖα ρήματα ἀκολουθοῦν ; 5. Πῶς ἐκφέρονται ; 6. Ποίαν σχέσιν ἔχει ἡ ἐνδοιαστικὴ πρότασις ὡς πρὸς τὸ κύριον ρῆμα, τί εἶδους συμπλήρωμα τοῦ ρήματος ἀποτελεῖ ; 7. Τί εἶναι ἡ ἐνδοιαστικὴ πρότασις ὡς πρὸς τὴν ἀπρόσωπον ἐκφρασιν κίνδυνός ἐστι ; (Πρβλ. σχετικῶς τὰ περὶ εἰδικῶν προτάσεων. Μάθημα 42ον, σελ. 80—81).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ἐφοβεῖτο ὁ Κῦρος μὴ ἀποθάνοι ὁ πάππος.—2. Δέδοικα μὴ λόγοις τισὶ ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν.—3. Ἐνιοὶ φοβούμενοι μὴ ληφθέντες [=συλληφθέντες] ἀποθάνωσιν [=φονευθοῦν], ὑπὸ τοῦ φόβου προαποθνήσκουσιν.—4. Τὴν εἰρήνην δέδοικα μὴ λεληθάμεν, ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ἐπὶ πολλῶ ἄγοντες.—5. Ὑπώπτευσεν μὴ ἀπάτης ἕνεκα λέγοιτο.—6. Οἱ Ἀκαρνᾶνες ἔδωκαν μὴ Ἀθηναῖοι ἔχοντες Ἀμπρακίαν· χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ὦσι.—7. Τὴν ὑπερβολὴν τῶν ὁρέων ἐδεδοίκεσαν οἱ Ἕλληνες μὴ προταληφθῇ.

ΜΑΘΗΜΑ 46^{ON}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Ε') Τελικαὶ προτάσεις

(§ 142)

● Τελικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν τὸν σκοπὸν μιᾶς ἐνεργείας καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς τελικοὺς συνδέσμους :

ἵνα	[=διὰ νά]
ὅπως	» »
ὥς	» »

— Εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς συνηθίζεται καὶ ὁ σύνδεσμος *ὄφρα* (= διὰ νά).

— *Τελικαὶ* ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν λέξιν *τέλος* =σκοπός.

Παραδείγματα : 1. *Κύνες τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν* [=διατρέφεις σκύλους, γιὰ νὰ σοὺ ἀπομακρύνουν ἀπ' τὰ πρόβατα τοὺς λύκους].

2. *Ξενοφῶν ἤγειτο πρὸς τὴν φανερὰν ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμοι προσέχοιεν τὸν νοῦν* [=γιὰ νὰ ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν τῶν οἱ πολέμοι πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν].

3. *Ἀβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκασεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ.*

● Αἱ τελικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται σὺ ν ῆ θ ω ς μὲ ὑποτακτικὴν (βλ. παραδ. 1 καὶ 3).

● "Ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου, γίνεται χρῆσις καὶ τῆς εὐκτικῆς τοῦ πλαγίου λόγου (βλ. παραδ. 2).

● Καί με Ὀριστικήν ἱστορικοῦ χρόνου ἡμπορεῖ νά ἐκφέρεται μία τελική πρότασις, ὅταν προηγήται κάποια εὐχή ἀνεκ-
πλήρωτος καί πρόκειται νά δηλωθῇ κάτι τὸ ἀπραγματοποιήτον
. χ.— *Εἰ γὰρ ὥφελον οἰοί τε εἶναι* [=μακάρι νά ἡμποροῦσαν]
οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι [=νά διαπράξουν], *ἵνα*
οἰοί τε ἦσαν αὐ καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα [=γινά νά ἦσαν ἱκανοὶ νά
διαπράξουν ἐπίσης καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ].

Παράβαλε τὰ νεοελληνικά :

1. Ἔπρεπε νά ἦσουν ἐκεῖ, γιά νά ἰδῆς... (ἵνα † ὑποτακτ.)
2. Ἔπρεπε νά ἦσουν ἐκεῖ, γιά νά ἐβλεπες.... (ἵνα † ὀριστ.
ἱστορ. χρόνου).

● Ἡ ἄρνησις ἐκφέρεται με τὸ μὴ (βλ. παραδ. 3).

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ἵνα μὴ, ὅπως μὴ, ὥς μὴ, χρησιμοποιεῖ-
ται εἰς τελικὰς ἀρνητικὰς προτάσεις καὶ μόνον τὸ μὴ [=ἵνα μὴ].
Π. χ. *Μὴ φθόνει τοῖς εὐτυχοῦσι, μὴ δοκῇ εἶναι κακός.* [=Μὴ φθο-
νῆς τοὺς εὐτυχοῦντας, γινά νά μὴ φαίνεσαι κακός].

● Συνηθίζεται με τοὺς τελικοὺς συνδέσμους ὅπως καὶ ὥς καὶ
τὸ δυνητικὸν μόριον ἄν.Π.χ. *Τοῦτο δίδασκε, ὅπως ἂν ἐκμάθω* [—γιά
νά μπορέσω νά τὸ μάθω καλά].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι λέγονται τελικαὶ προτάσεις; 2. Τί ἐκφράζουν; 3. Πῶς
ἐκφέρεται ἡ ἄρνησις εἰς τὰς εἰδικὰς προτάσεις, πῶς εἰς τὰς αἰτιολο-
γικὰς καὶ πῶς εἰς τὰς τελικάς; 4. Μὲ ποῖαν ἔγκλισιν συντάσσονται
οἱ τελικοὶ σύνδεσμοι; 5. Πῶς ἐκφέρονται ἀρνητικῶς οἱ τελικοὶ σύνδε-
σμοί; 6. Ποίας ἄλλας σημασίας τοῦ ὥς γνωρίζετε;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἐφαρμόσατε τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς τὰ ἐξῆς παραδεί-
γματα :

1. Κόλαζε τὰ πάθη, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν κολασθῆς.—2. Μὴ
σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένη.—3. Ἐκαλούμην ἐπὶ τὰ
δεῖπνα, ἵνα εὐφραίνοντο οἱ πίνοντες.—4. Μένων δῆλος ἦν ἐπι-
θυμῶν ἄρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα
πλείω κερδαῖνοι.—5. Γύμναζε σαυτὸν πόνοις ἐκουσίους, ὅπως ἂν
δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.—6. Ἔδει [ἔπρεπε] τὰ ἐνέ-
χυρα τότε λαβεῖν, ὥς μὴ ἐδύνατο ἐξαπατᾶν.—7. Ἴνα ἐκτὸς κιν-
δύνου ᾖς καὶ ἀπαλλάξω σε τῆς νόσου, πράξεις, ἃ ἂν ἐγὼ κε-
λεύω.—8. Ἀγωμεν εἰς τοὺς δικαστάς, ἵνα ἡμᾶς δικάσωσι καὶ
τὴν διαφορὰν λύσωσιν.

ΜΑΘΗΜΑ 47^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

ΣΤ') Συμπερασµατικάι προτάσεις

(§ 149)

Συμπερασµατικάι ἡ τοῦ ἀποτελέσµατος ἡ τῆς ἀκολουθίας προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποῦ φανερῶνουν τὸ ἀποτέλεσµα ἢ τὸ ἐπακολούθηµα μιᾶς ἐνεργείας.

Εἰσάγονται δὲ µὲ τοὺς συμπερασµατικοὺς συνδέσµους ὥστε καὶ σπάνια µὲ τὸ ὥς [= ὥστε].

—Οἱ ἄλλοι συμπερασµατικοὶ σύνδεσμοι καθὼς καὶ ὁ ὥστε μετὰ ἀπὸ τελείαν ἢ ἄνω σιγμὴν συνδέουν παρατακτικῶς (βλ. Μάθ. 41ον σελ. 76).

Παραδείγματα : 1. Ἐνταῦθα ἐπιπίτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἄνδρας κατακειµένους.

2. Πλοῖα ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε, ὅπη ἂν βούλησθε, ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσσετε.

3. Ἐχὼ τριήρεις, ὥστε εἰλεῖν [= ὥστε νὰ συλλάβω, νὰ κυριεύσω] τὸ ἐκείνων πλοῖον.

4. Οἱ τριάκοντα ἐβουλήθησαν Ἐλενσίνα ἐξειδώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν [= διὰ νὰ εἶναι δι' αὐτοὺς καταφύγιον] ἢ, µὲ τὸν σκοπὸν νὰ εἶναι δι' αὐτοὺς καταφύγιον].

● Αἱ συμπερασµατικάι προτάσεις ἐκφέρονται :

α) µὲ ὁ ρ ι σ τ ι κ ῆ ν ἢ δ υ ν η τ ι κ ῆ ν ε ὕ κ τ ι κ ῆ ν, ὅταν τὸ ἀποτέλεσµα παριστάνεται ὥς πραγµατικὸν γεγονός. (βλ. παραδ. 1-2).

β) µὲ ἀ π α ρ έ μ φ α τ ο ν, ὅταν τὸ ἀποτέλεσµα παριστάνεται ὥς ἀπλὴ σκέψις τοῦ λέγοντος καὶ ὥς ἐνδεχόμενον (βλ. παραδ. 3-4). Συνήθως δὲ τὸ ὥστε µὲ ἀπαρέµφατον δηλώνει τὸν σκοπὸν (βλ. παρ. 4).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ συμπερασµατικοὶ σύνδεσμοι ; 2. Ποῖοι ἐξ αὐτῶν συνδέουν κατὰ παράταξιν καὶ ποῖοι καθ' ὑπόταξιν ; 3. Τί ἐκφράζουν οἱ παρατακτικοὶ συμπερασµατικοὶ σύνδεσμοι ; 4. Τί ἐκφράζουν αἱ δευτερεύουσαι συμπερασµατικάι προτάσεις ; 5. Πῶς ἐκφέρονται αἱ δευτερεύουσαι συμπερασµατικάι προτάσεις ; 6. Τὸ ὥστε ἢ ἀπαρέµφ. τί δηλώνει συνήθως ; Καὶ τότε µὲ ποίας προτάσεις ἀντιστοιχεῖ ;

Σύγκρινε τὰς τελικὰς προτάσεις (Μάθηµα 46ον σελ. 88) µὲ τὰς συμπερασµατικάς, διὰ νὰ διαπιστώσης πῶς αἱ μὲν πρῶται ἐκφράζουν τὸν σκοπὸν, αἱ δὲ ἄλλαι τὸ ἀποτέλεσµα μιᾶς ἐνεργείας.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Πῶς ἐκφέρονται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα αἱ συμπερασματικαὶ προτάσεις καὶ διατί ;

1. Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.—2. Ξέρξης χιλιάς μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλῆθος ἦγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα πολὺ ἂν ἔργον εἴη καταλέξει.—3. Πάντες πολεμικὰ ὅπλα παρεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.—4. Οὕτω σκαιὸς εἰ καὶ ἀναίσθητος, ὥστε οὐ δύνασαι λογίσασθαι.—5. Τίς οὕτω δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πείσαι ;—6. Πάντας δὲ ὁ Κῦρος οὕτω διατιθεὶς ἀπέπεμπεν, ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ τῷ βασιλεῖ.—7. Χρὴ πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως μετασχεῖν.—8. Οἱ στρατιῶται ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶσι πλήρεσιν ὕδατος ὥς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν.

ΜΑΘΗΜΑ 48^{ον}

ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Ζ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις

(§ § 143—144)

- Ὑποθετικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν μίαν ὑπόθεσιν, καὶ δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ὑποθέτομεν.

Π. χ. *Ἄν θέλῃς νὰ μορφωθῇς, πρέπει νὰ μελετᾷς.*

Τὸ πρῶτον μέρος, ἡ δευτερεύουσα ὑποθετικὴ πρότασις *ἂν θέλῃς νὰ μορφωθῇς* λέγεται καὶ ἀπλῶς **ὑπόθεσις**, ἐνῶ ἡ κυρία πρότασις *πρέπει νὰ μελετᾷς* λέγεται **ἀπόδοσις**.

- Αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς ὑποθετικούς συνδέσμους

εἰ

ἔάν [=εἰ+ἂν]

ἂν » »

ἤν » »

- Ὑποθετικὸς λόγος λέγεται ἡ ὑπόθεσις (δηλαδὴ ἡ δευτερεύουσα ὑποθετικὴ πρότασις) καὶ ἡ ἀπόδοσις (δηλαδὴ ἡ κυρία πρότασις) λαμβανόμεναι μαζί.

- Ἡ ἄρνησις εἰς τὰς ὑποθετικὰς προτάσεις ἐκφέρεται μὲ τὸ μὴ (καὶ σπανίως οὐ).

Διακρίνονται δὲ τέσσαρα εἶδη ὑποθετικῶν λόγων :

Τὰ τέσσαρα εἶδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων

Α'

τὸ ὑποτιθέμενον λαμβάνεται ὡς πραγματικόν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ

εἰ + ὀριστ.

—

ὅποιαδήποτε
ἔγκλισις

Β'

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὴν πραγματικότητα

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ

εἰ + ὀριστ.
ἱστορ.χρον.

—

ὀριστική
δυνητική

Γ'

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι ὅλη ὁ ἀκέραιος τοῦ λέγοντος

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ

εἰ + εὐκτικ.

—

εὐκτική
δυνητική

Δα

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι τι τὸ προσδοκώμενον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ

ἐὰν
(ἄν, ἦν) + ὑποτακτ.

—

ὀριστ. μέλλοντος
ἢ προστακτική

Δβ

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι τι τὸ ὁρίστως ἐπαναλαμβανόμενον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ

ἐὰν + ὑποτακτ.
(ἄν, ἦν)

—

ὀριστ. ἐνεστώτος

Παραδείγματα :

Α'

1. *Εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί.*
2. *Εἰ Ἐκτορα ἀποκτενεῖς καὶ αὐτὸς ἀποθανε*
3. *Εἰ ψεύδομαι, ἐξέλεγχε.*

Β'

4. *Φῶς εἰ μὴ εἵχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν* [= "Ἄν δὲν εἵχαμε φῶς, θὰ ἦμασταν ὅμοιοι μὲ τοὺς τυφλοὺς].
5. *Οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας, εἰ μὴ ἐγὼ ἐκέλευσα.* [= Δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε ὁ Ἀγασίας, ἂν ἐγὼ δὲν διέτασσα].

Γ'

6. *Οὐκ ἂν τις ζῶη, εἰ μὴ τρέφοιτο.* [= Δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ζῇ κανεὶς, ἂν δὲν ἐτρέφετο].
7. *Εἰ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, λόγοι γίνονται τὸ λειπόμενον.* [= "Ἄν κανεὶς ἤθελεν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν πρίησιν τὴν μελωδίαν καὶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἐκεῖνο ποῦ ἀπομένει εἶναι λόγια].

Δ α

8. *Ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε, βλάψετε ὑμᾶς αὐτοὺς.*
9. *Ἦν πόλεμον αἰρήσθε, μηκέτι ἤκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων.* [= Ἐὰν θέλετε πόλεμον, ποτὶ μὴν ἔλθετε ἐδῶ χωρὶς ὅπλα].

Δ β

10. *Ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν.* [= Ἐὰν πλησιάσῃ ὁ θάνατος, ἢ ὁσάκις πλησιάσῃ ὁ θάνατος, κανεὶς δὲν θέλει νὰ πεθάνῃ].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖα λέγονται ὑποθετικαὶ προτάσεις ; 2. Τί λέγεται *ὑπόθεσις* ; 3. Τί λέγεται *ἀπόδοσις* ; 4. Τί λέγεται *ὑποθετικὸς λόγος* ; 5. Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἄρνησις εἰς τοὺς ὑποθετικούς λόγους ; 6. Ποῖοι εἶναι οἱ ὑποθετικοὶ σύνδεσμοι ; 7. Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων ; Καὶ τί ἐκφράζει ἕκαστον ; 8. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον λαμβάνεται ὡς πραγματικόν, πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις ; καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις ; 9. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι ἀντίθετον πρὸς τὴν πραγματικότητα πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις ; καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις ; 10. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι μία ἀπλὴ σκέψις τοῦ λέγοντος πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις ; καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις ; 11. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι τι τὸ προσδοκώμενον ἢ κάτι τι τὸ ἀορίστως ἐπανα-

λαμβάνομενον πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις ; 12. Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἀπόδοσις, ὅταν εἶναι προσδοκώμενον καὶ πῶς ὅταν εἶναι ἐπαναλαμβανόμενον ; 13. Ὁ ὑποθετικὸς σύνδεσμος εἰ μὲ ποίας ἐγγλίσεις συντάσσεται ; 14. Μὲ ποίαν ὁ ἔαν (ἄν. ἦν) ; 15. Πότε λέγεται δυνητικὴ ἡ Ὅριστινὴ ἢ ἡ Εὐκτική ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καθορίσατε :

1ον) Ποία εἶναι ἡ ὑπόθεσις καὶ ποία ἡ ἀπόδοσις ;

2ον) Πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις ;

3ον) Τίνος εἶδους ὑποθετικὸς λόγος εἶναι καὶ τι ἐκφράζει ;

1. Εἰ φιλεῖς με, μητερ, μὴ λέγε ἐφ' ἐκάστω.—2. Εἰ τὸ ἔχειν ἦν ἡδὺ ὡς τὸ λαμβάνειν, πολὺ ἂν διέφερον. εὐδαιμονία οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων.—3. Ἐπιλίποι ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησάμεθα.—4. Ἐὰν μίαν ἔτι τοιαύτην νίκην νικήσωμεν, ἀπολούμεθα [=θά·χαθοῦμε].—5. Ἦν τις τούτων τι παραβαίνει, ζημίαν αὐτοῖς ἐπέθεσαν [γνωμικὸς ἀόριστος=ἐνεστώς : ἐπιτιθέασιν].—6. Εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.—7. Εἰ δεῖν' ἔδρασας, δεῖνὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ.—8. Κλέαρχος εἰ παρὰ τοὺς νόμους ἔλυσε τὰς σπονδάς, ἔχει τὴν δίκην.—9. Ἦν ἐθέλωμεν ἀποθηήσκειν ὑπὲρ τῶν δικαίων, εὐδοκίμησομεν, εἰ δὲ φοβησόμεθα τοὺς κινδύνους, εἰς πολλὰς ταραχὰς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐτούς.—10. Τῇ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον.—11. Πολὺ ἂν ἐπιδοίῃ ἡ γεωργία εἴ τις ἀθλα προτιθεῖ τοῖς κάλλιστα τὴν γῆν ἐργαζομένοις.—12. Εἰ μὴ καθέξεις γλῶσσαν, ἔσται σοι κακὰ.—13. Εἴ τις τοὺς Ἀθηναίους φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μῆτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν μῆτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἔαν, ὀρθῶς ἂν εἴποι.—14. Εἰ μὴ τότε ἐπόνουν, νῦν οὐκ ἂν εὐφραινόμην.—15. Εἰ πάντες ἐβροθοῦμεν ἀλλήλοις ἀεὶ, οὐδεὶς ἂν ἄνθρωπος ἐδεήθη τύχης.—16. Οὐκ ἂν ἐγὼ ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε.—17. Νέος ἂν πονήσης γῆρας ἔξεις εὐθαλές.—18. Ἐὰν ποιῇτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἡμᾶς ἀλεξόμεθα.—19. Ἐὰν ἔχωμεν χρήματα, ἔξομεν φίλους.—20. Ἐὰν τις τὸν ἥλιον ἀναιδῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται.—21. Ἐὰν ταῦτα πράξωμεν, χαρὰν μεγάλην τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ παρέξομεν.—22. Εἰ ὑμεῖς τὰς Συμπληγάδας προσπλεύσατε, συσταῖεν ἂν αἱ πέτραι καὶ τὴν ἡμετέραν ναῦν διαφθείρειαν.—23. Ἀπολύσατε οὖν περιστερὰν καὶ ἔαν ταύτην μὴ διαφεύρῳσιν αἱ πέτραι, αὐτοὶ διαπλεύσατε.—24. Ἐὰν εἰς Ἑλλάδα ἴητε πολεμήσοντες, καὶ ἀθλα ὑμῖν προτεθήσεται λαμπρότατα καὶ πλῆθος χρυσοῦ.

Μ Α Θ Η Μ Α 49^{ον}

Συμπληρωματικαὶ παρατηρήσεις εἰς τοὺς ὑποθετικούς λόγους

(§ 145)

- Συχνὰ ἀπὸ ἓνα ὑποθετικὸν λόγον παραλείπεται ἡ ἀπόδοσις (Σχήμα ἀνανταπόδοτον).

Παράβαλε τὰ νεοελληνικά: 1. *Ἄν πέσης στὰ χέρια του.* [ἐνν. ἀλίμονό σου! ἢ θὰ πάθῃς ἐκεῖνο ἢ τὸ ἄλλο..] — 2. *Σοῦ λέω ἂν θέλῃς νὰ συμβιβασθοῦμε μὲ τὸ καλὸ, ἂν δὲν θέλῃς, ξέρω τὴ δουλειά μου.* [Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἂν θέλῃς νὰ συμβιβασθοῦμε μὲ τὸ καλὸ ἔννοεῖται ἡ φράσις *ἔχει καλῶς* ἢ *πάει καλά*. Παραλείπεται ὅμως καὶ ὁ λέγων προχωρεῖ εἰς τὸν δευτέρου ὑποθετικὸν λόγον, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρης ἂν δὲν θέλῃς, ξέρω τὴ δουλειά μου].

Παρόμοιαι εἶναι τὰ ἀρχαῖα: *Εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί....* [ἐνν. καλῶς ἔχει], *εἰ δέ κε μὴ δώωσι, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἐλωμαι....*

- Συχνὰ ἀπὸ ἓνα ὑποθετικὸν λόγον παραλείπεται ἡ ὑπόθεσις, συμπληρώνεται δὲ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα.

Π. χ. *Οὐκ ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν· διαρραγεῖεν γὰρ ἂν* [=Δὲν τρώγουν περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἀντέχουν· διότι θὰ κινδύνευαν νὰ σκάσουν]. Ἡ τελευταία φράσις *διαρραγεῖεν ἂν* εἶναι ἀπόδοσις. Ὑπονοεῖται δὲ ἡ ὑπόθεσις *εἰ γὰρ πλείω ἐσθίοιεν* [=διότι ἂν ἔτρωγαν περισσότερον], *διαρραγεῖεν ἂν* [=θὰ ἔσκαζαν].

- Συχνὰ ἀπὸ μίαν ὑπόθεσιν παραλείπεται τὸ ρῆμα ὡς εὐκόλως ἐννοούμενον ἀπὸ τὰ προηγούμενα.

Π. χ. *Εἰ μὲν τὴν ρητορικὴν ἐδίδαξεν, καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μὴ, τί σοι ὄφελος;* Ἡ τελευταία ὑπόθεσις πλήρης θὰ ἦτο *εἰ δὲ μὴ ἐδίδαξεν*, ἀλλὰ τὸ ρῆμα παραλείπεται.

- Τὸ εἰ δὲ μὴ ἀποσπασθὲν ἀπὸ τοιαύτας ἐλλιπεῖς ὑποθετικὰς προτάσεις κατήντησε κατόπιν ἐπιρρηματικὴ ἔκφρασις [=ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει].

- Ἐπίσης δὲ καὶ αἱ φράσεις: *εἴ τις καὶ ἄλλος εἴπερ τις ἄλλος* [περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον]. — *εἴπερ ποτὲ εἴποτε καὶ ἄλλοτε* *εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε* [=περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν].

προήλθαν ἀπὸ ὑποθετικὰς προτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας παρελεί-

πετο τὸ ρῆμα. Π. χ. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰ πολεμικά, εἶπερ ποτε, μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο* [=Οἱ Λακεδ. ἔγιναν τότε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν ὀκνηρότεροι εἰς τὰ πολεμικά]. — Τὸ πλήρες θὰ ἦτο: *Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπερ ποτὲ ἐγένοντο ὀκνηροὶ* [=ἐὰν κάποτε ὑπῆρξαν ὀκνηροί], *ὀκνηρότεροι τότε ἐγένοντο* [=τώρα ὑπῆρξαν ὀκνηρότεροι ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν].

Ὁμοίως ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ ὑποθετικούς λόγους τὰ *ὥσπερ εἰ, ὥσπερ ἂν εἰ, ὥς εἰ, ὥσπερ ἂν* καὶ *ὥς ἂν*, τὰ ὁποῖα κατήντησαν ἀπλᾶ ἀναφορικά ἐπιρρήματα ἰσοδύναμα μὲ τὸ ἀπλοῦν *ὥσπερ* ἢ *ὥς* [=καθώς].

—Τὸ *ὥς ἂν* μᾶς ἔδωκε τὸ νεοελληνικὸν *ὥσάν* καὶ *σάν* [=καθώς].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Τί λέγεται *σχῆμα ἀνανταπόδοτον*; Ποῦ ἄλλοῦ τὸ συναντήσαμε; (βλ. ἀνωτέρω Μάθ. 38ον, σελ. 70). 2. Πῶς προῆλθε τὸ *εἰδεμῆ*; 3. Τί σημαίνει τὸ *εἶπερ τις ἄλλος*; 4. Τί σημαίνει τὸ *εἶπέρ ποτε καὶ ἄλλοτε*; καὶ πόθεν προῆλθαν; 5. Ἀπὸ ποῦ κατάγεται τὸ νεοελληνικὸν *σάν* καὶ *ὥσάν*;

Μ Α Θ Η Μ Α 50^{ON}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Η') Παραχωρητικαὶ προτάσεις

(§ 146)

● Παραχωρητικαὶ ἢ ἐνδοτικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ δηλώνουν κάποιαν παραχώρησιν ἢ συγκατάβασιν καὶ εἰσάγονται μὲ τὰ

εἰ καὶ

ἂν καὶ

καὶ εἰ

καὶ ἂν — κἄν

Ἐπὶ ἀρνήσεως εἰσάγονται μὲ τὰ *οὐδ' εἰ, οὐδ' ἐάν, μὴδ' ἐάν*.

Παραδείγματα: 1. *Φήσουσί με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ* [ἂν καὶ] *οὐκ εἰμι*.

2. *Καὶ εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως καὶ νῦν προσήκει ρηθῆναι* [=Κ αὶ ἂ ν ἄ κ ὁ μ α πρόκειται περὶ μύθου,... Ἄν καὶ πρόκειται περὶ μύθου, ὅμως καὶ τώρα ἀξίζει νὰ λεχθῇ].

3. *Γελᾷ ὁ μωρός, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ*.

4. *Οὐκ ἀθυμητέον τοῖς παροῦσι πράγμασι, οὐδ' εἰ πάνν φαύλως ἔχουν δοκεῖ* [=Δέν πρέπει νὰ στενοχωρούμεθα διὰ τὰ παρόντα, οὔτε κιᾶν μᾶς φαίνονται πολὺ ἄσχημα].

● Αἱ παραχωρητικαὶ προτάσεις δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ὑποθετικαὶ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι κοντὰ εἰς τὸν ὑποθετικὸν σύνδεσμον ἔχουν τὸν ἐπιδοτικὸν καὶ (παραδ 1—3) ἢ, ἐπὶ ἀρνήσεως, τὸ οὐδὲ καὶ μηδὲ (παραδ. 4).

—Περὶ τοῦ ἐπιδοτικοῦ καὶ βλ. Μάθημα 36ον, σελ. 64 γ.

Ἡ σχέσις τῆς κυρίας προτάσεως πρὸς τὴν ἐξηρτημένην παραχωρητικὴν εἶναι ἀντιθετική, διὰ τοῦτο ὑπάρχει συχνὰ εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν ὁ ἀντιθετικὸς σύνδεσμος ὅμως, πού ἐπιτείνει τὴν ἀντίθεσιν (βλ. παραδ. 2).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι λέγονται παραχωρητικαὶ προτάσεις ; 2. Πῶς ἀλλιῶς ὀνομάζονται ; 3. Μὲ τί εἰσάγονται ; 4. Κατὰ τί διαφέρουν ἀπὸ τὰς ὑποθετικάς ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ὑπογραμμίσατε τὰς παραχωρητικάς προτάσεις καὶ παρατηρήσατε τὴν σύνταξιν τῶν ;

1. Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἂν εὐτυχῇ.—2. Τῆς γῆς οἱ κρατοῦντες, καὶ εἰ θαλάττης εἵργοντο, δύναιντ' ἂν καλῶς διαζῇν.—3. Κεῖ μὴ πέποιθα, τοῦργόν ἐστ' ἐργαστέον.—4. Πόλιν μὲν, εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὅμως, οἷα νόσω ξύνεστιν.—5. Νικίας μὲν, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἵθιστο συκοφαντεῖν, τότε ἂν ἐπαύσατο, Εὐθύνους δὲ καὶ εἰ μηδέποτε διενόηθη ἀδικεῖν, τότε ἂν ἐπήρθη.—6. Οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε λιμῶ μαχεσθαι ἂν δύναισθε.—7. Τὰ δίκαια πάντες, ἔάν καὶ μὴ βούλωνται, αἰσχύνονται μὴ πράττειν.—8. Οὐ μέ πείσης, οὐδ' ἦν πείσης.

Μ Α Θ Η Μ Α 51^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις

(§ 152—154)

● Ἀναφορικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις πού ἀναφέρονται, δηλαδή ἀποδίδονται, εἰς κάποιον ὅρον ἄλλης προτάσεως.

Π. χ.—"Εστὶ Δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.

Εἰσάγονται δὲ μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας καὶ μὲ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα (βλ. σελ. 61, ἀρ.7).

- Παραδείγματα: 1. Ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος. [= ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃν (= τὸν ὁποῖον) οἱ θεοὶ ἀγαποῦν...]
2. Ὀλβίος ἐστίν, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν.
3. Ἐἴρηκα κἀγὼ ἃ νομίζω συμφέρειν.
4. Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης, ὃς Φαρναβάζῳ ἐτύγχανε ξένος ὢν.
5. Ἀπόφηνε, ὦ Κλέαρχε, γνώμην, ὃ τι σοι δοκεῖ. [= Εἰπέ μίαν γνώμην, δηλαδή τί νομίζεις].
6. Οἱ βάρεβαροι ἔφευγον, ἢ ἕκαστος ἐδύνατο [= ὅπου ἕκαστος...]

Παρατηρήσεις: Ἐάν εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα γίνη ἡ σύνταξις τῶν προτάσεων, θὰ εὔρεθῇ ὅτι ἡ ἀναφορική πρότασις εἰς μὲν τὸ 1ον παράδειγμα ἐπέχει θέσιν ὑποκειμένου τοῦ κυρίου ῥήματος (ἀποθνήσκει ποῖος; — ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν = ὑποκείμεν.), εἰς τὸ 2ον θέσιν κατηγορουμένου, εἰς τὸ 3ον ἀντικειμένου, εἰς δὲ τὰ 4ον, 5ον καὶ 6ον θέσιν προσδιορισμοῦ (παράθεσις εἰς τὸ 4ον, ἐπεξηγήσεις εἰς τὸ 5ον, ἐπιρρηματικός προσδιορισμός τοῦ τόπου εἰς τὸ 6ον).

● Μία ἀναφορική πρότασις ἡμπορεῖ νὰ ἀναπληρῶνῃ κάποιον ὅρον ἄλλης προτάσεως κύριον ἢ δευτερεύοντα, (ἡμπορεῖ δηλαδή νὰ ἐπέχῃ θέσιν ὑποκειμένου, κατηγορουμένου, ἀντικειμένου ἢ προσδιορισμοῦ).

● Αἱ ἀναφορικαὶ προτάσεις χρησιμεύουν συνήθως διὰ νὰ διασαφήσουν ἢ νὰ ὀρίσουν ἀκριβέστερα ἓναν ὅρον μιᾶς προτάσεως. Αὐταὶ λέγονται ἀναφορικαὶ διασαφητικαὶ ἢ προσδιοριστικαὶ.

Π. χ.—1. Οἱ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὗ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδὸν [Ἡ ἀναφορική πρότασις οὓς ἔχομεν καθ' ὁρίζει ποῖοι ἀκριβῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες (= οἱ ὁδηγοί), οἱ ὁποῖοι οὗ φασιν...]

2. Οἶμαι ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποίησαι [Ἡ ἀναφορική πρότασις ἐπεξηγεῖ τὸ τοιαῦτα].

Ἀλλ' αἱ ἀναφορικαὶ προτάσεις ἡμποροῦν νὰ ἐκφράζουν καὶ τὴν αἰτίαν, τὸν σκοπὸν, τὸ ἀποτέλεσμα, ἢ μίαν ὑπόθεσιν. Καὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ προτάσεις αἰτιολογικὰς τελικὰς, τοῦ ἀποτελέσματος καὶ ὑποθετικὰς.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑ:

1) Ἀναφορικαὶ αἰτιολογικαί:

1. Εἶσαι ἀξιοκατάκριτος, πού δὲν ἐργάζεσαι [= διότι δὲν ἐργάζεσαι].
2. Θαυμαστὸν ποιεῖς, δὲ ἡμῖν οὐδὲν δίδως [= ὅτι = διότι ἡμῖν οὐδὲν δίδως].

2) 'Αναφορικά τελικά :

1. Θ' αγοράσω καὶ δεύτερο τετράδιον, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμοποιῶ ὡς πρόχειρον [= γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιῶ...]
2. Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἐλέσθαι, οἱ τοὺς πατέρας νόμους συγγράψουσι [= ἵνα συγγράψωσι...]

3) 'Αναφορικά ἀποτελεσματικά :

1. Ποιὸς εἶναι τόσον ἀφελής, ποὺ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ συμφέρον του ; [= ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ τὸ συμφέρον του].
2. Οὐδεὶς οὕτω ἀνόητός ἐστι, ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρεῖται [= ὁ ὁποῖος νὰ προτιμᾷ...= ὥστε νὰ προτιμᾷ τὸν πόλεμον ἀντὶ τῆς εἰρήνης].

4) 'Αναφορικά ὑποθετικά :

1. Ὅποιον συλλάβω νὰ ἀτακτῇ, θὰ τὸν τιμωρήσω [= ἔάν συλλάβω κάποιον νὰ ἀτακτῇ...]
2. Ἄ μὴ προσήκει, μήτ' ἄκουε, μήθ' ὄρα [= εἰ μὴ τινα προσήκει...= Ὅσα δὲν πρέπει...= ἔάν μερικὰ πράγματα δὲν πρέπει...]

● Ἡ σύνταξις μιᾶς ἀναφορικῆς προτάσεως εἶναι ὁμοία μὲ τὴν σύνταξιν τῆς ἀντιστοίχου αἰτιολογικῆς, τελικῆς ἀποτελεσματικῆς ἢ ὑποθετικῆς προτάσεως.

● Ἡ εὐκτική τοῦ πлагίου λόγου χρησιμοποιεῖται συχνὰ καὶ εἰς τὰς ἀναφορικὰς προτάσεις, ὅπως εἰς ὅλας τὰς ἐξηρημέναις.

● Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία *ὅς, ἥ, ὅ*, ὅταν εἰσάγῃ περιόδους ἢ κῶλα περιόδου, (κάποτε δὲ καὶ ὅταν εἰσάγῃ προτάσεις), ἰσοδυναμεῖ συνήθως μὲ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν *οὗτος, αὕτη, τοῦτο*.

Π. χ. *Πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη Σωκράτης ; ὅς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγγέγραπτο, φανερός ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς ;* [= Πῶς λοιπὸν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἔνοχος ὁ Σωκράτης ; *οὗτος* ἀντὶ μὲν τοῦ νὰ μὴν πιστεύῃ...]

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ἀναφορικὴ πρότασις εἶναι κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἐξηρημένη. Κατ' οὐσίαν, δηλαδὴ κατ' ἐννοίαν, εἶναι πρότασις ἀνεξάρτητος συνδεομένη παρατακτικῶς μὲ τὰ προηγούμενα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖαι προτάσεις λέγονται ἀναφορικαί; 2. Ποῖαι εἶναι αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι; 3. Ποῖα εἶναι τὰ ἀναφορικά ἐπιρρήματα; (Βλ. σελ. 61,7). 4. Ποίους ὅρους ἡμπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ μία ἀναφορική πρότασις; 5. Νὰ ἀναφερθοῦν παραδείγματα ἀναφορικῶν προτάσεων, ποὺ νὰ ἀναπληρῶνουν ἓνα ἕκαστον ἀπὸ τοὺς ὅρους ἄλλης προτάσεως. 6. Ποῖαι ἀναφορικαὶ προτάσεις λέγονται διασαφητικαὶ ἢ προσδιοριστικαὶ; 7. Ποῖαι ἀναφορικαὶ αἰτιολογικαὶ; 8. Ποῖαι ἀναφορικαὶ τελικαὶ; 9. Ποῖαι ἀναφορικαὶ ἀποτελεσματικαὶ; 10. Ποῖαι ἀναφορικαὶ ὑποθετικαὶ; 11. Τί λέγεται εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου καὶ πότε χρησιμοποιεῖται; 12. Πότε ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία δὲ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν δεικτικήν οὗτος;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα παρατηρήσατε :

- 1ον) Ποῖα εἶναι ἡ ἀναφορική πρότασις, ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει καὶ ποῦ τελειώνει;
- 2ον) Ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται, δηλαδὴ ποῦ ἀναφέρεται;
- 3ον) Ποῖον ὅρον ἄλλης προτάσεως ἀναπληρῶνει (ὑποκείμενον, ἀντικείμενον, κατηγορούμενον, προσδιορισμόν);
- 4ον) Ποῖαι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀναφορικαὶ—αἰτιολογικαὶ; Ποῖαι ἀναφ.—τελικαὶ; Ποῖαι ἀναφ.—ἀποτελεσματικαὶ; Ποῖαι ἀναφ.—ὑποθετικαὶ;
- 5ον) Ὑπογραμμίσате τὴν εὐκτικήν τοῦ πλαγίου λόγου, ὅπου ὑπάρχει.

1. Σίτω τοσοῦτω ἐχρήτο Σωκράτης, ὅσον ἡδέως ἦσθι.—
2. Οὗτός ἐστιν, ὃς ἀπέκτεινε τοὺς στρατηγούς.—3. Ἦν ὁδὸν ἐνι-
αυσίαν ὁ βάρβαρος ἐποιήσατο, ταύτην μείον ἢ ἐν ἐνὶ μηνὶ κατή-
νυσεν ὁ Ἀγχιλαός.—4. Ἄ δέ μοι ὁ πατήρ καὶ οἰκήματα καλὰ
καὶ παραδείσους κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραϊνόμεν, ταῦτα πάντα
ὁρῶ κατακεκομμένα.—5. Εὐχομαι τοῖς θεοῖς ἐμὲ μὲν ἄξιον τῶν
Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καὶ τῇ πόλει συμ-
φέρει καὶ πᾶσιν ὑμῖν.—6. Αἰσχιστά ἐστὶ πάντα, ἅπερ καὶ λέγει
καὶ πράττει.—7. Ὅν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει.—8. Ὁ σὺ μισεῖς,
ἐτέρω μὴ ποιήσης.—9. Λεοντιάδης ὁ Θηβαῖος εἶπε μηδένα ποριέ-
ναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὃν τινα μὴ αὐτός κελεύει.—10. Ὅς ἂν τὸν
ἀφέντα τὸν δνον εἰς τὰ ὅπλα μηνύσῃ, λήψεται μισθὸν τάλαντον.—
11. Σαπρόν ἐστὶ φύσει πᾶν ὃ ἂν μὴ δικαίως ἢ πεπραγμένον.—12.
Οὐκ αἰσχύνεσθε εὐτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους, οἵτινες, ὁμόσαντες
ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομῖν, προὔδοτε ἡμᾶς.—13.
Εὐδαίμων μοι ἐφαίνετο ὁ ἀνὴρ, ὥς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα
[=καθὼς...ἐτελεύτα=διότι...ἐτελεύτα].—14. Κώμην ἔδειξεν αὐτοῖς,
οἳ σιγήνησουσι [=ἔπουθᾷ κατασκηνώσουν=γὰρ νὰ κατασκηνώσουν]
καὶ ὁδὸν ἦν πορεύσονται εἰς Μάκρωνας.—15. Οὐδεμία ἐστὶν οὕτω
καλὴ παραινέσις, ἥτις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθυμερόν ἀγα-
θοὺς ποιήσει.

ΜΑΘΗΜΑ 52^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Ι') Πλάγιοι ἐρωτήσεις

(§§ 151)

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἑνέα εἶδη δευτερευουσῶν προτάσεων ποὺ ἐξητάσαμεν ἕως τώρα, ὑπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο εἶδος ἐξηρημένης προτάσεως, ἡ **πλάγια ἐρώτησις**.

Παραδείγματα : "Ἄς υποθέσωμεν ὅτι μᾶς ἀποτείνει κάποιος κύριος Α τὴν ἐρώτησιν :

1.— *Ἐμελετήσατε τὸ μάθημά σας ;*

"Ἐνας ἄλλος κύριος Β ζητεῖ νὰ πληροφορηθῇ τί μᾶς ἔλαβεν ὁ κ. Α. Τί θὰ ἀπαντήσωμεν ; Θὰ ἐπαναλάβωμεν αὐτολεξεὶ τὴν ἐρώτησιν ὅπως τὴν ἀκούσαμε ; "Ἰσως. Συνήθως ὁ μὲν δίδομεν κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀπάντησιν :

2.— *Ὁ κ. Α μᾶς ἐρώτησεν, ἃν ἐμελετήσαμε τὸ μάθημά μας.*

Ἡ 1^η ἐρώτησις, ποὺ γίνεται ἀπ' εὐθείας, λέγεται **εὐθεῖα**. Ἡ ἄλλη, ἡ 2^α, λέγεται **πλάγια ἐρώτησις**, διότι δὲν ἀπευθύνεται πρὸς κανένα, ἀλλὰ εἶναι ἐπανάληψις μιᾶς ἐρωτήσεως, ἡ ὁποία ἔχει γίνεσθαι καὶ μᾶς μεταδίδεται ἐμμέσως, πλαγίως.

● **Πλάγιοι ἐρωτήσεις** λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ περιέχουν μίαν ἐρώτησιν, ἡ ὁποία ἔχει γίνεσθαι ἢ πρόκειται νὰ γίνῃ καὶ ἀνακοινώνεται εἰς κάποιον τρίτον.

Παραδείγματα : 1. **Πρωταγόρας ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τὰ ἀγαθὰ δευνὰ καλῶν.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις θὰ ἦτο : *οὐκ αἰσχύνηται τὰ ἀγαθὰ δευνὰ καλῶν ;*]

2. **Ἡρακλῆς ἠπόρει, ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Ἡρακλῆς ἦτο : *Ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπωμαι ;* = ποῖον ἀπὸ τοῦς δύο δρόμους ν' ἀκολουθήσω ;]

3. **Ἡρώτα Μειδίας, ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις : *ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιμην ;*]

4. **Ἐκ τούτου ἠρώτησαν, εἴ τις ἐθέλοι συμπορεύεσθαι.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις : *Τίς ἐθέλει συμπορεύεσθαι ;*]

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ ἐξηρημέναι προτάσεις εἶναι **πλάγιοι ἐρωτήσεις**, ποὺ εἰσάγονται μὲ τὸ **ἐρωτηματικὸν εἶ** (παραδ. 1, 4) καὶ μὲ **ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας** (παραδ. 2, 3).

● Όπως εις ὅλας τὰς ἐξηρητημένας προτάσεις, χρησιμοποιεῖται καὶ εις τὰς πλαγίας ἐρωτήσεις ἡ εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου, ὅταν τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ (βλ. παραδ. 4).

● Πλάγιαι ἐρωτήσεις ἀκολουθοῦν :

α) μετὰ τὰ ρήματα *ἐρωτῶ, ἀπορῶ, θαυμάζω, σκοπῶ ἢ σκοποῦμαι, λέγω, δείκνυμι, αἰσθάνομαι, γινώσκω* καὶ ἄλλα παρομοίας σημασίας.

β) μετὰ τὰ ρήματα *ἐπιμελοῦμαι, φυλάττομαι, πειρῶμαι* καὶ ἄλλα παρόμοια κατὰ σημασίαν.

γ) μετὰ ἀπὸ λέξεις ἢ φράσεις μὲ παρομοίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ρήματα σημασίαν.

● Αἱ πλάγιαι ἐρωτήσεις εἰσάγονται μὲ *ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας* ἢ *ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα* καὶ μὲ τὸ *ἐρωτηματικὸν* εἰ, ὅλλὰ καὶ μὲ *ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας* καὶ *ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα*.

Μετὰ ἀπὸ ρήματα ποὺ ἔχουν τὴν ἔννοιαν τοῦ *φροντίζω* ἀκολουθεῖ συνήθως πλαγία ἐρώτησις εἰσαγομένη μὲ τὸ *ὅπως* ἢ τὸ *ὅπως μὴ*. Συμπέπτει δὲ συχνὰ μὲ τελικὴν ἢ ἐνδοιαστικὴν πρότασιν.

Π. χ. 1. *Κύρος ἐπεμέλετο, ὅπως οἱ δουλεύοντες μὴ ἄσιτοι ἔσονται.* [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτ. : *Πῶς οὐκ ἄσιτοι ἔσονται* ; Ἡ πλαγία ἐρώτ. : *ὅπως μὴ ἄσιτοι ἔσονται.* Ἀλλ' ἰσодυναμεῖ καὶ μὲ τελικὴν : *ἵνα μὴ ἄσιτοι ἔσονται*].

2. *Φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσῃς.* [Πλαγία ἐρώτ. ἀντιστοιχοῦσα μὲ τελικὴν πρότ. *ἵνα μὴ... ποιήσῃς* καὶ μὲ ἐνδοιαστικὴν : *φυλάττου μὴ... ποιήσῃς* =μήπως...]

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Τί λέγεται πλαγία ἐρώτησις ; 2. Τί προτάσεις εἶναι αἱ πλάγιαι ἐρωτήσεις ; 3. Μὲ τί εἰσάγονται ; 4. Μετὰ ἀπὸ ποῖα ρήματα ἀκολουθοῦν ; 5. Πότε χρησιμοποιεῖται εὐκτικὴ τοῦ πλαγίου λόγου ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

1ον) Ὑπογραμμίσατε τὴν πλαγίαν ἐρώτησιν καὶ προσέξατε ἀπὸ ποῖον ρῆμα ἐξαρτᾶται καὶ μὲ τί εἰσάγεται.

2ον) Τρέψατε τὴν πλαγίαν εἰς εὐθεῖαν ἐρώτησιν.

1. Ἐρήσομαι πόθεν μαθὼν τὰ συμφέροντα ἐπίστασαι καὶ δοςτις ἐστίν.—Οὐ φροντιστέον ἡμῖν τί ἐροῦσιν ἡμᾶς οἱ πολλοί, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαίων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων.— 3. Ἐπισκεψώμεθα, εἰ ὁ ἄριστος εὐδαιμονέστερος καὶ ὁ κάκιστος ἀθλιώτατος ἢ ἄλλως ἔχει.—4. Οὐκ ἔχω τί φῶ.—5. Ἐρωτώμενος ποδαπὸς εἶη, Πέρσης ἔφη εἶναι.—6. Οἱ νόμοι ἐπιμέλονται, ὅπως ἀγαθοὶ ἔσονται οἱ πολῖται.

ΜΑΘΗΜΑ 53^{ΟΝ}

Γενική επανάληψις

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Α') Νά γίνῃ μία γοργή ἐπανάληψις τοῦ 35ου Μαθήματος καὶ τῶν ὥσων ἐλέγχθησαν περὶ τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων (Μαθήματα 42-51), βάσει τῶν ἐρωτήσεων ποὺ ὑπάρχουν εἰς ἕκαστον μάθημα.

Β') Νά γίνῃ ἐφαρμογὴ ὅλων αὐτῶν ἐπάνω εἰς τὰ θέματα ποὺ ἀκολουθοῦν κατωτέρω.

Εἰς τὰ θέματα αὐτὰ γὰ γίνῃ ἡ ἐξῆς ἐργασία :

1ον) Νά χωρισθοῦν αἱ προτάσεις ἐκάστης περιόδου.

2ον) Νά καθορισθῇ ποῖαι εἶναι κύριαι καὶ ποῖαι δευτερεύουσαι.

3ον) Νά παρατηρηθῇ πῶς συνδέονται μετὰ τῶν αἱ κύριαι.

4ον) Νά καθορισθῇ ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται ἕκαστη τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων.

5ον) Τί εἶδους εἶναι ἡ δευτερεύουσα πρότασις, πῶς εἰσάγεται, πῶς ἐκφέρεται καὶ ὅ,τι ἄλλο παρουσιάζει.

1.—Κόδρου τῶν Ἀθηνῶν βασιλεύοντος, στρατιὰν μεγάλην ἤγειραν [=συνήθρισαν] οἱ Πελοποννήσιοι, ἵνα εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐμβάλωσι. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπηρώτων, εἰ αἰρήσουσι τὰς Ἀθήνας. Τοῦ δὲ θεοῦ σημήναντος, ὅτι τὴν πόλιν αἰρήσουσιν, ἐὰν μὴ τὸν τῶν Ἀθηνῶν βασιλέα ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Ὁ δὲ Κόδρος οὕτως ἦν φιλόπολις, ὥστε καὶ τὸν θάνατον ὑπέμεινε, ἵνα τὴν πόλιν σώσῃ. (Δ. Φιλικοῦ, Ἀναγνωστικὸν σελ. 60, ἀριθ. 70).

2.—Ἐπεὶ φίλοι τινὲς τοῦ Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονος συνηθροισμένοι ἦσαν, Ἀρμόδιος εἶπεν, «ὦ ἄνδρες, ὑπὸ μὲν Θεσέως ἢ τε τῶν Κρητῶν ἀδικία καὶ ὕβρις ἐλέλυτο καὶ ἡ πολιτεία ἰδρυτο. Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Κόδρου θάνατον, ἐπεὶ ἡ βασιλεία τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐπέπαυτο, οὐδεὶς ἐτυράννευσε, πλὴν Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, οἱ δουλεύειν ἡμᾶς ἀναγκάζουσιν. Ἀλλ' ἡμεῖς πεπαιδευμένοι ἄνδρες ἐλευθεροὶ εἶναι. Ἴνα δ' ἡ πατρις ἡμῶν ἐλευθέρῃ, τοὺς τυράννους ἀνάγκη φονεῦσαι. Φονεύσωμεν οὖν αὐτοὺς καὶ ἰδρύσωμεν ἐλευθερίαν. (Δ. Φιλικοῦ, Ἀναγνωστικόν, σελ. 33—34, ἀριθ. 41).

3.—Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανστρατιᾷ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσσηλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγεννημένων ἐπεβοήθουν. Ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γινόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδυτέρον αὐτοὺς ἐλθεῖν, ὃ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐρρῦν μέγας καὶ οὐ ῥαδίως διαβατὸς ἦν. Πορευόμενοι τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἥδη τῶν

ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. Ὡς δὲ ἤσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγεννημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν (ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευῇ, οἷα ἀπροσδοκῆτου τοῦ κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου) ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν (εἴ τινα λάβοιεν) ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχῳσιν τινὲς ἐζωγρημένοι. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα διανοοῦντο, οἱ δὲ Πλαταιῆς, δεισάντες περὶ τοῖς ἔξω, κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες, ὅτι οὐτέ τὰ πεποιημένα οὐσα δράσειαν, ἐν σπονδαῖς σφῶν πειράσαντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν, εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν, οὓς ἔχουσι ζῶντας. (Θουκυδίδου, βιβλίον Β' κεφ. 5).

ΜΑΘΗΜΑ 54^{ΟΝ}

Τὸ ἀπαρέμφατον

(§ 157—163)

Παραδείγματα : 1) Πόλεώς ἐστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι.—

Ταῦτα χρὴ ποιεῖν ἡμᾶς.

2. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

3. Φοβοῦμαι διελέγχειν σε.—Ταῦτα βούλομαι λέγειν.

4. Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης [= δηλ. τὸ ἀμύνεσθαι...]

5. Τίς οὕτως ἐστὶ δεινὸς λέγειν ; — Κῦρος ἦν ἄρχειν ἀξιώτατος.

6. Ἐκὼν εἶναι οὐδὲν ψεύσομαι.—Λέγουσιν, ὥς ἐμοὶ δοκεῖν, οὐκ ὀρθῶς οἱ ἄρχοντες.

7. Θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, μάχεσθαι [= μάχου]. —

ᾧ ξεῖν, ἀγέλλειν Λακεδαιμονίοις...

8. Ἐμὲ τάδε παθεῖν, φεῦ ! — Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν ! [= ᾧ τί τύχη !...]

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ βλέπομεν ποίαν θέσιν κατέχει τὸ ἀπαρέμφατον εἰς τὴν πρότασιν.

A) Τὸ ἀπαρέμφατον τίθεται διὰ τὴν δηλώσιν :

α) τὸ ὑποκείμενον (παραδ. 1).

β) τὸ κατηγορούμενον (παραδ. 2).

γ) τὸ ἀντικείμενον (παραδ. 3).

δ) τὴν ἐπεξήγησιν (παραδ. 4).

ε) τὸν προσδιορισμὸν (τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς) (παρ. 5).

Β) Τὸ ἀπαρέμφατον δύναται καὶ νὰ τεθῇ ἀπολύτως (παραδ. 6) εἰς μερικὰς στερεοτύπους ἐκφράσεις, πού ἀναφέρονται εἰς ὀλόκληρον τὸ περιεχόμενον μιᾶς προτάσεως καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν συντακτικὴν σχέσιν μὲ ὅρον τῆς προτάσεως.

Αἱ κυριώτεραι τοιαῦται ἐκφράσεις εἶναι :

Ἐκὼν εἶναι [= ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν].

Τὸ νῦν εἶναι [= ὅσον διὰ τώρα].

Ἐμοὶ δοκεῖν ἢ *ὡς ἐμοὶ δοκεῖν* [= κατὰ τὴν γνώμην μου]

Ὀλίγου δεῖν ἢ *μικροῦ δεῖν* [= σχεδόν]

Ὅς εἰπεῖν ἢ *ὡς ἔπος εἰπεῖν* [= διὰ νὰ εἶπω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον].

Ὅς συντόμως εἰπεῖν ἢ *συνελόντι εἰπεῖν* [= διὰ νὰ ὁμιλήσω συντόμως ἢ: σὰν νὰ ποῦμε].

Γ) Σπάνια τὸ ἀπαρέμφατον χρησιμοποιεῖται καὶ ἀντὶ προστακτικῆς (παραδ. 7).

Ἐπίσης δύναται νὰ τεθῇ καὶ ὡς ἐπιφώνημα (παραδ. 8).

● Τὸ ἀπαρέμφατον ὅταν τίθεται μὲ ἄρθρον λέγεται *σύναρθρον* ἢ *ἐναρθρον* ἀπαρέμφατον καὶ ὅταν τίθεται χωρὶς ἄρθρον, λέγεται *ἀναρθρον* ἀπαρέμφατον.

Τὸ ἀναρθρον ἀπαρέμφατον κατέχει εἰς τὸν λόγον τὴν θέσιν πού εἶδαμε ἀνωτέρω.

Τὸ σύναρθρον τίθεται διὰ νὰ δηλώσῃ :

Τὸ ὑποκείμενον.

Π. χ. *Τὸ σιγᾶν κρείττον ἐστὶ τοῦ λαλεῖν.*

Τὸ ἀντικείμενον.

Π. χ. *Τοῦ ζῆν αὐτὸν ἀπεστέρησεν.*

Προσδιορισμὸν (ὅποιονδήποτε).

Π. χ. *Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο.*

Ὁρμησαν εἰς τὸ διώκειν.

Κῦρος ἐφέρετο ὁρῶν μόνον τὸ πταίειν.

Τοῦτό ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεόν τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν.

● Εἰς τὴν γλῶσσάν μας δὲν ἔχομεν ἀπαρέμφατον καὶ διὰ τοῦτο ἀναλύομεν αὐτὸ εἰς εἰδικὴν πρότασιν ἢ εἰς βουλητικὴν (κυρίως τελικὴν).

- "Όταν τὸ ἀπαρέμφατον ἀντιστοιχῇ πρὸς εἰδικὴν πρότασιν, λέγεται εἰδικὸν ἀπαρέμφατον.

Π. χ. *νομίζεται τὴν πόλιν ἄξενον εἶναι* [=νομίζεται ὅτι ἡ πόλις εἶναι ἀφιλόξενος].

Τὸ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἐξηγεῖται μὲ τὸ ὅτι.

- "Όταν δὲ τὸ ἀπαρέμφατον ἀντιστοιχῇ πρὸς οἰανδήποτε πρότασιν ἐπιθυμίας, λέγεται τελικὸν ἀπαρέμφατον καὶ σημαίνει τὸν σκοπὸν.

Π. χ. *Σωκράτης προέτρπευεν τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι* [=ὁ Σωκράτης προέτρπευε τοὺς μαθητάς νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἀρετὴν...].

Τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον ἐξηγεῖται μὲ τὸ νά.

ΜΑΘΗΜΑ 55^{ον}

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ

Τὸ ἀπαρέμφατον ὡς ἀντικείμενον

(§ 163)

Παραδείγματα: 1) *Τὸν μὲν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα εἶναι φημι, τὸν δὲν ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον* [ισχυρίζομαι ὅτι εἶναι...]

2) *Λέγεται ὑπάρχειν πόλεις ἐρήμους* [=ὅτι ὑπάρχουν...]

3) *Ἐλπίζει τιμῶν τὸν θεὸν πράξειν καλῶς* [=ὅτι θὰ εὐτυχίῃς, ἐὰν τιμῇς τὸν θεόν...]

4) *Ἐλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι* [=ὅτι δὲν ἦσαν...]

5) *Δοκεῖ ἀφικέσθαι μυρίους ἐχθροὺς* [=ὅτι ἔφθασαν...]

6) *Βούλομαι λέγειν* [=ἐπιθυμῶ νὰ λέγω]. 7) *Οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν* [=νὰ κοιμηθοῦν].— 8) *Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε* [=νὰ ἐπαινεῖσαι μᾶλλον...]

- Μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον συντάσσονται τὰ :

λ ε κ τ ι κ ᾶ ρήματα, ὅπως :

λέγω (παραδ. 2)

φημι (παραδ. 1)

ὁμολογῶ

δ ο ξ α σ τ ι κ ᾶ ρήματα (ποὺ σημαίνουν δόξαν=γνώμην), ὅπως :

δοκῶ (παραδ. 5)

νομίζω

οἶμαι

ὑπολαμβάνω [=νομίζω]

Ἐπίσης τὰ ρήματα : ἐλπίζω, προσδοκῶ, ὑπισχνοῦμαι, ἀπειλῶ, ὕμνουμι, ἐπαγγέλλομαι. Τὰ ρήματα αὐτὰ συντάσσονται μὲ ἀπαρέμφατον μέλλοντος, διότι ἀναφέρονται εἰς κάποιαν μέλλουσαν πράξιν.

Π. γ. 1) Ἐπαγγελλόμεθα Ἀγριῶ εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλεῖον καθιεῖν αὐτὸν [=ὅτι θὰ τὸν καθίσωμεν...]

2) Ὡμοσαν μὴ προδώσειν ἀλλήλους [=ὅτι δὲν θὰ προδώσουν.]

3) Προσδοκῶ ταῦτα ἀπολογήσασθαι αὐτόν.

Τὸ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον κανονικὰ δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ. •πανιώτερον δὲ τὴν ἄρνησιν μή.

● Μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον συντάσσονται τὰ ρήματα:

1) Τὰ ἐφετικά (ποὺ σημαίνουν ἔφειν=ἐπιθυμῶν), ὅπως:

ἐφίεμαι

βούλομαι

ἐπιθυμῶ

ὀρέγομαι [=ἐπιθυμῶ]

θέλω

ἄξιω κλπ.

2) Τὰ κελευστικά ἢ προτρεπτικά (ποὺ σημαίνουν προτροπήν), ὅπως:

προτρέπω

συμβουλεύω

πείθω [=προσπαθῶ νὰ πείσω].

3) Τὰ κωλυτικά ἢ ἀπαγορευτικά, ὅπως:

ἀπαγορεύω

κωλύω.

4) Τὰ δυνητικά καὶ ὅσα ἔχουν παρομοίαν σημασίαν, ὅπως:

δύναμαι

μανθάνω [=ίκανὸς γίνομαι]

πράττω

πέφυκα [=εἶμαι πλασμένος]

ποιῶ

ἐπίσταμαι [=γνωρίζω].

ἔχω [=δύναμαι]

οἶδα [=γνωρίζω ἢ εἶμαι ἰκανὸς κ.λ.π.]

Τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον δέχεται τὴν ἄρνησιν μή.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Ποίαν θέσιν κατέχει εἰς τὴν πρότασιν τὸ ἀπαρέμφατον;
- 2) Πῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὸ ἀπαρέμφατον;
- 3) Τί λέγεται τελικὸν καὶ τί εἰδικὸν ἀπαρέμφατον;
- 4) Ποῖα ρήματα συντάσσονται μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον καὶ ποῖα μὲ τελικόν;
- 5) Ποῖα ρήματα συντάσσονται μὲ ἀπαρέμφατον μέλλοντος;
- 6) Ποίαν ἄρνησιν δέχεται τὸ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον καὶ ποίαν τὸ τελικόν;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ γίνη ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀπαρεμφάτων εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ γίνη ἡ σύνταξις.

1) Κλέαρχος οὐκ ἔφη αὐτὸς στρατηγεῖν. 2) Ὅ,τι ἂν ποιῆς νόμιζε τοὺς θεοὺς ὁρᾶν. 3) Ἐξεστὶν ἡμῖν τὰ ὄρη προκαταλαβοῦσιν ἄπορα [=ἀδιάβατα] ὑμῖν παρέχειν. 4) Δαρεῖος ἐβούλετο τοὺς παῖδας ἀμφοτέρους παρῆναι. 5) Οἱ Πέρσαι οἶονταί τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ θεοὺς ἂν ἀμελῶς ἔχειν. 6) Πρόξενος ὑπισχεῖτο Ξενοφῶντι, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν ποιήσῃν Κύρῳ. 7) Ὁ ἡγεμὼν παρεκελεύετο αἰθεῖν [=νὰ καίωσι, αἰθῶ] καὶ φθείρειν τὴν χώραν. 8) Τὸ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ὑπομιμνήσκειν μικροῦ δεῖν [=σχεδὸν] ὁμοῖόν ἐστι ἰῶ. ὀνειδίζειν. 9) Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν [=σχολεῖον] εἶναι. 10) Κτησίαν τὸν ἱατρὸν ἐπιστήμονα καὶ σώφρονα ἄνδρα εἶναι λέγουσιν. 11) Συμβουλευώ ὑμῖν ἰδρύσαι τὰ τεῖχη. 12) Λαοκόων ἐκέλευσε τοὺς Τρῶας ἀφανίσαι τὸν ἵππον. 13) Πρωταγόρας ὠμολόγει σοφιστὴς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους. 14) Οἱ ἐκ τοῦ ἵππου καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν τοὺς Τρῶας φονεῦσαι ἐπεχείρησαν. 15) Οἱ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτευν γὰρ ἦδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι, μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. 16) Κύρος ἦν ἀνὴρ ἄρχειν ἀξιώτατος. 17) Τῶν οἰκετῶν οὐκ ὀλίγους κελεύσομεν τῆς θύρας μετέχειν. 18) Ἐκαστος μείζον θάρρος τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἔχέτω καὶ νομισάτω αὐτὸς τῆς νίκης αἴτιος ἔσσεσθαι. 19) Κύρος ἐμελλεν αὐτὸν ζῶντα καίνακασαι. 20) Ἐβουλευσάτο καὶ τὸν ἰσθμὸν τὸν μεταξὺ Λιβύης καὶ Ἀσίας διορύξαι, ἵνα τοῖς πλοίοις διέκπλουν παράσχη. 21) Οὕτω ἔλεγον· καὶ τοι ἀληθές γε, ὥς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασιν. 22) Μεταπεμψάμενος τοὺς Φοίνικας ἔπειθεν αὐτοὺς τούτῳ ἐπιχειρῆσαι τῷ ἔργῳ. 23) Οὐχ ὅσιον βιάζεσθαι οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα. 24) Ἐνόμιζον γὰρ ἡμῖν μὲν ἐξεῖναι [ἔξεστιν=ἐπιτρέπεται] τεῖχη ἰδρύειν, ὑμῖν δ' οὐ προσήκειν ἡμᾶς κωλύειν.

Μ Α Θ Η Μ Α 56^{ON}

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ

Ἡ ταυτοπροσωπία καὶ ἑτεροπροσωπία

(§ 161—162)

Παραδείγματα : 1) Οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν.

2) Φοβοῦμαι διελέγχειν σε.—3) Ἀδικεῖσθαι ὑφ' ἡμῶν νομίζει Κύρος.—4) Πρωταγόρας ἐνόμιζεν γινώσκειν πάντα.

—5) Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλει.

6) Σωκράτης ἡγεῖτο Θεοὺς πάντα εἰδέναι.

- 7) Ἀναξαγόρας τὸν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι.
- 8) Οἱ Πέρσαι οἴονται τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ τοὺς θεοὺς ἂν ἀμελῶς ἔχειν.
- 9) Τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωσαν Θυρέαν οἰκεῖν.
- 10) Οἱ μὲν ἠϋχοντο αὐτοὺς ληφθῆναι.

Παρατηρήσεις : Ἐάν γίνῃ ἡ σύνταξις τῶν παραδειγμάτων (1, 2, 3, 4, 5), θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου. Ἔτσι π.χ. τὸ ὑποκείμενον τοῦ οὐκ ἐδύναντο (παραδ. 1) οἱ στρατιῶται, εἶναι καὶ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου καθεύδειν. Ἡ σύνταξις αὕτη λέγεται **ταυτοπροσωπία**.

Ἐάν δὲ γίνῃ καὶ ἡ σύνταξις τῶν παραδειγμάτων (6, 7, 8, 9, 10), θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος. Ἔτσι π.χ. ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶδέναι (παραδ. 6) εἶναι τὸ θεός, ἐνῶ τοῦ ρήματος ἡγεῖτο ὑποκείμενον εἶναι τὸ ὄνομα Σωκράτης. Ἡ σύνταξις αὕτη λέγεται **ἑτεροπροσωπία** καὶ **ἀπαρεμφατική** σύνταξις.

● Ταυτοπροσωπία λέγεται ἡ σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ ἴδιον.

● Ἑτεροπροσωπία ἢ ἀπαρεμφατική σύνταξις λέγεται ἡ σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλο εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος καὶ ἄλλο τοῦ ἀπαρεμφάτου.

● Εἰς τὴν ἑτεροπροσωπίαν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου, καθὼς καὶ τὸ κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι προσδιορισμοὶ τίθενται κανονικὰ εἰς αἰτιακὴν πτῶσιν :

Π. χ. Σωκράτης ἡγεῖτο θεοὺς πάντα εἶδέναι [=ὅτι γνωρίζουν οἱ θεοὶ τὰ πάντα].

Νομίζω ὑμᾶς εἶναι καὶ φίλους καὶ συμμάχους [=Νομίζω ὅτι σεῖς εἰσθε...]

Συχνὰ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου συμβαίνει νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος εἰς πτῶσιν γενικὴν ἢ δοτικὴν. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν τὸ κατηγορούμενον καὶ οἱ ἄλλοι προσδιορισμοὶ τοῦ ἀντικειμένου τίθενται εἰς γενικὴν ἢ δοτικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς αἰτιατικὴν :

Π. χ. Οἱ πρέσβεις Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι.

Ἐρετριεῖς Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Κῦρος παραγγέλλει τῷ Κλεάρχῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στρατεύμα' καὶ Ξενία ἥκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους.

● Τὸ ἀπαρέμφατον συχνὰ λαμβάνει καὶ τὸ *δυνητικὸν* ἄν. Τότε ἰσοδυναμεῖ μὲ δυνητικὴν ὀριστικὴν ἢ εὐκτικὴν καὶ ἐξηγεῖται ὅπως ἐξηγοῦνται αἱ ἐγκλίσεις αὐταί.

Π. χ. *Κῦρος εἰ ἐβίω, ἄριστος ἂν δοκεῖ ἄρχων γενέσθαι* [= ὅτι ἐγένετο ἄν].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖον συντακτικὸν φαινόμενον λέγεται ταυτοπροσωπία;
2. Ποῖον ἑτεροπροσωπία; 3. Εἰς ποῖαν πτῶσιν τίθεται τὸ ὑποκείμενον ἐπὶ ἑτεροπροσωπίας;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ταυτοπροσωπία καὶ ἡ ἑτεροπροσωπία εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν. Νὰ εὐρεθῇ, τὸ ὑποκείμενον τῶν ἀπαρεμφάτων.

1) Δεῖ ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς τῶν πραγμάτων ἀκοῦσαι. 2) Κλεάρχος ἔφη αὐτὸς στρατηγεῖν. 3) Ἦκουεν αὐτὸν καλὸν κάγαθόν εἶναι. 4) Ἐγὼ τε καὶ οἱ ἄλλοι φαμέν Ἀθηναίους σοφοὺς εἶναι. 5) Οἱ στρατιῶται ἠῤῥοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι. 6) Ὁ Πρωταγόρας ἐδίδασκε τοὺς νέους πράττειν καὶ λέγειν τὰ τῆς πόλεως. 7) Ὁμολογεῖς περὶ ἐμέ ἄδικος γεγενῆσθαι. 8) Ἐξεστὶν ὑμῖν εὐεργέτας φανῆναι Λακεδαιμονίων. 9) Πολλοὺς οἶμαι ἀνθρώπους εἶναι οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν ἐθέλοιεν οὔτε ἀδικεῖν οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἐκόντες εἶναι. 10) Βασιλεὺς ὑπέσχετο ταῖς πόλεσιν αὐτονόμους ἔσεσθαι. 11) Ἐπισθένης Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. 12) Ἐνόμιζον παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀξιώτερας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ. 13) Ἡμεῖς πιστεύομεν δίκαια εἶναι ἃ λέγομεν. 14) Οὐχ οἶόν τε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι. 15) Ὁ λύχνος διὰ τὸ λαμπρὰν φλόγαν ἔχειν φῶς παρέχει. 16) Φημί Ὁμηρον πεποικέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δὲ Ὀδυσσεά. 17) Δερκυλίδας ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας ἀνοῖξαι τὰς πύλας. 18) Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα. 19) Ἀγροίλαος τῷ ἀεὶ ἐμφανὲς εἶναι ἠγάλλετο. 20) Οἱ Ἀθηναῖοι ἠγοῦντο ταῖς ὑπερεχούσαις τῶν πόλεων λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον ἢ δούλαις ὀφθῆναι γενομένας.

ΜΑΘΗΜΑ 57^{ΟΝ}

Ἡ μετοχή

(§ 165—170)

- Παραδείγματα:** 1) Οἱ νῦν ὄντες ἄνθρωποι [=οἱ ἄνθρωποι οἱ νῦν εἰσιν].
 2) Οἱ πρέσβεις οἱ μετὰ Φιλίππου πεμφθέντες [=οἱ ἐπέμ-
 φθησαν].
 3) Ὁρῶ σε φυλαττόμενον [=σὲ βλέπω νὰ φυλάγῃσαι].
 4) Ἦκουε Κύρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα [=ἤκουε ὅτι ἦτο ἐν Κ....].
 5) Οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες [=ἵνα
 πολεμήσουν].
 6) Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται [=ὅταν πέσῃ ἡ δρυς...].
- Ἡ μετοχή διακρίνεται εἰς τρία εἶδη ;
 α') Ἐπιθετική μετοχή (παραδ. 1, 2).
 β') Κατηγορηματική μετοχή (παραδ. 3, 4).
 γ') Ἐπιρρηματική μετοχή (παραδ. 5, 8).

Α') Ἡ ἐπιθετική μετοχή

(§ 165)

- Ἡ ἐπιθετική μετοχή ἐκφέρεται συνήθως μὲ τὸ ἄρ-
 θρον (παραδ. 1, 2) καὶ δύναται νὰ ἀναλύεται εἰς ἀναφο-
 ρικὴν πρότασιν μὲ τὸ ὅς ἢ ὅστις. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ
 ἀναφορικὴ μετοχή.

Π. χ. Κλέαρχος ἐπολέμει τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποτον
 οἰκοῦσι. [=ἐπολέμει μὲ τοὺς Θραῖκας, οἱ ὅποιοι κατέκουν...]
 Ναῦν πύργους ξυλίγους ἔχουσιν [=ἡ ὁποία εἶχε...]
 Παῖς καλῶς πεπαιδευμένος [=ὁ ὅποιος εἶναι...]

Συχνὰ ἡ σύναρθρος ἐπιθετικὴ μετοχή, ὅπως καὶ κάθε σύναρ-
 θρον ἐπίθετον, λαμβάνεται καὶ ὡς οὐσιαστικόν :

- Π. χ. Οἱ ἔχοντες [=οἱ πλούσιοι].
 Ὁ λέγων [=ὁ ρήτωρ].
 Τὸ ποθοῦν [=ὁ πόθος].
 Ὁ ἥδιστα ἐσθίων ἥκιστα ὄψον δεῖται [=πᾶς ὅστις ἥδιστα
 ἐσθίει...].
 Μίσει τοὺς κολακεύοντας [=τοὺς κόλακας].
 Ὁ διώκων [=ὁ κατήγορος]. Ὁ φεύγων [=ὁ κατηγορούμενος].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Εἰς πόσα εἶδη διακρίνεται ἡ μετοχή ; 2) Πῶς ἐκφέρεται ἡ
 ἐπιθετικὴ μετοχή καὶ εἰς τί ἀναλύεται ; 3) Ὡς τί λαμβάνεται ἡ σύν-
 αρθρος ἐπιθετικὴ μετοχή ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

- 1) Ὁ μὴ ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν τιμῆς ἄξιος.
- 2) Ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως.
- 3) Ἐμοὶ χαλεπαίνουσιν ὅτι τῷ πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀδικοῦντι.
- 4) Ὁ μὴ δαρεῖς παῖς οὐ παιδεύεται.
- 5) Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας· ἀμφοτέρω γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν.
- 6) Ὁ πεπαιδευμένος ἀνὴρ χρηστός ἐστίν.
- 7) Ὁ ἐνταῦθα ἑαυτὸν τάξας τῆς πολιτείας εἰμὶ ἐγώ.
- 8) Ἦκουσάς τινος ἀμφισβητοῦντος ὡς τὸν ἀδίκως ἀποκτείναντα οὐ δεῖ δίκην διδόναι·
- 9) Ἐγὼ εἰμι ὁ ταῦτα τούτοις συμβεβουλεύκως.
- 10) Ὁ λέγων ὀρθῶς εἴρηκεν.

ΜΑΘΗΜΑ 58^{ον}

Η ΜΕΤΟΧΗ

Β') Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχή

(§ 167)

Παραδείγματα: Ἐγὼ διατελῶ ταῦτα νομίζων.

- 2) Ὁρῶ σε φυλαττόμενον.
- 3) Ἐγὼ οὐποτ' ἐπανόμην λέγων.
- 4) Ὁρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα.

Αἱ μετοχαὶ τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν ἐπέχουν θέσιν κατηγορουμένου ἢ κατηγορηματικοῦ προσδιορισμοῦ καὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ ὑποκείμενον (παραδ. 1, 3) καὶ εἰς τὸ ἀντικείμενον (παραδ. 2, 4). Ἡ μετοχὴ αὕτη λέγεται **κατηγορηματικὴ**.

Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ τίθεται εἰς τὴν ἰδίαν πῶσιν μὲ τὸ ὑποκείμενον, ὅταν ἀναφέρεται εἰς αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν μὲ τὸ ἀντικείμενον, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀντικείμενον.

● Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἐξηγεῖται εἰς τὴν γλῶσσάν μας μὲ τὸ νὰ ἢ μὲ τὸ ὅτι.

Μὲ κατηγορηματικὴν μετοχὴν συντάσσονται πολλὰ ῥήματα. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς διαφόρους κατηγορίας.

Παραδείγματα:

- 1) Ἀρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θεῶν.—Πάύομαι λέγων.
- 2) Ὁρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα.—Γινώσκω ἀσθενῆς ὢν.

- 3) *Ἡ ψυχὴ φαίνεται ἀθάνατος οὐσα.*—*Ἐξηγγεῖλα τῷ Ἀγη-
σίλῳ προσιὼν τὸ στράτευμα.*
- 4) *Ἀπειρήκα ἤδη βαδίζων καὶ τρέχων.*—*Εὐθύδημος ἔχαιρεν
ἀκούων ταῦτα.*
- 5) *Εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με.*—*Ἀδικεῖτε πολέμου ἄρ-
χοντες.*
- 6) *Ἐτύγχανον λέγων.*—*Ὄχετο φεύγων.*—*Ἐλαθεν εἰσελ-
θόντες.*

● Με κατηγορηματικὴν μετοχὴν συντάσσονται τὰ
ρήματα :

Α') *Ἐνάρξεως καὶ λήξεως σημαντικά :* ἄρχομαι,
παύομαι, λήγω κλπ. (παράδ. 1).

Β') *Αἰσθήσεως καὶ γνώσεως σημαντικά :* αἰσθάνομαι
ὁρῶ, ἀκούω, μανθάνω κλπ. (παράδ. 2)

Γ') *Δείξεως καὶ δηλώσεως σημαντικά :* φαίνομαι, ἀγ-
γέλλω, κλπ. (παράδ. 3)

Δ') *Καρτερίας καὶ ἀνοχῆς σημαντικά :* ἀνέχομαι,
καρτερῶ, ὑπομένω, κλπ. (παράδ. 4).

Ε') *Ψυχικοῦ πάθους σημαντικά :* χαίρω, ἥδομαι, ἄχθο-
μαι, ἀγανακτῶ, κλπ. (παράδ. 4).

ΣΤ) *Εὖ ποιῶ ἢ κακῶς ποιῶ, κακῶς ποιῶ, χαρίζομαι, ἡττῶ-
μαι κλπ. (παράδ. 5).*

Ζ') *Τὰ ρήματα :* τυγχάνω, λανθάνω, λαγχάνω, εἰμί, φαίνομαι,
διάγω, διαγίγνομαι, διατελῶ, οἶχομαι, φθάνω, φανερός εἰμι,
δηλός εἰμι κλπ.

● Εἰς τὰ ρήματα τῆς τελευταίας κατηγορίας (Ζ), ἐπειδὴ ἡ
μετοχὴ ἐκφράζει τὸ κύριον νόημα καὶ τὸ ρῆμα τὸ δευτερεῦον, διὰ
τοῦτο κατὰ τὴν ἐξηγήσιν τὸ ρῆμα ἀποδίδεται μὲ ἐπίρρημα ἢ ἐπιρ-
ρηματικὴν φράσιν, ἡ δὲ μετοχὴ τρέπεται εἰς ρῆμα.

- Π. χ. 1) *Ὄχετο φεύγων* [=ἔφυγε ταχέως].
2) *Διετέλεσαν μαχόμενοι* [=ἀδιαλείπτως ἐμάχοντο].
3) *Πατρικὸς ἡμῖν φίλος τυγχάνεις ὧν* [=κατὰ τύχην εἶσαι ἡ
ἔτυχε νὰ εἶσαι].
4) *Οὕτω τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανε τρεφόμενον στράτευμα* [=
ἐτρέφετο λάθρα, κρυφίως].
5) *Ἐγὼ ὥχόμην ἀπὼν οὔκαδε* [=ἀνεχώρησα κατ' εὐθείαν εἰς
τὸ σπίτι μου].

- Τὰ ρήματα **ἀκούω** καὶ **αἰσθάνομαι** συντάσσονται κατὰ τρεῖς τρόπους:

α') Μὲ γενικὴν καὶ μετοχὴν κατηγορηματικὴν, ὅταν πρόκειται δι' ἅμεσον ἀντίληψιν.

Π. χ. ἤκουσα αὐτοῦ διαλεγομένου [=τὸ ἤκουσα (ὁ ἴδιος μὲ τὰ αὐτιά μου) νά...].

Οὐκ ἦσθοντο προσιόντων τῶν πολεμίων [=δὲν ἀντελήφθησαν..]

β') Μὲ αἰτιατικὴν καὶ μετοχὴν κατηγορηματικὴν, ὅταν πρόκειται δι' ἕμμεσον ἀντίληψιν.

Π. χ. ἤκουσε Κύρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα [=ἤκουσεν (ἀπὸ ἄλλους, ὅτι ὁ Κύρος ἦτο...]

Ἀρδιαῖος, ὡς ἦσθετο Κύρον πεπτωκότα, ἔφυγεν [=ὅταν ἐπληροφορήθη (ἀπὸ ἄλλους)...].

γ') Μὲ αἰτιατικὴν καὶ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον, ὅταν πρόκειται δι' ἕνα ἀβέβαιον γεγονός.

Π. χ. Ἀκούω κόμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας [=ἀκούω νά λέγουν ...]

ἤσθάνετο αὐτοὺς μέγα παρὰ βασιλεῖ Δαρείῳ δύνασθαι [=εἶχε τὴν γνώμην ὅτι αὐτοί...]

- Τὸ ρῆμα **γινώσκω** μὲ κατηγορηματικὴν μετοχὴν σημαίνει **γνωρίζω**, μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον=**κρίνω**, **νομίζω** καὶ μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον=**ἀποφασίζω**.

Π. χ. Ἔγνωσαν τὴν πατρίδα δουλωθεῖσαν.

Ἔγνω δεῖν τὴν γυναῖκα σατραπεύειν.

Ἔγνω παρὰδοῦναι αὐτοὺς τοῖς φυγάσι.

- Τὸ ρῆμα **μέμνημαι** μὲ μετοχὴν σημαίνει **ἐνθυμούμαι** ὅτι..., μὲ ἀπαρέμφατον =**ἐνθυμούμαι** νά, ἔχω ὑπ' ὄψει μου, σκέπτομαι.

Π. χ. Μέννημαι ταῦτα ἀκούσας σου.

Μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι.

- Τὸ ρῆμα **οἶδα** μὲ μετοχὴν σημαίνει **γνωρίζω** ὅτι, μὲ ἀπαρέμφατον=**γνωρίζω** νά...Τὴν ἰδίαν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ρῆμα **ἐπίσταμαι**.

Π. χ. Οἱ Ἕλληνες οὐκ ᾔδεσαν Κύρον τεθνηκότα.

Τοῦτον ὑμεῖς ἐπίστασθε ὁμᾶς προδόντα.

Οἶδα γράφειν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγεται κατηγορηματική μετοχή; 2) Ποια ρήματα συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή; 3) Εἰς ποῖα ρήματα ἡ κατηγορηματική μετοχή ἐξηγεῖται ὡς ρῆμα καὶ τὸ ρῆμα ὡς ἐπίρρημα; 4) Κατὰ πόσους τρόπους συντάσσονται τὰ ρήματα ἀκούω καὶ αἰσθάνομαι; 5) Τί γνωρίζετε περὶ τῆς συντάξεως τῶν ρημάτων γινώσκω, μέμνημαι, οἶδα καὶ ἐπίσταμαι;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

1) Οἱ πολέμιοι ὡς ἤρξαντο θεῖν [=θέω=τρέχω] οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτρέπετο. 2) Ὁρῶ λύπας ἔχοντας μείζονας τοὺς μείζονας. 3) Κλέαρχος ἐπὶ τοὺς πολεμίους οὐκ ἤγεν· ᾗδαι γὰρ τοὺς στρατιώτας ἀπειρηκότες [ἀπαγορεύω=κουράζομαι] καὶ ἀσίτους ὄντας. 4) Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. 5) Ἀβροκόμας ἐπεὶ ἤκουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνε. 6) Χειρίσοφος ἐτύγχανεν ἀπὼν ἐν κώμῃ τινί. 7) Ἀθηναῖοι φανερόν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολεμοῦντες, ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύοντες. 8) Ἐπτά ἡμέρας οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι διετέλεσαν. 9) Κῦρος ἦσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βορβάρους φόβον ἰδών. 10) Ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος καὶ βαδίζων καὶ τρέχων.

ΜΑΘΗΜΑ 590Ν

Η ΜΕΤΟΧΗ

Γ') Ἡ ἐπίρρηματική μετοχή

(§ 163)

Ἡ ἐπίρρηματική μετοχή (ἢ παράθετική) φανερώνει τὴν ρηματικὴν ἔννοιαν τῆς μετοχῆς. Αὕτη προσδιορίζει τὸ ρῆμα καὶ ἰσοδυναμεῖ με ἐπιρρηματικὴν δευτερεύουσαν πρότασιν ἢ ἐπιρρηματικὸν προσδιορισμόν.

Ἡ ἐπιρρηματική μετοχή διακρίνεται εἰς διάφορα εἶδη. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ τὰ διακρίνωμεν.

Παραδείγματα : 1) Ἄτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες πολλὰ ἀνδράποδα ἔλαβον [=ἐπειδὴ ἐπέπεσαν αἰφνιδίως ...]

- 2) Ἐνταῦθα ἔμενον ὡς τὸ ἄκρον κατέχοντες· οἱ δ' οὐ κατεῖχον [=διότι κατεῖχον (ὅπως ἐνόμιζαν) τὸ ἄκρον...]
- 3) Εἰς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται [=Εἰς Δελφοὺς ἵνα λάβῃ χρησμόν...]
- 4) Οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες [=διὰ τὴν πόλιν πολεμήσουσαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πολεμήσουν].
- 5) Ἀριστῶντι τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκοι [=Ἐνῷ ἐπρογευμάτιζεν ὁ Ξ. ...]
- 6) Ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι [=Ἠναγκάζοντο καὶ ὅταν ἔφευγαν ἢ καὶ ἐνῷ ἔφευγαν νὰ μάχωνται].
- 7) Δίκαια δράσας συμμάχους ἔξεις θεοὺς [=Ἐὰν πράξῃς δίκαια...]
- 8) Τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν [=Ἐὰν τοὺς φίλους εὐεργετῇτε, θὰ δυνηθῇτε...]
- 9) Πολλοὶ ὄντες εὐγενεῖς, εἰσὶ κακοί [=Πολλοὶ ἄν καὶ εἶναι ἀπὸ μεγάλο τῆξι...]
- 10) Εἰσεέλθετε ὑμεῖς καίπερ οὐ διδόντος τοῦ νόμου [=ἄν καὶ ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει...]
- 11) Εἰσὶ δέ τινες τῶν Χαλδαίων, οἳ ληζόμενοι ζῶσι [=οἱ ὅποιοι ζοῦν ληστεύοντας ἢ ληστεύουν καὶ ζοῦν].
- 12) Ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης ἔχων ναῦς ὀλίγας [=Ἦλθε... ἔχοντας ὀλίγα πλοῖα ἢ μὲ ὀλίγα πλοῖα].

Τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐπιρρηματικῆς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι :

Α' ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Αἰτιολογική. Ἡ μετοχή αὐτὴ λαμβάνει τὰ μόρια ἄτε (δῆ), οἶα, οἶον, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πραγματικὴν αἰτίαν καὶ τὸ ὥς, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν γνώμην τοῦ ὑποκειμένου (παραδ. 1, 2).

Ἡ αἰτιολογικὴ μετοχὴ δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ.

Β' ΤΕΛΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Τελική. Ὡς τελικὴ μετοχὴ τίθεται μόνον ἡ μετοχὴ τοῦ μέλλοντος καὶ ἐξαρτᾶται συνήθως ἀπὸ ρήματα κινήσεως σημαντικά (παραδ. 3, πορεύεται=κινήσεως σημαντικόν), ἀλλὰ τίθεται καὶ μὲ ἄλλα ρήματα μὲ τὸ μόριον ὥς πρὸ αὐτῆς (παραδ. 4).

Ἡ τελικὴ μετοχὴ σημαίνει τὸν σκοπὸν καὶ δέχεται τὴν ἄρνησιν μή.

Γ' ΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Χρονική. Ἡ σημασία τῆς χρονικῆς μετοχῆς γίνεται σαφεστερά ἀπὸ τὰ χρονικά ἐπιρρήματα ἅμα, αὐτίκα, εὐθύς, μετὰ, ἔτι κλπ., πού δέχεται συχνά (παραδ. 5, 6).

Ἡ χρονική μετοχή δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ καὶ μή.

Δ' ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Ὑποθετική. Ἡ ὑποθετική μετοχή τίθεται ἀντὶ ὑποθέσεως καὶ δέχεται τὴν ἄρνησιν μὴ (παραδ. 7, 8).

Ε' ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΗ ἢ ΕΝΑΣΤΙΩΜΑΤΙΚΗ

- Παραχωρητική ἢ ἐνδοτική. Ἡ μετοχή αὐτὴ σημαίνει παραχώρησιν καὶ ἡ σημασία τῆς γίνεται σαφεστερά ἀπὸ τὸ καί, καίπερ, καίτοι, πού δέχεται συχνά (παραδ. 9, 10). Ἡ παραχωρητική μετοχή δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ.

ΣΤ' ΤΡΟΠΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Τροπική. Ἡ μετοχή αὐτὴ τίθεται συνήθως εἰς ἐνεστώτα καὶ φανερώνει τὸν τρόπον.

Ἡ δημοτικὴ νεοελληνικὴ γλῶσσά μας διασφάζει τὴν τροπικὴν μετοχὴν.

Π. χ. *παίζοντας, τρώγοντας, γελῶντας* κτλ. Δύναται ὁμως νὰ ἀποδίδεται ἐπίσης μὲ τὸ οἰκείον ρῆμα καὶ τὸν σύνδεσμον καὶ (παραδ. 11, 12).

- Πολλαὶ τροπικαὶ μετοχαὶ λαμβάνονται ὡς ἐπιρρήματα: *ἀνύσας*=ταχέως, *χαίρων*=χωρὶς τιμωρίαν, *λαθῶν*=κρυφίως, *φέρων*=ραγδαίως.

- Αἱ μετοχαὶ *ἔχων, ἄγων, φέρων* ἐξηγοῦνται μὲ τὴν πρόθεσιν μετὰ καὶ γενικὴν ἢ μὲ καὶ αἰτιατικήν.

Π. χ. *Ἦλθε Κλέαρχος ἔχων ὀπλίτας πεντακοσίους* [=ἔχοντας 500 ὀπλίτας ἢ μετὰ 500 ὀπλιτῶν ἢ μὲ 500 ὀπλίτας].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί λέγεται ἐπιρρηματική μετοχή ; 2. Εἰς πόσα εἶδη διακρίνεται ἡ ἐπιρρηματική μετοχή ; 3. Πῶς ἀποδίδεται ἡ αἰτιολογική μετοχή εἰς τὴν γλῶσσαν μας ; 4. Πῶς ἐξηγεῖται ἡ χρονική ; 5. Πῶς ἡ ὑποθετική ; 6. Πῶς ἡ παραχωρητική ; 7. Πῶς ἡ τελική ; 8. Πῶς ἡ τροπική ; 9. Τί γνωρίζετε διὰ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ εἶδη αὐτὰ τῆς μετοχῆς ; 10. Ποῖαι τροπικαὶ μετοχαὶ λαμβάνονται ὡς ἐπιρρήματα ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα νὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐπιρρηματικῆς μετοχῆς.

1) Συναγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἔλεξε τοιάδε. 2) Ἐνταῦθα δὴ, ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀνεθορύβησαν. 3) Πολλοὶ οὕτω πρὸς τινὰς ἔχουσιν ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι. 4) Δρυὶς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύετο. 5) Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμῶν εὐδαιμονεῖν. 6) Ταῦτα ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως. 7) Μενουσιν οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας ἐστὶ τὰ ἐπιτήδεια. 8) Εἰσήλθετε ὑμεῖς κοῖπερ εὖ διδόντος τοῦ νόμου. 9) Ἡμεῖς πολλὰ ἀγαθὰ ὀρώντες αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους. 10) Τισσαφέρνης πορεύεται ὡς βασιλέα ἔχων ἱππέας πεντακοσίους. 11) Πολλοὶ ὄντες εὐγενεῖς εἰσι κακοί. 12) Τοῖς ἱππεῦσιν εἴρητο θαρροῦσι διώκειν. 13) Δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν Μαραθῶνι μάχην αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. 14) Κότυν εὖ ποιῶν ἀποκτίνουσιν ὁ Πύθων. 15) Οὐ φοβοῦμαι τοὺς ἀμφὶ "Αὐτοκ καίπερ ὄντας καὶ τούτους σοφοὺς. 16) Συλλαμβάνει Κύρον ὡς ἀποκτενῶν. 17) Ἦκε Μένων ἔχων δισχιλίους ὀπλίτας. 18) Ἐὰν ἡ πατρίς εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα. 19) Μέλητος ἔγραψεν ὅτι Σωκράτης ἀδικεῖ θεοῦς οὐ νομίζων. 20) Μεγάλυκος ἀφικνεῖται εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων. 21) Οἱ Ἕλληνες εἴκαζον Κύρον ἢ διώκοντα οἵχεσθαι ἢ καταληψόμενόν τι προεληλακέναι. 22) Τοῦτο λέξων ἔρχομαι. 23) Μάλα χαλεπῶς ἐπορεύοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι οἷα δὴ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες. 24) Ὁ ἐν κairῷ μόχθος πολλὴν εὐδαιμονίαν τίκει ἀνθρώποις τελευτῶν

ΜΑΘΗΜΑ 61^{ΟΝ}

Ἐπανάληψις τῶν περὶ Μετοχῆς

- **Ἐπιθετική** : συνήθως ἑναρθρος· ἀναλύεται εἰς *ἀναφορικὴν πρότασιν*· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *ὁ ὁποῖος*.
- **Κατηγορηματική** : ἀντιστοιχεῖ πρὸς τελικὸν ἢ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *ὅτι* ἢ μὲ τὸ *νά*.
- **Χρονική** : ἀναλύεται εἰς *χρονικὴν πρότασιν*· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *ὅταν*, *ἐνῶ*, *ἀφοῦ* κλπ.
- **Αἰτιολογική** : ἀναλύεται εἰς *αἰτιολογικὴν πρότασιν*· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *ἐπειδὴ* ἢ *διότι*.
- **Ὑποθετική** : ἀναλύεται εἰς *ὑποθετικὴν πρότασιν*· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *ἐάν*.
- **Τελική** : πάντοτε μέλλοντος· ἀναλύεται εἰς *τελικὴν πρότασιν*· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *διὰ* *νά*.
- **Παραχωρητική** : ἀναλύεται εἰς *παραχωρητικὴν πρότασιν*· ἐξηγεῖται μὲ τὸ *ἂν καί*.
- **Τρεπική** : ἀποδίδεται μὲ νεοελληνικὴν *τροπικὴν μετοχήν*.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Νὰ γίνῃ μία γοργὴ ἔπανάληψις τῶν μαθημάτων 57—59 βάσει τῶν ἐρωτήσεων ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὸ καθένα.

2) Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ μετοχαὶ εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφυρά, καὶ οἰμωγὴ [=ὁ θρήνος] ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν ταυχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἐτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας [=τοὺς φονευθέντας] πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοὺς, πείσεσθαι [=ᾗτι θά πάθουν] νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκίας, καὶ Ἰστιάδας καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὕστεραια ἐκκλησίαν ἐποίησαν [=συνεκρότησαν συνέλευσιν], ἐν ᾗ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχωρεῖν [=νὰ γεμίσουν μὲ χῶμα] πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τεῖχη εὐτρεπίζειν [=νὰ ἐπισκευάσουν] καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι [=νὰ ἐγκαταστήσουν φρουράς] καὶ ἅλλα πάντα ὥς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

ΜΑΘΗΜΑ 60^{ON}

Ἡ γενική καὶ αἰτιατική ἀπόλυτος

(§ 169)

Παραδείγματα : 1) *Ταῦτα ἐπράχθη Κόνωνος στρατηγοῦντος.* [= Ταῦτα ἐπράχθησαν, ὅταν ὁ Κόνων ἐστρατήγει].

2) *Τούτων λεχθέντων ἐδίδοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς συμμάχοις λόγον.*

3) *Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος.*

4) *Πολλάκις πλεονεκτῆσαι ὑμῖν ἐξὸν οὐκ ἠθέλησατε.* [= Ἄν καὶ ἐξῆν ὑμῖν=ἂν καὶ σᾶς ἦτο δυνατόν νά...]

5) *Δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.* [= Ἐπειδὴ ταῦτα ἐδοξεν αὐτοῖς, ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν].

6) *Προσταχθέν αὐτῷ ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοὺς Σόλωνος, ἀντὶ Σόλωνος αὐτὸν νομοθέτην κατέστησε.*

Παρατηρήσεις : Αἱ μετοχαὶ *στρατηγοῦντος* (παράδ. 1), *λεχθέντων* (παράδ. 2) καὶ *κωλύοντος* (παράδ. 3) ἔχουν ὥς ὑποκείμενον εἰς πτωσιν γενικήν ἢ λέξιν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει καμμίαν συντακτικὴν σχέσιν μὲ τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως.

● Τὸ συντακτικὸν τοῦτο φαινόμενον λέγεται **γενική ἀπόλυτος**.

Ἡ γενική ἀπόλυτος δύναται νὰ ἔχη ὅλας τὰς σημασίας τῆς ἐπιρρηματικῆς μετοχῆς, δηλ. αἰτιολογικήν, τελικήν, χρονικήν, ὑποθετικήν κ.λ.π.

Αἱ μετοχαὶ ὅμως *ἐξὸν* (παράδ. 4) *δόξαν* (παράδ. 5) καὶ *προσταχθέν* (παράδ. 6) εἶναι μετοχαὶ ἀπρόσωπων ρημάτων καὶ ἐπειδὴ λαμβάνονται ἀπολύτως, τίθενται εἰς πτωσιν αἰτιατικὴν ἐνικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους.

● Τὸ συντακτικὸν τοῦτο φαινόμενον λέγεται **αἰτιατική ἀπόλυτος**.

Κυριώτεραι τοιαῦται μετοχαὶ εἶναι:

δόν, ὄν, παρόν, ἐξόν, χρεών, δοκοῦν, δόξαν, δόξαντα, μέλον, τυχόν, προσταχθέν, δεδογμένον, προστεταγμένον, εἰρημένον, γεγραμμένον.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς μετοχὰς ὑπάρχουν καὶ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις πού δέχονται τὴν ἰδίαν σύνταξιν.

Κυριώτεραι τοιαῦται ἀπρόσωποι ἐκφράσεις εἶναι :

δυνατὸν ὄν, οἷόν τε ὄν, ἀδύνατον ὄν, ῥᾶδιον ὄν, ἄδηλον ὄν, κλπ. (Βλέπε καὶ μάθημα 33ον σελ. 55—56).

Σπανιώτερον τίθεται εἰς αἰτιατικὴν ἀπόλυτον καὶ ἡ μετοχὴ προσωπικῶν ρημάτων, ἀλλὰ τίθεται ἔμπροσθεν ταύτης πάντοτε τὸ μόριον ὥς.

Π. χ. *Τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἰργουσιν [=ἐμποδίζουν] ὥς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν δμιλίαν ἀσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν.*

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται γενική ἀπόλυτος ; 2) Τί λέγεται αἰτιατικὴ ἀπόλυτος ; 3) Ποῖαι μετοχαὶ καὶ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις συντάσσονται κατ' αἰτιατικὴν ἀπόλυτον ; 4) Τί γνωρίζετε περὶ ἀπρόσωπων ρημάτων ; 5) Πῶς διακρίνομεν τὴν αἰτιατικὴν ἀπόλυτον μετοχῆς προσωπικῶν ρημάτων ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ γενικαὶ καὶ αἰτιατικαὶ ἀπόλυτοι εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα :

1) Τῶν στρατιωτῶν θάπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ πολλῇ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον. 2) Οἱ Ἀθηναῖοι μετεμέλοντο, ὅτι μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ καλῶς παρασχόν, οὐ συνέβησαν. 3) Κλέαρχος παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις συσκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης. 4) Ἐπιόντων ἡμῶν οὐδ' ὕμεις ἐλπίζετε τοὺς πολεμίους δέξεσθαι ἡμᾶς. 5) Λακεδαιμόνιοι ἀδικήσουσιν Ἀθηναίους, εἰρημένον ἄνευ ἀλλήλων μὴ σπένδεσθαι. 6) Οἱ Συρακόσιοι παρεκελεύοντο κραυγῇ οὐκ ὀλίγῃ χρώμενοι ἀδύνατον ὄν ἐν νυκτὶ ἄλλῳ τῷ [=τινὶ] σημῆναι. 7) Βοηθησάντων ὑμῶν προθύμως πόλιν προσλήψεσθε. 8) Οὐχ οὗτοι ἱκανοὶ εἰσιν ἀγωνισταί, οἵτινες ἀγρυπνήσαι δέον ἡττώνται τοῦ ὕπνου.

Θ Ε Μ Α

Εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον νὰ γίνῃ ἀναγνώρισις τῶν ἀπαρεμφάτων καὶ τῶν μετοχῶν καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς πρὸς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους [=διὰ τὰ ζήσωμεν] ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων [=ὅτε κατεκρημνίζοντο] ἐπεδημοῦμεν [=εὐρισκόμεθα εἰς τὴν πατρίδα] οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας [=ὅτε ἥλλαξε μορφὴν τὸ πολίτευμα], ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. Καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἄφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτε ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδίδοναι τῆς πολιτείας [=νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως], ἀλλὰ μᾶλλον ἡτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον [=ἐστέρουσιν τῶν πολιτικῶν καὶ δικαιωμάτων καὶ ἐκείνους ἀκόμη ποῦ εἶχαν συμμετάσχει εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας].

ΜΑΘΗΜΑ 62^{ΟΝ}

Οἱ χρόνοι καὶ αἱ ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος

(§§ 102-121)

Α') Ὅπως γνωρίζομεν ἤδη ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν, οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος ἀναφέρονται :

α) εἰς τὸ **παρὸν** : (ὁ *ἐνεστώς* κυρίως καὶ ὁ *παρακείμενος* ἐν μέρει).

β) εἰς τὸ **παρελθόν** : (ὁ *παρατατικός*, ὁ *ἀόριστος*, ὁ *ὑπερσυντέλικος* καὶ ὁ *παρακείμενος* ἐν μέρει).

γ) εἰς τὸ **μέλλον** : (ὁ *ἀπλοῦς* καὶ ὁ *τετελεσμένος μέλλον*).

Εἰς μερικὰς περιπτώσεις, χρόνοι ποὺ ἀναφέρονται π.χ. εἰς τὸ **παρὸν** χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν θέσιν ἄλλων χρόνων ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ **μέλλον** ἢ εἰς τὸ **παρελθόν** καὶ τὰνάπαλιν. Ἄς προσέξωμεν δύο μόνον διακρίσεις :

● **Ἱστορικὸς Ἐνεστώς** λέγεται ὁ Ἐνεστώς ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ Ἀορίστου.

Π. χ. *Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται* [=ἐγένοντο] *παῖδες δύο*.

● **Γνωμικὸς Ἀόριστος** λέγεται ὁ Ἀόριστος ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ Ἐνεστώτος.

Π. χ. *Τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε* [=συνήθως διαλύει]. Ἡ χρῆσις αὐτὴ συνηθίζεται εἰς ρητὰ καὶ γνωμικά.

Β') Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος διακρίνονται ἐπίσης εἰς *ἀρχτικούς* καὶ *ἱστορικούς*.

1. **Ἀρχτικοὶ χρόνοι** εἶναι ὁ Ἐνεστώς, ὁ Μέλλον καὶ ὁ Παρακείμενος.

2. **Ἱστορικοὶ χρόνοι** εἶναι ὁ Παρατατικός, ὁ Ἀόριστος, καὶ ὁ Ὑπερσυντέλικος.

Αἱ ἐγκλίσεις

Ὅπως ἐπίσης γνωρίζομεν, αἱ τέσσαρες ἐγκλίσεις ἐκφράζουν :

1. Ἡ **Ὀριστικὴ** κάτι τὸ πραγματικόν. (Ἄρνησις οὐ)
2. Ἡ **Ὑποτοκτικὴ** κάτι τὸ προσδοκώμενον. (Ἄρνησις μή).
3. Ἡ **Εὐχτικὴ** εὐχὴν ἢ ὑποκειμενικὴν σκέψιν. (Ἄρνησις μή).
4. Ἡ **Προσταχτικὴ** ἀπαίτησιν. (Ἄρνησις μή).

Αἱ ἐγκλίσεις ὅμως μὲ τὸ *δυνητικόν* μόριον ἂν μεταβάλλουν σημασίαν καὶ ἔτσι δημιουργοῦνται :

α) Ἡ **δυνητική ὀριστική** = ὀριστική *ιστορικοῦ χρόνου* με τὸ *ἄν*. (Βλ. σελ. 93, παράδ. 4—5). (Ἀποδίδεται εἰς τὴν νεοελληνικὴν με τὸ *θα* καὶ *παρατατικόν*. (Ἄρνησις οὐ).

β) Ἡ **δυνητική Εὐκτική** = εὐκτικὴ οἰουδήποτε χρόνου με τὸ *ἄν*. (Βλ. σελ. 93 παράδ. 6) Ἄρνησις οὐ.

Ἡ ἀπλὴ Εὐκτικὴ, ὅπως γνωρίζομεν, ἐκφράζει εὐχὴν. Εὐχὴν ἐκφράζει ἐπίσης καὶ ἡ Ὀριστικὴ, ἀλλὰ

α) Ἡ **εὐχετικὴ εὐκτικὴ** (=εὐκτικὴ οἰουδήποτε χρόνου ἀπλὴ ἢ με τὸ *εἴθε* ἢ με τὸ *εἰ γάρ*) ἐκφράζει εὐχὴν πού *ἡμπορεῖ νὰ ἐκπληρωθῇ*. (Ἄρνησις μή).

Π. χ. *ᾧ παῖ, γένοιο* [=εἴθε νὰ γίνῃς] *πατὴρ εὐτυχέστερος*.

β) Ἡ **εὐχετικὴ ὀριστικὴ** (=ὀριστικὴ παρατατικοῦ κυρίως ἢ ἀορίστου —σπανιώτερα— μαζὶ με τὸ *εἴθε* ἢ τὸ *εἰ γάρ*) ἐκφράζει εὐχὴν *ἀνεκπλήρωτον*. (Ἄρνησις μή). Ἀποδίδεται εἰς τὴν νεοελληνικὴν με τὸ *εἴθε* νὰ ἢ *μακάρι νὰ* καὶ παρατατικόν ἢ ὑπερσυντέλικον. Π. χ. *Εἴθ' ἦσθα* [μακάρι νὰ ἦσουν] *δυνατὸς δρᾶν, ὅσον πρόθυμος εἶ*.

Γενικῶς ὅμως αἱ ἐγκλίσεις διακρίνονται εἰς δύο:εἰς ἐκείνας πού ἐκφράζουν *κρίσιν* καὶ εἰς ἐκείνας πού ἐκφράζουν *ἐπιθυμίαν*. Τοιοῦτοτρόπως ἄλλαι μὲν τίθενται εἰς *προτάσεις κρίσεως* καὶ ἄλλαι εἰς *προτάσεις ἐπιθυμίας*. (Πρβλ. σελ. 13). Τὰς πρώτας συνοδεύει ἄρνησις οὐ (=δέν), τὰς ἄλλας ἄρνησις μή, ὅπως καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν.

Προτάσεις κρίσεως

(Ἄρνησις οὐ)

1. Ὀριστικὴ
2. Ὀριστικὴ δυνητικὴ
3. Εὐκτικὴ δυνητικὴ

Ἐπίσης 1. Εἰδικὸν ἀπαρέμφατον.

2. Αἰ Μετοχαί, πλὴν τῶν τελικῶν καὶ ὑποθετικῶν.

Προτάσεις ἐπιθυμίας

(Ἄρνησις μή)

1. Ὑποτακτικὴ
2. Προστακτικὴ
3. Ὀριστικὴ εὐχετικὴ
4. Εὐκτικὴ εὐχετικὴ

Ἐπίσης : 1. Τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον.

2. Αἰ Μετοχαί τελικὴ καὶ ὑποθετικὴ.

ΜΑΘΗΜΑ 63^{ον}

Τὰ ρηματικά ἐπίθετα εἰς - τος καὶ - τέος

(§§ 171-172)

Ὑπάρχουν μερικά ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ρήματα, μὲ καταλήξεις — τος ἢ — τέος καὶ μὲ ἐνεργητικὴν ἢ παθητικὴν σημασίαν.

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **ρηματικά ἐπίθετα**.

Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ καταλάβωμεν τὴν σημασίαν των.

Παραδείγματα: 1. Ἄνθρωπος ἐπαινετός [= ἄξιος ἐπαινεῖσθαι].

2. Πολίτης ποιητός [= πεποιημένος].

3. Οἱ πρέσβεις ἄπρακτοι ἦγον [= οὐδὲν πράξαντες].

4. Ἐὰν δέ τις κακὸς γένηται, κολαστέος ἐστί [= δεῖ κολάζεσθαι].

5. Θεραπευτέον τοὺς θεοὺς [= δεῖ θεραπεύειν τοὺς θεοὺς].

6. Ἄ φυλακτέον ἐστὶν [= ἂ δεῖ φυλάτεσθαι ἡμᾶς].

7. Ὁ ποταμὸς ἡμῖν διαβατός [= δεῖ διαβαίνειν ἡμᾶς τὸν ποτ.]

8. Ἐορταί τινες νομοθετηταί [= δεῖ νομοθετηθῆναι ἐορτάς τινας].

Ἀπὸ τὰ ρηματικά ἐπίθετα τὰ εἰς - τος σημαίνουν :

α') Τὸν δυνάμενον (παραδ. 7) ἢ ἄξιον (παραδ. 1) νὰ πάθῃ ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ρῆμα.

β') Ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεστώτος, τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου ἀορίστου καὶ τοῦ παρακειμένου (παραδ. 2—3).

Κυριώτερα ρηματικά ἐπίθετα ποὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ μετοχὴν εἶναι :

Δυνάτος [= λελυμένος], γραπτός [= γεγραμμένος], δυνατός [= δυνάμενος], εντός [= ἐν ῥέων], θνητός [= ἐν θνήσκων], ἀπρακτός [= ἐν μὴ πράξας], ἀλωτός [= ἐν δυνάμενος ἀλῶναι], ἀστράτευτος [= ἐν μὴ στρατευσάμενος] κ.λ.π.

● Τὰ ρηματικά ἐπέθετα εἰς - τέος σημαίνουν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἐκεῖνο ποὺ φανερώνει τὸ ρῆμα (παραδ. 4).

Τὰ εἰς - τέος ρηματικά ἐπίθετα ἔχουν διπλὴν σύνταξιν, προσωπικὴν καὶ ἀπρόσωπον.

Εἰς τὴν ἀπρόσωπον σύνταξιν τὸ ρηματικὸν ἐπίθετον τίθεται εἰς οὐδέτερον γένος ἐνικοῦ ἀριθμοῦ μὲ τό ἐστιν ἢ καὶ χωρὶς αὐτὸ (παραδ. 5—6) καὶ ἔχει σημασίαν ἐνεργητικὴν ἢ μέσσην. Συχνὰ εἰς τὴν ἀπρόσωπον σύνταξιν τίθεται καὶ μία δοτικὴ προσωπική. [Βλέπε καὶ μάθημα 20ὸν σελ. 33 καὶ 25ον σελ. 42].

Εἰς τὴν προσωπικὴν σύνταξιν συντάσσονται ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἐπίθετα. Συνήθως εἶναι διαθέσεως παθητικῆς, τίθενται εἰς ὀνομαστικὴν πτῶσιν καὶ συμφωνοῦν μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτῶσιν (παραδ. 8).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγονται ρηματικά ἐπίθετα; 3) Τί σημαίνουν τὰ εἰς—τός καὶ τί τὰ εἰς—τέος; 4) Πόσαι συντάξεις ὑπάρχουν εἰς τὰς εἰς—τέος; 5) Τί γνωρίζετε περὶ τῆς προσωπικῆς καὶ ἀπροσώπου συντάξεως τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ σημασία τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ τὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

1) Ἐάν δέ τις κακὸς γένηται, κολαστέος ἐστί. 2) Τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον. 3) Τὰ μαθητὰ μανθάνω, τὰ εὐρετὰ ζητῶ, τὰ δὲ εὐκτὰ παρὰ τῶν θεῶν ἡτησάμην. 4) Εἴπερ βούλει τιμᾶσθαι ὑπὸ τῆς πόλεως, ὠφελιτέα σοι ἢ πόλις ἐστί. 5) Ὁ νομοθέτης τὸν ἀστράτευτον οὐκ ἔῃ στεφανοῦσθαι. 6) Μετὰ μουσικὴν γυμναστικὴν θρεπτέοι οἱ νεανίσκοι. 7) Οὐδενὶ τρόπῳ φαμέν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι. 8) Τῇ γνώμῃ ὑπερβαίνειν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον πόνοις καὶ ἰδρωτι. 9) Οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εἰς ποιητέοι. 10) Μεθεκτέον [=δεῖ μετέχειν] ἐστί τῶν πραγμάτων πλείοσιν. 11) Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον καὶ ποτέον. 12) Ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστί. 13) Πᾶσαν κολακείαν φευκτέον.

ΜΑΘΗΜΑ 64^{ΟΝ}

Ὁ πλάγιος λόγος

(§ 155—156)

Τὸν λόγον ἑνὸς ἄλλου ἡμποροῦμε νὰ πληροφορηθῶμεν κατὰ δύο τρόπους: ἢ κατὰ τρόπον ἁ μ ε σ ο ν, ὅταν δηλαδὴ τὸν ἀκούωμεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἰδίου πού τὸν εἶπε, ἢ κατὰ τρόπον ἔ μ μ ε σ ο ν, ὅταν ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τρίτον πρόσωπον πού τὸν ἤκουσε προηγουμένως. (Πρβλ. καὶ Μάθημα 52ον, σελ. 101).

Π. χ. 1) *Φεύγει. Λέει πὼς φεύγει.*

2) *Γράψε τὸ μάθημα. Ὁ Γεώργιος εἶπε νὰ γράψω τὸ μάθημα.*

Οἱ λόγοι ἑνὸς ἄλλου μεταδίδονται :

α') ἀμεταβλήτως καὶ ἀνεξαρτήτως.

Π.χ. *Οἱ παρόντες τῶν Σκηψίων εἶπον· Ψεύδεταί σε οὗτος, ὦ Δερκυλίδα ;*

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν προτάσσεται τὸ λεκτικὸν ρῆμα λέγει, εἶπε, ἔφη, ἢ ἐρωτᾷ, ἠρώτησε, ἤρετο.

β) *Τροποποιημένοι* κατὰ τι καὶ *ἐξηρημένοι* ἀπὸ λεκτικὸν ρῆμα.

Π. χ. Κλέαρχος ἀνηρώτα τοὺς ἀγγέλους, *τί βούλονται.*

Ὁ Κλέαρχος εἶπεν, *ὅτι Δέξιππον οὐκ ἐπαινεῖ, εἰ ταῦτα πεποιηκώς εἴη.*

● Ὁ λόγος ἑνὸς, ὅταν ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ ἄλλον τροποποιημένος κατὰ τι καὶ ἐξηρημένος ἀπὸ λεκτικὸν ἢ αἰσθητικὸν ἢ γνωστικὸν ἢ ἐρωτηματικὸν ρῆμα, ὀνομάζεται **πλάγιος λόγος**.

Π. χ. 1) *Λέγει ὡς ὑβριστὴς εἰμι* [=εὐθύς λόγος: *ὑβριστὴς εἶ!*].

2) *Ἀπηγόρευε μηδὲνα βάλλειν* [=εὐθύς λόγος: *μηδεὶς βαλ-λέτω!*]

ΤΡΟΠΗ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΕΙΣ ΠΛΑΓΙΟΝ

Ὅταν ὁ εὐθύς λόγος τρέπεται εἰς πλάγιον, γίνονται αἱ ἐξῆς μεταβολαί.

Α'. Αἱ κύρια προτάσεις τοῦ εὐθέος λόγου.

1) Αἱ προτάσεις κορίσεως, τρέπονται εἰς εἰδικὰς προτάσεις ἢ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἢ κατηγορηματικὴν μετοχήν.

Π. χ. *Ξενοφῶν ἔλεγεν ὅτι ὀρθῶς αἰτιῶντο* [εὐθύς λόγος: ὀρθῶς αἰτιᾶσθε].

Πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε ὁμόνοιαν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι [εὐθύς λόγος: ὁμόνοια μέγιστον ἀγαθὸν ἐστί].

Ἀβρονόμας ἤκουε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα [=εὐθύς λόγος: Κῦρος ἐν Κιλικία ἐστί ἢ ἦν].

2) Αἱ προτάσεις ἐπιθυμίας τρέπονται εἰς τελικὸν ἀπαρέμφατον.

Π. χ. *Μειδίας ἐκέλευσεν ἀνοῖξαι τὰς πύλας* [=εὐθύς λόγος: ἀνοίξατε τὰς πύλας].

Ἔδοξεν αὐτοῖς προῖέναι εἰς τὰ πρόσω [=εὐθύς λόγος: προῖωμεν εἰς τὰ πρόσω].

Οἱ στρατιῶται ἠῤῥχοντο Κῦρον εὐτυχήσῃ [=εὐθύς λόγος: εὐτυχήσειε Κῦρος].

Β'. Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις τοῦ εὐθέος λόγου.

1) Ὃταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρῆμα ἀρκτικοῦ χρόνου, διατηροῦν καὶ εἰς τὸν πλάγιον λόγον τὸν χρόνον καὶ τὴν ἔγκλισιν τοῦ εὐθέος λόγου.

Π. χ. *Ὅρῳ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα, ποῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπη* [εὐθύς λόγος=ἀπορῶ ποῖαν ὁδὸν τράπωμαι;]
Λέγουσιν ὥς, ἐπειδάν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην τιμὴν ἔχει [εὐθ.=ἐπειδάν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην...]

2) Ὃταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου, διατηροῦν τὴν δυνητικὴν ὀριστικὴν ἢ τὴν δυνητικὴν εὐκτικὴν, τὴν δὲ ἁπλὴν ὀριστικὴν ἢ ὑποτακτικὴν μετατρέπουν εἰς εὐκτικὴν, ἢ ὁποία λέγεται εὐκτικὴ ἢ τοῦ πλαγίου λόγου. (Πρβλ. καὶ σελ. 82).

Π.χ. 1) *Κῦρος τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη* [=εὐθύς λόγος:..ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς ἐστί].

2) *Τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι ὑποσχόμενος αὐτοῖς εἰ καλῶς καταπράξειεν, ἐφ' ᾧ ἐστρατεύετο, μὴ πρότερον πκύσεσθαι, πρὶν ἂν αὐτοὺς καταγάγοι* [=εὐθύς λόγος:..οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἂν ὑμᾶς καταγάγω].

3) *Ἡῤῥξαντο σωτήρια θύσειν, ἐνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοιντο* [εὐθύς λόγος: σωτήρια θύσομεν, ἐνθα ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφικώμεθα].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγεται πλάγιος λόγος ; 2) Ποῖαι μεταβολαὶ γίνονται κατὰ τὴν μετατροπὴν τοῦ εὐθέος λόγου εἰς πλάγιον, ὅταν αἱ κύρια προτάσεις εἶναι προτάσεις κρίσεως ; 3) Ποῖαι ὅταν εἶναι προτάσεις ἐπιθυμίας ; 4) Ποῖαι μεταβολαὶ γίνονται, ὅταν αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἀρνητικὸν χρόνον καὶ ποῖαι ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἰστορικόν ; 5) Τί λέγεται εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα ὁ πλάγιος λόγος νὰ τραπῇ εἰς εὐθύν.

1) Ξενοφῶν ἐπέστειλεν αὐτῷ ἀναθεῖναι ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅτι οἷοιτο χαριεῖσθαι τῇ θ-ᾱ. 2) Παρεκελεύοντο Κύρῳ μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὀπισθεν ἐκυτῶν τάττεσθαι. 3) Κλέαρχος εἶπεν ὅτι Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινοῖη, εἰ ταῦτα πεποικῶς εἶη. 4) Τισσαφέρνης ὤμοσεν Ἀγησιλάῳ, εἰ σπεῖσαιτο ἕως ἔλθοιεν οὓς πέμψειε πρὸς βασιλέα ἀγγέλου, διαπράξασθαι ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς πόλεις. 5) Ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κύρον, πότερον βούλοιτο μένειν ἢ ἀπιέναι. 6) Τὸν θεὸν ἐπήρνοντο εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν. 7) Σεύθης ἔλεγεν ὅτι, εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες, κατακαύσει τὰς κώμας. 8) Κύρος ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς ἐπ' αἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι. 9) Εἶπον οἱ Μοσύνοικοι ὅτι οὐ διήσκειν τοὺς Ἕλληνας. 10) Τῶν στρατιωτῶν ἀντέλεγόν τινες μὴ λέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγούς μηδὲ πιστεῦειν Τισσαφέρνει. 11) Οἱ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο ὅτι περὶ τούτων τῶν χρημάτων οὖν τῇ στρατιᾷ βουλεύσοιντο. 12) Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν ὥς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῷ φίλαι ἔσονται, εἰ δὲ δουλοῦσθαι βουλόμενος φανερός ἔσοιτο, ἔλεγεν ὅτι μία ἐκάστη πολλὰ πράγματα ἱκανῇ εἶη παρέχειν καὶ κίνδυνος εἶη μὴ καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰ ταῦτα αἰσθῶντο, συσταίεν. 13) Ὅντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δερκυλίδας ὅτι νικῶν τε αὖ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι ὀκτώ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς, ἐδήλου δὲ ὅτι καὶ τῶν συμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἶεν. 14) Ἀναστάς Θηραμένης λέγει ὅτι, ἐὰν αὐτὸν ἔλθοιτο στρατηγὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς εἰρήνης, ποιήσιν ὥστε μήτε τῶν τειχῶν διελεῖν μήτε ἄλλο ἐλαττώσαι τὴν πόλιν μηδέγ, οἷοιτο δὲ ἄλλο τι ἀγαθὸν παρὰ Λακεδαιμονίων εὐρήσεσθαι. 15) Ὁ Ἅγις ἐκέλευεν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα λέναι· οὐ γὰρ εἶναι αὐτὸς κύριος. 16) Εὐχὴν τινες Κύρου ἐξέφερον ὥς εὐχοίτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν, ἔστε νικῶν καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος.

ΜΑΘΗΜΑ 65^{ΟΝ}

Τὰ σχήματα — Ἡ ἔλξις

(§§ 52, 179-187)

Ὅπως εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν, συμβαίνει κάποτε διὰ διαφόρους λόγους πολλαὶ ἐκφράσεις νὰ μὴ ἀκολουθοῦν τὸν ὁμαλὸν καὶ συνειθισμένον τρόπον, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζουν ἰδιόρρυθμίαν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν εἴτε ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, εἴτε ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐννοιῶν κλπ.

Αἱ ἰδιόρρυθμοι αὐταὶ ἐκφράσεις λέγονται **σχήματα**.

Ἀνωτέρω συνηντήσαμεν ἀρκετὰ σχήματα· βλέπε :

- **Σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον** (ἢ κατὰ σύνεσιν) σελ. 14.
- **Σχῆμα ἀττικὸν ἢ ἀττική σύνταξις** σελ. 14.
- **Σχῆμα ἀσύνδετον** σελ. 57—58.
- **Σχῆμα ἀνανταπέδοτον** σελ. 70 καὶ 95.
- **Σχῆμα συμφύσεως** ἢ σύμφυρις δύο συντάξεων σελ. 71.
- **Σχῆμα ἐλλείψεως** ἢτοι παράλειψις διαφόρων ὀρων μιᾶς προτάσεως· σελ. 17, 24, 39, 44, 46, 66, 70, 95 κ. ἄ.

Τὰ σχήματα ὅμως τοῦ ἀρχαίου λόγου εἶναι πάμπολλα καὶ ποικίλα, ἥτοι γραμματικά, σύντακτικά καὶ ρητορικά (δηλαδὴ λογοτεχνικοὶ τρόποι ἐκφράσεως, ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον).

Ἀπὸ τὰ καθαρῶς συντακτικὰ σχήματα, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ μᾶς εἶναι γνωστὸν ἓνα ἀκόμη, ἡ **ἐλξις**.

- **Σχῆμα καθ' ἑλξιν** ἢ **ἐλξις** λέγεται τὸ συντακτικὸν ἐκεῖνον φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἓνας ὅρος μιᾶς προτάσεως ἔλκεται (δηλαδὴ συμφωνεῖ συντακτικῶς πρὸς ἄλλον ὅρον τῆς αὐτῆς προτάσεως ἢ ἄλλης σχετικῆς) καὶ δὲν ἐκφέρεται ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ νόημα ἢ ἡ σειρά τοῦ λόγου.

Π. χ. 1. *Τὸ χωρίον Ἐννέα Ὀδοὶ ἐκαλοῦντο* [ἀντὶ ἐκαλειτο. Τὸ ρῆμα δηλαδὴ ἀντὶ νὰ συμφωνῇ πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἔλκεται ἀπὸ τὸ κατηγορούμενον ποὺ εὐρίσκεται πλησιέστερα. Πρβλ. καὶ σελ. 14γ]

2. *Οἱ σοφισταὶ φανερά ἐστι* [ἀντὶ εἰσι] *λώβῃ καὶ διαφθορά.*

Σύνηθεστάτη εἶναι ἡ ἔλξις εἰς τὰς ἀντωνυμίας καὶ προπάντων εἰς τὰς ἀναφορικάς (*Ἀναφορικῇ ἐλξιν*)

- Π. χ. 3. *Σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατήρ κατέλιπε* [κανονικά ἔπρεπε «οὗς ὁ πατήρ κατέλιπε», ἀλλὰ ἔλκεται πρὸς τὸ *θησαυροῖς*, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρεται].
4. *Ἐπορεύετο σὺν ᾗ εἶχε δυνάμει* [=σὺν τῇ δυνάμει, ἣν εἶχε]
5. *Οἱ χρησμοφοδοὶ ἴσασιν οὐδὲν ὧν λέγουσιν* [=οὐδὲν τούτων, ἃ λέγουσιν].
6. *Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔπεμψε* [=ἡς ἔπεμψε].

Θ έ μα

Νά ἀναγνωρισθοῦν ὅλοι οἱ συντακτικοὶ ὅροι εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον.

Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν [=κανένα ποτὲ κακὸν δὲν σᾶς ἐκάμαμεν μέχρι σήμερον], μετεσχέκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θουσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων καὶ συγχροεῦται καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεινδυνεύκαμεν [=καὶ πολλοὺς κινδύγους ἔχομεν διατρέξει μαζί σας] καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. Πρὸς [=δι' ὄνομα] θεῶν πατρῶν καὶ μητρῶν καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας [=τῆς ἐπιγαμίας] καὶ ἐταιρίας [=τῆς φιλίας], πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδοῦμεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους παύσασθαι ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα [=παύσατε νὰ διαπράττετε ἐγκλήματα κατὰ τῆς πατρίδος], καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἳ ἰδίῳν κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν [=ὀλίγον ἔλειψε νὰ ..] πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτῶ μηνσὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες. Ἐξόν δ' ἡμῖν [=ἐνῶ δὲ ἦτο δυνατόν εἰς ἡμᾶς] ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι [=νὰ διαγῶμεν εἰρηνικῶς]. οὗτοι τὸν πάντων αἰσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μάντοι ἐπίστασθε [=ἀλλ' ὅπως γνωρίζετε βέβαια καλῶς] ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔσιν οὗς [=μερικοὺς] πολλὰ κατεδακρύσαμεν [=πάρα πολὺ τοὺς ἐκλάψαμεν]...

(Ξενοφώντος, «Ἑλληνικὸς» Β, 4, 20-22).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Οἱ ἀριθμοὶ δηλώνουν τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου. Οἱ ἑωχρότεροι δεικνύουν τὴν σελίδα, ὅπου γίνεται λόγος λεπτομερῶς διὰ τὸ ζητούμενον.

- Αἰτίας** αἰτιατική 37, γενική 27, δοτική 32.
- Αἰτιατική** 35—38, με ὀνόματα 36, με προθέσεις 33, 40, ἐπιρρηματικῶς 37, ἀναφορᾶς ἢ κατὰ τι 36, χρόνου 37, τόπου 37, αἰτίας ἢ σκοποῦ 37.—Ρήματα με αἰτιατικήν 45—46, με δύο αἰτιατικὰς 49—50, με αἰτιατ. καὶ γενικήν 50.—Κατ' αἰτιατικήν ὑποκείμενον 10, 109. Αἰτιατ. ἀπόλυτος 120.
- Αἰτιολογικαὶ προτάσεις** 61, 83—84, αἰτιολογικαὶ ἀναφορικαὶ 98.
- Αἰτιολογικὴ σύνδεσις** παρατακτική 74—75.
- Αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι** 58.
- Αἶτιον ποιητικόν** 42, 54' κατὰ δοτικήν 33.
- Ἀλληλοπαθῆ** μέσα ρήματα 53.
- Ἄμεσον ἀντικείμενον** 44.
- Ἀμετάβατα ρήματα** 44.
- Ἄν** δυνητικόν 90, 92, 110, 122 σύνθετον με χρόν. συνδέσμους 58, 85.
- Ἀνανταπόδοτον σχῆμα** 70, 95.
- Ἀναφορᾶς** αἰτιατική 36, δοτική 33.
- Ἀναφορικά ἐπιρρήματα** 61, 97.
- Ἀναφορικαὶ προτάσεις** 22, 61, 97—99. διασαφητικά 98, αἰτιολογικά 98, τελικά 99, ἀποτελεσματικά 99, ὑποθετικά 99. Ἀναφορ. ἑλξίς 129.
- Ἀνοφθόρική μετοχή** 111.
- Ἀνεξάρτητος πρότασις** 6, 61, σύνδεσις ἀνεξ. προτάσεων 63—79.
- Ἀντανεκλαστικά** μέσα ρήματα 51.
- Ἀντιθετικὴ** ποτατακτικὴ σύνδεσις 68—71.
- Ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι** 58.
- Ἀντικειμενικὴ γενική** 27.
- Ἀντικείμενον** 43—44, 54, 80, 98 106' ἄμεσον 44, ἔμμεσον 44, ἐξωτερικόν 46, ἑσωτερ. ἢ σύστοιχον 46, παράλειψ ἀντικειμ. 44.
- Ἀντιχαριστικὴ** δοτικὴ 33.
- Ἀντωνυμίαι** 81, 97, 99, 101, 102, 111.
- Ἀξίας** γενικὴ 16, 27.
- Ἀόριστος γνωμικὸς** 122.
- Ἀπαρέμφατον** 90, 104—110 ἐναρθρον 104, ἀναρθρον 104, εἰδικόν 106, 132, τελικόν 106—107, 122.
- Ἀπαρεμφατικά ἐκφράσεις** 105.
- Ἀπλῆ πρότασις** 7, 8.
- Ἀπόδοσις** 91, παράλειψ ἀποδόσεως 95.
- Ἀπόλυτος** αἰτιατική 120, γενική 120.
- Ἀποτελεσματικά** προτάσεις 61, 10. ἀποτελ.—ἀναφορικὰ πρωτ 99.
- Ἀποφαντικά** προτάσεις 13.
- Ἀποφατικά** προτάσεις 13.
- Ἀποφατικὴ συμπλοκή** 64.
- Ἀποφατικοὶ σύνδεσμοι** 64—67, 68, 71, 78, 97.
- Ἀπρόσωπα ρήματα** 55—56, 81.
- Ἀπρόσωποι ἐκφράσεις** 17, 56, 81, 120, 125.

- **Αρκτικοὶ χρόνοι* 81, 82, 122.
 **Αρρησις* 82, 84, 87, 89, 91, 107,
 116, 117, 122-123.
 **Ασύνδετον σχῆμα* 57.
 **Αττική σύνταξις* 14.
Αὐτοπαθὴ μέσα ρήματα 51.

Βεβαιωτικὰ μόρια 77.
Βεβαιωτικὸς γὰρ 75.

Γενική 26—30, κατηγορηματική 16, κτητική 16, 26, διαιρετική 16, 26, ὕλης 16, 26, ἰδιότητος 16, 27, ἀξίας 16, 27, δημιουργοῦ 26, αἰτίας 27, ὑποκειμενική 27, ἀντικειμενική 28 συγκριτική 28, 38, χρονική 28, με ἐπιρρήματα 29, με ἐπιφωνήματα 29, με προθέσεις 29, 40, τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου 42. — *Ρήματα με γενικὴν* 47, με γεν. καὶ αἰτιατ. 50. — *Ἀπόλυτος γενική* 20.

Δευτερεύουσαι προτάσεις 6, 59—62.

Δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως 28
Δημιουργοῦ γενική 26.

Διαζευκτική σύνδεσις 72—73,
Διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι 58.

Διαιρετική γενική 16, 26.

Διάμεσα μέσα ρήματα 52.

Διασαφητικαὶ ἀναφορ. *προτάσεις* 98.

Διασαφητικὸς ἢ 73, γὰρ 75.
ἰπτωτα ρήματα 44, 49—50, με δύο αἰτιατ. 49, με αἰτιατ. καὶ γεν. 50, τὰ δίπτ. ρήμ. κατὰ τὴν τροπὴν ἐνεργ. συντάξεως εἰς παθητικὴν 54.

Δισταντικαὶ προτάσεις 61, 87.

Δοτική 31—35, με ὀνόματα 31' τοπική 31, χρονική 31, ὀργάνου 31, συνοδείας 32, τροπική 32. αἰτίας 32, προσω-

πική 32, κτητική 32, χαριστική 33, ἀντιχαριστική 33, ἠθική 33, ἀναφορᾶς ἢ κατὰ τι 33, ποιητικοῦ αἰτίου 33, με ἐπιρρήματα 35, με προθέσεις 35.

Δυναμικὰ μέσα ρήματα 53.

Δυνητική Εὐκτική 90, 123, Ὀριστική 92, 123, Ἀπαρέμφατον 110.

**Εγκλίσεις* 122—123

εἰ ἐρωτηματικὸν 101.

εἰ δὲ μὴ 95.

Εἰδικαὶ προτάσεις 61, 80—83.

Εἰδικοὶ σύνδεσμοι 58.

Εἰδικὸν ἀπαρέμφατον 105.

**Εκφράσεις ἀπαρεμφατικαὶ* 105, ἀπρόσωποι 17, 56, 81, 120.

**Ελλειπῆς προτάσεις* 13, 17—18

βλ. καὶ παράλειψις.

**Ελξίς* 129.

**Εμμεσον ἀντικείμενον* 44.

**Εμπρόθετος ἐπιρρημ. προσδιор.* 21, 24, 40.

**Εμφασίς* 63, 73.

**Εναντιωματικαὶ προτάσεις, μετοχαί.* βλ. παραχωρητικαί

**Εναντιωματικοὶ σύνδεσμοι* 58 ἐναντιωματικὸς καὶ 64.

**Ενδοτικαὶ προτάσεις* βλ. παραχωρητικαί.

**Ενδοιαστικαὶ προτάσεις* 61, 87.

**Ενεργητικῆς συντάξεως μετατροπὴ εἰς παθητικὴν* 54—55.

**Ενεργοῦντος προσώπου ἢ ποιητικοῦ αἰτίου δοτική* 33.

**Ενεστὼς ἱστορικὸς* 121.

**Εξηρημέναι προτάσεις* 6, 59—62, 80—100.

**Εξωτερικὸν ἀντικείμενον* 46.

**Επαγορευτικὸς ἢ* 73

**Επεξήγησις* 23, 81, 98, 104.

**Επηνυξημένη πρότασις* 13, 20—21.

**Επιδοτική συμπλοκή* 65.

- Ἐπίθετα* εἰς-τος καὶ-τέος.
Ἐπιδοτικὸς καὶ 65, 97.
Ἐπίθετα με ἀιτιατικὴν 36, ἐπιθέτων παραθετικά 38—39.
Ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς 24—25, 46.
Ἐπιθυμίας προτάσεις 13, 123, Ἐγκλίσεις 123.
Ἐπιρρήματα 40—41, ἀναφορικά 61, 97, με γενικὴν 29, με δοτικὴν 35, ἐπιρρηματικῶς ἢ αἰτιατικὴ 37.
Ἐπιρρηματικὸν κατηγορούμενον 12.
Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ 21, 40—41, τόπου 40, τρόπου 41, χρόνου 40, ὀργάνου 41, ποσοῦ 41.
Ἐπιφωνήματα με δοτικὴν 29.
Ἐπιφωνηματικαὶ προτάσεις 13, 17, 105.
Ἐρωτηματικὸν εἰ 101.
Ἐρωτηματικαὶ προτάσεις 13.
Ἐρώτησις εὐθεῖα 101, πλαγία 101—102, 126.
Ἐσωτερικὸν ἀντικείμενον 46, παράλειψις αὐτοῦ 46.
Ἐτεροπροσωπία 109.
Εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ μέσα ῥήματα 51.—
Εὐθεῖα ἐρώτησις 101.
Εὐκτική ἀπλῆ εὐχетική 123, δυνητική 90, 123. τοῦ πлагίου λόγου 82, 84, 87, 88, 99, 102, 123, 127.
Εὐχетική εὐκτική 123, ὀριστική 89, 123
Εὐχῇ ἀνεκπλήρωτος 89.
 ἢ σημασίαι 73, συγκριτικὸν 39, ἠθική δοτικὴ 33.
Ἰδιότητος γενικὴ 16, 27.
ἱστορικοὶ χρόνοι 81, 82, 92, 121.
ἱστορικὸς ἐνεστώς 122.

- Καθ' ὑπόταξιν* σύνδεσις 5, 60, 80—100.
 καὶ σημασίαι 64, ἐπιδοτικὸς 64, 97.
κατὰ παράταξιν σύνδεσις 5, 60, 63—79.
κατά τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς αἰτιατική 36, δοτικὴ 33.
καταχρηστικαὶ προθέσεις 30.
καταφατικὴ πρότασις 13, συμπλοκή 63.
κατηγόρημα 7, μονολεκτικὸν 8, περιφραστικὸν 8.
κατηγορηματικὴ γενικὴ 16, μετοχὴ 112—115.
κατηγορηματικὸς προσδιορ. 25.
κατηγορούμενον 8, 12, 54, 98, 104, ἐπιρρηματικὸν 12, προληπτικὸν 12.—Κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμένου συμφωνία 15.
κόμμα 2, 80, 82.
κρίσεως προτάσεις 13, 123, ἐγκλίσεις 123.
κτητική γενικὴ 16, 26, δοτικὴ 32.
κυρία πρότασις 6, 61.
κύριοι ὅροι προτάσεως 7, κυρίων ὁρων παράλειψις 17—18.
κῶλον 2, 69, 74, 76.
Μεταβατικά ῥήματα 44.
μεταβατικὸς καὶ 64, δέ 70.
μετατροπῇ ἐνεργ. συντάξεως εἰς παθητικὴν 54—55.
μετοχὴ 111—119, ἐπιθετικὴ 111, κατηγορηματικὴ 112, ἐπιρρηματικὴ 115, αἰτιολογικὴ 116, τελικὴ 116. χρονικὴ 117, ὑποθετικὴ 117, παραχωρητικὴ 117, τροπικὴ 117.
μέσα ῥήματα 51—53, μέσα ἀντανακλαστικά 51. εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ 51, πλάγια 52

διάμεσα 52, περιποιητικά 52, ἀλληλοπαθῆ 53, δυνάμικα 53.

μονόπρωτα ῥήματα 44, 45—46

Νεοελληνική γλῶσσα καὶ σύνταξις 2, 64, 77, 78, 89, 95, 96, 105, 112, 117.

Ὀνόματα με δοτικὴν 31, με αἰτιατικὴν 36.

ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ 21, 22—23, παράθεσις 22, ἐπεξήγησις 23.

ὄργανου δοτικὴ 31, ἐπιρρηματ. προσδιορισμὸς 41.

ὀριστική 121—122 εὐχητικὴ 89, 122, δυνητικὴ 92, 122.

ὄροι προτάσεως κύριοι 7, δευτερεύοντες 20 κέξ.—παράλειψις ὄρων προτάσεως 17—18. Ἀναπλήρωσις 98.

ὄροι συγκρίσεως 38—39, δεύτερος 30, παράλειψις ὄρων συγκρίσεως 39.

Παθητικά ῥήματα 42, 54.

παθητικὴ σύνταξις· μετατροπὴ αὐτῆς εἰς ἐνεργητικὴν καὶ τὸ ἀντίστροφον 54—55.

παράθεσις 22.

παράθετικά 38—39.

παράλειψις ὄρων προτάσεως 17, ῥήματος 17, 66, 95, ὑποκειμένου 44, συστοίχου ἀντικειμένου 46, ὑποθέσεως 95, ἀποδόσεως 70, 95. προσδιοριζομένου οὐσιαστικοῦ 24, δευτέρου ὄρου συγκρίσεως 39.—βλ. καὶ ἑλλιπῆς πρότασις.

Παράταξις ἢ παρατακτικὴ σύνδεσις προτάσεων 5, 60, 63—79.

παραχωρητικαὶ ἢ ἐνδοτικαὶ προτάσεις 61, 69, 96, μετοχαὶ 117.

περιληπτικὰ ὀνόματα 14
περίοδος 2.

περίοριστικὸς ἀλλὰ 71.

περιποιητικά μέσα ῥήματα 52.

πλάγια μέσα ῥήματα 52.

πλάγια ἐρωτήσεις 101—102.

πλάγια πτώσεις 44.

πλάγιος λόγος 126.

πλαγίου λόγου εὐκτική 82, 84.
87, 88, 99, 102, 127

πλοκὴ τῶν λέξεων βλ. σύνταξις
ποιητικὸν αἷτιον 42, 54, κατὰ
δοτικὴν 33, 42

ποσοῦ ἐπιρρηματ. προσδιορ. 41
προθέσεις· σύνταξις αὐτῶν 30,
με γενικὴν 29, 40, 41, 42, με
δοτικὴν 35, 40, με αἰτιατι-
κὴν 39, 40, καταχρηστικά 30.

προληπτικὸν κατηγορούμενον 12
προσδιορισμοὶ 20—21, 98, 104,
ἐμπρόθετοι 21, 24, 40·
ἐπιρρηματικοὶ 21,
40—41 προσδ. ἐπιρρ. τό-
που 40, χρόνου 40, τρόπου
41, ὄργανου 41· ἐπιθε-
τικοὶ 24—25 46· κα-
τηγορηματικοὶ 25.
ὀνοματικοὶ 21, 22—23
παράθεσις 22, ἐπεξήγησις.

προσδιοριστικά ἢ ἄδιασφη-
τικά ἀναφορικά προτάσεις
98.

προσθετικὸς καὶ 64.

προστακτικὴ 105. 121—122.

προσωπικὴ δοτικὴ 32.

προσώπου ἐνεργοῦντος ἢ ποι-
ητικοῦ αἰτίου δοτικὴ 33.

προτάσεις· εἰς δὴ προτά-
σεων 4—6 13—122, κρίσεως
ἢ ἀποφαντικά 13, 122, ἐπι-
θυμίας 13, 122, ἐρωτηματι-

καὶ 13, ἐπιφωνηματικά 13, 17, ἀρνητικά ἢ ἀποφατικά 13, καταφατικά 13· πρότασις ἀπλῆ 7, 8, 13· σύνθετος 13· ἐλλειπής 13, 17—18· ἐπιθυμημένη 13, 20—21. Κύρια ἢ ἀνεξάρτητοι 6, 61· δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι 6, 59—62, 80—100, αἰτιολογικά 61, 83—84, ἀναφορικά 61, 97—99, εἰδικά 61, 80—83, ἐνδοιαστικά ἢ διστακτικά 61, 87, παραχωρητικά ἢ ἐνδοτικά 61, 95—97, συμπερασματικά 61, 90, τελικά 61, 88—89, ὑποθετικά 61, 85—86, πλάγια ἐρωτήσεις 101—102.

Ὅροι προτάσεως 7—8, χωρισμός προτάσεων 2, σύνταξις προτάσεων 57—102.

Πτώσεις· γενική 26, δοτική 31, αἰτιατική 35· πλάγια 44.

Ρήματα· συνδετικά 8, 10—11· ἐνεργητικά 44· παθητικά 42, 54· μέσα 51—53, ἀντανεκαστικά 51, εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ 51, πλάγια 52, διάμεσα 52, περιποιητικά 52, ἀλληλοπαθῆ 53, δυναμικά 53· ἀπρόσωπα 55—65 51, 124· μετὰ βατα 44· μετὰ βατικά 44, μονόπρωτα 44, 45—46, με αἰτιατικήν 45—46, με γενικήν 47—48, με δοτικήν 48—49, δίπτωτα 44, 49—50, με δύο αἰτιατικάς 49, με αἰτιατικήν καὶ γενικήν 50· ἐπὶ διπτῶτων ρημάτων τροπὴ ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικήν 54· ρήματος καὶ ὑποκειμένου συμφωνία 14· ρήματος παρὰλειψις 17, 65, 95.

Θηματικά εἰς — τέος καὶ — τος 34, 124.

Σκοποῦ ἢ αἰτίας αἰτιατική 37, *σύγκρισις* 38—39, α' ὅρος 38, β' ὅρος 28, 38—39.

συγκριτικὴ γενική 28.

συγκριτικός ἢ 39, 73.

συμπερασματικά δευτερ. προτάσεις 61, 90

συμπερασματικὴ παρατακτικὴ σύνδεσις 76—79.

συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι 58.

συμπλεκτικὴ σύνδεσις 63—67.

συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι 58.

συνπληρώματα ὄρων προτ. 20.

συνπλοκή 63, καταφατική 53, ἀποφατική 64, ἐπιδοτική 65.

σύμφυσις δύο συντάξεων 71.

συμφωνία ρήματος καὶ ὑποκ. 14. κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμ. 14.

σύνδεσις προτάσεων 5—6· κατὰ παράταξιν 5, 60, 63—79, συμπλεκτική 63—67, διαζευκτική 72—73, ἀντιθετική 68—71, συμπερασματική 76—79, αἰτιολογική 74—75· καθ' ὑπόταξιν 5, 60· 80—102.

σύνδεσμοι 3, 6, 58.

συνδετικά ρήματα 8, 10—11.

συνδετικός καὶ 64.

σύνθετος πρότασις 13.

συνοδείας δοτικῆς 32.

συντακτικοὶ κανόνες 1, ἀρχαί· ας καὶ νέας ἑλληνικῆς 2· βλ. καὶ Νεοελληνικὴ γλῶσσα καὶ σύνταξις.

συντακτικόν 1—2.

σύνταξις 1, 57· ἀντικὴ 14· ρημάτων με γενικήν 47, με αἰτιατ. 45, με δοτ. 48· σύμφυσις δύο συντάξεων 71· μετατροπὴ ἐνεργητ. συντάξεως εἰς παθητικήν 54—55. *σύστοιχον ἀντικείμενον* 46.

σχῆμα ἀσύνδετον 57· ἀνανταπόδοτον 70· κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν 71· κατὰ τὸ νοούμενον 14· συμφύσεως δύο συντάξεων 71, ἔλξεως 129.

Ταυτοπροσωπία 109.

τελικὰ προτάσεις 61, 88—89· ἀναφορικά τελικά 99.

τελικοί σύνδεσμοι 58.
 τελικὸν ἀπαρέμφατον 106-107.
 —τέος καὶ—τὸς ρηματικά, 35,
 124-125.
 τοπικὴ αἰτιατικὴ 37, δοτικὴ 31,
 τοπικὸς ἐπιρρ. προσδιορισμὸς
 40, ἐν τόπῳ στάσις 40, ἐκ
 τόπου κίνησις 40, εἰς τό-
 πον κίνησις 40.
 τροπὴ ἐνεργητ. συντάξεως εἰς
 παθητικὴν 54-55.
 τροπικὴ δοτικὴ 32.
 τροπικὸς ἐπιρρ. προσδιορισμὸς
 41.

Ὑλῆς γενικὴ 16, 26.
 ὑπόθεσις 91' παράλειψις ὑπο-
 θέσεως 95.
 ὑποθετικαὶ προτάσεις 61, 91-96,
 97' ἀναφορικαὶ ὑποθετι-
 καὶ 99.
 ὑποθετικοὶ σύνδεσμοι 58.
 ὑποθετικὸς λόγος 91-96.
 ὑποκειμενικὴ γενικὴ 27.

ὑποκείμενον 7, 9-10, 54, 81, 98,
 104, 109, 120' κατ' αἰτιατι-
 ατικὴν 10, 109' ὑποκειμ.
 καὶ ρήματος συμφωνία 14'
 ὑποκειμ. καὶ κατηγορ. συμ-
 φωνία 15' ὑποκειμ. παρά-
 λειψις 18.

ὑποτακτικὴ 121-122.
 ὑπόταξις ἢ καθ' ὑπόταξιν σύν-
 δεσις 5, 60, 80-102.

Φόβου σημαντικαὶ προτάσεις.
 βλ. ἐνδοιαστικά.

Χαριστικὴ δοτικὴ 33.
 χρονικὴ γενικὴ 28, δοτικὴ 31.
 χρονικαὶ προτάσεις 61, 86-86.
 χρονικοὶ σύνδεσμοι 58, 83.
 χρονικὸς ἐπιρρ. προσδιορ. 40.
 χρόνοι ρήματος 81, 122' ἀρκτι-
 κοὶ 81-82, 122, ἱστορικοὶ 81-82,
 92, 122.

